

HALLITUS

KOKOUSAIKA: 19.8.2020 kello 10.00

KOKOUSAIKKA: Vaalijalan osaamis- ja tukikeskus, toimisto/kokoushuone 1 tai yhteys Teams-ohjelman kautta

KÄSITELTÄVÄT

ASIAT:

Asia Liite

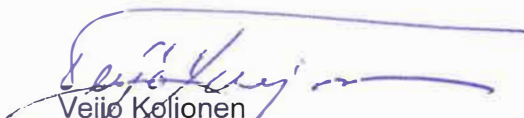
92 §		Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
93 §		Pöytäkirjan tarkastajat
94 §		Hallituksen entinen puheenjohtaja edesmennyt
95 §		Talouden seurantaraportti ajalta 1.1. – 30.6.2020
96 §		Raportti koronaepidemiatilanteesta Vaalijalassa elokuussa
97 §	1	Sateenkaaren erityiskoulun perusopetuksen opetussuunnitelman päivittäminen
98 §	2	Vaalijalan tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohje
99 §	3	Kaukolämmön toimitus Nenonpellon alueelle
100 §		Palvelukeskuksen johtajan virkanimikkeen muutos
101 §		Laavunrinteen kiinteistön asettaminen huutokauppaan
102 §	4	Vaalijalan lausunto soteuudistuksen lakiluonnoksista 15.6.2020
103 §		Edustus Monetra Pohjois-Savo Oy:n kokouksissa
104 §		Valtakunnalliset erityishuoltopäivät syyskuussa 2020
105 §		Vaalijalan ja Essoten hallitusten tapaaminen syyskuussa
106 §		Viranhaltijapäätösten täytäntöönpanokelpoisuus
107 §		Tiedoksiannot hallitukselle
108 §		Muut asiat
-

PUHEENJOHTAJA

Anja Manninen

PÖYTÄKIRJANPITÄJÄ

Marja-Liisa Jantunen

KOKOUSAIKA	19.8.2020 kello 10.00 – 11.09				
KOKOUSPAIKKA	Vaalijalan osaamis- ja tukikeskus, toimisto/kokoushuone 1 tai yhteys Teams-ohjelman kautta				
SAAPUVILLA OLLEET JÄSENET	Varsinainen jäsen	Läsnä	Poissa	Varajäsen	Läsnä
Pj.	Anja Manninen	x		Katariina Mutka	
Vpj.	Veijo Koljonen	x		Pirjo Hänninen	
Jäsenet	Sirpa Alho-Törrönen	x		Hannu Ylönen	
	Mervi Eskelinen	x		Anne Korhola	
	Seppo Hujanen	x		Mari Blommendahl	
	Markku Häkkinen	x		Tauno Nurmio	
	Paavo Karvinen	x		Kaija Kollanus	
	Mirja Koski	x		Tiia Rautio	
	Jaakko Leskinen	x		Heikki Haatainen	
	Henna Pitkänen	x		Raija Hassinen	
	Jorma Räsänen	x		Matti Ahonen	
	Miika Soini	x		Ari Kantanen	
	Maarit Tarvainen	x		Minna Back-Hytönen	
MUUT SAAPUVILLA OLLEET	Kuntayhtymän johtaja Ilkka Jokinen, esittelijä Talouspäällikkö Marja-Liisa Jantunen, pöytäkirjanpitäjä				
ASIAT	92 - 108 §				
PÖYTÄKIRJAN ALLEKIRJOITUS JA VARMENNUS	Puheenjohtaja		Pöytäkirjanpitäjä		
Allekirjoitus	 Anja Manninen		 Marja-Liisa Jantunen		
PÖYTÄKIRJAN TARKISTAMINEN	Pöytäkirja on tarkastettu kokouksen kulun mukaiseksi. Pöytäkirjan käsittelylehdet on samalla varustettu nimikirjaimillamme Tarkastusaika: 19.8.2020 Tarkastusaika: 19.8.2020				
Allekirjoitus	 Mirja Koski		 Veijo Koljonen		
PÖYTÄKIRJAN NÄHTÄVÄNÄOLO	Yleisessä tietoverkossa Vaalijalan kuntayhtymän verkkosivuilla 21.8. – 4.9.2020 https://www.vaalijala.fi/poytakirjat				
Allekirjoitus	 Sirpa Kinnunen, hallinnon sihteeri				

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Hallitus 92 § Hallituksen päätöksen mukaan kokouskutsu ja esityslista lähetetään kirjeessä hallituksen jäsenille vähintään 7 päivää ennen kokousta.

Kuntalain mukaan kokous on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet hallituksen jäsenistä on kokouksessa.

Kokouskutsu ja esityslista on tallennettu Essi-esityslistajärjestelmään ja tieto tästä on lähetetty jäsenille sähköpostilla 12.8.2020.

Päätösehdotus:

Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.

Päätös:

Puheenjohtaja totesi kokouksen laillisesti koollekutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

Pöytäkirjan tarkastajat

Hallitus 93 § Tarkastusvuorossa ovat Sirpa Alho-Törrönen ja Mervi Eskelinen.

Päätös:

Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Mirja Koski ja Veijo Koljonen.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Hallituksen entinen puheenjohtaja edesmennyt

Hallitus 94 § Hallituksen entinen puheenjohtaja Ilpo Hänninen on kuollut. Hän toimi hallituksen jäsenenä 13.6.2001 - 31.12.2007 ja puheenjohtajana 1.1.2008 - 11.6.2013.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus pitää asian johdosta hiljaisen hetken ja muistaa omaisia.

Päätös:

Päätettiin lähettää kukat ja adressi omaisille.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Talouden seurantaraportti ajalta 1.1. - 30.6.2020

Hallitus 95 § Toimintatuottoja on kertynyt kesäkuun loppuun mennessä 35,3 miljoonaa euroa eli 53 % budjetoidusta. Tämä on 3 % jaksotettua talousarviota parempi, euromääräisesti noin 2 miljoonaa euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna tuottoja on kertynyt noin 2 miljoonaa euroa enemmän eli noin 5,9 %. Tasaisella, alkuvuoden kaltaisella kertymällä toimintatuotot ylittäisivät budjetoidun noin 4 miljoonaa euroa.

Jäsenkunnilta saadut myyntituotot ovat 20,7 miljoonaa euroa. Tämä on 1,2 miljoonaa euroa jaksotettua talousarviota huonompi toteutuman ollessa 47,3 %. Edelliseen vuoteen verrattuna jäsenkuntien myyntituotot ovat laskeneet 1,1 miljoonaa eli noin 5,1 %. Tasaisella kertymällä päästäneen noin 41,5 miljoonaan euroon. Tämä on 2,4 miljoonaa budjetoitua huonompi. Ulkokuntien myyntituottoja kesäkuun lopussa oli 10,8 miljoonaa euroa. Toteutumaprosentti 71,8 %. Tämä on 21,8 % yli budjetoidun, euromääräisesti ylitystä on 3,3 miljoonaa euroa. Jos ulkokuntamyynä jatkaa alkuvuoden kaltaisena päästäneen myyntituotoissa noin 21,5 miljoonaan euroon. Ulkokunnille myynti on kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna 3,2 miljoonaa eli noin 42 %. Koronan odotettavissa oleva toinen aalto heikentää tulokertymää jäsenkunnilta.

Asiakaslaskutus on toteutunut hieman budjetoitua paremmin toteutuman ollessa 54,6 % eli 1,3 miljoonaa euroa.

Toimintakulut olivat kesäkuun lopussa 32,5 miljoonaa euroa toteutuman ollessa 50,1 %. Edellisenä vuonna vastaavaan aikaan toimintakulut olivat 32,1 miljoonaa euroa. Kulut ovat toteutuneet lähes budjetoidusti. Palkkoja on maksettu 21,6 miljoonalla eurolla. Tämä on 0,9 miljoonaa euroa yli jaksotetun talousarvion, toteutumaprosentin ollessa 52,2. Tämän hetkisen arvion mukaan palkkamenot tulevat ylittymään noin 1,4 miljoonaa. Elokuussa maksetaan uuden KVTES:n mukainen yleiskorotus 1,22 %. Tämä tulee vaikuttamaan palkkamenojen talousarvion ylitykseen. Henkilöstökulut yhteensä ovat 26,8 miljoonaa, toteutuma 51,9 %.

Palvelujen ostoihin on käytetty 2,4 miljoonaa euroa toteutuman ollessa 37,7 %. Tämä on 0,8 miljoonaa alle budjetoidun. Edellisenä vuonna vastaavaan aikaan ostoihin oli käytetty 2,8 miljoonaa.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Hallitus 95 § Aineet, tarvikkeet ja tavarat olivat toteutuneet budjetin mukaisesti.

Toimintakate kesäkuun lopussa oli noin 2,8 miljoonaa. Vuosikate samoin noin 2,8 miljoonaa ja poistot vajaat 0,9 miljoonaa. Tulos 1.1. - 30.6.2020 on + 1,9 miljoonaa ja ylijäämää 1,9 miljoonaa euroa. Loppuvuodesta ylijäämän arvioidaan pienenevän henkilöstöku-
lujen kasvaessa ja jäsenkuntien tulokertymän pienentyessä.

Investointimenoihin on käytetty 1,3 miljoonaa euroa, joka on 27 %
budjetoidusta.

Esityslistan mukana on tuloslaskelma ajalta 1.1. - 31.6.2020, tulos-
aluekohtaiset toteutumavertailut (vrt. ed. vuosi) sekä taulukko
pankkitilien alimmista saldoista.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus merkitsee raportin tiedoksi.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Raportti koronaepidemiatilanteesta Vaalijalassa elokuussa

Hallitus 96 §

Vaalijala on toteuttanut toiminnassaan sosiaali- ja terveysministeriön päätöksiä ja suosituksia. Palvelujen ostajien omia ohjeita on noudatettu mahdollisuuksien mukaan. Vaalijala on antanut kevään korona-ajasta selvityksen Eduskunnan oikeusasiamiehelle. Selvitys keskittyi tahdosta riippumattoman hoidon toteuttamiseen.

Asiakkaiden ja läheisten suhtautuminen suojaamistoimenpiteisiin on ollut pääosin ymmärtävää ja asioihin on sopeuduttu kärsivällisesti. Ilo rajoitusten purkamisesta alkukesästä oli suuri.

Elokuun aikana yleinen epidemiatilanne on Suomessa heikentynyt, joka on johtanut torjuntatoimenpiteiden kiristymiseen myös Vaalijalassa. Kaikessa palvelutoiminnassa on otettu käyttöön kasvomaskit tai visiirit henkilökunnalle. Ryhmätoiminnot tullaan järjestämään kohtaamisten määrä minimoiden. Yhteistyössä läheisten kanssa noudatetaan hygieniää ja turvavälejä, yhteydenpitoa ei rajoiteta. Etäneuvotteluja toteutetaan kaikessa toiminnassa silloin, kun ne ovat mahdollisia.

Vaalijalassa on valmistauduttu tarvittaessa ottamaan käyttöön valtakunnallisesti tarpeelliseksi katsotut muut suojaamis- ja rajoitustoimenpiteet.

Uusia tartuntoja ei ole henkilökunnassa tai asiakkaissa todettu.

Korona-aika on vaikuttanut jäsenkuntien palvelujen ostoon voimakkaimmin tekemisen palveluissa. Tilapäishoidon kysyntä laski myös keväällä. Vaalijalan kokonaistalous on kestänyt tulojen menetykset ja lisääntyneet kustannukset. Tasapainottava tekijä on ollut valtakunnallisten kuntoutuspalvelujen kysynnän kasvu.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus merkitsee raportin tiedoksi.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Sateenkaaren erityiskoulun perusopetuksen opetussuunnitelman päivittäminen

Hallitus 97 § Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 uudessa luvussa 6 on täsmennetty arvioinnin eri tehtävien ja osa-alueiden määrittelyä ja niitä koskevia periaatteita sekä tehty tarkennuksia arviointiin liittyviin käsitteisiin. Sateenkaaren erityiskoulun opetussuunnitelmaa on täydennetty arviointia koskevien täydennysten osalta. Arviointia uudistaessa on myös päivitetty Sateenkaaren koulun opetussuunnitelman oppiainekohtaiset tavoitteet määrittelemällä jokaiseen oppiaineeseen vuosiluokkakohdaiset tavoitteet sekä huomioimalla englannin kielen opiskelun alkaminen ensimmäisellä ja toisella vuosiluokalla.

Opetussuunnitelman päivityksessä uudistettiin lisäksi koulun valinnaisainetarjonta. Sateenkaaren erityiskoulussa uusina soveltavina oppiaineina alkaa 3 - 5. vuosiluokan oppilailla: arkiliikunta, terveellinen ravinto, tunnetaidot, vuorovaikutustaidot, moraalinen ajattelu ja negatiivisten tunteiden hallinta. Vuosiluokilla 8 - 9 soveltavina oppiaineina ovat: arkiliikunta, terveellinen ravinto, tunnetaidot, vuorovaikutustaidot, moraalinen ajattelu, negatiivisten tunteiden hallinta, itsenäistymistaidot ja arjen asiointi. Näiden valinnaisaineiden tavoitteena on olla tukemassa oppilaan kokonaisvaltaista kuntoutusta ja antaa hänelle niitä taitoja, joita hän tulevaisuudessa tarvitsee elämässään. Yläkoulun aikana painopistealueena on erityisesti oman elämänhallinta ja siinä tarvittavat taidot, joita näillä opintokokonaisuuksilla pyritään tukemaan.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus hyväksyy Sateenkaaren erityiskoulun opetussuunnitelman päivityksen liitteen nro 1 mukaisesti.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Vaalijalan tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohje

Hallitus 98 § Arkistolain 9 §:n mukaan arkistotoimen järjestäminen kuuluu kuntayhtymän hallitukselle. Kuntayhtymän hallintosäännössä asiakirjahallinnon järjestämisestä määrätään pykälissä 50 ja 51.

Arkistotoimen toimintaohje on hyväksytty hallituksessa kesäkuussa 2008. Toimintaohje on ollut joiltain osin vanhentunut ja sitä on nyt päivitetty. Lainsäädännön muuttuminen (erityisesti vuoden 2020 alussa voimaan tullut laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta) asettaa omat vaatimuksensa tiedonhallinnalle ja arkistotoimelle. Asiakirjan nimi on päivitetty Tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohjeeksi. Sisällöllisesti ohjeeseen ei ole tehty suuria muutoksia. Ohjeita ja käytäntöjä on korjattu vastaamaan tämän hetkistä tilannetta. Vastuuhenkilöitä on myös määritelty uudelleen.

Tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohje on liitteenä 2.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus hyväksyy tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohjeen liitteen nro 2 mukaisesti.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Kaukolämmön toimitus Nenonpellon alueelle

Hallitus 99§

Nenonpellon alueelle on kaukolämmön toimittanut yrittäjä omalla hakelämpölaitoksellaan vuodesta 2006 alkaen. Sopimuskausi on päättymässä, mutta laitoksella on vielä teknistä käyttöikää jäljellä ja laitoksen maanvuokrasopimus on voimassa 28.2.2026 asti.

Lämmöntoimitusta yrittäjän kanssa on tarkoituksenmukaista jatkaa maanvuokrasopimuksen loppuun asti, kuitenkin siten, että perusmaksua ei enää makseta ja hintaa tarkistetaan.

Energiatuote Utriainen Oy:n tarjous on liitteenä nro 3.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus hyväksyy lämmöntoimituksen jatkamisen 1.3.2026 asti ja antaa kuntayhtymän johtajalle valtuudet laatia ja allekirjoittaa uusi lämmöntoimitussopimus Energiatuote Utriainen Oy:n kanssa.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Palvelukeskuksen johtajan virkanimikkeen muutos

Hallitus 100 § Varkauden ja Pieksämäen Savoseteilla on ollut yhteinen johtaja edellisen viranhaltijan eläköitymiseen 31.1.2020 saakka. Tämän jälkeen toimintoja on muutettu niin, että Varkauden ja Pieksämäen Savosetteja on johdettu paikallisesti. Varkauden osalta Savosetin lisäksi viransijaisella on ollut johdettavanaan myös Pihlajan toimintakeskus. Tämä on ollut toimiva ratkaisu. Muokattu avoin virka tulee laittaa hakuun, mutta sitä ennen virkanimikettä tulisi muuttaa monipalvelukeskuksen johtajaksi. Tätä nimikettä käytetään myös Juvalla ja Mikkelissä Savosettien yhteydessä.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus muuttaa palvelukeskuksen johtajan virkanimikkeen Varkaudessa monipalvelukeskuksen johtajaksi.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Laavunrinteen kiinteistön asettaminen huutokauppaan

Hallitus 101 § Savonlinnassa osoitteessa Laavunkuja 1 sijaitseva Laavunrinteen palvelukodin rakennus tyhjenee syyskuussa, kun asukkaat muuttavat avattavaan Pääskylahden palvelukotiin.

Vaalijala omistaa Laavunkujan 1 480 m² tontin (kiinteistötunnus 740-009-0047-0001) ja sillä sijaitsevan rivitalotyyppisen rakennuksen ulkomitoiltaan noin 417 m². Rakennus on vuodelta 1983. Tontin rakennusten tasearvo on noin 90 000 euroa ja tontin noin 14 000 euroa.

Vaalijalalla ei tule enää olemaan kohteelle mitään omaa käyttöä.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus antaa kuntayhtymän johtajalle valtuudet asettaa Laavunkuja 1 rakennukset ja tontin julkiseen huutokauppaan ja päättämään huutokaupan ehdoista. Hallitus päättää myynnistä saatujen tarjousten pohjalta.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Vaalijalan lausunto soteuudistuksen lakiluonnoksista 15.6.2020

Hallitus 102 § Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää 30.9.2020 mennessä lausuntoja valtakunnallisen soteuudistuksen lakiluonnoksista, jotka julkaistiin 15.6.2020. Lakiluonnokset ovat laaja kokonaisuus. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee todennäköisesti saamaan paljon laajoja lausuntoja lakiluonnosten yksityiskohdista. Siksi on tarkoituksenmukaista, että Vaalijala keskittyy lausunnossaan erityishuollon tulevaisuuden kysymyksiin.

Lakiluonnoksissa esitetään vähän erityishuollon tulevaisuudesta Suomessa. Lakiluonnos lähtee siitä, että erityishuoltopiirit siirtyvät varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen sote-maakuntiin 1.1.2023. Erityisvastuualueiden palvelutoiminnan yhteistyö tapahtuu yhteistyösopimuksen kautta, jonka kausi on neljä vuotta. Maakuntien yhteistyöorganisaatio (sote-maakuntayhtymä) on sallittu vain tukipalveluissa Uudenmaan ulkopuolella.

Suomessa on julkisia sosiaali- ja terveyspalvelun tuottajia, yliopistollisten keskussairaaloiden lisäksi, jotka toimivat ylimaakunnallisesti, suurimpina Eteva kuntayhtymä, Kårkulla samkommun ja Vaalijalan kuntayhtymä. Lakiluonnos tulisi korjata siten, että merkittävät julkiset ylimaakunnalliset palvelutuottajat olisivat jatkossa sote-maakuntayhtymiä. Kuntayhtymien siirtyä tulee kirjata lainsäädännön voimaantulonpykäliin.

Kuntayhtymän johtaja on informoinut asiasta uudelleen ministeri Krista Kiurua ja kansliapäällikkö Kirsi Varhilaa sekä kolmen vaalipiiriin kansanedustajia ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä. Asia huomioimisen tärkeyden lakiluonnosten jatkovalmistelussa ovat tunnustaneet mm. sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Markus Lohi ja valiokunnan jäsen Aki Linden. Useat muutkin kansanedustajat ovat asiaan myönteisesti reagoineet. Vaalijala, Kårkulla ja Eteva tekevät asian edistämiseksi yhteistä vaikuttamistyötä.

Sosiaali- ja terveysministeriö kutsui 18.8.2020 neuvotteluun Eteva kuntayhtymän, Kårkulla samkommunin ja Vaalijalan johtajat. Ministeriötä edustivat hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos Auli Valli-Lintu, lakimies Suvi Velic, pääsihteeri Päivi Salo ja neuvotteleva virkamies Anne-Mari Raassina. Stm:n edustajat näkivät ehdotuksen sote-kuntayhtymästä ratkaisuna lakiluonnoksien 15.6.2020 vastaisena, mutta totesivat, että erityishuollon palvelujen jatkuvuus tulee siirtymävaiheessa lainsäädännöllisesti turvata.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Hallitus 102 § Vaalijalan lausuntoluonnos on liitteenä nro 4.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus antaa sosiaali- ja terveysministeriölle liitteen nro 4 mukaisen lausunnon, jonka kuntayhtymän johtaja viimeistelee.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Edustus Monetra Pohjois-Savo Oy:n kokouksissa

Hallitus 103 § Vaalijalan kuntayhtymä on Monetra Pohjois-Savo Oy:n osakas ja tulee hankkimaan yhtiöltä henkilöstö- ja taloushallinnon palveluja.

Yhtiössä toimii mm. neuvottelukunta, jonka jäseninä ovat osakkaiden edustajat. Vaalijalan tulee päättää edustuksesta yhtiössä.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus päättää, että Monetra Pohjois-Savo Oy:n yhtiökokouksissa ja muissa toimitelmissä Vaalijalaa edustaa kuntayhtymän johtaja Ilkka Jokinen ja hänen varallaan talouspäällikkö Marja-Liisa Jantunen.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Valtakunnalliset erityishuoltopäivät syyskuussa 2020

Hallitus 104 § Hallitus ja viranhaltijoita on osallistunut vuosittain valtakunnallisille erityishuoltopäiville. Tänä vuonna päivät järjestetään 10.-11.9.2020 Scandic Parkissa Helsingissä. Koulutuksen järjestäjä on FCG Koulutus Oy.

Lisätietoja erityishuoltopäivien sisällöstä:

<https://tapahtumat.fcg.fi/erityishuoltopaivat/ohjelma>

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus päättää osallistua valtakunnallisille erityishuoltopäiville 10.9. - 11.9.2020, osallistumisoikeus myönnetään myös johtoryhmän jäsenille, talouspäällikölle, asiantuntijapalvelujen päällikölle sekä palvelupäälliköille KVTES:n etuuksin.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Vaalijalan ja Essoten hallitusten tapaaminen syyskuussa

Hallitus 105 § Organisaatioiden hallitusten puheenjohtajien tapaamisessa 24.6.2020 sovittiin, että Essoten hallitus tulee Vaalijalan hallituksen vieraaksi tiistaina 8.9.2020 klo 10.00 Nenonpeltoon Pieksämäelle. Tapaamispaikka on Nenonpellon juhlasali, joka on riittävän väljä tila.

Tapaamisen aikana vaihdetaan mielipiteitä tulevasta soteuudistuksesta ja organisaatioiden asemasta toisiinsa nähden nyt ja uudistusta valmisteltaessa.

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus merkitsee asian tiedoksi ja osallistuu tapaamiseen.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Viranhaltijapäätösten täytäntöönpanokelpoisuus

Hallitus 106 § Kuntalain 92 §:n mukaan hallitus voi ottaa käsiteltäväkseen asian, joka on tämän lain nojalla siirretty hallituksen alaisen viranomaisen toimivaltaan ja jossa asianomainen viranomainen on tehnyt päätöksen. Poissaolo- ja työkokemuslisäpäätökset ovat digitaalisessa muodossa. Määräyskirjat, hankintapäätökset ja muut päätökset ovat nähtävillä Essi-esityslistajärjestelmässä. Ylläpitomaksupäätökset ja muut asiakkaita koskevat päätökset ovat nähtävillä kokouksessa.

Määräyskirjat

	Päätösnumero
Kuntayhtymän johtaja	52 - 65
Avopalvelujen johtaja	642 - 717
Johtava lääkäri	24 - 26
Kuntoutuksen johtaja	720 - 836
Talouspäällikkö	7 - 8
Henkilöstöpäällikkö	-
Rehtori	1 - 6

Poissaolopäätökset

Kuntayhtymän johtaja	294 - 337
Avopalvelujen johtaja	636 - 843
Johtava lääkäri	153 - 199
Kuntoutuksen johtaja	1047 - 1318
Talouspäällikkö	49 - 54
Henkilöstöpäällikkö	56 - 71
Rehtori	61 - 66

Työkokemuslisäpäätökset

Henkilöstöpäällikkö	134 - 157
---------------------	-----------

Hankintapäätökset

Kuntayhtymän johtaja	H10 - H13
Kuntoutuksen johtaja	H2 - H3
Talouspäällikkö	H6 - H8
Kiinteistöpäällikkö	H4

Ylläpitomaksupäätökset

Talouspäällikkö	222 - 251
-----------------	-----------

Muut päätökset

Kuntayhtymän johtaja nro 9
- Korvauksen maksaminen Kuutinharjun palvelukodin asukkaille vanhojen tavaroiden hävittämisestä

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Hallitus 106 §

Avopalvelujen johtaja nrot 16 - 27
- Perhehoidossa asuvien henkilöiden ruokailukustannukset koronavirus-
epidemian ajan/touko-kesäkuu 2020

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus merkitsee edellä olevat viranhaltijapäätökset tiedoksi ja päättää, ettei se käytä kuntalain 92 §:n mukaista otto-oikeutta em. viranhaltijoiden tekemiin päätöksiin.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Tiedoksiannot hallitukselle**Hallitus 107 § Saapuneet kirjeet**

Verohallinto

- Päätös viivästysseuraamusten perimättä jättämisestä, 10.7.2020 (nähtävänä Essissä)

Kuntayhtymän johtajan päätösehdotus:

Hallitus merkitsee em. tiedoksiannon tiedoksi.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Muut asiat

Hallitus 108 § Muita asioita ei ollut.

Pöytäkirjan tarkastajien nimikirjaimet:

YTT

Hallitus

Yhtymäkokous

Oikaisuvaatimusohje ja valitusosoitus

Valitusoikeus ja valitusperusteet

Kuntalain 137 ja 138 §:n mukaan oikeus oikaisuvaatimuksen ja kunnallisvalituksen tekemiseen tämän kokouksen päätöksistä on sillä, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa sekä lisäksi kuntayhtymän jäsenkunnalla ja sen jäsenellä. Päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta kuitenkaan saa tehdä.

Päätökseen tyytymätön voi hakea siihen muutosta oikaisuvaatimuksella. Vasta oikaisuvaatimusta koskevasta päätöksestä voi valittaa Kuopion hallinto-oikeudelle, jolloin valitusoikeus on muillakin edellä mainituilla, jos päätöstä on oikaisuvaatimuksen mukaan muutettu.

Oikaisuvaatimusohje

Oikaisuvaatimus tehdään Vaalijalan kuntayhtymän hallitukselle, osoite: Vaalijalan kuntayhtymä, Nenonpellontie 40, 76940 Nenonpelto. Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisena ja tekijän allekirjoitettava ja siitä on käytävä ilmi vaatimus perusteineen. Tekijän itsensä tai hänen valtuuttamansa asiamiehen on annettava oikaisuvaatimus hallitukselle neljäntenätoista (14) päivänä siitä, kun päätös on säädetyllä tavalla asetettu yleisesti nähtäville, tai jos päätös koskee jotakuta yksityisesti, tiedoksiantopäivästä. Oikaisuvaatimusasiakirjat voi lähettää omalla vastuulla kuntayhtymän hallitukselle myös postitse tai lähetin välityksellä, jolloin asiakirjat on jätettävä postiin niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen kuntayhtymän taloustoimiston aukioloajan päättymistä.

Valitusosoitus

Muutosta kuntayhtymän hallituksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan Itä-Suomen hallinto-oikeudelta (os. PL 1744, 70101 Kuopio) kirjallisella valituksella, joka valittajan itsensä tai hänen valtuuttamansa asiamiehen on annettava hallinto-oikeudelle kolmantenakymmenentenä (30) päivänä siitä, kun päätös on säädetyllä tavalla asetettu yleisesti nähtäville, tai jos päätös koskee jotakuta yksityisesti, tiedoksiantopäivästä. Valitusasiakirjat voi omalla vastuulla lähettää hallinto-oikeudelle myös postitse tai lähetin välityksellä, jolloin asiakirjat on jätettävä postiin niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuoimioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Valituskirjassa on ilmoitettava

- valittajan nimi, ammatti, asuinkunta ja postiosoite
- päätös, johon muutosta haetaan
- miltä osin päätöksestä valitetaan ja muutos, joka siihen vaaditaan tehtäväksi sekä
- muutosvaatimuksen perusteet.

Valituskirja on valittajan tai valituskirjan muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut valituskirjan, siinä on mainittava myös laatijan ammatti, asuinkunta ja postiosoite.

Valituskirjaan on liitettävä päätös, josta valitetaan, alkuperäisenä tai viran puolesta oikeaksi todistettuna jäljennöksenä sekä selvitys siitä päivästä, mistä valitusaika on valitusosoituksen mukaan laskettava.

Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (701/93) nojalla muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksua hallinto-oikeudessa 80 euroa.

Pöytäkirjan nähtäväksi asettaminen

Kokouksesta kirjoitettu pöytäkirja pidetään nähtävillä 21.8. – 4.9.2020 yleisessä tietoverkossa Vaalijalan kuntayhtymän verkkosivuilla <https://www.vaalijala.fi/poytakirjat>

Hallitus
19.8.2020

LIITTEET

Sateenkaaren erityiskoulu OPETUSSUUNNITELMA

Sisällysluettelo

1 OPETUSSUUNNITELMA YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA	4
1.1 Sateenkaaren erityiskoulun opetussuunnitelma	4
1.2 Sateenkaaren erityiskoulun arvoperusta ja oppimiskäsitys	4
2 TOIMINTAKULTTUURI JA OPPIMISYMPÄRISTÖ	5
2.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen	5
2.1.1 Hyvinvointi ja kestävä kehitys	6
2.1.2 Kulttuurinen moninaisuus ja tasa-arvo	6
2.2. Oppimisympäristöt ja työtavat	6
3 OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN	7
3.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä	7
3.2 Yhteistyö	8
3.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö	8
3.4 Opetuksen järjestämistapoja	9
3.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta	9
4 Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa	10
4.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa	10
4.2. Arvioinnin yleiset periaatteet	11
4.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi	14
4.4 Työskentelyn arviointi	14
4.5 Käyttäytymisen arviointi	15
4.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana	15
4.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet	16
4.8 Perusopetuksen päättöarviointi	17
4.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin	18
4.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu	19
4.11 Todistukset	19
5 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI	24
5.1 Erityinen tuki	25
5.1.1 Pedagoginen selvitys	25
5.1.2 Erityisen tuen päätös	25
5.1.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma	25
5.1.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen	26
5.1.5 Pidennetty oppivelvollisuus	26
5.1.6. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus	27
6 OPPILASHUOLTO	37
6.1 Yhteisöllinen oppilashuolto	37

6.2 Yksilökohtainen oppilashuolto	37
6.3 Oppilashuoltosuunnitelmat	38
7 VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA.....	39
7.1 Taito- ja taideaineiden valinnaiset	40
7.2 Soveltavat valinnaiset oppiaineet	47
8 VUOSILUOKAT 1 - 2.....	53
8.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1 - 2 tehtävä.....	53
8.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1 - 2.....	54
8.3 Oppiaineet vuosiluokilla 1 - 2.....	55
8.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus.....	55
8.3.2 Englanti, A1	59
8.3.2 Matematiikka	64
8.3.3 Ympäristöoppi	69
8.3.4 Uskonto	74
8.3.5 Elämänkatsomustieto.....	77
8.3.6 Musiikki.....	80
8.3.7 Kuvataide	83
8.3.8 Käsityö.....	86
8.3.9 Liikunta	88
8.3.10 Oppilaanohjaus	91
9 VUOSILUOKAT 3 - 6.....	92
9.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3 - 6 tehtävä.....	92
9.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3 - 6.....	92
9.3 Oppiaineet vuosiluokilla 3 - 6.....	94
9.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus.....	94
9.3.2 Toinen kotimainen kieli Ruotsi	100
9.3.3 Vieraat kielet Englanti	102
9.3.4 Matematiikka	108
9.3.5 Ympäristöoppi	117
9.3.6 Uskonto	126
9.3.7 Elämänkatsomustieto.....	133
9.3.8 Historia	138
9.3.9 Yhteiskuntaoppi.....	141
9.3.10 Musiikki.....	144
9.3.11 Kuvataide	148
9.3.12 Käsityö.....	154
9.3.13 Liikunta	160
9.3.14 Oppilaanohjaus	163
10 VUOSILUOKAT 7 - 9.....	164

10.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7 - 9 tehtävä.....	164
10.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7 - 9.....	164
10.2.1 Äidinkieli ja kirjallisuus.....	166
10.2.2 Toinen kotimainen kieli.....	175
10.2.3 Vieraat kielet.....	179
10.2.4 Matematiikka	184
10.2.5 Biologia.....	190
10.2.6 Maantieto.....	194
10.2.7 Fysiikka	199
10.2.8 Kemia	207
10.2.9 Terveystieto.....	214
10.2.10 Uskonto	220
10.2.11 Elämäkatsomustieto	224
10.2.12 Historia	228
10.2.13 Yhteiskuntaoppi.....	233
10.2.14 Musiikki.....	236
10.2.15 Kuvataide	240
10.2.16 Käsityö.....	244
10.2.17 Liikunta	247
10.2.18 Kotitalous.....	251
10.2.19 Oppilaanohjaus	255
LÄHTEET	263

1 OPETUSSUUNNITELMA YLEISSIVISTYKSEN PERUSTANA

1.1 Sateenkaaren erityiskoulun opetussuunnitelma

Sateenkaaren erityiskoulu on Vaalijalan kuntayhtymän peruskoulu. Sateenkaaren erityiskoulu sijaitsee Nenonpellossa, noin 10 km:n matkan päässä Pieksämäeltä, Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen alueella. Sateenkaaren erityiskoulussa annetaan esi-, perus- ja lisäopetusta, vaativaa erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille; kehitysvammaisille, autistisille sekä psykososiaalista tukea tarvitseville oppilaille.

Perusopetuksen tarkoituksena on varmistaa koulutuksen tasa-arvo ja laatu, sekä luoda hyvät edellytykset oppilaiden kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. Perusopetusta ohjaavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuvat koulun työsuunnitelmat. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä, sekä mahdollistaa yhdenvertainen opetus.

Opetussuunnitelmalla on keskeinen merkitys sekä valtakunnallisten tavoitteiden, että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien toteuttamisessa. Sateenkaaren erityiskoulun opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa koulun toimintaa sekä työtä.

Sateenkaaren erityiskoulun opetussuunnitelmassa on kirjattu perusopetuksen kasvatustyön, opetuksen, oppimisen arvioinnin ja tuen, ohjauksen ja oppilashuollon, kodin ja koulun yhteistyön sekä muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta. Sateenkaaren erityiskoulun opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että opetus voi olla oppiainejakoista tai toiminta-alueittain järjestettyä.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevat suunnitelmat (HOJKS) tehdään perustuen opetussuunnitelmaan. Koulun työsuunnitelmalla täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan koulussa lukuvuoden aikana. Oppilaille ja huoltajille tiedotetaan keskeisistä koulun työsuunnitelmassa päätetyistä asioista.

1.2 Sateenkaaren erityiskoulun arvoperusta ja oppimiskäsitys

Koulussamme noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä opetussuunnitelman perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Yhteistyöllä kotien ja oppilaskotien kanssa tuetaan oppilaan ja perheen hyvinvointia. Koulu tukee osaltaan perhettä oppilaan kasvatuksessa ja vastaa opetuksesta.

Sateenkaaren erityiskoulun oppilas saa opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarpeen mukaan. Opetusryhmät muodostetaan siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali ja työvälineet ovat oppilaalle maksuttomia. Lisäksi maksuttomia ovat oppilashuolto, opintososiaaliset edut ja palvelut. Oppilas saa jokaisena työpäivänä maksuttoman aterian.

Sateenkaaren erityiskoulun arvoperusta pohjautuu toisen ihmisen kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Vaalijalan kuntayhtymän arvoja ovat ymmärtäminen ja vuorovaikutus, vastuullisuus sekä osaavuus. Sateenkaaren erityiskoulussa oppilasta kannustetaan osallisuuteen ja annetaan yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan, ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Sateenkaaren erityiskoulu luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle.

Sateenkaaren erityiskoulun oppimiskäsityksen mukaan oppilas on aktiivinen toimija. Kieli, keuhollisuus ja eri aistien käyttö ovat ajattelun ja oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla oppilas oppii havainnoimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan, sekä asettamaan tulevaisuudelleen tavoitteita. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Oppimisen ilo syntyy yhteisen toiminnan myötä.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Oppimisprosessissa on olennaista oppilaiden tahto, kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Oppilaita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan.

2 TOIMINTAKULTTUURI JA OPPIMISYMPÄRISTÖ

2.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Sateenkaaren erityiskoulu muodostaa opetuksellisesti ja kasvatuksellisesti johdonmukaisen ympäristön. Koulumme tekee yhteistyötä Vaalijalan kuntayhtymän eri toimijoiden kanssa, kuten: oppilaskodit, kuntoutuksen asiantuntijapalvelut ja toiminnallinen kuntoutus. Toimintakulttuurin kehittämisen perusedellytys on toisia arvostava, avoin ja vuorovaikutteinen keskustelu. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestävä elämäntapaa. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille, jotka omaksuvat kouluyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit, sekä sukupuoliroolit siirtyvät oppilaille.

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Koulumme rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Sateenkaaren erityiskoulussa tiedostetaan fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle. Sateenkaaren erityiskoulu kuuluu Liikkuva koulu -hankkeeseen.

2.1.1 Hyvinvointi ja kestävä kehitys

Sateenkaaren erityiskoulun oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Koulussamme arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Pyrimme arjen ennakoitavuuteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus parantavat luottamusta. Osallisuuden kokemusta edistävät luova työskentely, liikkuminen, leikki ja elämykset. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa. Kiusaamista, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan seuraavien työvälineiden avulla: ART (Keinoja aggression hallintaan), Avekki (Toimintatapamalli aggression ja väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyyn ja hallintaan), Nepsy (Neuropsykiatrasta valmennusta psykososiaalista tukea tarvitsevalle) ja Hupu (Varhaisen puuttumisen toimintamallina). HuPu-koulutuksen on suorittanut osa Sateenkaaren erityiskoulun opettajista. Huolen puheeksiottaminen (HuPu) on tapa, jolla otetaan huolestuttava asia puheeksi kunnioittavasti ja tukea tarjoten. Menetelmä painottaa ratkaisujen ja voimavarojen löytämistä. HuPuun liittyy läheisesti Huolen vyöhykkeistö, mikä auttaa työntekijää arvioimaan tuen ja yhteistyön tarvetta. Vaaratilanteet raportoidaan HaiPro-ohjelmaan.

Kestävä kehitys otetaan huomioon koulumme toiminnassa. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu tuo esille vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan. Esimerkiksi kiireetön ilmapiiri, hyväntahtoisuus ja yhdessä toimiminen ovat tavoiteltavia ja niihin pyrimme koulumme arjessa.

2.1.2 Kulttuurinen moninaisuus ja tasa-arvo

Sateenkaaren erityiskoulussa kotikansainvälisyys tarkoittaa sitä, että koulumme arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä sekä kansalliskieliä. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain koulussamme ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Ne kehittävät yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Koulussa tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kielellä on keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Koulumme rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Valitsemalla ja kehittämällä oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja tuemme erilaisia oppijoita eri ikäkausina.

2.2. Oppimisympäristöt ja työtavat

Sateenkaaren erityiskoulun oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhdessä tekemistä. Opetuksessa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena. Tieto- ja viestintäteknologian avulla vahvistetaan oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä tuetaan oppilaiden henkilökohtaisia oppimispolkuja. Opetuksessa hyödynnetään Vaalijalan kuntoutuskeskuksen ympäristöä, Pieksämäen kaupungin aluetta ja niiden eri toimintoja sekä ympäröivää luontoa.

Opetuksessa käytetään eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota. Motivaatiota vahvistavat myös työtavat, jotka tukevat itseohjautuvuutta ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Tutkiva työskentely, leikki, mielikuvituksen käyttö ja taiteellinen toiminta edistävät luovaa ajattelua sekä taitoa soveltaa osaamista.

Opettaja valitsee työtavat ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen. Oppimaan oppimisen taidot kehittyvät parhaiten silloin, kun henkilökunta ohjaa oppilaita myös suunnittelemaan ja arvioimaan työskentelytapojaan. Tämä motivoi ja auttaa oppilaita ottamaan vastuuta oppimisesta ja työskentelystä kouluyhteisössä. Yhteinen tavoitteiden ja arviointiperusteiden pohdinta sitouttaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn. Oppilaat hahmottavat koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän, yhteisön sekä yhteiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen. Eheyttämistä voidaan toteuttaa muun muassa rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa, tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti ja jaksottamalla, eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi.

3 OPPIMISTA JA HYVINVOINTIA EDISTÄVÄ KOULUTYÖN JÄRJESTÄMINEN

3.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Sateenkaaren erityiskoulun lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista. Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus.

Sateenkaaren erityiskoulun henkilökunta vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat. Koulun johto vastaa opetuksen, ohjauksen, oppilashuollon ja tuen järjestämisestä, ongelmien ennaltaehkäisystä sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistamisesta ja poistamisesta koulun toimintatavoista. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen. Lisäksi opettajan tehtäviin kuuluu mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen vuorovaikutuksessa oppilashuollon henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien kanssa. Oppilailla on myös oma vastuunsa osallistua perusopetukseen ja suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä.

3.2 Yhteistyö

Yhteistyöllä kotien kanssa varmistetaan, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Huoltajien ja oppilaiden mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa Sateenkaaren erityiskoulun toimintakulttuuria. Huoltajilla on mahdollisuus tutustua koulun arkeen. Yhteistyömuotoja ovat henkilökohtaiset tapaamiset, puhelinkeskustelut, Wilma, vanhempainillat ja koulun yhteiset tapahtumat ja juhlat. Onnistunut yhteistyö on molemminpuolista sitoutumista ja luottamusta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajat saavat tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista, opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista. Lisäksi vanhemmille tiedotetaan oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Sateenkaaren erityiskoulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Yhteistyötä tehdään myös kuntoutusjaksoille tulevien oppilaiden koulujen kanssa, samoin kuin pitkäaikaisille kuntoutusjaksoille tulevien oppilaiden aiempien koulujen kanssa eheään oppimispolun varmistamiseksi.

Sateenkaaren erityiskoulussa on käytössä Wilma-järjestelmä. Koulun yhteiset tiedotteet ja viestit laitetaan Wilmaan. Opettajat merkitsevät Wilmaan oppilaiden poissaolot ja muut opetusta koskevat tiedot, kokeet ja oppilasarviointit. Opettajat antavat myös Wilman kautta palautetta tuntityöskentelystä.

3.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute sekä yhteistyö huoltajien ja oppilaskotien kanssa. Sateenkaaren erityiskoulun opetuksesta vastaavilla henkilöillä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös perusopetuslakiin perustuvaa kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia myönteisiä keinoja tilanteen korjaamiseksi. Kasvatuskeskustelu tulee järjestää oppilaan koulupäivän aikana siten, että se ei pidennä normaalia koulupäivää.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Sateenkaaren erityiskoululla on käytössään kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Yhteistyö huoltajien ja muiden tahojen, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista.

3.4 Opetuksen järjestämistapoja

Opetusta voidaan järjestää vuosiluokkiin sitomattomasti. Oman opinto-ohjelman mukaan etenemistä koskeva ratkaisu voidaan tehdä hallintopäätöksenä yksittäiselle oppilaalle. Oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, jossa mainitaan opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan sekä määritellään niiden suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet.

Sateenkaaren erityiskoulussa opiskellaan pienryhmissä. Pienryhmällä tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia oppilaita. Pienryhmäopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Pienryhmäopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia.

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä moniammatillisen työryhmän pohdintaa oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Oppilaan asuessa oppilaskodissa, voidaan perusopetus järjestää tilapäisesti siellä. Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, jos sillä on opetuksen järjestämislupa.

3.5 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä Sateenkaaren koulun oppilaille järjestetään koulukirjastotoimintaa, jolla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Erityisruokavaliot huomioidaan kouluruokailussa.

Perusopetusasetuksen mukaan oppitunti kestää 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi oppilaiden jaksamisen mukaan. Myös koulun juhlat ja yhteiset tapahtumat sekä työelämään tutustuminen kuuluvat koulun työaikaan. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella ryhmäkohtaisesti. Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen oikeissa ympäristöissä.

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksilla liikkua huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin. Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusa toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä. Oppilaan koulumatkoihin liittyvät käytänteet sovitaan yhdessä huoltajien, koulun, oppilaskodin ja muiden yhteistyökumppanien kanssa.

4 Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

4.1 Arvioinnin tehtävät perusopetuksessa

Perusopetuslain¹ ja -asetuksen² mukaan perusopetuksen oppilaan arvioinnilla on kaksi toisiinsa tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on

- ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi).
- määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut oppiaineille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi).

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten oppilas on saavuttanut eri oppiaineille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Kouluissa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät koulun arviointikulttuurissa. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista kouluissa ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

4.1.1 Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata oppilaan opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa oppilasta ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään oppiaineille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on osa opetusta.

Formatiivinen arviointi on oppimista tukevaa ja ohjaavaa palautetta. Palautteen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään oppiaineen tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä se, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Niitä tulee harjoitella osana kaikkien oppiaineiden opiskelua. Itsearviointi ja vertaispalaute eivät vaikeuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.³

¹ Perusopetuslaki (628/1998) 22 § 1 mom.

² Perusopetusasetus (852/1998) 10 § 2 mom.

³ Perusopetusasetus 10 §

Formatiivista arviointia tehdään aina perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettujen ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyjen oppiaineiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

4.1.2 Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut opetussuunnitelmassa oppiaineille asetetut tavoitteet. Summatiivinen arviointi tehdään vähintään jokaisen lukuvuoden päätteeksi sekä perusopetuksen päättyessä. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa oppilaan opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä.⁴ Kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle annetaan lukuvuositodistus, jota varten tehdään summatiivinen arviointi siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi.⁵

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on summatiivinen kokonaisarviointi oppilaan koko lukuvuoden suoriutumisesta. Päättöarviointi kohdistuu oppiaineille asetettuihin tavoitteisiin perusopetuksen oppimäärän päättyessä.

Oppilaille on selvitettävä oppiaineiden tavoitteet sekä arvioinnin periaatteet ikäkaudelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Jokaisen oppilaan tulee saada käsitys siitä, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen suoriutumistaan arvioidaan. Summatiivisen arvioinnin tekee aina oppilasta opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä.⁶ Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat oppilaan summatiiviseen arviointiin.

4.2. Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita jokaisella vuosiluokalla.

4.2.1 Arvioinnin yhdenvertaisuus

Arviointi perustuu kaikilla vuosiluokilla oppilaiden yhdenvertaiseen kohteluun. Vuosiluokkien 1–8 päätteeksi annetun lukuvuosiarvioinnin ja perusopetuksen päättöarvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennettyihin tavoitteisiin. Jokaisen oppilaan tulee saada tietää, mitä on tarkoitus oppia ja miten oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan. Päättöarvosanat muodostetaan valtakunnallisesti yhdenvertaisin perustein.

4.2.2 Arvioinnin avoimuus, yhteistyö ja osallisuus

Arvioinnin tehtävänä on auttaa oppilasta hahmottamaan opintojensa etenemistä. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy oppilaiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen. Sateenkaaren erityiskoulussa arviointi

⁴ Perusopetusasetus 10 §

⁵ Perusopetusasetus 10 § 2 mom.

⁶ Perusopetusasetus 13 § 1 mom.

on oppilaan jatkuvaa havainnointia arjessa ja palautteen välitöntä antamista oppilaalle koulupäivän aikana. Arjen herättämistä tunnereaktioista keskustellaan oppilaan kanssa. Palautekeskustelut joko oppilaan kanssa tai ryhmässä ovat samalla oppilaan itsearviointia ja kasvatus- sekä oppimistilanteita. Tunteita nimetään, tunnistetaan ja opetellaan ilmaisemaan sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Työntekijä auttaa oppilasta huomaamaan oppimansa asiat arjessa antamalla positiivista ja ohjaavaa palautetta.

Arvioinnin toteuttaminen edellyttää yhteistyötä sekä koulussa että kotien kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on selkiyttää huoltajille arvioinnin periaatteita ja käytänteitä. Oppilaan ja huoltajan tulee saada riittävästi tietoa oppilaan oppimisesta, osaamisesta, työskentelystä ja käyttäytymisestä.⁷ Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tieto arvioinnin perusteista ja siitä, miten niitä on sovellettu oppilaan arviointiin.⁸

Sateenkaaren erityiskoulussa kaikki oppilaat ovat erityisen tuen piirissä ja osalla oppilaista on pidennetty oppivelvollisuus. Näin ollen jokaisella oppilaalla on henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Se sisältää kunkin oppiaineen tai toiminta-alueen arvioinnin kriteerit, arvioinnin tavat sekä arvioinnin ajankohdat. Oppiainekohtaiset tavoitteet ja arvioinnin perusteet käydään sekä oppilaan että huoltajan kanssa läpi. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) laatimisen yhteydessä oppilaan huoltajan kanssa tehdään viestintäsuunnitelma, jossa määritellään tavat ja välineet, joilla opettaja ja huoltaja ovat yhteydessä oppilaan koulunkäyntiä koskevissa asioissa. Koululla on käytössä Wilma, jonka avulla huoltajien kanssa mahdollistuu joustava yhteydenpito. Huoltajat saavat myös Wilman kautta reaaliaikaista tietoa lapsensa opetuksesta ja opetuksessa etenemisestä. Oppilaan opiskelun etenemistä seurataan myös moniammatillisissa työryhmissä pidettävissä tiimeissä, kuntoutussuunnitelmakokouksissa sekä tarvittaessa yksilökohtaisessa oppilashuollossa. Oppilaan kokonaisvaltainen arviointi tapahtuu moniammatillisesti. Huoltajaa tiedotetaan kaikista oppilaan oppimisen etenemistä koskevista asioista. Syyslukukausittain järjestettävässä Kodin ja koulun -päivässä huoltajan on mahdollista keskustella opettajan kanssa oppilaan koulunkäyntiä, sen edistymistä ja arviointia koskevista asioista.

4.2.3 Arvioinnin suunnitelmallisuus ja johdonmukaisuus

Arviointikäytännöt on suunniteltava johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja varmistettava arviointiperiaatteiden yhtenäisyys koulussa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.

Oppilaiden suorituksia ei verrata toisiinsa. Arviointi ei kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä oppilaan mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö kouluyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

4.2.4 Arvioinnin monipuolisuus

Oppilaiden oppimista, osaamista, työskentelyä ja käyttäytymistä arvioidaan monipuolisesti.⁹

⁷ Perusopetusasetus 10 § 1 mom.

⁸ Perusopetusasetus 13 § 2 mom.

⁹ Perusopetuslaki 22 § 1 mom.

Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin. Arviointimenetelmien valinnassa on otettava huomioon, että vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita.

Sateenkaaren erityiskoulussa osaamista voi osoittaa tuntiaktiivisuudella, perinteisillä ja vaihtoehtoisilla tavoilla suoritettavilla oppiainekohtaisilla kokeilla, ryhmätyötaidoilla sekä oman toiminnan ohjaamisen taidoilla ja tuntisuoriutumisella. Taito- ja taideaineiden kohdalla osaamisen näyttöjä voi antaa videoimalla tai kuvaamalla työskentelyään ja töitään, pitämällä päiväkirjaa työskentelystään tai keräämällä portfolioa.

4.2.5 Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arvioinnin tulee perustua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin oppiaineiden tavoitteisiin. Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin.

Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, oppiaineiden tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri vuosiluokkien päätteeksi annettavaan arviointiin ja päättöarviointiin. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät eri arvosanoihin vaadittavan osaamisen tason.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suorituksiaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän yhteisiin tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen. Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Osaamisen tason määrittelyssä ei käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä. Oppimäärä yksilöllistetään vasta, kun oppilas ei tuetustikaan näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa toiminta-alueittain määriteltyihin tavoitteisiin. Jos oppilas on opiskellut oppimissuunnitelmassa määriteltyjen oppiaineen erityisten painoalueiden mukaisesti, hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteereitä käyttäen.

4.2.6 Arvioinnissa huomioidaan oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

Arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytännöissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Sateenkaaren koulussa oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus hyödyntää

oppimisessaan tieto- ja viestintäteknologiaa, käyttää erilaisia apuvälineitä ja avustajapalveluja sekä antaa suullisia näyttöjä.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

4.3 Oppimisen ja osaamisen arviointi

Perusopetuksessa arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen ja osaamiseen. Oppimisen arviointi liittyy oppimisprosessin ohjaamiseen ja siitä annettavaan palautteeseen. Osaamisen arviointi puolestaan kohdistuu oppilaan tiedollisen ja taidollisen osaamisen tasoon. Oppilaan oppimista ohjataan ja osaamista arvioidaan aina suhteessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineille määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin tavoitteisiin. Oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä eri vuosiluokkien päätteeksi annettavassa arvioinnissa ja päättöarvioinnissa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamista ei arvioida oppiaineista erillisinä. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteereiden mukaisesti, tulevat myös laaja-alaisen osaamisen tavoitealueet arvioiduiksi. Sateenkaaren erityiskoulussa laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat näkyvissä koulun vuosisuunnitelmaan kirjatuihin monialaisissa opintokokonaisuuksissa.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä käyttäen.

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä.

4.4 Työskentelyn arviointi

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineen arviointia. Työskentelyä ei siis arvioida oppiaineista erillisinä. Työskentelyn arviointi perustuu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain täsmennettyihin oppiaineiden tavoitteiden sisältämiin työskentelytaitojen tavoitteisiin. Kun opettaja toteuttaa arvioinnin oppiaineiden tavoitteiden ja kriteerien mukaisesti, tulee myös työskentely arvioiduksi.

Työskentelytaidoilla tarkoitetaan perusopetuksen aikana kehittyvää taitoa työskennellä itsenäisesti ja yhdessä, taitoa suunnitella ja arvioida omaa työskentelyään, taitoa toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taitoa toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.

Sateenkaaren erityiskoulussa oppilaan työskentelyyn liittyvät erityistarpeet kirjataan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämisestä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon työskentelyn arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa.

4.5 Käyttäytymisen arviointi

Käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Sateenkaaren erityiskoulussa käyttäytymiseen liittyvät erityistarpeet kirjataan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS), jotta ne voidaan ottaa huomioon käyttäytymisen arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa. Sateenkaaren erityiskoulussa käyttäytymisen tavoitteet perustuvat koulun kasvatustavoitteisiin, yhteisön toimintakulttuuria määrittäviin linjauksiin ja järjestyssääntöihin. Käyttäytymisen arvioinnissa erityisen tärkeä on huolehtia, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

4.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

4.6.1 Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Sateenkaaren erityiskoulussa oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion.¹⁰ Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on tukitoimista huolimatta hylätty.

Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, siitä tiedotetaan lukuvuoden aikana oppilasta ja huoltajaa sekä sovitaan toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi. Ennen luokalle jättämistä oppilaalla on mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa erillisessä kokeessa saavuttaneensa asianomaisessa oppiaineessa hyväksyttävät tiedot ja taidot.¹¹ Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita suorituksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa. Suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Luokalle jättämisestä tehdään koulutyön päättyessä lukuvuositolistuksessa ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää vuosiluokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos se katsotaan hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaiseksi. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.¹²

¹⁰ Perusopetusasetus 11 § 1 mom.

¹¹ Perusopetusasetus 11 § 1 ja 2 mom.

¹² Perusopetusasetus 11 § 2 mom.

4.6.2 Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan

Oppilas voi edetä opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan vuosiluokkiin sitomattomasti oman opinto-ohjelman mukaisesti. Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyä lukuvuoden koulutyön päätyttyä opinnoissaan eteenpäin.¹³

Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä vuosiluokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai eroaa koulusta.¹⁴

4.7 Lukuvuoden päätteeksi arvioitavat yhteiset oppiaineet ja valinnaiset aineet

Perusopetuksessa kaikki oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvat yhteiset oppiaineet arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi erillisinä.¹⁵ Arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, ympäristöoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntutkimustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Lukuvuositodistukseen merkitään sanallinen arvio tai arvosana siitä, miten oppilas on saavuttanut opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden tavoitteet lukuvuoden aikana.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden sanallisen arvion tai arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta kaikilla niillä vuosiluokilla, joilla hän niitä opiskelee. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta todistuksiin erillistä sanallista arviota tai arvosanaa.

Sateenkaaren erityiskoulussa järjestetään lukuvuosittain 2 - 4 monialaista oppimiskokonaisuutta. Oppimiskokonaisuuksien sisällöt, tavoitteet ja ajankohdat kirjataan koulun vuosisuunnitelmaan. Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa opiskellut oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt sekä monialaisten oppimiskokonaisuuksien opiskelun yhteydessä annetut näytöt otetaan huomioon kunkin oppiaineen arvosanaa muodostettaessa. Oppiainekohtainen arviointi tulee suunnitella ja olla oppilaiden tiedossa jo oppimiskokonaisuuden alkaessa. Monialaisista oppimiskokonaisuuksista ei anneta erillisiä sanallisia arvioita tai arvosanoja.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty-merkinnällä. Sateenkaaren erityiskoulussa tarjottavat valinnaiset aineet ovat soveltavia valinnaisia aineita, jotka ovat kukin laajuudeltaan yhden vuosiviikkotunnin.

¹³ Perusopetusasetus 11 § 3 mom.

¹⁴ Perusopetusasetus 11 § 3 mom.

¹⁵ Perusopetusasetus 10 § 2 mom.

4.8 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määrittää, kuinka hyvin ja missä määrin oppilas on saavuttanut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppiaineille asetetut tavoitteet perusopetuksen päättyessä. Päättöarvioinnissa annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan osaamisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, joka on saavuttanut perusopetuksen koko oppimäärän tavoitteet vähintään arvosanan 5 edellyttämän osaamisen mukaisesti.

Päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7 - 9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä.

4.8.1 Päättöarvosanan muodostaminen

Päättöarvosanan muodostaminen perustuu oppilaan osoittaman osaamisen tasoon suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty oppiaineen oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle 7, 8 tai 9 yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niiden oppiaineiden tavoitteiden, joiden osalta osaaminen on osoitettu vuosiluokilla 7 ja 8, arviointi otetaan huomioon päättöarviointia tehtäessä. Näihin tavoitteisiin perustuva osaamisen taso tulee arvioida käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä.

Päättöarvosana on oppiaineen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan myös päättöarvioinnissa.

4.8.2 Erityistä tukea saavan oppilaan päättöarviointi

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, hänen suoriutumistaan arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen päättöarvioinnin kriteereitä. Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin, ei päättöarvioinnin kriteereihin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päättöarvioinnissa. Oppimäärän yksilöllistämisen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen oppiaineiden yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin sen mukaan, mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) asetettuihin tavoitteisiin, ja jokaisesta toiminta-alueesta annetaan sanallinen arvio.

4.8.3. Arvioitavat yhteiset oppiaineet päättöarvioinnissa

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämäntietä, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanoihin 5, 7, 8 ja 9 vaadittavan osaamisen tason kussakin oppiaineessa.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä¹⁶ tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida. Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.

4.8.4 Taide- ja taitoaineiden oppimäärien arviointi päättöarvioinnissa

Kaikille oppilaille yhteisiä taide- ja taitoaineita ovat musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta ja kotitalous. Paikallinen tuntijako ja mahdolliset oppilaiden omat valinnat vaikuttavat siihen, milloin oppilaille annetaan päättötodistukseen tuleva arvosana eri taide- ja taitoaineissa.

Taide- ja taitoaineiden valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden oppimääriä, jolloin oppilas saa yhden arvosanan kustakin taide- ja taitoaineesta päättötodistukseen. Taide- ja taitoaineiden valinnaisina tunteina tarjotuista ja suoritetuista opinnoista ei anneta päättötodistukseen erillistä arvosanaa.

Päättöarvosanaa muodostettaessa käytetään näihin oppiaineisiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä. Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun kunkin taide- ja taitoaineen koko oppimäärä, sisältäen myös mahdolliset valinnaiset taide- ja taitoaineiden tunnit, on opiskeltu. Kunkin taide- ja taitoaineen osalta päättötodistukseen merkitään oppilaan opiskeleman oppimäärän laajuus.

4.8.5 Valinnaisten aineiden arviointi päättöarvioinnissa

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti hyväksytty-merkinnällä.

4.9 Poissaolojen vaikutukset arviointiin

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole sairaudesta tai muusta erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta.¹⁷ Oppilaan opiskelu ja siihen perustuva arviointi voidaan järjestää osittain toisin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.¹⁸

¹⁶ Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

¹⁷ Perusopetuslaki 35 §

¹⁸ Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

Jos oppilas on luvattomasti poissa eikä osallistu opetukseen, kokeisiin eikä muihinkaan hänelle tarjottuihin näyttömahdollisuuksiin, eikä hänellä ole hyväksyttyjä suorituksia suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltuihin oppiaineen tavoitteisiin, hän voi saada oppiaineesta hylätyn arvosanan lukuvuositodistukseen.

4.10 Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

Mahdollisuus arvioinnin uusimiseen ja oikaisuun koskee päättöarviointia sekä opinnoissa etenemistä ja vuosiluokalle jättämistä koskevaa päätöstä. Pyyntö arvioinnin uusimisesta osoitetaan koululle ja huoltajan on tehtävä se kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja oppilaan opettajat yhdessä.¹⁹

4.11 Todistukset

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat:

1. lukuvuositodistus
2. välitodistus
3. erotodistus
4. päättötodistus.

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

4.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

Sateenkaaren erityiskoulussa perusopetuksen yleisten oppimäärien ja yksilöllistettyjen oppimäärien todistusmerkinnöissä käytetään samoja periaatteita. Vuosiluokkien 1–3 lukuvuositodistuksiin ja välitodistuksiin annetaan sanallinen arvio. Todistukseen merkitään myös, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty. Vuosiluokkien 4 - 6 lukuvuositodistuksien ja välitodistuksien numeroarvosanoja täydennetään sanallisella liitteellä. Vuosiluokkien 7 - 9 lukuvuosi- ja välitodistukset arvioidaan numeroarvosanoilla. Toiminta-alueittain annettavassa opetuksessa käytetään sanallista arviota. Sanallista arviota voidaan käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.²⁰

Vuosiluokilla 1 - 3 käyttäytymisestä annetaan sanallinen arvio todistuksen liitteenä. Käyttäytymisestä annetaan numeroarvosana lukuvuositodistuksissa sekä välitodistuksissa vuosiluokilla 4 - 8. Numeroarvosanaa täydentävä sanallinen käyttäytymisen arvio annetaan todistuksen liitteenä. Sanallista arviota koskevasta liitteestä merkitään tieto todistuksen lisätietoihin.

4.11.2 Lukuvuositodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä jokaisella vuosiluokalla lukuun ottamatta vuosiluokkaa 9, jolloin oppilas saa päättötodistuksen. Lukuvuositodistukseen merkitään oppilaan opinto-ohjelma ja oppiaineittain sanallinen arvio tai numeroarvosana siitä, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet lukuvuoden aikana. Lukuvuositodistus on

¹⁹ Perusopetusasetus 19 §

²⁰ Perusopetusasetus 10 § 4 mom.

päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle. Kun todistuksessa käytetään numeroarvosanaa, todistukseen merkitään myös arviointiasteikko²¹. Sanallisista arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa. Lukuvuositolistuksissa ja välitolistuksissa käyttäytymisen numeroarvosana merkitään todistukseen. Silloin kun käyttäytymisestä kirjoitetaan sanallinen arvio, se annetaan todistuksen liitteenä.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään lukuvuositolistukseen ja välitolistukseen muodossa "uskonto/elämäkatsomustieto" erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa sanallinen arvio tai numeroarvosana merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, lisätään numeroarvosanan tai sanallisen arvion perään tähti (*). Todistuksen lisätietoja-kohdassa mainitaan, että oppilas on opiskellut nämä oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Lukuvuositolistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

4.11.3 Välitolistus

Sateenkaaren erityiskoulussa annetaan oppilaille välitolistukset samoin perustein kuin lukuvuositolistukset.

Välitolistukseen merkitään

- todistuksen nimi

²¹ Perusopetusasetus 10 § 3 mom.

- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla jatko-opintoihin hakeutumisesta varten annettavaa välitodistusta)
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

4.11.4 Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa kesken perusopetuksen oppimäärän suorittamista koulusta²² tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun. Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositolodistus. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- opintojen laajuus vuosiviikkotunteina kyseisellä vuosiluokalla jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko, jos todistukseen merkitään numeroita
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

²² Perusopetusasetus 12 § 1 mom.

4.11.5 Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan 9. vuosiluokan koulutyön päättyessä oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- koulun opetuskieli
- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5–10) ja sanoin (välttävä–erinomainen)
- opintojen laajuus vuosiluokilla 7–9 jokaisessa yhteisessä oppiaineessa sekä valinnaisessa aineessa
- suoritettu oppimäärä tai oppimäärät seuraavista oppiaineista: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista
- perusopetusasetuksen 10 §:n mukainen arviointiasteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen 10.2.2020 hyväksymien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen
- maininta siitä, että perusopetuksen oppimäärä sijoittuu tasolle kaksi kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Vuosiluokilla 7 - 9 oppilaan opiskelemien yhteisen oppiaineiden ja valinnaisten aineiden laajuus merkitään päättötodistukseen vuosiviikkotunteina.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon numeroarvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa numeroarvosana merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyshenkilön antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksesta mahdollisesti saatua sanallista arviota tai numeroarvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas on opiskellut yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarviointia. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja-kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas

on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättötodistus on sanallinen.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Yhteisiin oppiaineisiin liittyvistä syventävistä numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään päättötodistukseen yhteisen oppiaineen nimen alle valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat syventävät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä syventävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen oppiaineen nimen alle merkitään valinnaisen aineen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja merkintä "hyväksytty". Sateenkaaren erityiskoulussa syventävät valinnaisaineet ovat laajuudeltaan vähintään 2 vuosiviikkotuntia. Tästä syystä ne arvioidaan numeerisesti.

Ne valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon "soveltavat valinnaiset aineet" alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä sekä arvio joko numeroarvosanana tai merkinnällä "hyväksytty". Sateenkaaren erityiskoulussa soveltavien valinnaisaineiden laajuus on 1 vuosiviikkotunti. Näin ollen ne arvioidaan sanallisesti merkinnällä "hyväksytty".

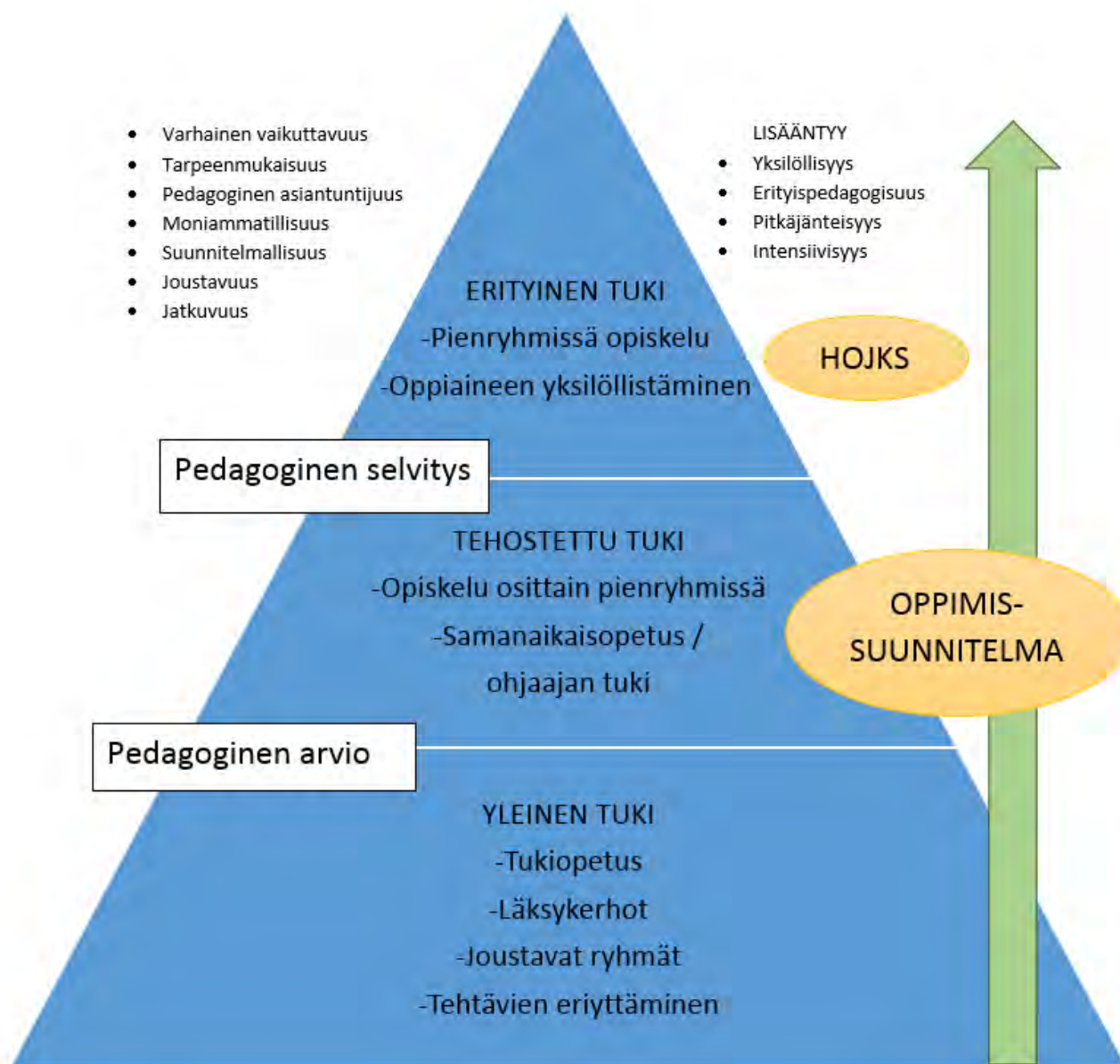
Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä "osallistunut". Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio "hyväksytty" suoritetusta vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Koulu ei voi muuttaa tai korjata jälkikäteen jo saatuun päättötodistukseen kirjattuja arvosanoja lisänäyttöjen perusteella. Oppilaan on hankittava uusi, erillinen todistus mahdollisesta parantuneesta osaamisesta. Uuden todistuksen voi saada joko osoittamalla osaamisensa erityisessä tutkinnossa²³ tai opiskelemalla perusopetuksen lisäopetuksessa tai aikuisten perusopetuksessa.

²³ Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §

5 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia.

KUVIO 1: Kolmiportainen tuki

5.1 Erityinen tuki

Sateenkaaren erityiskoulussa kaikki oppilaat kuuluvat erityisen tuen piiriin. Erityistä tukea annetaan oppilaille joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei muuten toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityistä tukea saava oppilas opiskelee joko oppiaineittain (yleinen tai yksilöllistetty oppimäärä) tai toiminta-alueittain. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muista perusopetuksessa käytettävistä tukimuodoista. Erityisen tuen tehtävänä on antaa oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen.

5.1.1 Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opettaja tekee oppilaasta pedagogisen selvityksen. Pedagoginen selvitys käsitellään oppimisen tuen ryhmässä. Huoltajien kuuleminen toteutuu esitetyt lomakkeen lähettämällä kotiin, kutsumalla huoltajat oppimisen tuen ryhmään silloin, kun oppilaan asioita käsitellään siellä tai keskustelemalla puhelimitse.

Pedagoginen selvitys on kirjallinen arvio, jossa kuvataan:

- oppilaan oppimisen eteneminen
- oppilaan saama erityinen tuki
- oppilaan kokonaistilanne koulun ja huoltajan näkökulmasta
- pedagogiset, oppimisympäristöön liittyvät, ohjaukselliset, oppilashuollolliset tai muut oppilasta tukevat tukijärjestelyt
- erityisen tuen tarve
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet.

5.1.2 Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Sateenkaaren erityiskoulussa erityisen tuen päätöksen tekee rehtori. Ennen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilaan huoltajaa tai laillista edustajaa sekä mahdollisuuksien mukaan myös oppilasta. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- ja perusopetuksen aikana. Päätös voidaan tehdä oppilaan psykologisen tai lääketieteellisen arvion pohjalta, jos ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Erityisen tuen tarve tarkistetaan 2. luokalla ja 6. luokalla tai oppilaan tuen tarpeen muuttuessa.

5.1.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. Tämä on kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta. Sen tavoitteena on tukea kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti oppilaan oppimis- ja kasvuprosessia. HOJKS laaditaan syyslukukauden aikana. Kesken lukuvuotta erityiseen tukeen siirrettyjen oppilaiden HOJKS tehdään mahdollisimman pian siirron jälkeen.

HOJKS on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva pedagoginen asiakirja. Sen laatii oppilaan opettaja. Suunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhdessä oppilaan ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa. Tarvittaessa HOJKS laaditaan moniammatillisena yhteistyönä. HOJKS:n laadinnassa hyödynnetään erilaisia asiantuntijalausuntoja. HOJKS osaltaan ohjaa eri toimijoita työskentelemään yhteisesti sovittujen tavoitteiden mukaan. HOJKSin allekirjoittavat sen laadintaan osallistuneet tahot. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma tarkistetaan aina tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa.

5.1.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää, mikäli oppiaineen tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei erilaisista tuista huolimatta ole oppilaalle mahdollista. Tällöin oppilaan oppimiselle asetetaan tavoitteet hänen omien edellytystensä mukaisesti. Oppiaineen yksilöllistäminen kirjataan pedagogiseen selvitykseen ja erityisen tuen päätökseen. Pedagogisessa selvityksessä on erilliset perustelut yksilöllistämiseksi kussakin oppiaineessa. Jos yksilöllistettyjen oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt määritellään oppiaineen yleisistä tavoitteista tai sisällöistä. Ne kuvataan HOJKS:ssa, jonka perusteella toteutetaan oppilaan opetus ja arviointi. Oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa HOJKS:ssa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaan opiskelua tuetaan lisäksi erilaisilla pedagogisilla järjestelyillä ja tukimuodoilla.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt, ja se perustuu joko oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan. Vapauttamisesta tehdään hallintopäätös. Vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa. Oppiaineen oppimäärien yksilöllistäminen ja oppiaineesta vapauttaminen tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille selvitetään näiden toimenpiteiden vaikutukset jatko-opintoihin.

5.1.5 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, oppivelvollisuus alkaa vuotta aikaisemmin kuin perusopetuslaissa on säädetty. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset tai sairaat oppilaat.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Tällöin päätetään myös erityisen tuen antamisesta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla oppilaalla oikeus saada esiopetusta alkaa sen vuoden syyskuun alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Mikäli oppilaalle on tehty pidennetyn oppivelvollisuuden päätös, hänelle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella. Oppilaan tarve pidennettyyn oppivelvollisuuteen arvioidaan erityisen tuen päätöksen tarkistamisen yhteydessä.

5.1.6. Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus järjestetään toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Opetuksen järjestämisestä toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Niiden oppilaiden opetuksessa, jotka tarvitsevat oppimiseensa vahvaa struktuuria, käytetään opetusmenetelmänä TEACCH- menetelmää. Menetelmän avulla oppilaan opetus strukturoidaan visuaalisin keinoin ajan, paikan, toimintojen, henkilöiden sekä kommunikaation suhteen. Opetuksen tavoitteena on mahdollisimman itsenäinen suoriutuminen annetuista tehtävistä ja arjen eri tilanteista.

Toiminta-alueittaisen opetuksen osa-alueita ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäiset taidot ja kognitiiviset taidot. Toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu elämässään mahdollisimman itsenäisesti. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan omat vahvuudet. Koulupäivän eri tilanteita hyödynnetään oppimisessa, ja oppimisympäristöä kehitetään toimivaksi ja oppilasta motivoivaksi. Oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä oppilaan edistymisen arviointi kuvataan HOJKS:ssa kullekin toiminta-alueelle. Tavoitteet asetetaan siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia tässä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä yhdistellään. Opetuksessa tuetaan oppilaan kokonaiskehitystä sekä edistetään ja ylläpidetään oppilaan toimintakykyä. Toiminta-alueiden tavoitteisiin vaikuttavat oppilaan oppimisvalmiudet. Niillä tarkoitetaan kaikessa oppimisessa tarpeellisia perustaitoja: keskittymistä, tarkkaavaisuuden suuntaamista, aistien käyttämistä ja motivoitumista. Oppimiseen vaikuttavat tekijät, kuten havaintotoiminnot, oppimaan oppiminen ja oppimishistoria, ovat tärkeitä selvitettäviä tekijöitä ryhdyttäessä suunnittelemaan ja toteuttamaan opetusta. Käytännön oppimistilanteissa selvitetään, mikä oppilasta motivoi, mikä ehkäisee oppimista ja miten sammutetaan ongelmakäyttäytymistä. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

Motoristen taitojen oppiminen vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia näiden taitojen monipuoliseen harjoitteluun arjen eri tilanteissa. Opetus sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmien, kestävyys- ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita. Sateenkaaren erityiskoulussa tehdään yhteistyötä fysio- ja toimintaterapeuttien sekä liikunnanohjaajan kanssa. Motoristen taitojen harjoittelemisessa käytetään mm. motorista rataa, kuntosalia, liikuntasalia, ratsastusta, uintia, luistelua, hiihtoa ja pyöräilyä.

Motoristen taitojen osa-alueet ja tavoitteet	Sisällöt
Kehontuntemus	Kehontuntemusta kehitetään aistitoimintoja tukevilla harjoitteilla: 1) Vestibulaarinen järjestelmä koordinoi silmien, pään ja kehon liikettä tilassa. Sen avulla ylläpidämme tasapainoa, korjaamme asentoamme kaatuessamme ja koordinoimme kehon eri puolien yhteistoimintaa. Aistijärjestelmää aktivoidaan mm. liikkumalla eri suuntiin, keinumalla, pyörimällä, hyppimällä, mahalaudalla, ratsastamalla, jne. 2) Taktillinen systeemi aistii kosketusta. Sen avulla tunemme koskettaako jokin ihoamme, tuottaako kosketus kipua ja onko koskettaja kylmä, kuuma, karhea tai kostea. Taktiilista aistijärjestelmää aktivoidaan mm. hieronnalla, erilaisilla materiaaleilla, fysioakustisella tuolla, ym. 3) Proprioseptinen järjestelmä tai asento- ja liikeaisti antaa meille informaatiota lihaksistamme ja nivelistämme. Sen avulla tiedämme missä asennossa kehomme on. Proprioseptiivista aistijärjestelmää voidaan aktivoida mm. liikuntatuokioilla ottamalla huomioon oppilaan lihasten venytys, nivelten liikkuminen, taipuminen, ojennus jne. 4) Taktiilinen tarkoittaa kosketusaistia ja haptinen merkitsee kosketus-, paine- ja liikunta-aistia. Taktiilis-haptista aistijärjestelmää (käden tuntoaistin herättely) voidaan aktivoida mm. erilaisilla kosketus-, lämpö-, paine- ja vibraatioharjoituksilla.
Karkeamotoriikka	Karkeamotoriikkaa harjoitetaan erilaisia perusliikuntataitoja kehittämällä. Harjoitellaan pään, käsien ja jalkojen liikkeen hallintaa. Opetetaan erilaisten liikkumistapojen tiedostamista ja hallitsemista. Samalla harjoitellaan avaruudellisia suhteita: orientoitumista suuntaan, aikaan ja paikkaan.
Kehon rytmi	Harjoitellaan liikkeitä mallittamalla erilaisia liikkeitä ja sekvenssejä.
Tasapainoa ja koordinaatio	Harjoitellaan ja vahvistetaan suojarefleksien ja koordinaation kehittymistä sekä kehon kontrollia.
Avaruudelliset suhteet	Harjoitellaan aikaan, suuntaan ja paikkaan orientoitumista.
Kestävyys ja voima	Erilaisilla harjoitteilla lisätään fyysistä peruskuntoa.
Hienomotoriset taidot, silmä- ja käsikoordinaatio	Harjoitellaan erilaisia kädentaitoja: tarttumista, irrottamista sekä esineiden ja välineiden monipuolista käyttöä.

TAULUKKO 1: Motoriset taidot

Opetuksen tavoitteet valitaan yksilöllisesti oppilaan motorisen kehitystason ja fyysisten rajoitusten sekä vammojen perusteella. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää opetuksen jakamista pienempiin osatavoitteisiin. Oppilaan motivaatiota pidetään yllä käyttäen mielenkiintoisia välineitä sekä mahdollisuuksia kokea ja kokeilla itse. Harjoitukset pyritään toteuttamaan mahdollisimman luonnollisissa arkipäivän tilanteissa antaen samalla positiivista palautetta ja kannustusta.

Motoristen taitojen kehittyminen vaikuttaa ratkaisevasti ihmisen toiminnan tasoon ja suorituskykyyn. Motoriset taidot ovat perustana ikätasoiselle käyttäytymiselle. Motoristen taitojen kehitys on tiiviissä yhteydessä myös muiden toiminta-alueiden kuten kognitiivisten taitojen, sosiaalisten taitojen sekä päivittäisten taitojen kehittymiseen.

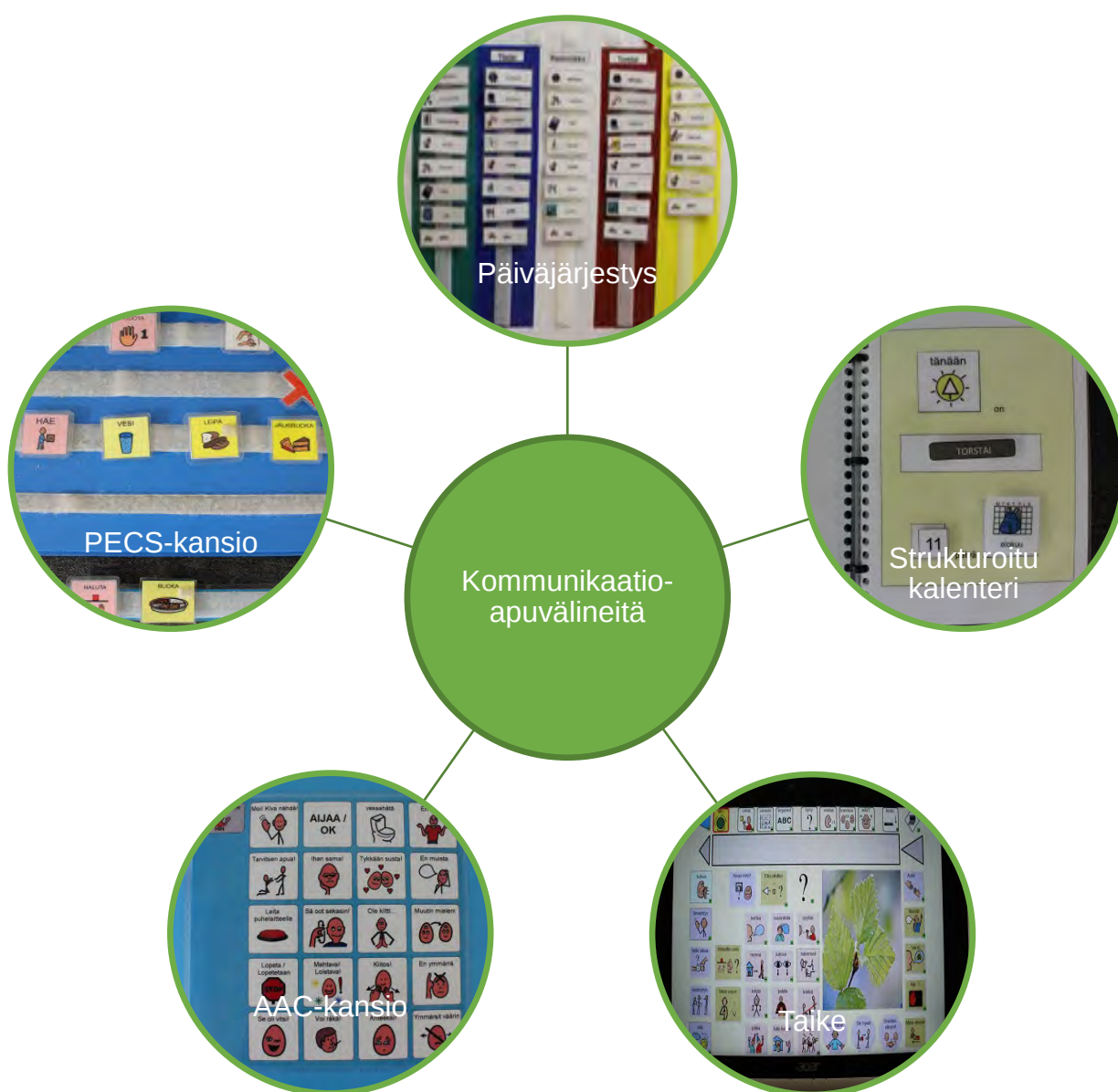
KUVIO 2: Kehontunte-muksia eri aistikanavia hyödyntäen Sateenkaaren erityiskoulussa

KUVIO 3: Sateenkaaren erityiskoulussa käytettäviä aistikuntoutuksen opetusmenetelmiä

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva kommunikaation ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tällaisia harjoituksia on kuvanvaihtomenetelmä eli PECS ja sabotaasimenetelmä. PECS-menetelmä tukee kommunikaation oppimista kuvilla. Sabotaasimenetelmän avulla oppilaalle järjestetään opetustilanteita, joissa häneltä puuttuu olennaisia tehtävänosia, joita hänen tulee pyytää kuvin, ilmein, elein tai sanoin suorittaakseen tehtävän loppuun. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän

oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle annetaan mahdollisuus käyttää itselle tarkoituksenmukaisia kommunikointitapoja. Sateenkaaren erityiskoulussa käytetään viittomia, viittomakieltä, kuva- ja esinekommunikaatiota ja selkokieltä. Näitä tuetaan käyttämällä kommunikaation apuvälineitä kuten AAC-kansiota, Taikea, viestipainikkeilla jne. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita.

KUVIO 4: Kommunikaatio apuvälineitä Sateenkaaren erityiskoulussa

Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana. Tavoitteena on arjen päivittäisissä elämäntilanteissa tarvittavien kommunikaatiotaitojen hallinta.

- Oppilas keskittyy kuuntelemaan ja katselemaan aktiivisesti
- Oppilas oppii yhdistämään nähdyn ja kuullun oikeaan asiayhteyteen
- Oppilas tiedostaa ympäristönsä, jossa kulloinkin on, ja oppii vähitellen toimimaan asianmukaisesti ja ohjeiden mukaan
- Oppilas oppii kommunikoimaan omien edellytystensä mukaan ja rohkenee ilmaisemaan itseään, mielipiteitään ja tunteitaan.

Osa vaikeimmin vammaisista oppilaista ei opi puhumaan. Tällöin ei-verbaalisen ja ei-vokaalisen ilmaisun oppimisella on oleellinen merkitys heidän kommunikaatiokyvyilleen. Erilaiset lisävammat kuten näkö-, kuulo- ja liikuntavammat sekä autismi tuottavat ongelmia viestien vastaanottamisessa ja lähettämässä. Kommunikaatio-opetuksessa kehitetään oppilaan oppimisedellytyksiä harjaannuttamalla hänen aistitoimintojaan sekä havaintomotorisia ja karkeamotorisia toimintojaan. Näin kehittyvät hänen havaintonsa hänestä itsestään, ympäristöstään sekä suhteestaan ympäröivään tilaan eri aistikanavien kautta.

Opetuksen osa-alueet / tavoitteet	Sisällöt
Suun alueen motorikka	Harjoituksia tehdään puheterapeutin ohjeistuksilla esim. ruokailu-, hampaidenpesu tai muissa opetustilanteissa.
Kielellinen tietoisuus	Harjoitellaan nähdyn, kuullun ja tunnustellun yhdistämistä oikeaan asiayhteyteen. Kehitetään kehonhahmotusta, käsitystä omasta itsestä ja erillisyydestä erilaisten aistiharjoitusten, motoristen harjoitusten sekä vuorovaikutusta tukevien harjoitusten avulla.
Kuuleminen	Harjoitellaan kuulemisen opettelua, avainsanojen ja ohjeiden kuulemistä, kuullun erottelua ja ymmärtämistä harjoitellaan opettelemalla reagoimaan ääniin, paikallistamaan niitä, erottamaan ääniä ja sanoja. Harjoitellaan helppojen ilmaisujen ymmärtämistä sekä muistitoimintojen kehittämistä.
Ei-kielellinen ilmaisu	Harjoitellaan käyttämällä eleitä, ilmeitä, kuvia ja symboleja.
Kielellinen ilmaisu	Harjoitellaan nimeämällä asioita, esineitä ja ilmiöitä, yksittäisten sanojen ja lyhyiden lauseiden imitointia sekä spontaania lauseiden tuottamista.
Sanavarasto	Harjoitellaan muistitoimintoja. Yhdistellään, lajitellaan, luokitellaan ja ryhmitellään esineitä tai asioita jonkin niitä yhdistävän tekijän mukaan. Kirjoitettua kieltä harjoitetaan esim. merkkien, symbolien, kirjainten, kirjainyhdistelmien tai sanojen tunnistamisessa. Harjoitellaan kynän käyttöä, kirjoitussuunnan oppimista, mallin mukaan kopiointia ja yksittäisten kirjainten, tavujen, sanojen tai lauseiden kirjoittamista sekä tuettua kirjoittamista.

<i>Opetuksen osa-alueet / tavoitteet</i>	<i>Sisällöt</i>
Lukeminen	Harjoitellaan esimerkiksi kokonaissanoja (esim. KPL- ja Domanin menetelmät) tunnistamalla tai lyhyitä lauseita lukemalla. Käytössä voivat olla myös muut lukemaan opettamisen menetelmät, kuten äänteenmukainen tavaaminen, tavuittain liukuminen.
Ajattelu, sisäisen ajattelun ja kielen kehittyminen sekä mielikuvaleikit	Harjoitellaan ymmärtämään käsitteitä, määriä, aikakäsitteitä, yläkäsitteitä, yms.

TAULUKKO 2: Kommunikatiotaidot

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen ja osallisuuden kehittyminen. Opetus sisältää erilaisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä. Tunteiden kehittymisen lähtökohtana on, että oppilas oppii tunnistamaan omia ja muiden tunteita. Tunne-elämän kehittymisen edistyessä herää tarve olla yhdessä, tuntea hellyyttä ja turvallisuutta, ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. Oppilas oppii muodostamaan kuvaa ympäristöstä ja omasta itsestään sekä ympäristön häneen kohdistamista odotuksista.

<i>Sosiaalisten taitojen osa-alueet</i>	<i>Sisällöt</i>
Vuorovaikutustaidot	Harjoitellaan vuorovaikutustaitoja, jotta oppilas oppii ymmärtämään erilaisten tilanteiden vaatimukset ja toimimaan sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Harjoitellaan tilanteisiin liittyvien vihjeiden havaitsemista ja niihin reagoimista.
Tunteiden tunnistaminen	Opetellaan erottamaan myönteinen ja kielteinen palaute sekä toimimaan sen mukaan. Omien tunteiden ilmaisemista harjoitellaan. Oma käyttäytymistä opetellaan säätämään.
Kanssakäyminen ja yhteistyötaidot	Harjoitellaan toimimista omalla vuorolla, yhteistyössä toisten kanssa, itsenäisesti, pareittain tai ryhmässä. Harjoitellaan avun pyytämistä, vastaanottamista ja muiden auttamista, ystävyyden osoittamista ja ilmaisemista, valintojen tekemistä sekä selviytymistä muiden asettamista tavoitteista.
Itsehallintataidot	Harjoitellaan käyttäytymään erilaisissa ympäristöissä ja noudattamaan aikatauluja. Kehitetään ongelmanratkaisutaitoja tutuissa ja myös uusissa tilanteissa. Oma-aloitteisuutta opetellaan erilaisissa oppimistilanteissa.

TAULUKKO 3: Sosiaaliset taidot

Sateenkaaren koulussa sosiaalisia taitoja harjoitellaan niin päivittäin erilaisissa tilanteissa kuin myös retkillä ja matkoilla. Käytössä on erilaisia menetelmiä, joita sovelletaan arkipäivän tilanteisiin sopivalla tavalla. Tällaisia ovat esimerkiksi ART, Lions Quest, Nepsy ja sosiaaliset tarinat sekä HYP – huomioiva yhdessäolo.

KUVIO 5: Opetusmenetelmiä sosiaalisten taitojen ja positiivisen käyttäytymisen vahvistamiseen

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetus tukee oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen oppiminen sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppimisen tavoitteena on kehittää lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia. Kognitiivisten taitojen oppimisessa korostuu jäljittelytaitojen ja mallista oppimisen kehittyminen.

<i>Kognitiivisten taitojen osa-alueet</i>	<i>Sisällöt</i>
Visuaalinen tavoittelu ja esineen pysyvyys	Harjoitellaan katsekontaktia, katseen kohdistamista, katseella seuraamista ja esineiden löytämistä ympäristöstä.
Ongelmanratkaisu	Tuetaan ratkaisukeinojen keksimistä, päämäärään pyrkimiseen eriytymistä, apuvälineiden käyttöä päämäärään pyrittäessä. Opetetaan käsitteitä (esim. samanlainen-erilainen) sekä värin, koon, muodon, määrän ja laadun tunnistamista. Ohjataan yhdistämään esineitä kuviin sekä antamaan niitä pyydettyäessä.
Kielellinen jäljittely	Harjoitetaan ääntelyn eriytymistä mallittamalla äänteitä, sanoja ja lauseita.
Motorinen jäljittely	Harjoitetaan oppilasta jäljittelemään eleitä, liikkeitä, leikkiä, välineiden käyttöä, kaksivaiheisia toimintasarjoja, jne.
Syy-seuraussuhde	Harjoitellaan päivittäisissä tilanteissa signaalien ja tapahtumien järjestyksen ennakkointia, toimintojen valitsemista eri vaihtoehtoista sekä omien ja muiden toimintojen seuraamusten ymmärtämistä.
Avaruudelliset suhteet	Esineiden havaitsemista ja paikallistamista, niiden välisten suhteiden ymmärtämistä sekä niiden käsittelyn ja hallinnan kehittymistä tuetaan.
Toimintojen kehittymisen suhteessa esineisiin	Harjoitellaan tavoitteellista tarttumista ja esineiden käsittelyä.
Leikki	Harjoitellaan leikkimistä sekä osallistumista ja toimimista erilaisissa peleissä ja leikeissä.
Toiminnallinen oppimiskyky	Harjoitellaan soveltamaan kotona, koulussa, terapia- ja kuntoutustilanteissa opittuja taitoja kaikissa elämän ympäristöissä.

TAULUKKO 4: Kognitiiviset taidot

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista ympäristönsä toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetus sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arjen taitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, tieto- ja viestintätekniikoiden taitojen, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa. Taitoja harjaannutetaan luonnollisissa tilanteissa niin koulupäivän aikana kuin kaikissa lapsen toimintaympäristöissä. Oppilaskodeissa tapahtuvan toiminnan osalta lähiohjaajan rooli korostuu niin mallina toimimisessa kuin henkilökohtaisessa ohjaamisessa.

<i>Päivittäistaitojen osa-alueet</i>	<i>Sisällöt</i>
Itsestä huolehtiminen	Harjoitellaan itsenäistä ruokailua, pukeutumista, henkilökohtaisesta hygieniasta ja siisteydestä huolehtimista.
Asuminen	Harjoitellaan kodinhoitoon liittyviä toimintoja sekä toimimista säännöllisen päiväjärjestyksen mukaan, ajankulun ymmärtämistä, itsenäistä liikkumista ja toimimista asumisympäristöissä.
Eläminen yhteisössä	Harjoitellaan asioimista lähiympäristössä, julkisten palveluiden käytön harjoittelua (esim. käynnit lääkärissä, kirjastossa, teatterissa, kaupassa, jne.), julkisten kulkuvälineiden käytön harjoittelua, luonnossa liikkumista, virkistysalueiden ja puistojen käyttöä, uskonnollisten ja elämänskatsomusta koskeviin tilaisuuksiin osallistumista.
Terveys ja turvallisuus	Harjoitellaan fyysisestä kunnosta ja terveellisestä ruokavaliosta huolehtimista, liikkumista liikenteessä, liikkumista eri liikennevälineillä varovaisuutta ja liikennesääntöjä noudattaen sekä ymmärtämään vaaraa ja pyytämään apua.
Vapaa-aika	Vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin ja harrastuksiin tutustutaan, toimitaan erilaisissa ryhmissä, harjoitellaan osallistumista ja asianmukaista käyttäytymistä vapaa-aika- ja virkistystoiminnassa.
Työskentelyvalmiudet	Kehitetään työskentelyvalmiuksia harjoittelemalla omalle tasolle sopivia työtehtäviä. Harjoitellaan asianmukaista käyttäytymistä työskentelytilanteessa, tehtävien loppuun saattamista, avun ja ohjeiden pyytämistä sekä ohjeiden noudattamista.

TAULUKKO 5: Päivittäiset taidot

6 OPPILASHUOLTO

Oppilashuolto on lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä ja psyykkisestä sekä sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä, ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koko kouluyhteisön hyvinvointia.

Oppilashuolto jakautuu yksilökohtaiseen ja yhteisölliseen oppilashuoltoon. Yksilökohtainen oppilashuolto sisältää kouluterveydenhuollon palveluiden ja psykologi- ja kuraattoripalveluiden lisäksi monialaisen yksilökohtaisen oppilashuollon, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä yhteistyössä oppilaan ja heidän huoltajiensa kanssa. Asioiden käsittelyyn oppilashuoltotyöryhmässä tarvitaan huoltajien suostumus. Yhteisöllisen oppilashuollon painopiste on ehkäisevässä ja kouluyhteisön hyvinvointia suuntaavassa työssä.

6.1 Yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Koulukohtainen oppilashuoltotyöryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Tämä yhteisöllisiä oppilashuollollisia asioita käsittelevä ryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa.

Koulukohtaisessa oppilashuoltotyöryhmässä käsiteltäviä asioita ovat:

- kouluyhteisön hyvinvointia edistävät toimet
- kriisitilanteet ja niiden ennalta ehkäisy
- turvallinen koulupäivä ja kouluyhteisö
- koulukiusaaminen ja työrauha-asiat
- koulussa esiintyvät väkivaltatilanteet, ilkivalta, näpistykset
- päihteiden käyttö ja ennalta ehkäisevä päihdetyö koulussa.
- muut esille nousevat asiat

6.2 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittäminen ja oppilashuollonpalveluiden järjestäminen käsitellään koulun moniammatillisessa oppilashuollon asiantuntijaryhmässä. Asian käsittelyyn ottaminen, asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseneksi ja muiden yhteistyötahojen osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajien kirjallista suostumusta.

Monialaisessa asiantuntijaryhmässä käsiteltäviä asioita on muun muassa:

- poissaolot
- kiusaaminen

- kriisitilanteet
- mielenterveys- ja päihdekysymykset
- erilaiset lastensuojelulliset huolen aiheet.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välittömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Oppilashuoltokertomukset ja muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuollonrekisteriin. Oppilashuollon rekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta ovat salassa pidettäviä. Sateenkaaren erityiskoulussa oppilashuollonrekisteriin laaditut yksittäiset oppilasta koskevat asiakirjat säilytetään ja arkistoidaan rehtorin työhuoneeseen.

6.3 Oppilashuoltosuunnitelmat

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka on valmisteltu monialaisena yhteistyönä ja jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta.

Suunnitelmat ovat:

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Paikallinen oppilashuollonsuunnitelma
- Koulukohtainen oppilashuollonsuunnitelma

Sateenkaaren erityiskoulu osallistuu Pieksämäen kaupungin monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmän työskentelyyn. Sateenkaaren erityiskoululla koululla on oma koulukohtainen oppilashuollonsuunnitelma sekä turvallisuussuunnitelma. Oppilashuollon toteuttaminen ja seuraminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Sateenkaaren erityiskoulussa oppilashuoltopalveluiden toteutumista seurataan vuosittain ja seurantatietoja hyödynnetään koulun oppilashuollon kehittämisessä. Keskeisistä tuloksista tiedotetaan oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Pieksämäen kaupungin opiskeluhuollonsuunnitelma

<http://www.pieksamaki.fi/palvelut/koulutus/oppilas-ja-opiskelijahuolto/>

7 VALINNAISUUS PERUSOPETUKSESSA

Perusopetuksen valinnaisten opintojen yhteisenä tehtävänä on syventää oppimista, laajentaa opintoja ja vahvistaa jatko-opintovalmiuksia. Valinnaiset opinnot tarjoavat oppilaille mahdollisuuden kehittää osaamistaan kiinnostuksensa suuntaan. Valinnaisuus tukee opiskelumotivaatiota ja kartuttaa valintojen tekemisen taitoja.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan taito- ja taideaineiden valinnaisiin oppiaineisiin on varattu yksitoista vuosiviikkotuntia vuosiluokille 1 - 9. Sateenkaaren erityiskoulussa taito- ja taideaineiden valinnaisiin oppiaineisiin osoitetaan 3 - 6 vuosiluokille yhteensä kuusi vuosiviikkotuntia ja vuosiluokille 7 - 9 yhteensä viisi vuosiviikkotuntia. Valinnaiset oppiaineet jakautuvat seuraavasti.

- 3. vuosiluokka: kuvaamataito ja käsityö
- 4. vuosiluokka: käsityö
- 5. vuosiluokka: kuvaamataito ja käsityö
- 6. vuosiluokka ja 7. vuosiluokka: musiikki
- 8. vuosiluokka ja 9. vuosiluokka: musiikki, käsityö, kotitalous, liikunta ja kuvataide

Valinnaiset tunnit ovat osa yhteisinä oppiaineina opetettavien taide- ja taitoaineiden opetusta ja ne myös arvioidaan osana tätä opetusta.

Valtioneuvoston asetuksessa määritellyssä tuntijaossa on vuosiluokilla 1 - 9 varattu yhdeksän vuosiviikkotuntia opetusaikaa muille valinnaisille aineille. Sateenkaaren erityiskoulussa muut valinnaisia oppiaineita ovat soveltavia valinnaisaineita ja ne ovat yhden vuosiviikkotunnin laajuisia. Soveltavat oppiaineet jakautuvat seuraavasti:

3 - 5.vuosiluokka: arkiliikunta, terveellinen ravinto, tunnetaidot, vuorovaikutustaidot, moraalinen ajattelu ja negatiivisten tunteiden hallinta

8 - 9.vuosiluokka: arkiliikunta, terveellinen ravinto, tunnetaidot, vuorovaikutustaidot, moraalinen ajattelu, itsenäistymistaidot, arjen asiointi ja negatiivisten tunteiden hallinta

Tunnetaitojen, vuorovaikutustaitojen, moraalisen ajattelun ja negatiivisten tunteiden hallinnan opetusmenetelmänä käytetään ART-ryhmäharjoitusmenetelmää ja työharjoittelua. Menetelmä koostuu kolmesta eri osa-alueesta: sosiaaliset taidot, vihanhallinta ja moraalinen päättely. Menetelmä (esim. Banduran: sosiaalisen oppimisen teoria, Kohlberg: moraalikehityksen teoria) on tieteellisesti perusteltu laajassa käytössä kansainvälisesti ja sen vaikuttavuus on todettu useissa arviointitutkimuksissa. ART-ryhmäharjoitusmenetelmää käyttävät siihen koulutetut opettajat.

Arkiliikunta, terveellinen ravinto, itsenäistymistaidot ja arjen asiointi- opintokokonaisuudet on suunniteltu tukemaan oppilaiden arjen taitojen hallintaa. Nämä koulun soveltavat valinnaisaineet kehittävät valmiuksia perusopetuksen jälkeisen elämän hallintaan.

Oppilaan vuorovaikutustaidot kehittyvät monipuolisissa itsenäisissä töissä sekä pari- ja ryhmätöissä, joita harjoitellaan muun muassa erilaisissa keskusteluissa, kuten neuvotteluissa,

kokouksissa ja projektitoissa. Oppilas oppii muodostamaan ja ilmaisemaan perusteltuja mielipiteitä suullisesti ja kirjallisesti sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Lisäksi tavoitteena on, että oppilas oppii ymmärtämään omaa kasvuaan ja kehitystään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena prosessina sekä ihmisen ja hänen ympäristönsä välisenä vuorovaikutuksena.

7.1 Taito- ja taideaineiden valinnaiset

<i>Kuvataide: Vuosiluokka 3</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja. Rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista.	Oppilas kokeilee uusia kuvallisia ilmaisutapoja ennakkoluulottomasti ja ilmaisee itseään kuvallisin keinoin. Oppilas oppii perustelemaan omia valintojaan.	Mahdollisuus vaikuttaa valittavien välineiden, materiaalien ja tehtävien töiden valintaan. Erilaisen askartelutöiden tekeminen ja keskustelu omista töistä.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 6: Kuvataide: Vuosiluokka 3

<i>Käsityö: Vuosiluokka 3</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään ja kokeilemaan työskentelyyn. Tukea oppilasta toteuttamaan oman ajatuksen pohjalta työ ja ohjata kirjallisen suunnitelman tekemisessä: työvaiheet, materiaalit, käytettävät työkalut.	Oppilas vahvistaa kädentaitojaan ja työstää uusia materiaaleja. Oppilas oppii ideoimaan ja suunnittelemaan omaan työhön sekä toteuttamaan sen.	Hyödynnetään työskentelyssä eri materiaaleja ja opitaan ekologista työskentelyä. Harjoitellaan työn dokumentointia visuaalisesti.	L1, L3, L5, L6, L7

TAULUKKO 7: Käsityö: Vuosiluokka 3

<i>Käsityö: Vuosiluokka 4</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Ohjata oppilasta paritöskentelyyn suunnitelmalla ja toteuttamalla yhteinen työ toisen oppilaan kanssa. Ohjata oppilasta kompromissien tekoon ryhmän yhteisissä päätöksissä: joustavuus, vastavuoroinen kommunikointi	Oppilas vahvistaa paritöskentelyn taitojaan ja oppii tekemään yhteistyötä luokkatoverien kanssa. Oppilas osallistuu yhteisten päätösten tekemiseen.	Tietotekniikan soveltaminen työn suunnittelussa ja dokumentoinnissa. Huomioidaan ekologinen näkökulma työskentelyssä. Opi-taan aikatauluttamaan työskentelyä.	L1, L2, L3, L5, L6, L7

TAULUKKO 8: Käsityö: Vuosiluokka 4

<i>Käsityö: Vuosiluokka 5</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Ohjata oppilasta ryhmätöskentelyyn: ryhmän kanssa työn suunnittelu ja toteutus. Ohjata oppilastaneuvottelutaitoihin: oman mielipiteen ilmaisu, muiden huomioonottaminen ja kuunteleminen, demokraattinen päätöksenteko.	Oppilas työskentelee ryhmän jäsenenä ja osallistuu yhteisen työn suunnitteluun ja toteutukseen annetuissa puitteissa. Oppilas ilmaisee oman mielipiteensä.	Pitkäkestoisen työn suunnittelu, ekologisuus työskentelyssä, kustannusarvion tekeminen, dokumentointi vaiheittain ja työn esittely.	L1, L2, L3, L5, L6, L7

TAULUKKO 9: Käsityö: Vuosiluokka 5

<i>Kuvataide: Vuosiluokka 5</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Ohjata oppilasta tietotekniikan hyödyntämiseen kuvallisessa ilmaisussa: kuvien käsittely. Ohjata oppilasta lyhyen videon tuottamiseen annettusta teemasta: suunnittelu, toteutus, esitys.	Oppilas oppii kuvallista ilmaisua tietotekniikkaa hyödyntäen ja tuottaa lyhyen videon annettujen ohjeiden mukaan sekä esittää videon.	Lukuvuoden töiden työstäminen huoneen-tauluksi valokuvien, kuvankäsittelyohjelmiin perehtyminen, videon tuottaminen.	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

TAULUKKO 10: Kuvataide: Vuosiluokka 5

<i>Musiikki: Vuosiluokka 6</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Tukea oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelemalla soittamaan valitsemaansa instrumenttia. Asettaa oppilaan kanssa yhdessä realistinen tavoite hänen soittotaidolleen. Tukea pitkäjänteisyyteen ja myönteisyyteen musiikkia kohtaan. Tutustuttaa sointusoittimiin	Oppilas tutustuu eri instrumentteihin ja valitsee itselleen mieluisan soittimen sekä syventää osaamistaan ko. instrumenttiin. Oppilas harjoittelee tavoitteellisesti. Oppilas tutustuu musatornin käyttöön. Oppilas valitsee sointusoittimen ja perehtyy sen soittamiseen.	Rytmiharjoitukset, yhteissoittoharjoitukset, nuottien / kuvionuottien lukeminen, eri instrumentteihin tutustuminen, musatornin käyttöön tutustuminen, sointusoittimet.	L1, L2, L3, L4, L6, L7

TAULUKKO 11: Musiikki: Vuosiluokka 6

<i>Musiikki: Vuosiluokka 7</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Ohjata oppilasta valitsemaansa kappaleen harjoittelussa ja nuottien lukemisessa. Tukea oppilasta ryhmäsoittotaitojen vahvistamisessa ja tavassa ilmaista itseään musiikillisesti. Tutustuttaa oppilasta sointusoittimiin.	Oppilas harjoittelee valitsemaansa kappaleen soittamista nuoteista. Oppilas soittaa ryhmässä ja ilmaisee itseään musiikin avulla. Oppilas harjoittelee musatornin käyttöä ja tutustuu haluamaansa sointusoittimeen.	Nuottien / kuvionuottien mukaan soittaminen, bändisoittaminen, syventää osaamistaan valitsemaansa instrumenttiin, musatorniin tutustuminen ja käytön harjoittelu, tutustumisen sointusoittimiin: ukulele, kitara.	L1, L2, L3, L4, L6, L7

TAULUKKO 12: Musiikki: Vuosiluokka 7

<i>Liikunta: Vuosiluokka 8</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen ja tarjota tutustumismahdollisuuksia eri liikuntalajeihin. Löytää yhdessä oppilaan kanssa häntä kiinnostava liikuntalaji.	Oppilas tutustuu eri liikuntalajeihin ja löytää itselleen mieleisen liikuntalajin, jonka kautta lisää omaa fyysistä aktiivisuutta.	Eri liikuntalajit: palloilulajit, talviurheilu, yleisurheilu, uinti jne., yksilö- ja pari- sekä ryhmäharjoitukset.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 13: Liikunta: Vuosiluokka 8

<i>Liikunta: Vuosiluokka 9</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen ja syventää oppilaan taitoja hänelle mieluisassa liikuntalajissa. Tukea oppilasta yrittämään parhaansa ja kehittää hänen ryhmätyöskentelytaitojaan. Tukea oppilaan toimintaa ja tunnelmaisun säätelyä liikuntatunneilla.	Oppilas oppii ylläpitämään fyysistä aktiivisuutta ja syventämään osaamistaan valitsemaansa liikuntalajissa. Oppilas kehittää ryhmätaitojaan ja oppii sietämään pettymyksiä ja hallitsemaan tunnetaitojaan pelitilanteissa.	Tutustuminen eri liikuntalajeihin esim. palloilu, kuntosali, luistelu jne. yksilö-, pari- ja ryhmäharjoitukset.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 14: Liikunta: Vuosiluokka 9

<i>Kuvataide: Vuosiluokka 8</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Keskeiset sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita kuvallisen ilmaisun tukena. Tukea oppilasta löytämään itselle ominainen tekniikka tehdä kuvallista ilmaisua ja rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä ohjata ryhmätyöskentelytaitojen kehittämisessä.	Oppilas kokeilee eri materiaaleja ja tekniikoita sekä löytää itselle mieluisan kuvatekniikan. Oppilas oppii ilmaisemaan oman mielipiteen kuvallisin keinoin sekä osallistumaan ryhmätyöskentelyyn.	Mahdollisuus vaikuttaa valittavien välineiden ja materiaalien sekä töiden valintaan, omista töistä keskustelu, oman mielipiteen ilmaiseminen.	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

TAULUKKO 15: Kuvataide: Vuosiluokka 8

Kuvataide: Vuosiluokka 9			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Keskeiset sisältöalueet	Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet
Innostaa oppilasta ko-keilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita kuvallisen ilmaisun tukena ja tukea oppilasta löytämään oma tapansa ilmaista itseään kuvallisesti. Tukea oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään kuvallisin keinoin ja ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	Oppilas syventää osaamistaan erilaisista tekniikoista ja löytää itselle mieluisan tekniikan sekä kehittyy ko. tekniikan ilmaisussa. Oppilas ilmaisee oman mielipiteen ja tuo ajatuksiaan esille kuvallisin keinoin. Oppilas hyödyntää tietotekniikkaa kuvallisessa ilmaisussa.	Mahdollisuus vaikuttaa valittavien välineiden ja materiaalien ja tehtävien töiden valintaan, omista töistä keskustelu, itselle mieluisan kuvallisen suuntauksen löytäminen, valokuvaus, kuvankäsittelyohjelmat.	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

TAULUKKO 16: Kuvataide: Vuosiluokka 9

Musiikki: Vuosiluokka 8			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Keskeiset sisältöalueet	Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet
Kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan oman ryhmänsä jäsenenä ja rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin. Ohjata sointusoittimien monipuoliseen käyttöön.	Oppilas oppii toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omaa luovuuttaan musiikillisin keinoin. Oppilas harjoittelee yhteissoittamista muiden kanssa ja tutustuu uusiin soittimiin. Oppilas syventää osaamistaan sointusoittimista ja harjoittelee musatornin käyttöä.	Keho-, rytmi-, melodia ja sointusoittimiin tutustuminen, syventää osaamistaan halua- maansa sointusoittimeen (kitara, ukulele), äänenkäyttöharjoitukset, laulutaito, musatornin käytön harjoittelu.	L1, L2, L3, L4, L6, L7

TAULUKKO 17: Musiikki: Vuosiluokka 8

Musiikki: Vuosiluokka 9			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Keskeiset sisältöalueet	Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet
Kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan oman ryhmänsä jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteissoittoon ja tekee omaa musiikkia. Oppi-	Keho-, rytmi-, melodia ja sointusoittimiin tutustuminen ja taitojen	L1, L2, L3, L4, L6, L7

nenä rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin sekä musiikin tekemiseen. Tukea oppilasta syventämään osaamistaan kitaraan tai ukuleleen.	las oppii hyödyntämään tietotekniikkaa ja musatornia musiikin tekemisessä. Oppilas tutustuu uusiin soittimiin.	syventäminen, äänenkäyttöharjoitukset, laulutaito, syventää osaa mistään haluamaansa soittimeen, tietotekniikan hyödyntäminen musiikin tekemisessä, musatornin käyttö.	
---	--	--	--

TAULUKKO 18: Musiikki: Vuosiluokka 9

<i>Käsityö: Vuosiluokka 8</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Tutustuttaa oppilaat työturvallisuuteen ja eri työvälineisiin, materiaaleihin sekä työtapoihin. Ohjata oppilasta valitsemaan itselle luontevat työskentelymenetelmät ja ohjata oppilasta työstämään haluamansa tuote oman ideoinnin pohjalta.	Oppilas tutustuu työturvallisuusohjeistuksiin ja eri työvälineisiin, materiaaleihin ja työtapoihin. Oppilas valitsee itselle soveltuvan työskentelymenetelmän ja materiaalin. Oppilas ideoi ja valmistaa oman tuotteen.	Työturvallisuussäännöt ja työn vaarojen ennakointi, työvälineiden monipuolinen käyttö tarkoituksenmukaisesti.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 19: Käsityö: Vuosiluokka 8

<i>Käsityö: Vuosiluokka 9</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Oppilaan perehdyttäminen työturvallisuuteen ja syventää oppilaiden tietoutta eri työvälineistä, materiaaleista ja työtapoista. Ohjata oppilaat työskentelemään taloudellisesti ja hyödyntämään kierrätysmateriaalien käyttöä. Tukea oppilaita omaaloitteisuuteen ja ohjeiden mukaan työskentelyyn.	Oppilas noudattaa työturvallisuuteen liittyviä ohjeita ja syventyy itseä kiinnostavan materiaalin ja työmenetelmän valintaan. Oppilas oppii työskentelemään taloudellisesti ja huomioidaan kierrätysmateriaalien käyttöä. Oppilas toimii omaaloitteisesti ja ohjeiden mukaan.	työturvallisuussääntöjen noudattaminen ja työn vaarojen ennakointi, käsityön tekemiseen tarvittavien työvälineiden, koneiden ja laitteiden monipuolinen ja tarkoituksenmukainen käyttö, ekologisesti kestävät tuotteet.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 20: Käsityö: Vuosiluokka 9

Kotitalous: Vuosiluokka 8			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Opetuksen sisältöalueet	Opetuksen laaja-alaiset tavoitteet
Harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä. Opettaa oppilasta valmistamaan taloudellisesti terveellistä ja monipuolista arkiruokaa sekä mitä keskeisiä työvaiheita ruuanvalmistukseen kuuluu. Opettaa sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä.	Oppilas oppii turvallisia työtapoja ja kotitalouteen liittyviä toimintaohjeita: uunin lämpötila, pesumerkinnät jne. Oppilas oppii valmistamaan taloudellisesti monipuolista ja terveellistä arkiruokaa. Oppilas tiedostaa eri työvaiheet ruuanvalmistuksessa ja osaa työskennellä ryhmässä sekä itsenäisesti.	Työskentely yksin ja ryhmässä, aterioiden suunnittelu ja toteutus, turvalliset työtavat, kotitalouteen liittyvät toimintaohjeet, taloudellisuus, arkiruoka.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 21: Kotitalous: Vuosiluokka 8

Kotitalous: Vuosiluokka 9			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Opetuksen sisältöalueet	Opetuksen laaja-alaiset tavoitteet
Syventää oppilaiden tietoutta ruuan laittamisesta ja itsenäisestä ohjeiden noudattamisesta. opettaa ruoanlaiton hygienian ja työympäristön siisteyteen liittyvät asiat sekä ruokabudjetin tekeminen ja ruokalistan laadinta. Ohjata aterioiden suunnitteluun ja itsenäiseen valmistamiseen, kaupassa asiointiin ja tuotteiden hintavertailuun sekä ostosten tekemiseen annetun budjetin rajoissa.	Oppilas oppii noudattamaan ohjeita itsenäisesti ja hallitsemaan ruoanlaiton ja työympäristön hygienian. Oppilas valmistaa ruokaa annetussa budjetissa ja huolehtii työympäristön siisteydestä. Oppilas suunnittelee itsenäisen ateriakokonaisuuden ja asioi kaupassa taloudellisesti hintoja vertaillen.	Työskentely yksin ja ryhmässä, aterioiden suunnittelu ja toteutus, ruoanlaiton hygienian, työympäristön siisteys, ruokabudjetin tekeminen, aterioiden itsenäinen suunnittelu, ostosten tekeminen.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 22: Kotitalous: Vuosiluokka

7.2 Soveltavat valinnaiset oppiaineet

Arkiliikunta: Vuosiluokat 3 - 5			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Opetuksen sisältöalueet	Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet
Esitellä oppilaalle eri arkiliikunnan muotoja ja tukea ryhmätaitojen kehittymistä liikunnan keinoin. Ohjata oppilasta ymmärtämään liikunnan ja levon merkitys oppilaan omalle hyvinvoinnille sekä löytää oppilaan kanssa yhdessä mieluisat liikumisen muodot.	Oppilas ymmärtää liikunnan ja levon merkitys hyvinvoinnille ja löytää itselle mieluisia arkiliikunnan muotoja. Oppilas kehittää ryhmäliikuntataitojaan ja tutustuu uusiin arkiliikuntalajeihin. Oppilas nauttii liikkumisesta.	Liikunnan merkitys hyvinvoinnille, liikuntaleikit ja toiminnallisuus liikuntaan motivoivana tekijänä, arkiliikunnan suorittaminen, yhdessä liikkuminen, monipuoliset liikuntakokemukset, levon ja liikunnan välinen tasapaino.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 23: Arkiliikunta: Vuosiluokat 3 - 5

Terveellinen ravinto: Vuosiluokat 3 - 5			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Opetuksen sisältöalueet	Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet
Ohjata oppilasta terveellisiin ja hyviin ruokailutapoihin ja opettaa ruokaympyrän sekä lautasmallin pääperiaatteet. Ohjata oppilasta tunnistamaan terveellinen ravinto arjessa ja tekemään terveellisiä valintoja arjessa sekä opastaa valmistamaan terveellisiä välipaloja.	Oppilas tutustuu terveellisiin ja hyviin ruokailutapoihin ja ruokaympyrä- ja lautasmalliin. Oppilas oppii tunnistamaan terveellisen ravinnon ja valmistamaan terveellistä ravintoa sekä maistamaan sitä ennakkoluulottomasti.	Terveellisen ravinnon merkitys hyvinvoinnille ja jaksamiselle, ravitsemustietoisuus, nälän ja kylläisyyden tunteiden tunnistaminen, vastuu arjen valinnoista ja omasta kehosta, ruokailu sosiaalisen yhdessäolon muotona.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 24: Terveellinen ravinto: Vuosiluokat 3 - 5

<i>Tunnetaidot: Vuosiluokat 3 - 5</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Opettaa oppilasta tunnistamaan, nimeämään ja ilmaisemaan omia tunteita sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla ja tukea oppilasta tunnistamaan ja nimeämään toisten ihmisten tunnetiloja. Tukea oppilaan itsetunnon vahvistumista.	Oppilas oppii tunnistamaan, nimeämään ja ilmaisemaan omia ja toisten ihmisten tunteita sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Oppilaan itsetunto vahvistuu.	Tunteiden nimeäminen, kehontuntemukset, kuinka tunteita ilmaistaan, tunteiden ilmaisu arjen tilanteissa, perustunteet: ilo, viha, suru, pelko, inho, hämmennys, ikävä, jännitys, kauteus ja pettymys.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 25: Tunnetaidot: Vuosiluokat 3 - 5

<i>Vuorovaikutustaidot: Vuosiluokat 3 - 5</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Opettaa oppilasta kehittämään omaa ilmaisua vuorovaikutustilanteissa ja tukea oppilasta osallisuuden ja onnellisuuden lisääntymiseen omassa elämässä.	Oppilas kehittää vuorovaikutustaitojaan ja lisää osallisuuttaan. Oppilas pyrkii onnellisuuteen.	Kuunteleminen, tervehtiminen, hyvästely, keskustelun aloittaminen, keskusteleminen, kysyminen, kiittäminen, esittäytyminen, positiivisen palautteen antaminen, avun pyytäminen, mukaan meneminen, ohjeiden noudattaminen, anteeksi pyytäminen, mielihiteen ilmaisu.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 26: Vuorovaikutustaidot: Vuosiluokat 3 - 5

<i>Moraalinen ajattelu: Vuosiluokat 3 - 5</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Tukea oppilaan moraalisen ajattelun kehittymistä ja ohjata oppilasta ilmaisemaan oma mielipiteensä. Ohjata oppilasta erottamaan oma näkemys yhteisten sääntöjen mukaisesta hyvästä tai pahasta, oikeasta tai väärästä	Oppilas harjoittelee moraalisen ajattelun kehittymistä ja oman mielipiteen ilmaisemista. Oppilas oppii erottamaan oman näkemyksen yhteisten sääntöjen mukaisesta oikeasta tai väärästä, hyvästä tai pahasta.	Moraalisen päättelyn ongelmatilanteet tarinoiden avulla: varastaminen, ystävyys, seurustelu, raha, karkaaminen, vanhemmuus, itsetuhoisuus, lunttaaminen.	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

TAULUKKO 27: Moraalinen ajattelu: Vuosiluokat 3 - 5

<i>Aggression hallinta: Vuosiluokat 3 - 5</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Tukea oppilasta itsetuntemuksessa ja vahvistaa kykyä sietää pettymyksiä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan itsessään negatiivisten tunteiden aiheuttamia fyysisiä reaktioita ja auttaa oppilasta löytämään itseään rauhoittavia keinoja.	Oppilaan itsetuntemuksen lisääntyminen ja pettymysten sietokyvyn vahvistuminen. Oppilas saa keinoja elämänlaadun paranemiseen ja oppii tunnistamaan itsessään negatiivisten tunteiden aiheuttamia fyysisiä reaktioita. Oppilas harjoittelee fyysisten tunteiden tasoittamiskeinoja itsensä rauhoittamiskeinoja.	Vihanhallinnan harjoittelun perustelu, ABC-malli, laukaisijat, vihjeet, rauhoittajat, muistuttajat, itsearviointi, seurausten ajatteleva.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 28: Aggression hallinta: Vuosiluokat 3 - 5

<i>Arkiliikunta: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Opettaa liikunnan ja levon merkitys oppilaan hyvinvoinnin näkökulmasta ja tukea oppilaan kiinnostusta itseä kiinnostaviin arkilajeihin. Ohjata oppilasta saavuttamaan fyysinen peruskunto ja tarjota uusia kokemuksia erilaisten liikuntamuotojen parissa.	Oppilas ymmärtää liikunnan ja levon merkitys omalle hyvinvoinnille ja saavuttaa liikunnallisen elämäntavan. Oppilas tutustuu iänmukaisiin arkiliikuntalajeihin ja saavuttaa fyysisen peruskunnon ja oppii ylläpitämään sitä. Oppilas liikkuu eri ympäristöissä.	Liikunnan ja levon merkitys hyvinvoinnille: fyysinen, psyykinen, sosiaalinen toimintakyky, erilaiset arkiliikuntalajit, yksilö- ja ryhmälajit, erilaiset liikuntaympäristöt, fyysinen peruskunto.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 29: Arkiliikunta: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus

<i>Terveellinen ravinto: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Opettaa oppilasta ymmärtämään ravinnon merkitys arjen hyvinvoinnille ja ohjata hyviin ruokailutapoihin ja ruokailutottumuksiin. Opettaa valmistamaan terveellisiä välipaloja ja ohjata maistamaan uusia makuja.	Oppilas ymmärtää ravintoon liittyvien tekijöiden merkityksen kasvulle, kehitykselle ja terveydelle ja hallitsee hyvät ruokailutavat. Oppilas sisäistää ruokaympyrä- ja lautasmallin ja tunnistaa terveellisen ravinnon ja osaa valmistaa sitä.	Terveellisen ravinnon merkitys hyvinvoinnille ja jaksamiselle, ruokaympyrä-malli, lautas-malli, ravitsemustietoisuus, nälän ja kylläisyyden tunteiden tunteminen, vastuu omasta kehosta, terveellisen ravinnon valmistaminen ja maistaminen, hyvät ruokailutavat.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 30: Terveellinen ravinto: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus

<i>Tunnetaidot: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Ohjata oppilaita tunnistamaan, nimeämään ja ilmaisemaan omia tunteitaan. Opettaa tunnistamaan ja nimeämään toisten ihmisten tunteita ja tunnetiloja. Tukea oppilaan itsetunnon vahvistumista ja oppilaan empatiakyvyn rakentumista.	Oppilas harjoittelee tunnistamaan, nimeämään ja ilmaisemaan omia tunteita sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla ja tunnistamaan ja nimeämään toisten ihmisten tunnetiloja. Oppilaan itsetunto vahvistuu ja empatiakyky harjaantuu.	Tunteiden nimeäminen, miltä tunteet tuntuvat kehossa, kuinka tunteita ilmaistaan, tunteiden ilmaisu arjen tilanteissa: ikävä, jännitys, kateus, pelko, pettymys, huolestuneisuus, häpeä, myötälämisen tunne, mielihyvä, rakkaus.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 31: Tunnetaidot: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus

Vuorovaikutustaidot: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Opetuksen sisältöalueet	Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet
Tuetaan oppilasta kehittämään ihmissuhdetaitojaan eri tilanteissa ja ohjataan oppilasta kehittämään asiointitaitojaan arjen eri tilanteissa. Tuetaan oppilaan kokemusta osallisuudesta ja onnellisuuden tunteesta.	Oppilas harjoittelee omien ihmissuhde- ja asiointitaitojen kehittämistä ja saa lisää osallisuuden ja onnellisuuden kokemuksia omassa elämässä.	vahvistetaan vuosiluokille 3-6 asetettuja sisältöalueita. Harjoitteluun: luvan kysyminen, asioiden jakaminen, muiden auttaminen, neuvottelemineen, itsehillintä, omien oikeuksien puolustaminen, kiusaamiseen reagoiminen, hankaluuksien välttäminen, vääryyden puheeksi ottaminen, suostutteluun vastaaminen, ristiriitaisten viestien kanssa toimiminen, tiedon hankkiminen, eikielellinen viestintä.	L1, L2, L6, L7

TAULUKKO 32: Vuorovaikutustaidot: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus

Moraalinen ajattelu: Vuosiluokat 7 – 9, lisäopetus			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Opetuksen sisältöalueet	Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet
Tukea oppilaan moraalisen ajattelun kehittymistä ja ilmaistamaan oma mielipiteensä ryhmässä. Ohjata oppilasta erottamaan oma näkemys yhteisesti sovittujen sääntöjen mukaisesta oikeasta tai väärästä	Oppilas kehittää moraalista ajattelua ja harjoittelee oman mielipiteen ilmaistamista sekä oman näkemyksen erottamista yhteisten sääntöjen mukaisesta oikeasta tai väärästä, hyvästä tai pahasta.	Moraalisen päättelyn ongelmatilanteiden ratkaiseminen tarinoiden avulla: varastaminen, ystävyys, seurustelu, raha, karkaaminen, vanhemmuus, itsetuhoisuus, luntaaminen.	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

TAULUKKO 33: Moraalinen ajattelu: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus

<i>Itsenäistymistaidot: Vuosiluokat 7 – 9, lisäopetus</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Ohjata harjoittelemaan sujuvan arjen toiminnan kannalta keskeisiä asioita arkitilanteissa ja tukea ottamaan vastuuta omista arjen valinnoistaan. Ohjata oppilasta huolehtimaan omasta hygieniasta ja opastaa pukeutumaan säänmukaisesti. Auttaa oppilasta ymmärtämään päivärytmin tärkeys hyvinvoinnille ja arjen sujumiseksi.	Oppilas harjoittelee hoitamaan arjen perusasioita: vaatehuolto, kotityöt sekä huolehtimaan omasta hygieniasta. Oppilas ylläpitää omaa päiväryhmiä ja opettelee hahmottamaan aikakäsitteet: kello, viikonpäivät ja kuukaudet. Oppilas oppii pukeutumaan säänmukaisesti.	Itsenäistymisen kannalta tärkeiden arjen asioiden hoitamisen harjoittelu iänmukaisesti: pukeutuminen, hygieniasta huolehtiminen, vaatehuolto, kotityöt, päivärytmin ylläpitäminen, aikakäsitteen hahmottaminen, omien rajoitteiden ja tuen tarpeen tunnistaminen.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 34: Itsenäistymistaidot: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus

<i>Arjen asiointi: Vuosiluokat 7 – 9, lisäopetus</i>			
<i>Keskeiset opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet</i>	<i>Opetuksen sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet</i>
Ohjata käyttämään rahaa ja pankkikorttia maksuvälineenä ja opastaa päivittäiseen asiointiin liittyvien asioiden hoitamiseen. Opastaa oman sosiaaliturvatunnuksen turvalliseen käyttämiseen sekä omien yhteystietojen osaamisen tärkeeseen. Opastaa virallisten lomakkeiden täyttämistä.	Oppilas oppii käyttämään rahaa ja pankkikorttia maksuvälineenä ja ymmärtää rahan arvon suhteessa tuotteiden hintaan ja käytössä olevaan varallisuuteen nähden. Oppilas harjoittelee päivittäistä asiointia ja virallisten lomakkeiden täyttämistä sekä omien yhteystietojen ja sosiaaliturvatunnuksen opettelemista sekä niiden asiallista käyttämistä.	Itsenäistymistaitojen harjoittelu, raha maksuvälineenä, oman rahankäytön suunnittelu ja hallitseminen, maksuvälineiden käyttö, asiointi päivittäisten asioiden hoitamisessa, asiointi virastoissa, virallisten lomakkeiden täyttäminen.	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

TAULUKKO 35: Arjen asiointi: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus

Aggression hallinta: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus			
Keskeiset opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet	Opetuksen sisältöaluet	Laaja-alaisen oppimisen tavoitteet
Tukea oppilaan itse-tuntemusta ja itsehillintää ja vahvistaa oppilaan pettymyksen sietokykyä. Lisätä oppilaan elämänlaatua ja ohjata oppilasta tunnistamaan negatiivisten tunteiden aiheuttamia fyysisiä reaktioita ja löytämiin niihin tasoittamiskeinoja ja itsensä rauhoittamiskeinoja. Ohjata oppilasta analysoimaan syitä omaan käyttäytymiseen	Oppilas harjoittelee itse-tuntemusta ja vahvistaa pettymyksen sietokykyä. Oppilaan elämänlaatu lisääntyy ja hän kehittää itsehillintää. Oppilas harjoittelee tunnistamaan negatiivisten tunteiden aiheuttamia fyysisiä reaktioita ja löytämään niihin tasoittamiskeinoja. Oppilas harjoittelee itsensä rauhoittamiskeinoja sekä harjoittelee analysoimaan käyttäytymisen syy-seuraussuhteita.	Vihanhallinnan harjoittelun perustelu, ABC-malli, laukaisijat, vihjeet, rauhoittajat, mui- tuttajat. itsearviointi, seurausten ajatteleminen.	L1, L2, L3, L6, L7

TAULUKKO 36: Aggression hallinta: Vuosiluokat 7 - 9, lisäopetus

8 VUOSILUOKAT 1 - 2

8.1 Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen sekä vuosiluokkien 1 - 2 tehtävä

Koulumme oppilaaksi valikoidutaan elämän eri vaiheissa. Siirtymävaihe voi näin ollen tapahtua myös kesken lukuvuoden. Siirtymävaiheissa oppilaan lähettävä taho on yhteydessä Vaalijalan sosiaalityöntekijään. Sosiaalityöntekijä on yhteydessä kouluun ja oppilaskotiin. Heidän kanssa yhteistyössä mietitään oppilaalle häntä parhaiten tukeva koululuokka. Ennen siirtymistä kouluun, oppilas käy perheensä sekä mahdollisesti kunnan työntekijän kanssa tutustumassa kouluun ja oppilaskotiin. Siirtymävaiheessa opettaja keskustele lähtevän koulun kanssa oppilaaseen liittyvistä asioista ja pyytää lähettävältä taholta häneen liittyvät asiakirjat. Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista moniammatillista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Koulu järjestää tarpeen mukaan myös aamu- ja iltapäivätoimintaa. Lapsia kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Vuosiluokkien 1 - 2 opetuksessa huomioidaan esiopetuksen ja sitä edeltäneen varhaiskasvatuksen antamat valmiudet. Vuosiluokkien 1–2 erityisenä tehtävänä on luoda perusta oppilaiden myönteiselle käsitykselle itsestä oppijana ja koululaisena sekä kehittää valmiuksia myöhemmää työskentelyä ja oppimista varten. Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisuus sekä mielikuvitus ja tarinallisuus. Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet

muuttuvat vuosiluokilla 1 - 2 oppiaineiksi. Oppilaiden omatoimisuutta, yhdessä tekemisen taitoja sekä asioiden välisten yhteyksien ymmärtämistä edistetään toteuttamalla monialaisia oppimiskokonaisuuksia ja tukemalla kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena.

8.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 1 - 2

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty opetussuunnitelmassa. Sateenkaaren erityiskoulussa lapsen ajattelua ja oppimaan oppimista tuetaan keskustelemalla. Lapselle tarjotaan hänen kehitystasoaan vastaavia tehtäviä. Osallistumalla erilaisiin luoviin toimintoihin (kuvaamataito, käsityö, liikunta, musiikki, leikki jne.) lapsi saa mahdollisuuden harjoitella erilaisia ilmaisutapoja. Moniaistisuuden huomioiminen opetuksessa kannustaa erilaisia oppijoita hahmottamaan maailmaa. Opetuksessa hyödynnetään teknologian tarjoamia oppimismahdollisuuksia. Oppilailla on mahdollisuus suorittaa pieniä työtehtäviä koulun arjessa.

<i>Laaja-alaiset tavoitteet</i>	<i>Vuosiluokat 1 - 2</i>
<i>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</i>	• uteliaisuuden ja kiinnostuksen herättäminen ympäröivän maailman ilmiöitä kohtaan • harjoitella taitoa jäsentää, nimetä ja kuvailla ympäristöä • harjoitella iloitsemaan onnistumisista
<i>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</i>	• osallistua uuden kulttuurin luomiseen • harjoitella itsensä ilmaisemista erilaisia ilmaisutapoja kokeilemalla • opetella nauttimaan tekemisen ja ilmaisemisen ilosta
<i>L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot</i>	• harjoitella luokan yhteisten pelisääntöjen noudattamista ja hyvää käyttäytymistä • harjoitella turvallisuutta työskentelyssä ja liikkumisessa • harjoitella tunnetaitoja leikin avulla • harjoitella ajan ja paikan orientaatiota
<i>L4 Monilukutaito</i>	• harjoitella tuottamaan ja tulkitsemaan tekstejä (tässä yhteydessä teksteillä tarkoitetaan sanallisten, kuvallisten, audittiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa) • hahmottaa todellisuuden ja kuvitteellisten asioiden eroja
<i>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen</i>	• harjoitella näppäintaitoja pelien avulla • harjoitella käyttämään tietokonetta/ tablettia oppimisen välineenä • sopivan työskentelyajan opetteleminen
<i>L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys</i>	• harjoitella erilaisia työtehtäviä yksin ja yhdessä • harjoitella omien ideoiden yhteensovittamista toisten kanssa • harjoitella toimimaan uusissa tilanteissa itseensä luottaen
<i>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen</i>	• osallistua pohtimaan ja suunnittelemaan oman ryhmänsä toimintatapoja ja tapahtumiin liittyviä asioita • tutustua demokraattisen toiminnan sääntöihin ja toteutumiseen käytännössä (oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, vastavuoroisuus)

TAULUKKO 37: Sateenkaaren erityiskoulu: Laaja-alaisen tavoitteiden painotukset

8.3 Oppiaineet vuosiluokilla 1 - 2

8.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 - 2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista. Harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa. Havainnoidaan erilaisia viestintätapoja. Käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva. Tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita. Havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita. Pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa. Tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa sekä opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä. Keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin. Harjoitellaan tiedon etsintää.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertoamaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä. Tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua. Opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla. Harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Vahvistetaan kielellistä tietoisuutta teke-mällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien. Tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin. Tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virik-keenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa. Tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</i>			
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia	1.lk: Oppilas harjoittelee toisten kuuntelemista, kysymistä ja vastaamista sekä asioista kertomista.	S1 Vuorovaikutustilan-teissa toimiminen: Ympä-ristön kielellinen jäsentä-minen ja nimeäminen,	L1, L2, L3

erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä Ohjata vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittymistä	2.lk: Oppilas harjoittelee yhteiseen keskusteluun osallistumista ja omien asioiden sekä ajatusten kertomista ryhmässä	kuunteleminen, kysyminen, vastaaminen, kertominen, ryhmäviestinnän käytänteiden harjoittelu kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa, viestintätapojen havainnoiminen ja lastenkirjallisuuden, satujen, kertomusten, lorujen, tietotekstien, mediatekstien ja pelien käsittelemisen erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla.	
T2 ohjata kielen ja mielikuvituksen kehittymistä	1.lk: Oppilas oppii kuuntelemaan, kysymään ja vastaamaan koulun arjessa sekä kuvaamaan ja kertomaan asioista. Oppilas harjoittelee asioiden nimeämistä sekä kartuttaa sana- ja käsitevarastoa. 2.lk: Oppilas syventää osaamista monimuotoisten tekstien kuuntelemisen kautta sekä kartuttaa sana- ja käsitevarastoa.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	L1, L2, L7
T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisuohkeutta ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla	1.lk: Oppilas rohkaistuu kertomaan omia ajatuksiaan ryhmässä. 2.lk: Oppilas uskaltaa kertoa omia ajatuksiaan ryhmässä ja harjoittelee itsensä ilmaisemista myös draaman avulla.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	L1, L2, L7
T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin	1.lk: Oppilas harjoittelee vuorovaikutustilanteissa toimimista arjen tilanteissa. 2.lk: Oppilas syventää taitojaan toimia vuorovaikutustilanteissa kouluyhteisössä.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	L1, L2, L7
<i>Tekstien tulkitseminen</i>			
T5 ohjata lukutaidon oppimisessa	1.lk: Oppilas aloittaa tutustumaan lukemisen osa-alueisiin: äänne, kirjain, tavu, sana ja virke. Oppilas oppii lukemaan virketasolla. 2.lk: Oppilas ymmärtää lyhyitä ikätasolleen sopivia	S2 Tekstien tulkitsemisen: Lukemaan opettelu: äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva, tekstin ymmärtämisen strategiat, monimuotoiset tekstit, sanojen ja	L1, L4, L5

	tekstejä. Oppilas ymmärtää lauserakenteen ja eri lopetusmerkit.	sanontojen merkitykset, käsitevarannon laajentaminen, erilaiset tavat ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa, kertominen ja tiedon etsimisen harjoittelu.	
T6 ohjata tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä laajentaa sana- ja käsitevarantoa	1.lk: Oppilas harjoittelee kuvanlukemista, monimuotoisten tekstien kuuntelemista sekä laajentaa, sana- ja käsitevarantoa. 2.lk: Otsikko, teksti ja kuva: Oppilas harjoittelee ikätasoisten, monimuotoisten tekstien lukemista ja kuuntelemista sekä laajentaa sana ja käsitevarantoa.	S2 Tekstien tulkitseminen	L1, L2,L4
T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin	1.lk: Oppilas harjoittelee tiedon etsimistä ohjatusti. 2.lk: Oppilas kehittää tiedonetsimistaitojaan.	S2 Tekstien tulkitseminen	L1, L4, L5
T8 tutustuttaa monimuotoisiin teksteihin	1.lk: Oppilas oppii jakamaan lukukokemuksensa. 2.lk: Oppilas tunnistaa kerronnan peruskäsitteet.	S2 Tekstien tulkitseminen	L2, L4, L5
<i>Tekstien tuottaminen</i>			
T9 rohkaista tuottamaan tekstejä puhuen, kirjoittaen ja visuaalisesti	1.lk: Oppilas osaa kirjoittaa virkkeitä. 2.lk: oppilas osaa kirjoittaa kertomuksia ja erilaisia tekstejä.	S3 Tekstien tuottaminen: Tekstien tuottaminen, mielikuvitus, tarinoiden ja mielipiteiden kertominen, omien kokemusten sekä havaintojen ja ajatusten ilmaiseminen puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin sekä yhdessä, puhutun kielen muuntaminen kirjoitetuksi kieleksi, tekstin suunnitteleminen, isot ja pienet tekstauskirjaimet, näppäintaidot, fonologisen tietoisuuden harjoittelu, lukeminen ja oikein-kirjoituksen perusasiat.	L1, L4, L5, L7
T10 ohjata kieliopin perusasioiden käyttöä	1.lk: Oppilas tutustuu fonologiseen tietoisuuteen. Oppilas oppii tavuttamaan ja hahmottamaan sanaväliä, virkkeen ja sen lopetusmerkit sekä isot alkukirjaimet ja erisnimet.	S3 Tekstien tuottaminen	L2, L4, L5

	2.lk: Oppilas harjoittelee oikeinkirjoitustaitojen vahvistumista, tekstin suunnittelemista, tekstin tuottamista ja tutustuu kertomuksen perusrakenteeseen.		
T11 ohjata käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen harjaantumista	1.lk: Isojen ja pienten tekstauskirjaimien oppiminen. 2.lk: Näppäintaitojen harjoittelu	S3 Tekstien tuottaminen	L1, L4, L5
<i>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</i>			
T12 kehittää kielitietoisuutta ohjata käyttämään kieltä tilanteen mukaan sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen	1.lk, 2.lk: Oppia havainnoimaan kielen käyttöä ja sen merkitystä arjen tilanteissa.	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Kielellisen tietoisuuden vahvistaminen havainnoimalla puhuttua kieltä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien, puhetapojen havainnointi koulussa ja vapaa-ajalla, kielenkäytön vaikutus muihin, lasten kirjallisuus, lasten media-tekstit ja kirjaston käyttäminen.	L2, L4, L7
T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lastenkirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön	1.lk, 2.lk: Oppilas osaa valita itselleen sopivaa luettavaa ja käyttää kirjaston palveluita.	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	L2, L3, L4
T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa	1.lk: Oppilas harjoittelee pienimuotoisia esityksiä ja osallistuu oman koulun juhliin. 2.lk: Oppilas tutustuu lastenteatteriin ja osallistuu oman koulun juhliin.	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	L2, L4, L7

TAULUKKO 38: Suomen kielen ja kirjallisuuden tavoitteet vuosiluokilla 1-2

8.3.2 Englanti, A1

Vuosiluokilla 1 - 2 vieraan kielen opetuksen erityisenä tehtävänä on herättää oppilaiden myönteinen asenne uuden kielenoppimiseen sekä vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin moniaistisesti. Opetus tukee oppilaan kykyä havainnoida ja hyödyntää ympäröivässä maailmassa olevia kielellisiä ja kulttuurisia virikkeitä. Opetuksessa tarjotaan monipuolisia kokemuksia vieraasta kielestä sekä niihin liittyvistä kulttuureista.

Opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat, toiminnallisuus ja suullinen vuorovaikutus arkeen liittyvissä tilanteissa. Käsiteltävät aihepiirit valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä kiinnostavista asioista. Opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia arkeen liittyviä aiheita. Opetuksen alussa oppilaalta ei edellytetä luku- ja kirjoitustaitoa. Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan herätellään ja lisätään. Vähitellen lisätään myös oppilaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

Englannin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 - 2.

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Englannin kielen opetuksen tehtävänä on vahvistaa oppilaiden myönteistä asennetta kielen oppimiseen ja omiin kykyihin. Opetus herättelee oppilaiden uteliaisuutta kieliin ja tapoihin. Oppilaat havainnoivat kielellistä ympäristöään uteliaasti ja avoimin mielin sekä lähiympäristössä että kauempana. He oppivat kohtaamaan rohkeasti muista kulttuureista tulleita ihmisiä. Oppitunneilla pohditaan sekä oman kielen että englannin kielen merkitystä yksilölle ja yhteisölle.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetuksessa korostuu oppimisen ilo, vaihtelevat työtavat sekä toiminnallisuus. Opeteltavia sanoja toistetaan monipuolisesti leikillisin keinoin. Suullista ilmaisu harjoitellaan oppilaiden arkeen liittyvissä tilanteissa. Aihepiirit ja sanat nousevat oppilaiden kiinnostuksen kohteista. Oppilaalle tarjotaan monipuolisesti mahdollisuuksia ryhmässä ja yksin kokeilla ja oppia englannin kieltä auditiivista, visuaalista ja kinesteettistä oppimistyyliä käyttäen. Opetustuokioissa toimitaan yhdessä opiskelutovereiden kanssa ja eri ikäryhmiin kuuluvien oppilaiden kanssa.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa: Oppilaan kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan herätellään. Opetellaan kuulemaan, toistamaan, puhumaan ja tunnistamaan keskeistä sanastoa. Opetellaan joitakin kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia. Havainnoidaan ja harjoitellaan ääntämistä. Rohkaistaan oppilaita käyttämään opittuja ilmaisuja vuorovaikutustilanteissa.

S4 Kehittyvä kielitaito ymmärtää ja tuottaa kirjoitettua kieltä: Käsiteltäviä aihepiirejä valitaan yhdessä oppilaiden kanssa heitä aidosti kiinnostavista asioista. Opetuksessa käsitellään monipuolisesti erilaisia aihepiirejä. Englannin kielen alkaessa oppilaan ei tarvitse osata lukea eikä kirjoittaa. Suullinen ilmaisu ja ääntämisen harjoittelu painottuvat. Vähitellen herätellään oppilaan kiinnostusta lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</i>			
T1 tutustua, mitä kieliä ja kulttuureita koulussa, lähiympäristössä ja Suomessa on. Ohjata oppilasta tunnistamaan englannin kieli muista kielistä.	1.lk: Oppilas oppii havaitsemaan ja tunnistamaan englannin kielen sanoja lähiympäristössään ja tiedostamaan kielellistä sekä kulttuurista moninaisuutta arjessaan. 2.lk: Oppilas oppii tunnistamaan englannin kielen sanoja muista kielistä. (tavoitetta ei arvioida)	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen. Eri kieliiin ja kulttuureihin tutustuminen. Yhtäläisyydet ja eroavaisuudet kielissä.	L1, L2, L5, L7
T2 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä muita kieliä ja kohtaamaan rohkeasti muista kulttuureista tulevia ihmisiä.	1.lk: Oppilas ymmärtää, että maailmassa puhutaan eri kieliä ja että eri kielten edustamissa kulttuureissa on erilaisia tapoja. 2.lk: Oppilas syventää opittuja taitoja ja oppii arvostamaan omaa kielitaustaansa sekä eri kulttuureita. (tavoitetta ei arvioida)	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen. Vertaillaan eri kotien kulttuureja ja kielenkäyttöä ja opetellaan kunnioittamaan eri käytäntöjä.	L1, L2
<i>Kielenopiskelutaidot</i>			
T3 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden kanssa ja toimia ryhmässä.	1.lk: Oppilas oppii yhteistyö- ja ryhmätaitoja. Yhteistyötä tehdään oman luokan sisällä ja mahdollisuuksien mukaan myös muiden luokkien kanssa. 2.lk: Syvennetään ensimmäisellä luokalla oppimia taitoja.	S2 Kielenopiskelutaidot. Harjoitellaan työskentelemään pareittain ja ryhmissä. Englannin kieliset pelit ja leikit.	L1, L2, L6, L7
T4 ohjata oppilasta tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä sekä kehittämään kielellistä päättelykykyä. Oppilas saa positiivista huomiota ja kannustusta pienistäkin havainnoista.	1.lk: Oppilas oppii arvaamaan ja päättelämään sanojen ja ilmausten merkityksiä. 2.lk: Oppilas oppii tekemään havaintoja kielestä ja kielenkäytöstä. (tavoitetta ei arvioida)	S2 Kielenopiskelutaidot. Havainnoidaan puhuttua kieltä. Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä.	L1, L4, L5

T5 tutustutaan yhdessä erilaisiin tapoihin oppia kieliä ja kokeillaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat oppilaalle parhaiten. Harjoitellaan yhdessä asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle.	1.lk: Oppilas oppii tunnistamaan, kokeilemaan, harjoittelemaan ja käyttämään erilaisia kielenopiskelutaitoja. Alkeiskielenopiskelutaitoja voivat olla laulun ja lorujen ja pelien avulla oppiminen, oppiminen eri aisteja käyttäen, liikkeen avulla oppiminen, tekemällä oppiminen. 2.lk: Oppilas harjoittelee tunnistamaan itselleen sopivia kielenopiskelutaitoja.	S2 Kielenopiskelutaidot. Pohditaan, miten kieliä opitaan. Harjoitellaan arvioimaan omaa kielitaitoa itse ja vertaisarviointin keinoin. Ohjataan oppimiseen toiminnallisten menetelmien kautta. Rohkaistaan käyttämään opittua kieltä.	L1, L2, L7
<i>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</i>			
T6 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Tuetaan oppilaan etenemistä oman persoonan mukaan.	1.lk: Oppilas oppii käyttämään kieltä viestintäkumppanin tukena muutamissa yleisimmin toistuvissa viestintätilanteissa. Vuorovaikutus perustuu suulliseen viestintään. Vuorovaikutusta on pääosin omassa luokassa. Ensisijainen huomio viestin välittämisessä. 2.lk: Oppilas syventää ensimmäisellä luokalla oppimiaan taitoja	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa. Eri kielenkäyttötarkoituksiin liittyvät tilanteet, kuten tervehtiminen, hyvästely, omasta itsestä kertominen ja arkeen liittyvät kielenkäyttötilanteet. Harjoitellaan sanastoa ja rakenteita laulujen, leikkien, draaman ja pelillistämisen avulla.	L1, L2, L4, L6, L7
T7 ohjata oppilasta hyödyntämään ei-verbaalisia keinoja ja käyttämään erilaisia keinoja päätellä sanojen merkityksiä. Rohkaista oppilasta ilmaisemaan omia oivalluksiaan sekä viestin ymmärtämiseen liittyviä vaikeuksia. Opettaja ohjaa oppilasta esimerkkien avulla.	1.lk: Oppilas tutustuu erilaisiin apukeinoihin ja huomaa, että sanojen merkityksiä voi päätellä. 2.lk: Oppilas oppii hyödyntämään erilaisia apukeinoja kuten eleitä, ilmeitä, sanoja ja TVT-taitoja selviytyäkseen vuorovaikutustilanteista. Oppilas oppii arvaamaan tai päättämään yksittäisten sanojen merkityksiä. Oppilas oppii ilmaisemaan, onko ymmärtänyt kuulemansa. Oppilas oppii tuomaan	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan viestinnässä tarvittavien apukeinojen, kuten eleiden ja piirtämisen käyttöä. Harjoitellaan ilmaisuja, joita tarvitaan, kun viestin ymmärtämisessä on ongelmia. Pyritään tukemaan oppilasta ilmaisemaan itseään esim. draaman, piirtämisen, leikkien ja pelien avulla.	L1, L2, L3, L4, L5, L7

	esille oivalluksiaan.		
T8 rohkaista oppilasta käyttämään kieltä viestintätilanteeseen ja kulttuuriin sopivalla tavalla	1.lk: Oppilas oppii käyttämään joitakin kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia 2.lk: Oppilas syventää ensimmäisellä luokalla oppimiaan taitoja.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa. Käytetään kohteliaita ilmauksia arjen vuorovaikutustilanteissa, kuten tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen ja avun pyytäminen.	L2, L4, L6, L7
<i>Kehittyvä kielitaito ymmärtää ja tuottaa kirjoitettua kieltä</i>			
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa	1.lk: Oppilas oppii ymmärtämään muutamia kuulemiaan ja näkemään sanoja ja ilmauksia. 2.lk: Oppilas laajentaa ensimmäisellä luokalla oppimaansa kielitaitoa toisella luokalla.	S4 Kehittyvä kielitaito ymmärtää ja tuottaa kirjoitettua kieltä. Oppilas tutustuu puhuttuihin ja kirjoitettuihin teksteihin sekä arjessa kuuluvaan ja näkyvään kieleen. Ymmärtämistä harjoitellaan esimerkiksi laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden ja kuvien avulla. Keskeisimmät aihepiirit ovat tervehdykset, nimen kysyminen, itsensä esittely, numerot 1-20, värit, koulutarvikkeet, perhe ja koti, viikonpäivät, vuorokaudenajat, vuodenajat, kehonosat, ruuat ja juomat, eläimet, vaatteet ja juhlat.	L1, L2, L3, L4, L5, L7
T10 ohjata oppilasta käyttämään kohdekielen tavallisimpia sanoja ja ilmauksia oppilaille tutuissa tilanteissa erityisesti puheessa ja harjoittelemaan ääntämistä	1.lk: Oppilas oppii käyttämään tavallisimpia sanoja ja ilmauksia puheessa sekä ääntämään niitä ymmärrettävästi. Kiinnitetään huomiota kielen oikeellisuuden sijaan viestin välittymiseen. 2.lk: Oppilas laajentaa ensimmäisellä luokalla oppimaansa kielitaitoa toisella luokalla.	S4 Kehittyvä kielitaito ymmärtää ja tuottaa kirjoitettua kieltä. Harjoitellaan runsaasti ja monipuolisesti kohdekielen ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan kuvien, laulujen, leikkien, lorujen, tarinoiden, draaman, lasten ohjelmien ja pelillistämisen avulla. Kirjoitus- harjoituksia voidaan kokeilla ensisijaisesti 2. luokalla.	L1, L2, L3, L4, L5, L7

TAULUKKO 39: Englannin kielen tavoitteet vuosiluokalla 1 - 2

8.3.2.1 Oppimisympäristöön ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että englannin kielenkäyttö olisi mahdollisimman luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työtapojen valinnassa tulee ottaa huomioon erilaiset ja eri taustoista tulevat oppijat sekä oppilaiden ikäkausi ja kehitysvaihe. Työtapojen tulee olla monipuolisia, oppilaslähtöisiä ja oppilaita osallistavia. Työtapoja valittaessa lähtökohtana on toiminnallisuus ja tutkiva oppiminen. Pelit, lorut, leikit, näytelmät, lasten ohjelmat ja tekemisen kautta oppiminen tukevat oppimista hyvin. Opetuksesta tehdään mielenkiintoista, hauskaa ja osallistavaa ottamalla oppilaat mukaan suunnittelemaan sisältöalueita. Opetusta voidaan eheyttää niin, että englannin kielen taitojen oppiminen nivotaan muiden oppiaineiden opetukseen. Työtavoilla ohjataan oppilaita monipuoliseen vuorovaikutukseen, yhteiseen pohtimiseen, kielelliseen uteliaisuuteen ja päättelyyn sekä yhteistyötaitojen kehittämiseen. Työtavoissa yhdistyy leikinomaisuus, musiikki, draama, pelit ja liike sekä eri aistien hyödyntäminen. Oppilaille tarjotaan suullisen vuorovaikutuksen lisäksi mahdollisuuksia tutustua kohdekieleen ja oppia sitä myös kirjoitetun kielen kautta. Oppilaita ohjataan pohtimaan kielen oppimistaan esimerkiksi eurooppalaisen kielsalkun tai vastaavan työvälteen avulla sekä vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä.

Opetuksessa voidaan hyödyntää koko koulua ja koulun lähiympäristöä oppimisympäristönä. Monikielisyys, kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus ovat näkyvissä oppimisympäristöissä. Kohdekieli kuuluu ja näkyy oppimistilanteissa ja oppilaalle tutuissa vuorovaikutustilanteissa. Oppimisympäristöjä voidaan muuttaa erilaisiin kielenoppimistilanteisiin sopiviksi ja siten mahdollistaa monipuoliset työtavat sekä työskentely ryhmissä ja itsenäisesti. Oppimisympäristöjä suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa. Oppimisympäristöt tukevat oppilaan luontaista uteliaisuutta ja kokeilunhalua sekä leikkisyyttä ja mielikuvitusta, jotta oppilas rohkaistuu käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan alusta asti. Oppimisympäristöjen avulla vahvistetaan oppilaiden monilukutaidon kehittymistä hyödyntämällä opetuksessa esimerkiksi kuvia, liikettä, ääntä ja erilaisia didaktisia välineitä. Opetuksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia tutustua kohdekieleen ja kohdekieleen liittyvään kulttuuriin hyödyntämällä erilaisia oppimisympäristöjä sekä mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi verkkoyhteyksiä muiden englantia puhuvien kanssa.

8.3.2.2 Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1-2

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu, kielenopiskelutaitojen vahvistaminen sekä toiminnalliset, luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat tukevat oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Heille kerrotaan monipuolisen kielitaidon merkityksestä ja heitä kannustetaan opiskelemaan monipuolisesti kieliä. Opetus tulee järjestää oppilaiden lähtökohdat huomioon ottaen ja opetusta tulee tarvittaessa eriyttää. Oppilaalla on oikeus saada oppimisen tukea tuen tarpeen ilmetessä. Oppilaan vapauttamiseen kielen opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen harkintaan. Oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 luvussa 7. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kohdekieltä entuudestaan osaaville oppilaille. Oppilaita ohjataan löytämään itselleen sopivaa ja kiinnostavaa oppimista edistävää aineistoa esimerkiksi verkosta tai kirjastosta. Sateenkaaren erityiskoulussa opiskellaan A1-kielenä englantia.

8.3.2.3 Oppilaan oppimisen arviointi englannin kielen A1-oppimäärässä vuosiluokilla 1-2

Lukuvuoden aikana toteutettavan arvioinnin ensisijainen tehtävä on ohjata oppimista kannustavan palautteen avulla. Opettajan antama palaute antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoiseksi oppimisen tavoitteista sekä omista taidoista ja niiden kehittamisestä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että opettaja antaa oppilaille mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan eri tavoin. Oppilaat harjoittelevat opettajan ohjaamana itse- ja vertaisarvioinnin taitoja osana kielten opiskelua. A1-kielen sanallinen arviointi perustuu opettajan havaintoihin suhteessa kaikkiin opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan arvioinnissa oppilaan oppimista on huolehdittava siitä, että oppilaat voivat osoittaa osaamistaan eri tavoin. Sateenkaaren erityiskoulussa englannin kieli arvioidaan 1. ja 2.-luokan väli- ja lukuvuosittodistuksessa sanallisesti kuten muutkin aineet.

8.3.2.4 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskenteleminen taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan riittävästi tietoa tulevista kieliohjelmoista ja pohditaan englanninkielen tulevia tavoitteita ja haasteita.

8.3.2 Matematiikka

Vuosiluokkien 1–2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Ajattelun taidot: Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen sekä havaitaan syy- ja seuraussuhteita. Tutustuminen ohjelmoinnin alkeisiin alkaa laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita, joita myös testataan.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja. Varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden. Ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä. Tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista. Perehdytään lukujen 1 - 10 hajotelmiin. Kehitetään oppilaiden yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 - 100. Ohjataan oppilaita ymmärtämään kertolaskun käsite konkreettisen avulla ja opetellaan kertotaulut 1 - 5 ja 10. Luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys. Pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin.

S3 Geometria ja mittaaminen: Kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa. Harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä. Tutkitaan yhdessä kappaleita ja tasokuvioita. Tunnistamisen lisäksi rakennetaan ja piirretään.

Harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate. Käsitellään suuria pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä. Keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra. Harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä.

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot: Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältyalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Merkitys, arvot ja asenteet</i>			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikka kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta.	1.lk: Oppilaan kiinnostuksen herääminen matematiikan oppimista kohtaan 2.lk: Itseluottamuksen vahvistuminen	S1 Ajattelun taidot: Yhtäläisyyksien, erojen ja säännönmukaisuuksien etsiminen, vertaileminen, luokitteleminen, järjestykseen asetteleminen, syy- ja seuraussuhteet ja ohjelmoinnin alkeet laatimalla vaihteellaisia toimintaohjeita, joita testataan. S2 Luvut ja laskutoimitukset: Lukumäärän sekä lukusanan ja numeromerkinnän välinen yhteys, lukumäärien laskeminen, hahmottaminen ja arvioiminen, parillisuus, monikertoja, puolittaminen, lukujen 1 - 10 hajotelmat, yhteen- ja vähennyslaskutaidot ensin lukualueella 0 - 20 ja sitten lukualueella 0 - 100, kertolaskun käsite konkreettisesti, kertotaulut 1 - 5 ja 10, jakolaskun periaate, kerto- ja jakolaskun yhteys ja murtoluvun käsitteen pohjustaminen jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin. S3 Geometria ja mit-	L1, L3, L5,

		taaminen: Kolmiulotteisen ympäristön hahmottaminen, suunta- ja sijaintikäsitteiden käytön harjoittelu, kappaleiden ja tasokuvien tutkiminen, piirtäminen ja rakentaminen, mittaamisen harjoittelu ja mittaamisen periaate, pinta, massa, tilavuus, aika sekä opeteltujen suureiden keskeiset mittayksiköt. S4 Tietojenkäsittely ja tilastot: Tietojen kerääminen ja tallentaminen kiinnostavista aihepiireistä sekä yksinkertaisten taulukoiden ja pylväsdiagrammien laatiminen ja tulkitseminen.	
T2 ohjata oppilasta kehittämään taitojaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa.	1.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin asioihin: yhtä suuri, vertailu, luokittelu, järjestykseen asettaminen. 2.lk: Oppilas syventää tietouttaan seuraavista käsitteistä: yhtä suuri, vertailu, luokittelu, järjestykseen asettaminen, syy- ja seuraussuhteet.	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Geometria ja mittaaminen S4 Tietojenkäsittely ja tilastot	L4
<i>Työskentelyn taidot</i>			
T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätteliään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	1.lk: Oppilas harjoittelee matematiikan konkreettisten oppimisvälineiden käyttöä ja matemaattista havainnointia, tulkintaa sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämistä. Oppilas oppii ratkaisujen ja päätelmien esittäminen monipuolisilla tavoilla. 2.lk: Oppilas syventää osaamistaan mate-	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset	L2, L4, L5

	maattisesta havainnoinnista, tulkinnasta ja tieto- ja viestintätieteologian hyödyntämisestä. Oppilas oppii ratkaisujen ja päätelmien esittämistä monipuolisilla tavoilla.		
T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan	1.lk: Oppilas harjoittelee päättely- ja ongelmanratkaisutaitoja. 2.lk: Oppilas kehittää päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan.	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Geometria ja mittaaminen S4 Tietojenkäsittely ja tilastot	L1, L4, L6
<i>Käsitteet ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</i>			
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	1.lk: Oppilas harjoittelee seuraavia asioita: matemaattisten käsitteiden ja merkintätapojen ymmärtäminen eri sisältöalueilla, lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän yhteyden ymmärtäminen. 2.lk: Oppilas harjoittelee seuraavia asioita: lukumäärien hahmottaminen, laskeminen ja arviointi, lukujonotaidot, lukujen vertailu ja järjestäminen, parillisuus ja puolittaminen.	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Geometria ja mittaaminen S4 Tietojenkäsittely ja tilastot	L1, L2
T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehityksessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	1.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin käsitteisiin: lukumäärän pysyvyys ja vertailukäsitteet: enemmän, vähemmän, yhtä paljon / pienempi-suurempi luku, lukusana, lukumäärä ja numerosymboli sekä lukukäsite 0-20 ja lukusuora 2.lk: Oppilas harjoittelee kymmenjärjestelmää, (ykköset ja kymmenet), lukukäsite 0-100 ja lukusuoran käsitettä.	S2 Luvut ja laskutoimitukset	L1, L4
T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten	1.lk: Oppilas perehtyy lukujen 0-10 hajotelmat	S2 Luvut ja laskutoimitukset	L1, L4

periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin.	ja yhteenlaskun vaihdannaisuus sekä yhteen- ja vähennyslaskun yhteys. 2.lk: Oppilas tutustuu yhteenlaskun vaihdannaisuus ja liitännäisyys, kertolaskun käsite, yhteenlaskun ja kertolaskun yhteys, kertolaskun vaihdannaisuus ja kaksinkertaisuus ja puolittaminen, jakolaskun ja murto-osuvuuden käsitteeseen tutustuminen.		
T8 Ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita	1.lk: Sujuvan peruslaskutaidon saavuttaminen: yhteen- ja vähennyslasku (myös kymmenlasku), yhteen- ja vähennyslaskutarinat. 2.lk: Sujuvan peruslaskutaidon saavuttaminen: yhteen- ja vähennyslasku, kertotaulut: 1- 5, 10, erilaiset sanalliset tehtävät.	S2 Luvut ja laskutoimitukset	L1, L4
T9 tutustuttaa oppilas geometriin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	1.lk: Oppilas tutustuu tasokuvioihin. 2.lk: Oppilas harjoittelee tasokuvioiden ja kappaleiden tutkimista ja luokittelua, suunta- ja sijaintikäsitteitä.	S3 Geometria ja mittaaminen	L1, L4,L5
T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaatteita	1.lk: Oppilas harjoittelee mittaamisen periaatteita ja mittaamista (pituus, massa) erilaisilla yksiköillä. Oppilas opettelee kellonaikoja (tasan, puoli). 2.lk: Oppilas harjoittelee mittaamista erilaisilla yksiköillä, keskeiset mittayksiköt: cm/m; g/kg; dl/l Oppilas syventää osaamista kellonajoista ja ajanyksistä.	S3 Geometria ja mittaaminen	L1, L4
T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin	2.lk: Oppilas tutustuu yksinkertaisiin taulukoihin ja pylväsdiagrammeihin.	S4 Tietojenkäsittely ja tilastot	L4, L5

T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan	2.lk: Oppilas oppii laatimaan ohjelmoinnissa vaiheittaisten toimintaohjeita.	S1 Ajattelun taidot	L1,L2,L4,L5
---	--	---------------------	-------------

TAULUKKO 40: Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1 - 2.

8.3.3 Ympäristöoppi

Vuosiluokilla 1-2 ympäristöopin opetus jäsennetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Kasvu ja kehitys: Sisältöjä valitaan siten, että oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehön osista ja elintoiminnoista sekä elämänsä elämästä ja oman ikäkauden kasvusta. Harjoitellaan tunnetaitoja ja mielen hyvinvoinnin edistämistä.

S2 Kotona ja koulussa toimiminen: Harjoitellaan turvallista toimimista lähiympäristössä ja liikenteessä. Perehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin. Käytetään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista. Harjoitellaan yhteistyötaitoja, arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi: Tunnistetaan eri vuodenaikoina maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita.

S4 Tutkiminen ja kokeileminen: Arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja. Havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin. Pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla.

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen: Perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden, ilman, lämmön ja huolenpidon osalta. Tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään. Perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja.

S6 Kestävän elämäntavan harjoittaminen: Omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista harjoitellaan. Omalla toiminnalla vähennetään syntyvää jätettä sekä opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä. Pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Merkitys, arvot ja asenteet</i>			
T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen	1.lk: Oppilas tutustuu omaan kotiseutuun ja sen merkitykseen. 2.lk: Oppilas syventää tietoutta omasta kotiseudusta ja sen merkityksestä.	S1 Kasvu ja kehitys: Ihmisen kehon osat ja elintoinnot, elämäntilanne, oman ikäkauden kasvu, tunnetaidot ja mielen hyvinvoinnin edistäminen. S2 Kotona ja koulussa toimiminen: Turvallinen toimiminen lähiympäristössä ja liikenteessä, turvataidot, turvallisuusohjeet, ilmiöiden, teknologian ja arjen tilanteiden ja toimintojen kuvaamisen harjoittelu käyttämällä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä, säänmukainen pukeutuminen, yhteistyötaidot, käytöstavat, fyysinen koskemattomuus, kiusaamisen ehkäisy, arjen pienet itsehoitotaidot ja avun hakeminen. S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi: Yleisimpien eliölajien ja niiden elinympäristöjen sekä rakennetun ympäristön kohteiden tunnistaminen maastossa eri vuodenaikoina. S4 Tutkiminen ja kokeileminen: Arjen pulmat, liikkeen havainnointi ja syiden pohtiminen, lähiympäristön tutkiminen ja kasvien kasvattaminen. S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen: Ravinto, vesi, ilma, lämpö, huolenpito, ravinnontuotanto, juomaveden alkuperä ja arjen terveystotumukset. S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu: Omista ja yhteisistä tava-	

		roista huolehtiminen, kierätys, lajittelu sekä omien tekojen merkityksen pohdiminen.	
T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä	1.lk: Oppilas oppii jakamaan omaan lähiympäristöön liittyviä luontokokemuksia, liittämään uusia luontokokemuksia osaksi oppimista, harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä. 2.lk: Oppilas tutustuu monipuolisiin oppimisympäristöihin, saa uusia luontokokemuksia ja yhdistää luontohavainnot osaksi oppimista. Oppilas harjoittelee pitkäjänteistä työskentelyä.	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L1, L6
T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittämistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestäväällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä	1.lk: Oppilas harjoittelee omista ja yhteisistä tavaroista huolehtimista, lajitteluun ja kierrätykseen liittyviin asioihin tutustumista ja huolehtii lähiympäristön siisteydestä. 2.lk: Oppilas osallistuu koulupäivän toimintatapojen kehittämiseen, lajitteluun ja kierrätykseen sekä lähiympäristön siisteyden ylläpitämiseen.	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L3, L7
<i>Tutkimisen ja toimimisen taidot</i>			
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään	1.lk, 2.lk: Oppilas harjoittelee havainnointia ja luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä.	S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L3
T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	1.lk: Oppilas tekee pienimuotoisia tutkimuksia esim. kasvien kasvuun liittyen. 2.lk: Oppilas rohkaistuu tekemään pienimuotoisia tutkimuksia esim. kasvien kasvuun liittyen ja raportoi tutkimustuloksista esim. piirtäen.	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L1, L7

T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin	1.lk, 2.lk: Oppilas havainnoi luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia eri vuodenaikoina.	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L1, L4
T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä	1.lk: Oppilas tunnistaa yleisimpiä eliölajeja maastossa ja tutkii liikettä, ravintoa, vettä, ilmaa ja lämpöä. 2.lk: Oppilas tunnistaa yleisimpiä eliölajeja maastossa ja tutkii ravintoa, vettä, ilmaa, lämpöä ja huolenpitoa. Oppilas tutustuu ravinnon tuotantoon, juomaveden alkuperään ja eläinten luokitteluun: selkärangalliset – selkärangattomat, nisäkkäät – linnut – kalat – matelijat.	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L1, L4
T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteita	1.lk: Oppilas harjoittelee turvallista toimimista liikenteessä ja turvatoimia esim. hätänumero 112, avun pyytäminen, omat rajat, kiusaamisen ehkäisy. 2.lk: Oppilas tutustuu liikennekasvatukseen eri vuodenaikoina ja harjoittelee itsestä huolehtimisen taitoja. Oppilas saa tietoa kiusaamisen ehkäisystä ja fyysisestä ja henkisestä koskemattomuudesta.	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L3
T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien	1.lk: Oppilas keksii pieniä tutkimusprojekteja ja toteuttaa niitä yhdessä aikuisen kanssa. 2.lk: Oppilas suunnittelee omia tutkimusprojekteja ja toteuttaa niitä.	S2 Kotona ja koulussa toimiminen S4 Tutkiminen ja kokeileminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L1, L3
T10 ohjata oppilasta harjoit-	1.lk: Oppilas harjoittelee yhteistyö- ja tunnetaitoja. 2.lk: Oppilas harjoittelee	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen	L2, L3

telemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista	tunnetaitoja, ryhmätyötaitoja ja vuorovaikutusta eri rooleissa.	S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä	1.lk: Oppilas tutustuu tieto- ja viestintäteknologiaan tiedonhankkimismenetelmänä ja harjoittelee taltioimaan omia luontohavaintoja. 2.lk: Oppilas harjoittelee käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja omien luontohavaintojen sekä tutkimusten ryhmätöiden taltiointia.	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L4, L5
<i>Tiedot ja ymmärrys</i>			
T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla	1.lk: Oppilas harjoittelee käsittelemään arjen tilanteita ja toimintaa uudessa kouluympäristössä ja tutustuu ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteisiin. 2.lk: Oppilas harjoittelee kouluympäristön arjen tilanteita ja niissä toimimista sekä opettelee käyttämään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä esim. ryhmätöissä.	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L1
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina	1.lk: Oppilas tutustuu kartan ideaan. 2.lk: Oppilas harjoittelee kartan käyttöä ja oppii piirtämään kartan lähiympäristöstä.	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu	L1, L4
T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoitteluun näkemystensä perustelemista	1.lk: Oppilas harjoittelee oman mielipiteen ilmaisemista sekä toisten kuuntelemista ja kunnioittamista. 2.lk: Oppilas syventää	S1 Kasvu ja kehitys S2 Kotona ja koulussa toimiminen S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi S4 Tutkiminen ja kokeileminen	L2, L4

	osaamista oman mielipiteen ilmaisemisesta sekä toisten kuuntelemisesta ja kunnioittamisesta.	S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen S6 Kestävän elämäntavan harjoittaminen	
T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä	1.lk: Oppilas tutustuu ihmisen kehonosiin ja elämänkaareen. 2.lk: Oppilas tutustuu ihmisen elintoimintoihin ja erilaisiin perheisiin.	S1 Kasvu ja kehitys S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen	L3

TAULUKKO 41: Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

8.3.4 Uskonto

Sateenkaaren erityiskoulussa tarjotaan evankelisuterilaista uskonnon opetusta tai vaihtoehtoisesti elämänskatsomustiedon opetusta. Koulussamme kunnioitetaan eri uskontojen va-
kaumusta ja tuetaan oppilaiden omaa uskontosuhdetta mahdollisuuksien mukaan.

Vuosiluokilla 1 - 2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 - 2

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet. Tärkeitä opetuksen sisältöjä ovat oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat.

S2 Uskontojen maailma: Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänskysymyksiä sekä elämän kunnioittamista. Keskeisiä sisältöjä ovat oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys.

<i>Opetuksen tavoitteet</i>	<i>Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain</i>	<i>Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet</i>	<i>Laaja-alainen osaaminen</i>
T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan	1.lk: Oppilaalla on tietoisuus omasta perheestä, uskonnosta, katsomuksista ja erilaisista per-	S1 Suhde omaan uskontoon: Perhe, suku, historia, uskonto tai katsomus, erilaiset perheet, oman uskonnon juhlat ja pyhät	L2, L4

oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	heistä. Oppilas tietää, mihin uskontokuntaan itse kuuluu. 2.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin asioihin: oma perhe, perheen historia, sen uskonnot ja katsomukset ja erilaiset perhemuodot. Oppilas tietää, mihin uskontokuntaan hänen perhepiirissään kuuluu ja oppilas tunnistaa erilaisia maailmankatsomuksia.	ajat sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat. S2 Uskontojen maailma: Oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat sekä uskonnottomuus. S3 Hyvä elämä: Ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä, elämän kunnioittaminen, omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys.	
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	1.lk: Oppilas tutustuu alustavasti kristinuskon keskeisiin käsitteisiin, kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen. Oppilas tietää ja ymmärtää muutaman kristillisen käsitteen ja tuntee muutamia raamatunkertomuksia. 2.lk: Oppilas tutustuu syvemmin kristinuskon ja seurakuntaan liittyviin keskeisiin käsitteisiin, kristilliseen jumalakäsitykseen ja kirkkorakennukseen. Oppilas osaa nimetä muutamia kristillisiä symboleita.	S1 Suhde omaan uskontoon	L1
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	1.lk: Oppilas tutustuu kristillisen kirkkovuoden keskeisiin juhliin: joulun ja pääsiäiseen sekä niihin liittyviin raamatun kertomuksiin, merkityksiin ja perinteisiin. Käsitellään alustavasti kristilliseen elämäntapaan liittyviä juhlia, niiden sisältöä ja merkitystä ja tarkastellaan perheiden erilaisia tapoja viettää vuodenkiertoon ja elämäntapaan liittyviä juhlia. Oppilas tutustuu alustavasti kirkkovuoteen	S1 Suhde omaan uskontoon	L2, L7

	ja lapsuuteen liittyviin virsiin ja musiikkiin. 2.lk: Oppilas tutustuu kristillisen kirkkovuoden keskeisiin juhliin: jouluun, pääsiäiseen, helatorstaihin ja helluntaihin sekä niihin liittyviin raamatun kertomuksiin, merkityksiin ja perinteisiin. Oppilas tutustuu syvemmin kirkkovuoteen ja lapsuuteen liittyviin virsiin ja musiikkiin		
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katso- musten tapoihin ja juh- laperinteisiin	1.lk: Oppilas tutustuu alustavasti omassa luokassa oleviin kristinuskon muotoihin, muihin uskontoihin ja uskonnottomuuteen. Oppilas tietää, että erilaisilla ihmisillä on erilaisia maailmankatsomuksia. 2.lk: Oppilas tutustuu lähemmin kouluyhteisössä ja lähiympäristössä läsnä oleviin uskontoihin, niiden keskeisiin juhliin ja tapoihin sekä kristinuskon monimuotoisuuteen ja uskonnottomuuteen.	S2 Uskontojen maailma	L2, L3, L7
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaise- maan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	1.lk: Oppilas uskaltaa ilmaista omia ajatuksia uskontoon ja uskonnottomuuteen liittyvissä asioissa. 2.lk: Oppilas pohtii omaan elämään liittyviä asioita ja liittää niihin kristillisen näkökulman. Oppilas oppii hyväksymään erilaisuutta ja asettumaan toisen asemaan.	S1 Suhde omaan uskontoon S3 Hyvä elämä	L2, L6, L7
T6 ohjata oppilasta toimi- maan oikeudenmukai- sesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioit- tamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	1.lk: Oppilas osaa eläytymään toisen asemaan ja ottamaan toiset huomioon eri tilanteissa. 2.lk: Oppilas tutustuu elämän kunnioittamiseen, ihmisarvon ja lastenoikeuksien merkitykseen ja Kul- taiseen sääntöön.	S1 Suhde omaan uskontoon S3 Hyvä elämä	L2, L6, L7
T7 ohjata oppilaita eetti- seen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä	1.lk: Oppilas tutustuu alustavasti ihmisen synty- mään ja kuolemaan liitty- viä elämänkysymyksiä	S3 Hyvä elämä	L3, L7

tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	sekä seuraaviin sisältöihin: omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta. 2.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin sisältöihin: omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta		
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	1.lk, 2.lk: Keskustellaan oppilaan kanssa uskonnosta ja uskonnottomuudesta. Tuetaan oppilasta tuomaan esille oma mielipiteensä sekä kuuntelemaan toisten näkökulmia.	S1 Suhde omaan uskontoon S3 Hyvä elämä	L1, L5, L6, L7

TAULUKKO 42: Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1 - 2

8.3.5 Elämäkatsomustieto

Vuosiluokilla 1-2 elämäkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 - 2

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyyttä. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reilouden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta kuuntele-	1.lk: Oppilas harjoittelee keskustelutaitoja kuuntelemalla toista oppilasta	S1 Kasvaminen hyvään elämään: Keskustelutai-	L1,L2, L4

lemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua	kunnioittavasti. 2.lk: Oppilas vahvistaa keskustelutaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja.	dot, kuunteleminen, itseilmaisus, hyvän, oikean ja väärän merkitysten pohtiminen, ihmisen hyvyys ja ystävyyden S2 Erilaisia elämäntapoja: Erilaiset elämäntavat liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan. S3 Yhteiselämän perusteita: Sääntöjen, luottamuksen, rehellisyyden ja reilouden merkitykset erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Oma lähiympäristö, omien valintojen ja toiminnan vaikutus siihen sekä luontoon liittyvät merkitykselliset kokemukset.	
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin	1.lk: Oppilas pohtii kysymystä "Kuka minä olen?" sekä erilaisia tapoja elää ja ajatella. 2.lk: Oppilas tutkii erilaisia elämäntapoja erityisesti monikulttuurisuuden näkökulmasta.	S2 Erilaisia elämäntapoja	L1, L2, L7
T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua	1.lk: Oppilas harjoittelee toisen mielipiteiden ja ajatusten kunnioittamista ja arvostamista sekä selkeää itseilmaisua. 2.lk: Oppilas harjoittelee toisen mielipiteiden ja ajatusten kunnioittamista ja arvostamista sekä itseilmaisua ja et-ryhmän jäsenenä toimimista.	S1 Kasvaminen hyvään elämään	L1, L2, L7
T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä	1.lk: Oppilas harjoittelee oman mielipiteen perustelemista 2.lk: Oppilas syventää osaamistaan keskustelu- ja kuuntelutaitojen suhteen.	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L1, L2, L7
T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä	1.lk: Oppilas tutkii säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reilouden merkityksiä erilaisissa oppilaan arkipäivään liittyvissä	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita	L1, L3, L4

eettisiä ulottuvuuksia	tilanteissa ja ympäristöissä. 2lk: Oppilas tutkii säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan arkipäivään liittyvissä tilanteissa ja ympäristöissä sekä oman toiminnan vaikutusta ympäristöön.	S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	
T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä	1.lk: Oppilas pohtii yhdessä muun ryhmän kanssa oikean ja väärän ja hyvän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisten hyvyyttä. 2.lk: Oppilas pohtii yhdessä muun ryhmän kanssa oikean ja väärän ja hyvän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisten hyvyyttä sekä näiden vaikutusta arkipäivän ihmissuhteisiin. Oppilas tutustuu erilaisiin kertomuksiin maailman synnystä.	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L1, L3, L7
T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja	1.lk: Oppilas tutkii erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti omaan koti- ja kulttuuristaan 2.lk: Oppilas tutkii erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti omaan koti- ja kulttuuristaan ja tutustuu kulttuuritaustaltaan erilaisen ihmisen elämään.	S2 Erilaisia elämäntapoja	L2, L4
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita	1.lk: Oppilas tutkii ystävyyden merkitystä omassa elämässä. 2.lk: Oppilas tutkii ystävyyden merkitystä lasten elämässä, myös ristiriitailanteissa sekä oman toiminnan vaikutusta lähiympäristön viihtyvyyteen.	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L2, L3, L7
T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa	1.lk: Oppilas tutustuu luonnonsuojeluun. 2.lk: Oppilas etsii keinoja luonnon suojelemiseksi sekä pohtii luonnon ja rakennetun ympäristön suhdetta.	S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L3, L5, L7

TAULUKKO 43: Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1 - 2

8.3.6 Musiikki

Vuosiluokkien 1 - 2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyytään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 - 2

S1 Miten musiikissa toimitaan: Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä.

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto: Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus			
T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen	1.lk: Oppilas harjoittelee ryhmän jäsenenä toimimista ja myönteisen yhteishengen luomista. 2.lk: Oppilas toimii musiikillisen ryhmän aktiivisena jäsenenä.	S1 Miten musiikissa toimitaan: Ilmaisun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely. S2 Mistä musiikki muodostuu: Peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri	L2, L7

		hahmottaminen ja osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto. S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikilliset tiedot ja taidot sekä oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto: Lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä, luovaa toimintaa, huomioidaan oppilaiden omia kulttuureita ja sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia.	
<i>Musisointi ja luova tuottaminen</i>			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä	1.lk: Oppilas harjoittelee seuraavia asioita: luontevan äänen käyttö ja laulamisen harjoittelu, laulut, leikit, lorut ja soittotehtävät. 2.lk: Oppilas edistyy musisointitaidoissa.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto	L1, L2, L4
T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen	1.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin peruskäsitteisiin: rytmi ja melodia, musiikkiliikunta, kuuntelutehtävät. 2.lk: Oppilas harjoittelee seuraavia asioita: perusrytmin hahmottaminen ja tuottaminen laulun ja soiton yhteydessä, osallistuminen musiikkiliikuntaan, keskittyminen kuuntelutehtäviin.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto	L1, L4
T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan	1.lk: Oppilasta tuetaan itsensä ilmaisuun ja improvisointiin, tuetaan oppilasta tuomaan esille omia kokemuksia ja havaintoja	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa	L5, L6

nittelemään ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja	musiikista ja arjen eri ääniympäristöistä, tuetaan oppilasta tuottamaan omia musiikillisia tuotoksia. 2.lk: Oppilas harjoittelee luovien musiikillisten ilmaisukeinojen käyttämistä.	mässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto	
<i>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</i>			
T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta	1.lk: Oppilas pohtii musiikin merkitystä omassa yhteisöissä. Oppilas harjoittelee ikäkauteen ja koulun toimintaan sopivia lauluja, leikkejä, loruja ja liikuntaa. 2.lk: Oppilas pohtii musiikin merkitystä omassa yhteisöissä. Oppilas harjoittelee ikäkauteen ja koulun toimintaan sopivia lauluja, leikkejä, loruja ja liikuntaa. Oppilas harjoittelee omien kulttuuriperinteiden vaalimista.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto	L2, L4
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen peruseräitteitä musisoinnin yhteydessä	1.lk: Oppilas tutustuu musiikin erilaisiin merkintätapoihin. 2.lk: Oppilas harjoittelee musiikin erilaisia merkintätapoja.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto	L4
<i>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa</i>			
T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa	1.lk, 2.lk: Oppilas harjoittelee käytössä olevien soittimien tarkoituksenmukaista käsittelyä.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto	L7
<i>Oppimaan oppiminen musiikissa</i>			
T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden	1.lk: Oppilas harjoittelee musiikillisia yhteistyötöitä.	S1 Miten musiikissa toimitaan	L1

asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa	2.lk: Oppilas syventää osaamistaan musiikillisissa yhteistyötaidoissa.	S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto	
---	--	--	--

TAULUKKO 44: Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1 - 2

8.3.7 Kuvataide

Vuosiluokilla 1-2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanotamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 - 2

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu</i>			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä	1.lk, 2.lk: Oppilas harjoittelee ilmaisemaan itseään ja kokeilemaan erilaisia kuvallisia ilmaisutapoja.	S1 Omat kuvakulttuurit: Oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti sekä tutustutaan toistensa kuvakulttuureihin. S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Sisältöjä valitaan	L1, L3, L4, L5

		monipuolisesti rakenne- tuista ja luonnonympäris- töistä, esineistä, media- kulttuureista ja virtuaali- maailmoista. S3 Taiteen maailmat: Eri aikakausien, ympäristöjen ja eri kulttuureiden tuo- tettu kuvataide, johon tu- tustutaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepii- rejä ja ilmiöitä.	
T2 rohkaista oppilasta kes- kustelemaan havain- noistaan ja ajatuksis- taan	1.lk: Oppilas oppii tarkas- telemaan visuaalista kult- tuuria ja sanallistamaan erilaisia havaintoja. Oppi- las harjoittelee visuaalista havainnointia. 2.lk: Oppilas harjoittelee kuvallistamaan ja sanal- listamaan havaintojaan ja ajatuksiaan.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakult- tuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L4, L5, L6
T3 innostaa oppilasta ilmai- semaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla	1.lk: Oppilas tutustuu eri- laisiin kuvanteko- ja ra- kentelutapoihin. 2.lk: Oppilas harjoittelee käyttämään kuvataiteen ilmaisukeinoja ja tutkia kuvakulttuurien merkitystä omassa lähiympäristössä, arjessa ja vuorovaikutuk- sessa.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakult- tuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L4, L5
<i>Kuvallinen tuottaminen</i>			
T4 innostaa oppilasta ko- keilemaan erilaisia ma- teriaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja	1.lk: Oppilas harjoittelee seuraavia asioita: värien kokeilevaa sekoittamista ja tutkimista, valojen ja varjojen kokeilua, kuvan peruselementit: piste ja viiva. Oppilas tekee erilai- sia materiaali- ja välineko- keiluja. 2.lk: Oppilas harjoittelee seuraavia asioita: väriop- pia: väriympyrään tutustu- minen, sommittelu: kuvan perustekijät ja muuttujat (piste, viiva, pinta ja muoto), materiaalien ko- keileminen ja tekniikoiden harjoittelu.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakult- tuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L5, L6
T5	1.lk, 2.lk: Oppilas harjoit- telee keskeytymätöntä ja	S1 Omat kuvakulttuurit	L1, L2, L3, L5

kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa	pitkäjänteistä työskentelyä.	S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	
T6 kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa	1.lk: Oppilas harjoittelee keskustelemaan omista ja muiden kuvista. 2.lk: Oppilas tutustuu toisten oppilaiden kuvakulttuureihin.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L4, L7
<i>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</i>			
T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä	1.lk: Oppilas oppii tunnistamaan eri kuvakulttuureita. 2.lk: Oppilas oppii keskustelemaan kuvallisista ratkaisuista.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L4, L5, L6
T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään	1.lk: Oppilas tutkii muotoja ja tiloja sekä esineistöä lähiympäristössä. 2.lk: Oppilas havainnoi lähiympäristöä ja sen kuvia moniaistisesti.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L6, L7
T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta	1.lk: Oppilas tekee lähiympäristöstä, luonnosta, vuodenaajoista, näkymistä ja rakennuksista kuvia. Oppilas kuvaa näkymiä ja yksityiskohtia. 2.lk: Oppilas tutkii ympäristöjen, esineiden, mediakulttuurin ja virtuaali maailman kuvallisin keinoin.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L5, L6
<i>Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen</i>			
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja	1.lk: Oppilas tunnistaa kuvakulttuurisia arvoja ja osaa keskustella niistä. 2.lk: Oppilas rohkaistuu kyselemään ja kyseenalaistamaan taidetta, muistaen, että taiteessa ei ole oikeita vastauksia.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L6, L7
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys	1.lk: Oppilas tunnistaa erilaisia kuvakulttuurisia sekä esteettisiä, eettisiä ja ekologisista kysymyksiä. 2.lk: Oppilas tunnistaa erilaisia kuvakulttuurisia sekä esteettisiä, eettisiä	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L4, L7

	ja ekologisia kysymyksiä. Oppilas ilmaisee omia kokemuksia taiteen keinoin.		
--	---	--	--

TAULUKKO 45: Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1 - 2

8.3.8 Käsityö

Vuosiluokilla 1 - 2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 - 2

S1 Ideointi: Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä.

S2 Kokeilu: Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

S3 Suunnittelu: Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

S4 Tekeminen: Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita.

S5 Dokumentointi: Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi: Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön	1.lk: Oppilas tutustuu monimuotoiseen materiaaliin ympäristöönsä. 2.lk: Oppilas kokeilee työskentelyä vaativampien materiaalien ja tekniikoiden kanssa. Oppilas harjoittelee ideomaan, kokeilemaan ja suunnittelemaan omaa työtään.	S1 Ideointi: Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. S2 Kokeilu: Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metal-	L1, L2

		lia, muovia, kuituja, lan- kaa ja kangasta. Kokeilu- jen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai te- osta eteenpäin. S3 Suunnittelu: Työsken- nellään kokonaisen käsi- työprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja. S4 Tekeminen: Valmistee- taan omien tai yhteisöllis- ten suunnitelmien poh- jalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilai- sia käsityövälineitä ja lait- teita.	
T2 ohjata oppilas kokonai- seen käsityöprosessiin ja esittämään omia ide- oitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön te- kemisestä ja valmiista tuotteesta	1.lk: Oppilas harjoittelee valmistamaan ohjatusti omien ja yhteisten suun- nitelmien pohjalta käsityö- tuotteita ja teoksia. 2.lk: Oppilas harjoittelee valmistamaan ohjatusti omien ja yhteisten suun- nitelmien pohjalta käsityö- tuotteita ja teoksia. Oppi- laan ideoinnin ja suunnit- telun pohjana oma mieli- kuvitus, ei mallityö.	S1 Ideointi S2 Kokeilu S3 Suunnittelu	L1, L4, L5
T3 ohjata oppilasta suun- nittelemaan ja valmista- maan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja tek- nisiin ratkaisuihinsa	1.lk: Oppilas harjoittelee suunnittelemaan oman kokemusmaailman ja tai- tojen mukaisia käsitöitä. Oppilas suunnittelee töi- tään kokeilun ja oman ideoinnin pohjalta sekä käyttää suunnittelun poh- jana piirtämistä, muovai- lua ja rakentelua. 2.lk: Oppilas oppii pohti- maan töiden säilyttämistä ja suojautumista työsken- telyn aikana. Oppilas har- joittelee kehittämään käsi- työlle muodon, värin ja pinnan.	S1 Ideointi S2 Kokeilu S3 Suunnittelu S4 Tekeminen S5 Dokumentointi: Tieto- ja viestintätekniikan käyt- töön tutustutaan ideoin- nin, suunnittelun ja doku- mentoinnin osana.	L1, L7
T4 opastaa oppilasta tutus- tumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä oh- jata toimimaan vastuun- tuntoisesti ja turvalli- sesti	1.lk: Oppilas kokeilee oh- jatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja ja erilaisia tekniikoita: leik- kaaminen, liimaaminen, sahaaminen, naulaami- nen, käsin ompeleminen,	S2 Kokeilu S3 Suunnittelu S4 Tekeminen	L4, L6

	pinnan viimeistely ja käsittely. 2.lk: Oppilas kokeilee ohjatusti sekä kovia että pehmeitä materiaaleja: puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit. Oppilas kokeilee ohjatusti erilaisia tekniikoita: ruuviliitos (esim. ruuvattava koukku), huovuttaminen.		
T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittämistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta	1.lk, 2.lk: Oppilas harjoittelee arvioinnin sekä palautteen antamista ja vastaanottamista jokaisen työkerran jälkeen. Oppilas tutustuu TVT-mahdollisuuksiin ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana. Oppilas koostaa kasvun kansion käsityöstä dokumentoinnin pohjalta.	S1 Ideointi S2 Kokeilu S3 Suunnittelu S4 Tekeminen S5 Dokumentointi S6 Arviointi: Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.	L1, L3

TAULUKKO 46: Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1 - 2

8.3.9 Liikunta

Vuosiluokilla 1 - 2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 - 2

S1 Fyysinen toimintakyky Opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja (kuten kiipeilyä, juoksuja ja hyppyjä) ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä). Kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelu- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisu- ja rytmin mukaan liikkumista. Tutustutaan monipuolisiin ja turvallisiin tehtäviin liikkumiseen

sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä. Vesiliikunta ja uinti kuuluvat liikunnan opetukseen.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itseään ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla	1.lk: Oppilas uskaltaa osallistua erilisiin liikuntatehtäviin ja ilmaisee itseään liikkuen, Oppilas tutustuu monipuolisesti eri liikuntamuotoihin. 2.lk: Oppilas osallistuu aktiivisesti erilaisiin liikuntatehtäviin ja ilmaisee itseään liikkuen. Oppilas tutustuu monipuolisesti eri liikuntamuotoihin.	S1 Fyysinen toimintakyky: Leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja ja välineenkäsittelytaitoja erilaisissa oppimisympäristöissä, kehonhallintaa, turvallinen liikkuminen sisällä ja ulkona, vesiliikunta ja uinti.	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	1.lk: Oppilas harjoittelee kehonhahmotusta ja liikkuu tarkoituksen mukaisesti peleissä ja leikeissä. Oppilas muuntelee liikkumistapaansa havaintojensa perusteella. Oppilas tutustuu kehonhahmotusta harjaannuttaviin ja tuntoaistimuksia tarjoaviin leikkeihin, reaktioleikkeihin, satuvoimisteluun, musiikkiliikuntaan ja välineiden käsittelyyn. 2.lk: Oppilas osaa liikkua tarkoituksenmukaisesti eri ympäristöissä ja tilanteissa. Oppilas osaa muunnella liikkumistapaansa havaintojensa perusteella. Oppilas tutustuu kehonhahmotusta harjaannuttaviin ja tuntoaistimuksia tarjoaviin leikkeihin.	S1 Fyysinen toimintakyky	L1, L3, L4

	hin, reaktioleikkeihin, satuvuomisteluun, musiikkiliikuntaan ja välineiden käsittelyyn.		
T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina	1.lk: Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua tarkoituksenmukaisesti erilaisissa ympäristöissä. Oppilas rohkaistuu kokeilemaan erilaisia välineitä ja harjaannuttaa tasapaino- ja liikkumistaitojaan: liikuntaleikit, voimistelu, tanssi, temppuradat, luiselu, hiihto, luontoliikunta, välineenkäsittelytaidot: välinevoimistelu, leikit, pelit, yleisurheilu 2.lk: Oppilas osaa tasapainoilla eri ympäristöissä ja soveltaa liikkumistaitojaan eri tilanteissa. Oppilas osaa soveltaa välineenkäsittelytaitojaan uusiin tilanteisiin. Tasapaino- ja liikkumistaidot: liikuntaleikit, voimistelu, tanssi, temppuradat, luiselu, hiihto, luontoliikunta. Välineenkäsittelytaidot: välinevoimistelu, leikit, pelit, yleisurheilu.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3
T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä	1.lk, 2.lk: Oppilas oppii turvalliset liikuntatavat ja liikennekäyttäytymisen.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3
T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito	1.lk: Oppilas uskalttaa painautua veden ja oppii erilaisia kelluntoja ja liukuja sekä leikkii vedessä. 2.lk: Oppilas oppii uintitekniikoiden alkeita ja saavuttaa alkeisuuintitaidon.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3
T6 ohjata oppilasta turvallisesti ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla	1.lk, 2.lk: Oppilas noudattaa annettuja ohjeita ja oppii pukeutumaan liikuntatunneille tarkoituksenmukaisesti sekä huolehtimaan puhtaudestaan.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3, L6, L7

<i>Sosiaalinen toimintakyky</i>			
T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisisa liikuntatilanteissa	1.lk, 2.lk: Oppilas harjoittelee onnistumisen ja epäonnistumisen aiheuttamien tunteiden käsittelemistä ja oppii odottamaan vuoroaan sääntöleikkien ja -pelien avulla.	S2 Sosiaalinen toimintakyky: Yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.	L2, L3, L6, L7
T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta	1.lk, 2.lk: Oppilas noudattaa yhdessä sovittua sääntöjä ja havaitsee oman toimintansa vaikutuksen yhteistyön onnistumisessa. Oppilas harjoittelee toisten auttamista. Oppimisen tukena sääntöleikit ja -pelit.	S2 Sosiaalinen toimintakyky	L2, L6, L7
<i>Psyykinen toimintakyky</i>			
T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen.	1.lk, 2.lk: Oppilas kokee liikunnan iloa ja saa myönteisiä kokemuksia liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen.	S3 Psyykinen toimintakyky: Iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.	L1, L2, L3
T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja	1.lk, 2.lk: Oppilas uskalltaa kokeilla uusia liikuntataitoja. Oppilas harjoittelee ohjatusti itsensä haastamista ja löytää itsestään liikunnallisia vahvuuksia.	S3 Psyykinen toimintakyky	L1, L2

TAULUKKO 47: Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1 - 2

8.3.10 Oppilaanohjaus

Vuosiluokilla 1 - 2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden kuntouttajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja tavaroista. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoitteluun ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja

huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työelämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

9 VUOSILUOKAT 3 - 6

9.1 Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe ja vuosiluokkien 3 - 6 tehtävä

Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi.

Vuosiluokat 3-6: Oppijana kehittyminen

Vuosiluokkien 3-6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttämällä. Vuosiluokkien 3-6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

9.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 3 - 6

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty opetussuunnitelmassa aikaisemmin. Tässä luvussa kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 3-6. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvioimiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävä elämäntavan omaksumiselle ja kestävä kehityksen tarpeen pohtimiselle.

Lapsen ja nuoren ajattelua ja oppimaan oppimista tuetaan keskustelemalla hänen kanssaan kahden kesken ja /tai ryhmässä sekä antamalla positiivista palautetta. Tarjotaan myös mah-

dollisuus tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen ongelmanratkaisutilanteissa. Osallistamalla erilaisiin luoviin toimintoihin (kuvaamataito, käsityö, liikunta, musiikki, leikki jne.) lapsi tai nuori saa mahdollisuuden harjoitella erilaisia ilmaisutapoja. Empatiataitoja harjoitellaan erilaisen moraalitarinoiden avulla. Arjen taitoja harjoitellaan päivittäisissä tilanteissa (opiskeluvälineistä huolehtiminen, kotitehtävien tekeminen, tavaroiden paikoilleen laittaminen, aikataulujen noudattaminen jne.) ja kaikki osallistuvat yhteisten toimintaohjeiden laatimiseen. Opetellaan vertailemaan erilaisista tietolähteistä saatavan tiedon luotettavuutta tieto- ja viestintäteknologiaa hyväksikäyttäen. Pohditaan mitä tietoja on soveliasta julkaista itsestä tai muista. Järjestelmällisiä työtaitoja tukevat oppituntien struktuuri ja kognitiivisen tason mukaiset tehtävät sekä riittävä henkilöstö ja luokkakoko. Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa kiinnitetään huomiota kuuntelemiseen, läsnäoloon, vastaamiseen ja lisäkysymysten esittämiseen (päättöksen teko, ongelmanratkaisu). Harjoitella aikuisen tuella tekemään itseä koskevia valintoja, jotka vaikuttavat myönteisesti arjen sujumiseen.

<i>Laaja-alaiset tavoitteet</i>	<i>Vuosiluokat 3-6</i>
<i>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</i>	- harjoitella tunnistamaan itselle luontevia tapoja oppia - harjoitella tunnistamaan omia vahvuuksia ja kehittämistarpeita - harjoitella etsimään kysymyksiin vastauksia sekä itsenäisesti että toisten kanssa erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen
<i>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</i>	- saada mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria - harjoitella monipuolisesti kielen käyttöä ja erilaisia ilmaisutapoja - harjoitella toisen asemaan asettumista ja asioiden tarkastelua eri näkökulmista
<i>L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot</i>	- harjoitella ottamaan vastuuta oppimisympäristön viihtyvyydestä, siisteydestä ja ilmapiiristä - opetella ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys arjessa - harjoitella ajan hallintaa
<i>L4 Monilukutaito</i>	- opetella huomaamaan, että erilaisilla teksteillä on erilainen tavoite, johon pyritään erilaisilla keinoilla - hahmottaa medioiden tuottamia merkityksiä ja niiden välittämää todellisuutta
<i>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen</i>	- harjaannuttaa tekstin tuottamisen ja käsittelyn taitoja - harjoitella etsimään tietoa eri lähteistä ja arvioida tiedon luotettavuutta - opetella ottamaan vastuuta omasta tieto- ja viestintäteknologiasesta osaamisesta
<i>L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys</i>	- harjoitella työskentelemään pitkäjänteisesti ja järjestelmällisesti - harjoitella vastavuoroisuutta vuorovaikutuksessa - opetella arvostamaan työn tuloksia
<i>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen</i>	- harjoitella käytännön tekoja, joilla voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta (oma elämä, luonto) - harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä, ratkaisujen etsimistä ja päätöksen tekoa omassa luokkayhteisössä - opetella ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle ja lähiyhteisölle

TAULUKKO 48: Sateenkaaren erityiskoulu: Laaja-alaisten tavoitteiden painotukset

9.3 Oppiaineet vuosiluokilla 3 - 6

9.3.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6:

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkailaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omista teksteistä. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan käyttämään omista teksteistä oikeinkirjoituksen perusasioita.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</i>			
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan	3.lk: Oppilas harjoittelee kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista. 4.lk: Oppilas oppii ilmaisemaan kokemuksiaan,	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten	L1, L2, L7

mielipiteensä	ajatuksiaan ja mielipiteitään. 5.lk: Oppilas jakaa omia kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään muiden kanssa sekä ottaa huomioon toisten näkökulmat. Oppilas opettelee valmistelemaan lyhyen puheenvuoron tai esityksen omalle luokalleen. 6.lk: Oppilas käyttää konkreettisen ilmaisun keinoja omien ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.	kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä.	
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	3.lk: Oppilas oppii kuuntelemaan ja huomioimaan muita. 4.lk: Oppilas oppii kuuntelemaan ja huomioimaan muita sekä harjoittelee rakentavan palautteen antamista. 5.lk: Oppilas oppii kuuntelemaan ja huomioimaan muita sekä harjoittelee rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista. 6.lk: Oppilas harjoittelee äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitojen hyödyntämistä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas oppii antamaan ja vastaanottamaan rakentavaa palautetta.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	3.lk: Oppilas harjoittelee ilmaisemaan itseään luovan toiminnan keinoin ja osallistuu oman luokan esitysten suunnitteluun ja toteuttamiseen. 4.lk: Oppilas harjoittelee ilmaisemaan itseään luovan toiminnan keinoin ja osallistuu oman luokan esitysten suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilas oppii hyödyntämään draamaa ajankohtaisten asioiden ja erilaisien teemojen yhteydessä.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	L1, L2, L4, L7

	5.lk ja 6.lk: Oppilas osallistuu oman luokan esitysten suunnittelemiseen ja toteuttamiseen. Oppilas oppii hyödyntämään draamaa ajankohtaisten asioiden ja erilaisten teemojen yhteydessä.		
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuva ja halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimedialaisissa vuorovaikutustilanteissa	3.lk: Oppilas oppii ilmaistamaan itseään siten, että tulee kuulluksi ja ymmärretyksi. Oppilas tutustuu monimediaisiin vuorovaikutustilanteisiin. 4.lk: Oppilas oppii toimimaan monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa. 5.lk: Oppilas harjoittelee kriittistä medialukutaitoa. 6.lk: Oppilas omaksuu kriittisen medialukutaidon ja aktiivisen toimijuuden yhteiskunnassa.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	L1, L2, L3, L4
<i>Tekstien tulkitseminen</i>			
T5 varmentaa sujuvaa lukutaitoa ja tekstin ymmärtämistä	3.lk: Oppilas oppii tarkkailemaan omaa lukutaitoaan ja kehittää omia tekstien ymmärtämisstrategioitaan. Oppilas oppii lukemaan omalle ikätasolle sopivia tekstejä ja ymmärtämään niitä. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas lukee ja ymmärtää sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas osaa käyttää luetun ymmärtämisen tukena perusstrategioita.	S2 Tekstien tulkitseminen: Kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien lukeminen, tekstiymmärtämisen strategiat, oman lukutaidon arvioiminen, tekstien tutkiminen ja vertaileminen sekä tekstien ja lähteiden luotettavuuden arvioiminen.	L1, L4, L5
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	3.lk: Oppilas oppii tulkitsemaan erilaisia tekstejä. 4.lk, 5.lk: Oppilas oppii tulkitsemaan erilaisia tekstejä ja selittämään sanoja sekä sanontoja. Oppilas tunnistaa kertovien ja kuvailevien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. 6.lk: Oppilas tunnistaa kertovien ja kuvailevien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	S2 Tekstien tulkitseminen	L1, L2, L4, L5

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	3.lk: Oppilas harjoittelee tiedonhankintaa ohjatusti. 4.lk: Oppilas harjoittelee tietolähteiden käyttöä ohjatusti ja harjoittelee tietolähteiden luotettavuuden arviointia. 5.lk: Oppilas tutustuu mediateksteihin ja harjoittelee monipuolisesti eri lähteiden käyttöä tiedonhankinnassa sekä opettelee arvioimaan tietolähteiden luotettavuutta. 6.lk: Oppilas saavuttaa monipuoliset tiedonhankintataidot ja harjoittelee lähdekriittisyyttä.	S2 Tekstien tulkitseminen	L1, L4, L5
T8 ohjata monimuotoisten tekstien lukemiseen ja ymmärtämiseen luoda myönteisiä lukukokemuksia	3.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin sisältöihin: kaunokirjallisuus, tietoteksti, mediateksti, sanaluokat: substantiivit, sanaluokat ja verbit. 4.lk: Oppilas harjoittelee kirjallisuuden kuuntelemista, lukemista ja tulkitsemistä. Oppilas harjoittelee seuraavia sisältöjä: sanaluokat: pronominit ja numeraalit 5.lk: Oppilas harjoittelee kirjallisuuden kuuntelemista, lukemista ja tulkitsemistä. Oppilas käyttää mediatekstejä ja harjoittelee verbien aikamuotojen käyttöä. 6.lk: Oppilas harjoittelee kirjallisuuden kuuntelemista, lukemista ja tulkitsemistä. Oppilas käyttää mediatekstejä ja opettelee jakamaan omia kokemuksiaan myös monimediassa ympäristössä. Oppilas hallitsee sanaluokat ja adverbit.	S2 Tekstien tulkitseminen	L1, L4, L5
<i>Tekstien tuottaminen</i>			
T9 rohkaista monimuotoisten tekstien tuottamiseen	3.lk: Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin. Oppilas erottaa fiktion ja faktan sekä osaa	S3 Tekstien tuottaminen: Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten monimuotoisten tekstien	L1, L2, L4, L7

	elävöittää kirjoittamaansa tekstiä. 4.lk: Oppilas kirjoittaa käsin selkeästi ja oppii hallitsemaan tarvittavat näppäintaidot. Oppilas harjoittelee prosessikirjoittamisen vaiheita: suunnittelu, työstäminen, arviointi. Oppilas tunnistaa fiktiiviset ja ei-fiktiiviset tekstit ja osaa tehdä erilaisia sanavalintoja teksteihin. Oppilas harjoittelee muistiinpanojen ja tiivistelmien tekoa. 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoittelee prosessikirjoittamista ja tunnistaa ohjaavalle ja kantaaottavalle tekstille tyypilliset piirteet. Oppilas oppii tekemään muistiinpanoja ja tiivistelmiä sekä oikeat lähdemerkinnät.	tuottaminen omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta, käsin kirjoittaminen ja oikeinkirjoittamisen perusasiat, näppäintaidot, kertova kirjoittaminen, kuvaava kirjoittaminen, ohjaava kirjoittaminen, kantaa ottava kirjoittaminen, tekstien otsikointi ja kapalejako sekä kirjoitetun ja puhutun kielen erojen tarkasteleminen.	
T10 vahvistaa rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	3.lk: Oppilas tunnistaa oikeinkirjoituksen perusasiat ja osaa käyttää niitä omassa tekstissään. Oppilas harjoittelee seuraavia sisältöjä: virke ja päälause, persoonamuodot, puhutun ja kirjoitetun kielen erot. 4.lk: Oppilas tunnistaa oikeinkirjoituksen perusasiat ja osaa käyttää niitä omassa tekstissään. Oppilas harjoittelee seuraavia sisältöjä: tekstin otsikointi, rakenne ja kapalejako, persoona ja aikamuodot. 5.lk: Oppilas kertaa oikeinkirjoitukseen liittyvät asiat ja harjoittelee seuraavia sisältöjä: päälause, sivulause, pilkku, lauseen pääjäsenet, persoona- ja aikamuodot, adverbi. 6.lk: Oppilas hallitsee oikeinkirjoituksen ja jatkaa harjoittelua seuraavien sisältöjen kanssa: päälause, sivulause, pilkku, lauseen pääjäsenet.	S3 Tekstien tuottaminen	L1, L4, L5, L7

T11 ohjata toimimaan verkossa eettisesti yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	3.lk, 4.lk: Oppilas harjoittelee nettietikettiin liittyviä asioita. 5.lk: Oppilas tutustuu tekijänoikeuksiin. 6.lk: Oppilas harjoittelee verkossa toimimisen eettisiä periaatteita ja syventää tietoutta tekijänoikeuksista.	S3 Tekstien tuottaminen	L1, L4, L5
<i>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</i>			
T12 innostaa tutkimaan kielen monimuotoisuutta	3.lk: Oppilas tutkii sanoja ja ilmaisutapoja. 4.lk: Oppilas tutkii sanoja ja ilmaisutapoja sekä suomen kielen erityispiirteitä. 5.lk: Oppilas tutkii sanoja ja ilmaisutapoja sekä suomen kielen erityispiirteitä. Oppilas harjoittelee kielen käyttöä eri tilanteissa. 6.lk: Oppilas tutkii sanoja ja ilmaisutapoja sekä vertaa suomen kielen erityispiirteitä eri kieliin ja kulttuureihin. Oppilas harjoittelee kielen käyttöä eri tilanteissa.	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Kielen vaihtelu tilanteen ja aiheen mukaan, sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä, mediakulttuurin ilmiöitä, median rooli oppilaan arjessa, kirjaston käyttäminen sekä itseä kiinnostavan lukemisen etsiminen.	L1, L2, L4
T13 laajentaa oppilaiden lukemisharrastusta	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoittelee kirjaston käyttöä.	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	L2, L4, L5, L7
T14 ohjata arvostamaan monimuotoista kulttuuria ja käyttämään media- ja kulttuuritarjontaa monipuolisesti	3.lk: Oppilas tutustuu kansanperinteeseen ja opettelee hyödyntämään media- ja kulttuuritarjontaa iänmukaisesti. 4.lk, 5.lk: Oppilas tutustuu kansanperinteeseen ja opettelee hyödyntämään media- ja kulttuuritarjontaa iänmukaisesti. Oppilas tutustuu mediakasvatukseen. 6.lk: Oppilas tutustuu kansanperinteeseen ja opettelee hyödyntämään media- ja kulttuuritarjontaa iänmukaisesti. Oppilas tutustuu mediakasvatukseen. Oppilas tutustuu media- ja kulttuuritarjonnan tuottamiseen.	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	L2, L4, L6, L7

TAULUKKO 49: Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3 - 6

9.3.2 Toinen kotimainen kieli Ruotsi

Vuosiluokilla 3 - 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1- kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6:

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja.

S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arjisissa yhteyksissä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</i>			
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta	6.lk: Oppilas oppii hahmottamaan kielten keskinäissuhteita ja nimeämään itse puhuttuja ja opiskeltavia kieliä niille kuuluviin kielikuntiin.	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpien yhtäläisyyksien ja erojen tarkasteleminen ja vertaileminen.	L1, L2, L4
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansallis-kielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	6.lk: Oppilas tuntee ruotsin kielen aseman ja merkityksen Suomessa. Oppilas oppii nimeämään ruotsin kielestä suomen kieleen lainautuneita sanoja.	S1 kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	L2
<i>Kieltenopiskelutaidot</i>			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa	6.lk: Oppilas oppii harjaannuttamaan ruotsin kielen taitoja ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Oppilas huolehtii opiskelutehtävistään.	S2 Kielenopiskelutaidot: Tavoitteiden asettamisen harjoittelu, toiminnan suunnittelu yhdessä sekä ruotsin taidon tarvitsemisen, käyttökohteiden ja arkisen näkyvyyden pohtiminen.	L1, L3, L5

käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan			
T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	6.lk: Oppilas tunnistaa ruotsin kielen käyttöalueita ja mahdollisuuksia omassa elämässään.	S2 kielenopiskelutaidot	L3, L5
<i>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</i>			
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	6.lk: Oppilas selviytyy yleisimmin toistuvissa vuorovaikutustilanteissa, tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto, ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat fonettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen, erilaisen vuorovaikutustilanteiden harjoittelu ja kiinnostavien aihepiirien valitseminen yhdessä.	L4
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	6.lk: Oppilas oppii viestintästrategioiden käytön: viestinnässä käytetään keskeisimpiä sanoja ja ilmaisuja ja osataan pyytää toistoa ja hidastusta.	S3 kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita ja tuottaa tekstejä	L4
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	6.lk: Oppilas osaa käyttää muutamia kielelle ominaisia, yleisimpiä kohteliaisuuksia ja ilmaisuja.	S3 kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita ja tuottaa tekstejä	L4
<i>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</i>			
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteiden avulla helposti	6.lk: Oppilas ymmärtää tuttuja, harjoiteltuja sanastoja ja ilmaisuja sisäl-	S3 kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita ja tuottaa tekstejä	L4

ennakoitavasta ja ikä- tasolleen sopivasta pu- heesta tai kirjoitetusta tekstistä	täviä lyhyitä tekstejä. Op- pilas tunnistaa yksittäisiä sanoja tekstistä. Oppilas ymmärtää puhutusta kie- lestä tuttuja sanoja ja il- maisuja.		
T9 tarjota oppilaalle run- saasti tilaisuuksia harjoi- tella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista pu- humista ja kirjoittamista	6.lk: Oppilas ilmaisee it- seään puheen avulla käyttäen opittuja sanoja ja vakioilmaisuja. Oppilas oppii ääntämään harjoiteltuja ilmaisuja ym- märrettävästi. Oppilas kir- joittaa erillisiä sanoja ja sanontoja. Oppilas tutus- tuu seuraaviin rakentei- siin: substantiivien ja ad- jektiivien taivutus, lukusa- nat, verbin perusmuoto, sanajärjestys.	S3 kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaiku- tuksessa, taito tulkita ja tuottaa tekstejä	L4

TAULUKKO 50: Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

9.3.3 Vieraat kielet Englanti

Vuosiluokilla 3 - 6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä sekä B1-kielessä ja mahdollisesti myös A2-kielessä, joka on A-kielen valinnainen oppimäärä. Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6:

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</i>			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä	3.lk: Oppilas tarkastelee lähiympäristön kieliä ja opettelee erottamaan englannin kielen muista kielistä. Oppilas tarkastelee englannin kielen esiintymistä omassa lähiympäristössä. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas nimeää lähiympäristön ja maailman eniten puhuttuja kieliä sekä tutustuu englannin kielen levinneisyyteen.	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Arvostavan kielenkäytön harjoittaminen vuorovaikutustilanteissa sekä kielitaidon kompensoinnin mahdollisuuksien pohtiminen.	L2
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieltä ja kulttuuristaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oleksia	3.lk, 4.lk: Oppilas harjoittelee suullista kielitaitoa ja vuorovaikutusta. 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoittelee suullista kielitaitoa ja vuorovaikutusta sekä hankkii tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Oppilas harjoittelee sopivien ilmausten käyttöä vuorovaikutustilanteissa.	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	3.lk: Oppilas harjoittelee vertailemaan ja erottelemään suomen ja englannin kielen äänteiden ja sanojen erilaisuutta ja samankaltaisuutta. 4.lk: Oppilas harjoittelee itsensä ilmaisua tilanteessa, jossa kielitaitoa on vasta vähän. 5.lk: Oppilas harjoittelee itsensä ilmaisua tilanteessa, jossa kielitaitoa on vasta vähän. Oppilas havainnoi sanojen lainautumista kielestä toiseen. 6.lk: Oppilas tekee havainnot englannin kielen ja oman äidinkielen eroista ja yhtäläisyyksistä sanastossa ja rakenteissa.	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	L1, L2
T4	3.lk: Oppilas tutustuu muutamain, iänmukaiseen	S1 Kasvu kulttuuriseen	L2, L3

ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	englanninkieliseen aineistoon (esim. nettisivut, nettipelit). 4.lk: Oppilas tutustuu muutamaa, iänmukaiseen englanninkieliseen aineistoon (esim. nettisivut, nettipelit). Oppilas harjoittelee materiaalin etsimistä mm. kirjastosta ja internetistä. 5.lk: Oppilas etsii omalle kielitaidolle omalle kielitaidolle ja ikätasolle sopivaa englanninkielistä materiaalia. 6.lk: Oppilas etsii omalle kielitaidolle ja ikätasolle sopivaa englanninkielistä materiaalia. Oppilas käyttää materiaalia aktiivisesti kielenopiskelun tukena.	moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
<i>Kielenopiskelutaidot</i>			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	3.lk: Oppilas ymmärtää opiskelun tavoitteen ja osallistuu aktiivisesti tuntityöskentelyyn. 4.lk: Oppilas ymmärtää opiskelun tavoitteen ja osallistuu aktiivisesti tuntityöskentelyyn. Oppilas harjoittelee nimeämään omia kielenopiskelutavoitteitaan. 5.lk: Oppilas ymmärtää opiskelun tavoitteen ja osallistuu aktiivisesti tuntityöskentelyyn. Oppilas harjoittelee nimeämään omia kielenopiskelutavoitteitaan sekä arvioimaan omaa aktiivisuuttaan sekä kielitaitoaan. 6.lk: Oppilas ymmärtää opiskelun tavoitteen ja osallistuu aktiivisesti tuntityöskentelyyn. Oppilas asettaa oma kielenopiskelutavoitteet ja arvioi omaa aktiivisuuttaan sekä kielitaitoa.	S2 Kielenopiskelutaidot: Tehokkaita kielen opiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivinen käyttäminen omissa ilmaisuissa, muistiin painamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelyminen asiayhteydestä.	L1, L3
T6	3.lk: Oppilas harjoittelee	S2 Kielenopiskelutaidot	L1, L4, L5, L6

ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tietojen viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	erilaisia kielenopiskelutapoja ja ottaa vastuun kirjoista sekä tehtävien tekemisestä aikuisen ohjauksessa. 4.lk: Oppilas harjoittelee tehokkaita kielenopiskelutaitoja ja käyttää uusia sanoja aktiivisesti sekä harjoittelee sanojen mielenpainamiskeinoja. 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoittelee ja käyttää tehokkaita kielenopiskelutaitoja ja käyttää uusia sanoja aktiivisesti sekä harjoittelee sanojen mielenpainamiskeinoja. Oppilas oppii päättämään tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteyden perusteella.		
<i>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</i>			
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	3.lk: Oppilas harjoittelee pieniä viestintätilanteita: tervehtiminen, avunpyyntäminen. Oppilas harjoittelee omien ajatusten ilmaisemista, vaikka kielitaito vielä rajallinen. 4.lk: Oppilas hallitsee tavanomaiset, rutiinomaisesti toistuvat viestintätilanteet. 5.lk, 6.lk: Oppilas osaa vaihtaa ajatuksia ja tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa. Oppilas ylläpitää viestintätaitoja.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Englannin kuunteleminen, puhuminen, lukeminen ja kirjoittaminen keskeisistä aiheista, kuten minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä, tervehtiminen, avun pyytäminen, mielipiteen ilmaiseminen, sanasto ja rakenteet.	L2, L4, L5, L7
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	3.lk: Oppilas harjoittelee englanninkielen ääntämistä, lauserytimiä, intonaatiota. Oppilas osaa ilmaista, onko ymmärtänyt viestintäkumppanin puheen. 4.lk: Oppilas harjoittelee englanninkielen ääntämistä, lauserytimiä, intonaatiota pienten dialogien avulla. Oppilas oppii pyy-	S3 Kehittyvä kieli, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita ja tuottaa tekstejä	L4

	tämään puhekumppaniltaan toistoa ja puheen hidastamista. 5.lk: Oppilas osallistuu viestintään enenevissä määrin. Oppilas turvautuu ei-kielellisen viestintään yhä harvemmin. Oppilas harjoittelee soveltamaan viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässä. 6.lk: Oppilas osallistuu viestintään enenevissä määrin. Oppilas turvautuu ei-kielellisen viestintään yhä harvemmin. Oppilas harjoittelee soveltamaan viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässä. Oppilas oppii pyytämään puhekumppaniltaan toistoa ja puheen hidastamista luontevana osana kommunikaatiota.		
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	3.lk: Oppilas käyttää nimiä puhutellessa. Oppilas harjoittelee arvostavaa kielenkäyttöä erilaissa vuorovaikutustilanteissa. 4.lk: Oppilas harjoittelee arvostavaa kielenkäyttöä erilaissa vuorovaikutustilanteissa. 5.lk, 6.lk: Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelu- muotoja sekä esittää kohteliaasti pyynnöt, kutsut, ehdotukset ja anteeksi pyynnöt sekä osaa vastata niihin.	S3 Kehittyvä kieli, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita ja tuottaa tekstejä	L2, L4
<i>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</i>			
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	3.lk: Oppilas harjoittelee tekstien ennakointia ja ymmärtää pienen määrän kirjoitettuja sanoja ja ilmaisuja. 4.lk: Oppilas ymmärtää harjoiteltuja ja tuttuja sanoja ja ilmaisuja. Oppilas tunnistaa yksittäisen	S3 Kehittyvä kieli, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita ja tuottaa tekstejä Aihealueina vuosiluokittain laajentaen ja syventäen: minä itse, perhe,	L4

	tiedon ja osaa poimia sen tekstistä. 5.lk, 6.lk: Oppilas ymmärtää lyhyitä, yksinkertaisia ja itseä kiinnostavia tekstejä ja ymmärtää niiden ydinsisällön ja pääajatuksia. Oppilas oppii tekemään yksinkertaista päätelyä asiayhteyden tukena.	ystävät, harrastukset, vapaa-aika, koti, koulu, työ, lähiympäristö, englanninkielinen ympäristö	
<i>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</i>			
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	3.lk: Oppilas tutustuu rakenteisiin sekä harjoittelee ja oppii niitä vuorovaikutustilanteiden kautta. Oppilas kirjoittaa harjoiteltuja sanoja ja lyhyitä ilmaisuja. Oppilas tutustuu seuraaviin rakenteisiin: persoonapronominit, omistuspronomininit yksikössä, olla- verbi yksikössä, omistaa- verbi, osaaminen (can/can not), kysymyssanat (what/who/where), substantiivien säännöllinen monikko, adjektiivit, prepositiot (under, in, on, behind), artikkelit. 4.lk: Oppilas osaa kertoa itselle tärkeästä ja tutusta aiheesta omaa sanavarastoja käyttäen. Oppilas kirjoittaa lyhyitä lauseita ja ääntää harjoiteltuja sanoja ymmärrettävästi. Oppilas harjoittelee seuraavia rakenteita: omistuspronomininit monikossa, substantiivien epäsäännöllinen monikko, olla-verbi monikossa, yleispreesens, kesktopreesens, kielteiset lauseet (do not), prepositiot (in front of, next to, between), lyhyen adjektiivin komparatiivimuoto, s-genetiivi, kysymyssanat (when, how, why, whose) 5.lk: Oppilas osaa kertoa itselle tärkeästä ja tutusta	S3 Kehittyvä kieli, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita ja tuottaa tekstejä	L3, L4, L5, L7

	aiheesta käyttäen omaa sanavarastoa. Oppilas kirjoittaa lauseita ja ääntää tuttuja sanoja ymmärrettävästi. Oppilas harjoittelee ääntämisen perussääntöjen soveltamista muissakin kuin opetelluissa ilmaisuissa. Oppilas harjoittelee seuraavia rakenteita: yleispreesens, be- ja have- verbit, kestopreesens, imperfekti (säännöllinen ja epäsäännöllinen), lyhyiden adjektiivien ver tailu, kysymyksen muodostaminen preesensissä ja imperfektissä, järjestysluvut, prepositiot. 6.lk: Oppilas osaa kertoa itselle tärkeästä ja tutusta aiheesta käyttäen omaa sanavarastoa. Oppilas kirjoittaa lauseita ja ääntää tuttuja sanoja ymmärrettävästi. Oppilas harjoittelee ääntämisen perussääntöjen soveltamista muissakin kuin opetelluissa ilmaisuissa. Oppilas harjoittelee seuraavia rakenteita: yleispreesens, kestopreesens, verbi+prepositio, imperfekti, futuuri, perfektiin tutustuminen, pitkien ja lyhyiden adjektiivien ver tailu, indefiniittipronomit, adverbi.		
--	--	--	--

TAULUKKO 51: Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3-6

9.3.4 Matematiikka

Vuosiluokkien 3 - 6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6

S1 Ajattelun taidot: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitelmaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä.

S3 Algebra: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelämällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden pinta- ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyypiarvo. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelämällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas laajentaa taitoja	S1 Ajattelun taidot:	L1, L3, L5,

pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	yhteyksien, erojen ja yhtäläisyyksien ja säännönmukaisuuksien löytämisessä. Oppilas syventää taitoja vertailussa, luokittelussa, järjestykseen asettamisessa, vaihtoehtojen systemaattisessa etsimisessä, syy-seuraussuhteiden sekä matemaattisten yhteyksien havaitsemisessa. Oppilas harjoittelee itsearviointia.	Yhtäläisyyksien, erojen ja säännönmukaisuuksien etsiminen, vertaileminen, luokitseminen, järjestykseen asetteleminen, vaihtoehtojen systemaattinen etsiminen sekä syy- ja seuraussuhteiden havaitseminen. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. S2 Luvut ja laskutoimitukset: Kymmenjärjestelmä, peruslaskutoimituksia päässä-laskuna, yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja, kertotaulut 1-10, jakolaskuja sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa, lukuyksiköittäin jakaminen, pyöristäminen, likiarvot, negatiivisen luvun käsite ja negatiiviset kokonaisluvut, murtoluvun käsite ja murtolukujen peruslaskutoimituksia, desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää ja peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla, prosentin käsite ja prosenttiluku ja -arvo. S3 Algebra: Lukujonon säännönmukaisuus, tuntemattoman käsite, yhtälön tutkiminen sekä yhtälön ratkaisun etsiminen päättämällä ja kokeilemalla. S4 Geometria ja mittaaminen: Kappaleiden ja kuvioiden rakentaminen, piirtäminen, tutkiminen ja luokitseminen, kolmiot, nelikulmiot, ympyrä, piste, jana, suora, kulma, kul-	
--	--	--	--

		mien piirtäminen, mitaaminen ja luokittelu, symmetria suoran suhteen, koordinaatisto, mittakaavan käsite, mittakaavan hyödyntäminen kartan käytössä, suurennokset ja pienennökset, mittaaminen, mittaustarkkuus ja mittaustuloksen tarkistaminen, erimuotoisten kuvien piirien ja pinta-alojen sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksien laskeminen, mittayksiköjärjestelmä ja yksikönmuunnokset yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä. S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.	
<i>Työskentelyn taidot</i>			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiansa asioiden välillä	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoittelee oppitunneiden asioiden yhteyksien tunnistamista ja niistä esimerkkien antamista.	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Geometria ja mitaaminen S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	L1, L4

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittä kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	3.lk: Oppilas harjoittelee kysymysten esittämistä ja päättelytaitojen kehittymistä. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas oppii matematiikan kannalta mielekkäiden kysymysten ja päätelmien esittämistä.	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Geometria ja mitaaminen S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	L1, L3,L4,L5
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	3.lk: Oppilas harjoittelee ratkaisujen ja päätelmien esittämistä. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoittelee ratkaisujen ja päätelmien esittämistä eri tavoin kaikilla opiskelemillaan sisältöalueilla.	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Geometria ja mitaaminen S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	L1,L2,L4,L5
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	3.lk: Oppilas käyttää ongelmanratkaisutaitojen opiskelluilla sisältöalueilla. 4.lk: Oppilas käyttää erilaisia strategioita ongelmanratkaisussa. 5.lk, 6.lk: Oppilas käyttää monia erilaisia strategioita ongelmanratkaisussa.	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Geometria ja mitaaminen S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	L1, L4, L5
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	3.lk, 4.lk: Oppilaalla on taito arvioida ohjatusti ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä. 5.lk: Oppilaalla on taito arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä luokilla 1.-5. opiskelluilla sisältöalueilla. 6.lk: Oppilaalla on taito arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä luokilla 1.-6. opiskelluilla sisältöalueilla.	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Geometria ja mitaaminen S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	L1, L3
<i>Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</i>			
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	3.lk, 4.lk: Oppilas harjoittelee käyttämään oikeita merkintöjä ja käsitteitä opiskelluista sisältöalueista. Oppilas tutustuu ja sisäistää lu-	S1 Ajattelun taidot S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Geometria ja mitaaminen S5 Tietojenkäsittely,	L1, L4

	kujonon säännönmu- kaisuuden. 5.lk: Oppilas harjoitte- lee käyttämään oikeita merkintöjä ja käsitteitä opiskelluista sisältöalu- eista. Oppilas tutustuu ja sisäistää lukujonon säännönmukaisuuden ja osaa jatkaa jonoa säännön mukaan. 6.lk: Oppilas harjoitte- lee käyttämään oikeita merkintöjä ja käsitteitä opiskelluista sisältöalu- eista. Oppilas tutustuu tuntemattoman käsit- teeseen kokeilemalla.	tilastot ja todennäköi- syys	
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajen- tamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	3.lk, 4.lk, 5.lk: Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän ja tutustuu desimaaleihin osana kymmenjärjes- telmää. 6.lk: Oppilas ymmärtää kymmenjärjestelmän ja tutustuu desimaaleihin osana kymmenjärjes- telmää. Oppilas oppii hyödyntämään murto-, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yh- teyksiä.	S2 Luvut ja laskutoi- mitukset	L1, L4
T9 tukea oppilasta lukukä- sitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilu- kuihin ja negatiivisiin ko- konaislukuihin	3.lk: Oppilas harjoitte- lee käyttämään opis- keltuja positiivisia ratio- naalilukuja. 4.lk: Oppilas harjoitte- lee käyttämään opis- keltuja positiivisia ratio- naalilukuja ja tunte- maan negatiivisia lu- kuja. 5.lk, 6.lk: Oppilas har- joittelee käyttämään positiivisia rationaalilu- kuja ja negatiivisia ko- konaislukuja.	S2 Luvut ja laskutoi- mitukset	L1, L4
T10 opastaa oppilasta saa- vuttamaan sujuva lasku- taito päässä ja kirjalli- sesti hyödyntäen lasku- toimitusten ominaisuuksia	3.lk: Oppilas varmen- taa päässä laskutaito- jaan lukualueella 0-100 seuraavilla las- kualueilla: yhteen- ja vähennyslaskua kym- menlityksellä ja ilman,	S2 Luvut ja laskutoi- mitukset	L1, L3, L6

	yhteen- ja vähennyslasku allekkain, kertotaulut 1-10, jakolaskun alkeet toiminnallisesti ja kuvien avulla, kerto- ja jakolaskun välinen yhteys toiminnallisesti, lausekkeen muodostaminen erilaisista sanallisista tehtävistä. 4.lk: Oppilas harjoittelee seuraavia sisältöalueita: yhteen- ja vähennyslaskua päässä ja allekkain, kerto- ja jakolaskun yhteyden varmentaminen: kertotauluja vastaavat jakotaulut, allekkain kertominen: yksinumeroinen kertoja, jakolaskun käsitteen varmistaminen: sisältö- ja ositusjako, yksiköittäin jakaminen, jakolaskualgoritmiin tutustuminen, lausekkeen muodostaminen erilaisista sanallisista tehtävistä, murtoluvun käsitteen varmentaminen, samannimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskun pyöristäminen. 5.lk. Oppilas harjoittelee seuraavia asioita: kokonaisluvun käsite, kaksinumeroinen kertoja, sekaluvun käsite, murtoluvun supistaminen, samannimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku, desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää, desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslasku, desimaalilukujen pyöristäminen, prosentin käsite, murtoluvun ja prosenttiluvun yhteys, prosenttiarvon laskeminen päättelemällä. 6.lk: Oppilas harjoittelee seuraavia asioita:		
--	--	--	--

	suuret luvut, yhteen- ja vähennyslaskua kokonaisluvuilla, kaksimeroinen kertoja ja jakaja, murtoluvun kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla (välineen tai kuvan avulla), erinimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskua, desimaaliluvun kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla, desimaaliluvun kertominen ja jakaminen 10:llä, 100:lla ja 1000:lla, pyöristäminen, murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin yhteys, prosenttiluvun ja -arvon laskeminen.		
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometriisiin käsitteisiin	3.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin asioihin: piste, suora, jana. Oppilas harjoittelee kulmien luokittelua ja tasokuvioiden tutkimista ja luokittelua. 4.lk: Oppilas tutustuu kulman käsitteeseen ja nimityksiin ja harjoittelee terävien ja tylppien kulmien piirtämistä sekä suoraan kulmaan vertaamista. Oppilas luokittelee kolmioita ja monikulmioita ja nimeää niitä. Oppilas tutustuu koordinaatiston 1. neljännekseen ja peilaa sitä suhteessa suoraan. 5.lk: Oppilas tutustuu oikokulman käsitteeseen ja mittaa sekä piirtää kulmia piirtokolmiolla. Oppilas harjoittelee seuraavia käsitteitä: ympyrä ja ympyrän osat: kehä, keskipiste, halkaisija, säde sekä piirtää ympyrän harpilla ja luokittelee kappaleita lieriöihin,	S4 Geometria ja mittaaminen	L4, L5

	kartioihin sekä muihin kappaleisiin. Oppilas osaa tehdä suurennoksen ja pienennöksen mittakaavassa. 6.lk: Oppilas nimeää kappaleita ja kuvioita sekä osaa luokitella suorakulmaisen särmiön, ympyrälieriön, ympyräkartion ja pyramidin. Oppilas hallitsee koordinaatiston.		
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittaustuloksen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.	3.lk: Oppilas harjoittelee mittaamista (pituus, tilavuus) erilaisilla mittavälineillä sekä mittaustuloksen ilmoittamista sekä tutustuu piiriin käsitteeseen. 4.lk: Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen ja mitata oikein sekä arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas harjoittelee yleisimpien mittayksiköiden muuntamista ja suorakulmion piiriin sekä pinta-alan laske- mista. 5.lk: Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen ja mitata sillä tarkasti sekä arvioida mittaustulosta järkevästi. Oppilas harjoittelee piirien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskemista sekä yleisimpien mittayksiköiden muuttamista. 6.lk: Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen ja mitata sillä tarkasti sekä arvioida mittaustulosta järkevästi. Oppilas tutustuu mittayksikköjärjestelmän rakentumiseen sekä yleisimpiin mittayksikkömuunnoksiin. Oppilas osaa laskea suorakulmaisen särmiön tilavuuden sekä käyttää	S4 Geometria ja mittaaminen	L1, L3, L6

	mittakaavaa.		
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	3.lk, 4.lk: Oppilas harjoittelee tiedon etsintää taulukosta ja diagrammista sekä laatii yksinkertaisen taulukon ja diagrammin annetusta aineistosta. 5.lk, 6.lk: Oppilas laatii taulukon annetusta aineistosta ja tulkitsee taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keski- ja tyypiarvon sekä tutustuu todennäköisyyslaskentaan.	S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	L4, L5
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmoina graafisessa ohjelmointiympäristössä	3.lk, 4.lk: Oppilas harjoittelee ohjelmointia yksinkertaisessa ohjelmointiympäristössä. 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoittelee ohjelmointia graafisessa ohjelmointiympäristössä.	S1 Ajattelun taidot	L1, L4, L5, L6

TAULUKKO 52: Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3 - 6

9.3.5 Ympäristöoppi

Vuosiluokilla 3-6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6:

S1 Minä ihmisenä: Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen: Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan: Alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnon-

ympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen.

S4 Ympäristön tutkiminen: Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut: Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia ympäristöön. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Merkitys, arvot, asenteet</i>			
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas hahmottaa ympäristöopin kokonaisuuden ja saavuttaa ympäristötietoisuutta.	S1 Minä ihmisenä: Ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot, ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheet, seksuaalinen kehitys ja lisääntyminen oppilaan ikäkauden mukaisesti, terveyden osa-alueet ja voimavarat, arjen terveystottumukset, mielenterveystaidot, sairauksien ehkäisy ja itsehoitotaidot sekä tunteiden tunnistaminen, ilmaiseminen ja sääteleminen. S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen: Arjen tilanteiden, ilmiöiden ja teknologian selittäminen eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla, turvallisuuden edistäminen ja turvataidot esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla:	

		liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan: Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristö, ihmisen toiminta, luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaali ymmärrys. S4 Ympäristön tutkiminen: Elinympäristön elollinen ja eloton luonto, rakennettu ja sosiaalinen ympäristö, ympäristön ilmiöt, materiaalit ja teknologiset sovellukset, sää, maa- ja kallioperä, voiman käsite tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen sekä ympäristössä toimimisen oikeudet ja velvollisuudet. S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut: Olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia, palaminen, yhteyttäminen, veden kiertokulku, lähiavaus, vuodenaajat, päivän ja yön vaihtelu, maapallon rakenne, ravintoketjut, eläinten ja kasvien lisääntyminen, ravinnon tuotanto ja ruoan reitit sekä metsien hyötykäyttö. S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistämisen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, moni-	
--	--	---	--

		kulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa, oman toiminnan vaikutukset ympäristöön, ympäristövastuullisen toiminnan harjoittelu omassa lähiympäristössä ja toisista huolehtiminen.	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	3.lk, 4.lk: Oppilas osaa työskennellä pitkäjänteisesti. 5.lk: Oppilas osaa asettaa omat opiskelutavoitteensa ja työskennellä pitkäjänteisesti. omien opiskelutavoitteiden asettaminen 6.lk: Oppilas osaa asettaa omat opiskelutavoitteensa ja työskennellä pitkäjänteisesti sekä tunnistaa omaa oppimista tukevia tekijöitä.	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L1, L7
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	3.lk: Oppilas harjoittelee toimimaan vastuullisesti suhteessa ympäristöönsä. Oppilas huomioi kestävän kehityksen arjen toiminnassa. Oppilas harjoittelee lajittelua ja kiertämistä. 4.lk: Oppilas harjoittelee toimimaan vastuullisesti suhteessa ympäristöönsä. Oppilas huomioi kestävän kehityksen arjen toiminnassa. Oppilas harjoittelee lajittelua ja kiertämistä. Oppilas pohtii oman toiminnan vaikutusta ympäristöön. 5.lk: Oppilas harjoittelee toimimaan vastuullisesti suhteessa ympäristöönsä. Oppilas huomioi kestävän kehityksen arjen toiminnassa. Oppilas harjoittelee lajittelua ja kiertämistä. Oppilas pohtii oman toiminnan vaikutusta ympäristöön ja luonnonvarojen kestävää käyttöä. 6.lk: Oppilas harjoittelee	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L3, L7

	toimimaan vastuullisesti suhteessa ympäristöönsä. Oppilas huomioi kestävän kehityksen arjen toiminnassa. Oppilas harjoittelee lajittelua ja kierrättämistä. Oppilas pohtii oman toiminnan vaikutusta ympäristöön sekä ilmastonmuutosta ja sen hillitsemistä, luonnonvarojen kestävä käyttöä ja ihmiskunnan globaalia hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa.		
<i>Tutkimisen ja toimimisen taidot</i>			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	3.lk, 4.lk: Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pieniä muotoisia tutkimusprojekteja. 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoittelee tutkimuksen eri vaiheita ja opettelee asettamaan tutkimuskysymyksiä.	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L1, L7
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	3.lk: Oppilas harjoittelee tehtävien avulla tutkimuksen tekemistä ja tekee pienien tutkimusten suunnittelua ja toteuttaa niitä yksin ja yhdessä muiden kanssa. 4.lk: Oppilas tekee pieniä tutkimusprojekteja, esim. kasvatuskokeita sekä mittaa lämpötilaa. 5.lk: Oppilas suunnittelee ja toteuttaa tutkimusprojektin ja dokumentoi sen. 6.lk: Oppilas suunnittelee ja toteuttaa tutkimusprojektin ja dokumentoi sen. Oppilas harjoittelee tutkimustulosten tulkitsemista.	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L1, L5
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	3.lk, 4.lk: Oppilas harjoittelee syy-seuraussuhteiden tunnistamista sekä osaa havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeen mukaisesti. 5.lk, 6.lk: Oppilas osaa	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut	L1, L2, L5

	havainnoida, mitata ja dokumentoida.	S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	3.lk: Oppilas tutustuu arjen teknisiin sovelluksiin (esim. kuumemittari). 4.lk: Oppilas tutustuu arjen teknisiin sovelluksiin ja niiden käyttöön esim. paloturvallisuuden kannalta, lämpömittarit. 5.lk: Oppilas ymmärtää keskeisten arjen teknisten sovellusten ja toimintaperiaatteiden käytön. 6.lk: Oppilas ymmärtää arjen keskeisten teknisten sovellusten käytön oman tutkimuksen tekemisessä.	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L2, L3, L5
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	3.lk, 4.lk: Oppilas tutustuu ja oppii arjen turvataidot (sähkö-, liikenne- ja paloturvallisuus) ja osaa toimia ensiapu- ja vaaratilanteissa. 5.lk, 6.lk: Oppilas hallitsee turvataidot ja ymmärtää fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden käsitteet. Oppilas tutustuu päihteiden aiheuttamiin vaaroihin ja myrkytyksiin ja opettelee toimimaan tilanteissa oikein. Oppilas kertoo ensiaputaitoja.	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L3
T9 ohjata oppilasta tutki- maan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	3.lk: Oppilas tekee retkiä lähiympäristöön ja harjoittelee jokamiehen oikeuksia sekä hahmottaa pihan elinympäristönä. 4.lk: Oppilas tekee retkiä lähiympäristöön ja harjoittelee jokamiehen oikeuksia sekä hahmottaa pientareen ja ojanvarren elinympäristönä. 5.lk: Oppilas tutustuu metsään elinympäristönä sekä metsän kerroksiin ja kasveihin. 6.lk: Oppilas tutustuu suohon elinympäristönä ja metsien virkistys- ja hyötykäyttöön sekä ihmisen toiminnan vaikutukseen suhteessa ympäristöön.	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L3

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	3.lk 4.lk: Oppilas harjoittelee oman mielipiteen ja ajatusten ilmaisemista, toisen kuuntelemista ja kunnioittamista, tunnetaitoja ja tunnesäätelyä. 5.lk: Oppilas harjoittelee oman mielipiteen ja ajatusten ilmaisemista, toisen kuuntelemista ja kunnioittamista sekä eri näkökantojen huomioimista. 6.lk: Oppilas harjoittelee oman mielipiteen ja ajatusten ilmaisemista, toisen kuuntelemista ja kunnioittamista sekä eri näkökantojen huomioimista. Oppilas kehittää vuorovaikutustaitojaan ryhmätöissä ja erilaisissa rooleissa.	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L2, L3
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	3.lk: Oppilas harjoittelee tiedon etsintää opettajan valitsemista lähteistä esim. digiopetusmateriaalista. 4.lk: Oppilas harjoittelee tiedon etsintää itsenäisesti sekä opettajan valitsemista lähteistä esim. digiopetusmateriaalista. Oppilas saavuttaa tietosuuden nettiturvallisuudesta. 5.lk: Oppilas harjaannuttaa tiedonetsintätaitojaan ja tietoisuutta nettiturvallisuudesta. 6.lk: Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintätekniikan käyttöä tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas tiedostaa tieto- ja viestintätekniikan vastuullisen, turvallisen ja ergonomisen käytön pääpiirteet.	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L4, L5
<i>Tiedot ja ymmärrys</i>			
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä,	3.lk, 4.lk, 5.lk: Oppilas hahmottaa ihmisen toi-	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	L1

ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	minnan ja sen vaikutuksen ympäristöön. -ihmisen toiminta ja sen vaikutus ympäristöön 6.lk: Oppilas ymmärtää ihmisen toiminnan merkityksen ympäristön tuhoajana sekä tutustuu ilmastomuutokseen käsitteenä.	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöistä	3.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin asioihin: avaruus, vuorokausi, kuukausi ja vuosi planetaarisina ilmiöinä sekä yksinkertaiseen ravintoketjuun. 4.lk: Oppilas tutustuu säähän ilmiöinä ja yksinkertaiseen ravintoketjuun. 5.lk: Oppilas tutustuu ravintoketjuun ja yhteyttämiseen. 6.lk: Oppilas ymmärtää lähiavaruuden ja maapallon rakenteen sekä maan osana aurinkokuntaa. Oppilas harjoittelee seuraavia asioita: pituus- ja leveyspiirit, päiväntasaaja, kääntöpiirit.	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L1, L5
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustelujen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	3.lk: Oppilas harjoittelee tiedonetsintää eri lähteistä ohjattuna. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoittelee tiedon etsintää eri lähteistä ja opettelee arvioimaan lähteitä kriittisesti.	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L2, L4, L5
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	3.lk: Oppilas tutustuu maa- ja kallioperään sekä Suomen eliöihin ja elinympäristöihin. Oppilas tutkii lähialueen eliöitä ja elinympäristöjä sekä tutustuu eliöiden talvehtimiseen. 4.lk: Oppilas tutustuu Pohjoismaiden eliöihin ja elinympäristöihin. 5.lk: Oppilas tutustuu ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin: murrosikä, lisääntyminen,	S1 Minä ihmisenä S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	

	ihmislajin kehitysvaiheet. 6.lk: Oppilas rakentaa kasvion ohjatusti.		
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaantuttamaan kartankäyttö- ja muita geome-diataitoja	3.lk: Oppilas tutustuu kartan ominaisuuksiin, il-mansuuntiin ja Suomen luonnonmaantieteellisiin alueisiin. 4.lk: Oppilas oppii tulkitsemaan karttoja ja karttasymboleja, Pohjoismaita maantieteellisenä alueena, ymmärtää Golfvirran merkityksen sekä ihmisen toiminnan eri luonnonympäristöissä. 5.lk: Oppilas tulkitsee erilaisia kartta-aineistoja ja diagrammeja, tutustuu Eurooppaan maanosana ja sen eliöihin sekä elinympäristöihin ja ilmas-toalueisiin ja ravinnontuotantoon. 6.lk: Oppilas tutustuu muiden maanosien luonnonympäristöihin ja ihmisen toimintaan sekä seuraaviin asioihin: mantereet, maanosat, valtameret, kartat ja muu geome-dia.	S3 Löytöretkelle moni-muotoiseen maailmaan S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L5
T17 ohjata oppilasta tutki-maan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luon-nossa ja teknologiassa sekä rakentamaan pe-rustaa energian säilymi-sen periaatteen ymmär-tämiselle	3.lk: Oppilas tutkii yksin-kertaisia laitteita: vipu, kiila, pyörä ja jousi. 4.lk: Oppilas tutustuu läm-pöön, valoon ja ilmaan fy-siikan ilmiöinä. 5.lk: Oppilas tutustuu energian säilymisen peri-aatteisiin ja energialajien muuntumiseen. 6.lk: Oppilas tutustuu energian säilymisen peri-aatteisiin ja energialajien muuntumiseen sekä kappaleiden liikkeiden muutoksiin, voiman peri-aatteeseen. Oppilas ra-kentaa virtapiirejä ja tu-tustuu aineiden sähkön-johtavuuteen sekä säh-kön periaatteisiin.	S2 Arjen tilanteissa ja yh-teisöissä toimiminen S4 Ympäristön tutkiminen S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	
T18 ohjata oppilasta tutki-maan, kuvaamaan ja	3.lk: Oppilas tutustuu ve-den olomuotoihin. 4.lk: Oppilas harjoittelee	S2 Arjen tilanteissa ja yh-teisöissä toimiminen S4 Ympäristön tutkiminen	

selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiseksi	seuraavia asioita: lämpö ja valo kasvutekijöinä, lämpötilan mittaaminen, materiaalien uusiokäyttö. 5.lk: Oppilas tutustuu ilman ominaisuudet, lämpö, palaminen, lämpöenergia. 6.lk: Oppilas tutustuu veden kiertokulku, veden ominaisuudet: Oppilas rakentaa konkreettisia malleja ja harjoittelee abstraktien mallien rakentamista.	S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittamaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa	3.lk: Oppilas opettelee arjen terveystottumuksia. 4.lk: Oppilas sisäistää arjen terveystottumukset (ravinto, uni, hygienia, liikunta) ja oppii itsehoitotaitoja sairastumisen varalle. 5.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin asioihin: terveyden edistäminen, murrosikä, ihmisen seksuaalisuus ja seksuaalisuuden monimuotoisuus ikäkauden mukaisesti, päihteet. 6.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin asioihin: terveyden osa-alueet, terveyden edistäminen, elämäntapaa eri vaiheet, murrosikään liittyvät keskeiset kasvun ja kehityksen tunnuspiirteet, päihteet.	S1 Minä ihmisenä S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	L3

TAULUKKO 53: Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3 - 6

9.3.6 Uskonto

Vuosiluokilla 3 - 6 opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseenoppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan.

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6

S1 Suhde omaan uskontoon: Sisällöissä keskitytään uskonnon lähteisiin, pyhiin kirjoihin ja henkilöihin sekä musiikkiin, symboleihin, pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksen sisältöjä ovat kristinusko, muut uskonnot ja uskonnottoisuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa. Opetuksessa tarkastellaan Suomen ja Euroopan katsomuksellista ja uskonnollista taustaa ja nykytilaa.

S3 Hyvä elämä: Keskeisiä sisältöjä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohdinnan kohteena ovat oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaali vastuu. Tärkeitä sisältöjä ovat elämäntaidot, itsetuntemus ja kokonaisvaltaisen hyvinvointi. Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen ja katsomusten yhteisiin eettisiin käsityksiin. Käsitellään YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta.

Evangelisluterilaisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6:

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyyliä ja uskonnon kielen erityispiirteitä ja vertauskuvalisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profetioihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottoisuutta.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kulusta sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kulaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänskysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	3.lk: Oppilas tutustuu kristinuskon keskeisiin käsitteisiin ja Raamattuun (vanha testamentti) sekä symboleihin ja luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin ja oman seurakunnan toimintaan. 4.lk: Oppilas tutustuu kristinuskon keskeisiin käsit-	S1 Suhde omaan uskontoon: Kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia, kristinuskon moninaisuus, protestanttisuus osana kristinuskoa, Martin Luther, Mikael Agricola, luterilaisuuden oppi, sakramentit, rukoukset, jumalanpalvelus, seurakunnan toiminta,	L1

	teisiin ja symboleihin. Oppilas perehtyy luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin ja oman seurakunnan toimintaan sekä jumalanpalvelukseen. Oppilas tutustuu: Uusi testamentti: Jeesuksen elämä, opetukset ja merkitys kristinuskossa. 5lk: Oppilas tutustuu kristinuskon keskeisiin käsitteisiin ja symboleihin ja perehtyy luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin ja oman seurakunnan toimintaan sekä jumalanpalvelukseen. Oppilas syventää käsitystään luterilaisen kirkon käsityksestä Jumalasta, armosta ja Raamatusta. Oppilas käsittelee Raamatua omatoimisesti. 6.lk: Oppilas tutustuu kristillisiin kirkkokuntiin ja perehtyy alustavasti niiden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalveluksiin sekä seurakunnan toimintaan.	Raamattu kirjana, Raamatun erilaisia tyyllilajeja, uskonnollisen kielen erityispiirteet ja vertauskuvallisuus, Jeesuksen elämä, opetukset ja merkitys kristinuskossa, kirkkovuosi, elämänkaaren kristilliset rituaalit ja niiden tapakulttuurit, kirkko uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuri ja siihen liittyvä symboliikka.	
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	3.lk: Oppilas laajentaa tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvistä tapakulttuureista. Oppilas tutustuu kristillisten juhlien yhteydessä Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Oppilas tutustuu virsiin ja muuhun hengelliseen musiikkiin. 4.lk: Oppilas laajentaa tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvistä tapakulttuureista. Oppilas tutustuu Uuden testamentin keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa. Oppilas tutustuu kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään	S1 Suhde omaan uskontoon	L1, L2

	symboliikkaan. 5.lk, 6.lk: Oppilas laajentaa tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvistä tapakulttuureista. Oppilas tutustuu kirkko-arkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan sekä kristinuskon pyhiin paikkoihin ja niiden merkitykseen.		
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	3.lk: Oppilas tutustuu Vanhan testamentin kertomuksiin: 4.lk: Oppilas tutustuu Uuteen testamenttiin (evangeliumien tyylilajit) ja uskonnollisen kielen erityispiirteisiin ja vertauskuvallisuuteen. 5.lk: Oppilas tutustuu Raamattuun kirjana ja sen erilaisiin tyylilajeihin. Oppilas oppii tulkitsemaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. 6.lk: Oppilas tutustuu Vuorisaarnaan ja tarkastelee maailman uskontojen pyhiä kirjoituksia.	S1 Suhde omaan uskontoon S2 Uskontojen maailma: Pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä, juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistävät profetiat, pyhät paikat ja kertomukset sekä Jeesuksen asema näissä uskonnoissa, Suomen ja Euroopan uskonnollinen ja katsomuksellinen nykytila, taustaa sekä uskonnottoisuus.	L2, L3, L4
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	3.lk: Oppilas tarkastelee Vanhaa testamenttia historiallisesta näkökulmasta ja opettelee käsittelemään uskonnon teemoja sekä tarkastelemaan niitä mediassa ja populaarikulttuurissa. 4.lk: Oppilas tarkastelee Jeesuksen elämää historiallisten lähteiden avulla. 5.lk: Oppilas tarkastelee objektiivisesti uskonnollista tietoa, joka on hankittu eri tietolähteistä. 6.lk: Oppilas tutustuu eumeniaan ja uskontodialogiin. Oppilas tarkastelee uskontoon liittyviä ilmiöitä mediassa ja populaarikulttuurissa.	S1 Suhde omaan uskontoon S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä: Kultainen sääntö sekä sen etiikka kristinuskossa ja eri uskonnoissa, rakkauden kaksoiskäsky, kymmenen käskyä, keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista, ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen.	L4, L5, L6
T5	3.lk, 4.lk: Oppilas tarkas-	S1 Suhde omaan uskontoon	L1, L2

opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	telee kristinuskon vaikutusta suomalaiseen kulttuuriin sekä sen näkymistä näkyminen populaarikulttuurissa. 5.lk: Oppilas perehtyy kristinuskon syntyyn ja alkuvaiheisiin sekä Paavaliin ja varhaisen kristillisyyden merkitykseen kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Oppilas pohtii protestanttilaisuutta osana kristinuskoa sekä tutustuu alustavasti muihin uskontoihin siinä määrin, kun ne liittyvät omaan elämään. 6.lk: Oppilas ymmärtää varhaisen kristillisyyden merkityksen kristinuskon maailmanuskonnoksi kehittymiselle ja tutustuu Suomen sekä Euroopan uskonnolliseen ja katsomukselliseen nykytilaan ja sen taustaan sekä uskontottomuuteen. Oppilas tutustuu Mikael Agricolaan ja Martin Lutherin merkitykseen uskonnon uudistajina.	S3 Hyvä elämä	
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	5.lk: Oppilas tutustuu kristinuskon vaikutukseen ja historiaan Euroopassa kristinuskon syntyvaiheista keskiajan loppuun. 6.lk: Oppilas tutustuu alustavasti juutalaisuutta, islamia ja kristinuskoa yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa.	S3 Hyvä elämä	L2
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	3.lk: Oppilas osallistuu koulun järjestämiin kristillisiin tilaisuuksiin ja niihin liittyviin asianmukaisiin ja kunnioittaviin käyttäytymissäntöihin. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas osallistuu koulun järjestämiin kristillisiin tilaisuuksiin.	S1 Suhde omaan uskontoon S3 Hyvä elämä	L2, L5, L6

	siin ja niihin liittyviin asi- anmukaisiin ja kunnioitta- viin käyttäytymissääntöi- hin. Oppilas tarkastelee mitä pyhyys merkitsee us- konnossa, mitä on oma ja toisen pyhä.		
T8 ohjata oppilas perehty- mään opiskeltavan us- konnon eettisiin opetuk- siin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin peri- aatteisiin	3.lk: Oppilas tutustuu Vanhan testamentin tär- keimpiin eettisiin opetuk- siin (10 käskyä). Oppilas tarkastelee Vanhan ja Uu- den testamentin valittujen kertomusten kautta elä- mänkysymyksiä, tunteita ja arvoja. 4.lk: Oppilas tutustuu Uu- den testamentin tärkeim- piin eettisiin opetuksiin (Kultainen sääntö ja rak- kauden kaksoiskäsky). Oppilas tarkastelee Van- han ja Uuden testamentin valittujen kertomusten kautta elämänkysymyk- siä, tunteita ja arvoja. 5.lk: Oppilas tutustuu kris- tinuskon keskeisiin eettisiin ohjeisiin Paavalin opetusten kautta. 6.lk: Oppilas perehtyy kristinuskon tärkeimpiin eettisiin ohjeisiin Jeesuk- sen Vuorisaarnan perus- teella. Oppilas pohtii ja vertailee eri uskontojen eettisiä näkemyksiä, esim. Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja muissa uskonnoissa	S1 Suhde omaan uskon- toon S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä	L7
T9 ohjata oppilasta ymmär- tämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lap- sen oikeuksien sopi- mukseen sisältyviä ar- voja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	3.lk, 4.lk: Oppilas pereh- tyy YK:n lastenoikeuksien sopimukseen, ihmisarvon ja elämän kunnioittami- seen ja luonnon vaalimi- seen. 5.lk, 6.lk: Oppilas pereh- tyy YK:n lastenoikeuksien sopimukseen, ihmisarvon ja elämän kunnioittami- seen ja luonnon vaalimi- seen. Oppilas tutustuu ar- jen esimerkkeihin ihmisoi- keuksien toteutumisesta.	S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä	L2

T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävä tulevaisuuden näkökulmasta	3.lk: Oppilas oppii arvioimaan omia valintoja, niiden motiiveja ja seurauksia. Oppilas tutustuu arjen esimerkkeihin kestävä tulevaisuuden rakentamisesta. 4.lk, 5.lk: Oppilas oppii arvioimaan omia valintoja, niiden motiiveja ja seurauksia. Oppilas tutustuu arjen esimerkkeihin kestävä tulevaisuuden rakentamisesta. Oppilas harjoittelee soveltamaan kristillisten periaatteiden soveltamista omassa pohdinnassa. 6.lk: Oppilas oppii arvioimaan omia valintoja, niiden motiiveja ja seurauksia. Oppilas tutustuu arjen esimerkkeihin kestävä tulevaisuuden rakentamisesta. Oppilas harjoittelee soveltamaan kristillisten periaatteiden soveltamista omassa pohdinnassa. Oppilas pohtii globaalin vastuun käsitettä.	S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä	L1, L3, L6
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	3.lk: Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, ilmaisee omia ajatuksiaan ja kunnioittaa toisia. 4.lk: Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, ilmaisee omia ajatuksiaan ja kunnioittaa toisia. Oppilas käy keskustelua muiden kanssa uskontoon liittyen. 5.lk, 6.lk: Oppilas peilaa kristinuskon näkemyksiä muiden uskontojen näkemyksiin uskonnosta käytävässä keskustelussa.	S1 Suhde omaan uskontoon S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä	L1, L4, L6, L7
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatso- musta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	3.lk: Oppilas kehittää tunnetaitojaan sekä itsetuntemustaan. 4.lk, 5.lk: Oppilas kehittää tunnetaitojaan sekä itsetuntemustaan ja pohtii konkreettista hyvinvointiaan.	S3 Hyvä elämä	L1

	6.lk: Oppilas kehittää tunteita ja itsetuntemustaan sekä pohtii kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Oppilas kehittää elämäntaitojaan.		
--	---	--	--

TAULUKKO 54: Uskonnon ja evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3 - 6

9.3.7 Elämäkatsomustieto

Vuosiluokilla 3 - 6 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3-6:

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämäkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskominen ja luulemisen merkityksiä.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lasten oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa kestävään tulevaisuuteen.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	3.lk: Oppilas tutkii vapautta ja vastuuta erityisesti ajattelun, uskonnon ja elämäkatsomuksen näkökulmista. Oppilas pohtii tekojen tarkoituksia ja seurauksia. 4.lk: Oppilas harjoittelee	S1 Kasvaminen hyvään elämään: Toisen kohtaaminen, erilaisten näkökulmien arvostaminen, oikeudenmukaisuuden ilmeneminen jokapäiväisessä elämässä, vapaus	L1, L2, L3, L7

	toisen kohtaamista ja erilaisen näkökulman arvos- tamista. Oppilas pohtii yhdenvertaisuuden, hy- väksymisen, ymmärtämi- sen, tietämisen, uskomis- sen ja luulemisen merki- tyksiä. 5.lk: Oppilas havainnoi oi- keudenmukaisuuden il- menemistä jokapäiväi- sessä elämässä ja hyvyy- den ilmenemistä ajatuk- sissa ja teoissa. Oppilas pohtii ihmisen kykyä pa- huuteen ja etiikan perus- teita sekä seksuaalista identiteettiä ja sen vaiku- tusta elämän valintoihin. 6.lk: Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä eti- ikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elä- mässä kohtaamiaan eetti- siä tilanteita.	ja vastuu ajattelun-, us- konnon- ja elämänkatso- muksen vapauden näkö- kulmista, arvon ja normin käsitteet, yhdenvertai- suus, onnellisuus, hyvä elämä sekä oman näke- myksen erittelemine ja perusteleminen suh- teessa toisiin. S2 Erilaisia elämäntapoja: Omaa identiteettiä, suoma- lainen kulttuuri, kulttuuri- vähemmistöt, erilaiset elä- män- ja maailmankatso- mukset, yhdenvertaisuus, hyväksyminen, ymmärtä- minen, tietäminen, usko- minen ja luuleminen. S3 Yhteiselämän perus- teita: Ihmisten yhteiselä- män perusteet, sopimuk- sen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhden- vertaisuuden, rauhan ja demokratian merkitykset niin oppilaan elämään liit- tyvissä arkipäivän tilan- teissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin, lasten oikeudet ja niiden toteutu- minen lähellä ja kaukana sekä tekojen eettinen arvi- oiminen. S4 Luonto ja kestävä tule- vaisuus: Erilaisia luonto- käsityksiä, luonnon ja ih- misen tulevaisuus, kes- tävä kehitys sekä omien näkemysten erittelemine ja perusteleminen suh- teessa kestävään tulevai- suuteen.	
T2 ohjata oppilasta tunnis- tamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perus- teluita	3.lk: Oppilas harjoittelee oman näkemyksen eritte- lyä ja perustelemista suh- teessa toisiin. 4.lk, 5.lk: Oppilas harjoit- telee oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin sekä tunnistamaan väitteitä. 6.lk: Oppilas osaa löytää	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perus- teita S4 Luonto ja kestävä tu- levaisuus	L1, L4, L5

	keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perustelujen asi- aankuuluvuutta.		
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	3.lk: Oppilas harjoittelee soveltamaan tekojen ja seurausten arviointia käytännön elämäntilanteissa. 4.lk: Oppilas perehtyy arvon ja normin käsitteisiin. 5.lk: Oppilas tutustuu demokratian ja rauhan käsitteisiin. 6.lk: Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan.	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita	L1, L4
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	3.lk: Oppilas tutkii erilaisia luontokäsityksiä, ihmisen ja luonnon tulevaisuutta ja kestävästä kehitystä. 4.lk: Oppilas harjoittelee ymmärtämään omia näkemyksiään, argumentointejaan ja oman näkemyksen erittelyä sekä perustelemista suhteessa toisiin. Oppilas tutustuu syrjinnän eri muotoihin. 5.lk: Oppilas tutustuu elämän evoluutioon, kansainvaelluksiin, maahanmuuttoon, pakolaisuuteen (käsitteiden, syiden ja seurausten pohdintaa). 6.lk: Oppilas osaa kuvailla, mitä tarkoittaa itsestä, toisesta ja luonnosta vastuunottaminen ja kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa.	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita	L3, L7
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	3.lk: Oppilas perehtyy maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen sekä perheisiin eri puolilla maailmaa. Oppilaalla tiedostaa oman maan sen kulttuurin ja perinteet ennen ja nyt. 4.lk: Oppilas syventää tietoutta maailman kulttuuriperinnöstä ja sen arvokkuudesta. Oppilas tutustuu suomalaiseen kulttuuri-	S2 Erilaisia elämäntapoja S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L2, L4, L5

	riin ja sen vähemmistöihin. 5.lk: Oppilas tutustuu maailman kulttuuriperintöön (UNESCO) ja opettelee tieteellisen maailmanselityksen vertailua legendoihin ja myyttisiin sekä uskonnollisiin selityksiin. 6.lk: Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta.		
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä	3.lk: Oppilas perehtyy erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa. 4.lk: Oppilas tutkii erilaisia luontokäsityksiä ja ihmisen vastuuta luonnosta sekä maailmaa ja maailmankaikkeutta sekä sen merkitystä itselleen. 5.lk: Oppilas pohtii erilaisen aikakäsitysten ja maailmanselitystapojen vaikutus ihmisten elämään ja luontoa taiteilijoiden innoituksen lähteenä. 6.lk: Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L1, L2
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	3.lk: Oppilas harjoittelee oppimaan oppimisen taitoja. 4.lk: Oppilas harjoittelee oppimaan oppimisen taitoja ja asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen. 5.lk: Oppilas asettaa tavoitteita omalle opiskelulle ja opettelee arvioimaan omaa oppimistaan. 6.lk: Oppilas asettaa tavoitteet opiskelulle ja etenee tavoitteiden suunnan	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L1, L2, L5

	taisesti. Oppilas arvioi tavoitteiden saavuttamista yksin tai ryhmässä.		
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	3.lk, 4.lk: Oppilas harjoittelee oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin. Oppilas harjoittelee suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden ymmärtämistä. 5.lk: Oppilas harjoittelee oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin. Oppilas harjoittelee suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden ymmärtämistä. Oppilas tutustuu monikulttuurisuuteen. 6.lk: Oppilas opettelee ilmaisemaan omaa katsomuksellista ajattelua rakentavasti. Oppilas osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita	L2, L7
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	3.lk: Oppilas tutustuu lasten oikeuksiin lähellä ja kaukana. 4.lk, 5.lk: Oppilas tutustuu YK:n lastenoikeuksien sopimukseen. 6.lk: Oppilas tutustuu YK:n ihmisoikeuksien julistuksen keskeiseen sisältöön (lasten oikeudet).	S3 Yhteiselämän perusteita	L2, L3
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	3.lk: Oppilas pohtii yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää ja saavuttaa hyvät kaveritaidot. 4.lk: Oppilas harjoittelee tunnetaitoja ja arkipäivän etiikkaa: anteeksipyyttäminen ja anteeksiantaminen. Oppilaalla on hyvät kaveritaidot. 5.lk: Oppilas harjoittelee arkipäivän etiikkaa: riita ja sen sopiminen, rehellisyys, hyvät tavat, kateus. Oppilas harjoittelee ennakoluuloista tietoiseksi tulemistä.	S1 Kasvaminen hyvään elämään S2 Erilaisia elämäntapoja S3 Yhteiselämän perusteita S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	L5, L6, L7

	6.lk: Oppilas oppii kuvamaan vastuullisen vaikuttamisen keinoja.		
--	--	--	--

TAULUKKO 55: Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3 - 6

9.3.8 Historia

Vuosiluokilla 4 - 6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus menneitä aikoja, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan.

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6:

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

S3 Keskiaika: Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

S5 Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600 - 1700-luvuilla.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Merkitys, arvot ja asenteet</i>			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	5.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin asioihin: historia tiedettä, joka tutkii menneisyyttä, oman suvun historia (lähteenä kirjeet, kuvat, esineet). Oppilas perehtyy ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelyskulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Ihmisen eläminen pienissä populaatioissa, metsästyskulttuuri sekä maanviljelykulttuurin murros ja sivilisaation synty. S2 Vanha aika ja antiikin perintö: Demokratian orastus Kreikassa, roomalainen yhteiskunta sekä aikakauden tarkasteleminen Pohjolan asuttamisen näkökulmasta. S3 Keskiaika: Keskiaikainen maailmankuva, idän	L1-L7

		ja lännen kulttuuriset yhtäläisyydet ja erot sekä niiden vaikutukset eri ihmisryhmille, Suomen siirtymisen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen. S4 Uuden ajan murrosvaihe: Tieteen, taiteen ja ihmisten uskomusten muutokset. S5 Suomi osana Ruotsia: Suomi 1600 - 1700-luvuilla.	
<i>Tiedon hankkiminen menneisyydestä</i>			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	5.lk: Oppilas tutustuu historiassa käytettäviin tietolähteisiin (arkeologiset, kirjalliset, kuvalliset ja suulliset lähteet) ja demokratian syntyyn Kreikassa sekä roomalaiseen yhteiskuntaan. Oppilas tarkastelee aikakautta myös Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty S2 Vanha aika ja antiikin perintö S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murrosvaihe S5 Suomi osana Ruotsia	L1, L2, L4, L5, L7
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	5.lk: Oppilas harjoittelee tunnistamaan lähteen ja tulkinnan eron. 6.lk: Oppilas harjoittelee tunnistamaan faktan ja tulkinnan eron, havaitsemaan historiallisen tiedon tulkinnallisuuden ja tutustumaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty S2 Vanha aika ja antiikin perintö S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murrosvaihe S5 Suomi osana Ruotsia	L1, L2, L4-L7
<i>Historian ilmiöiden ymmärtäminen</i>			
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	5.lk: Oppilas oppii hahmottamaan aikajanat ja tavat jakaa historia aikakausiin. 6.lk: Oppilas saavuttaa ymmärryksen kronologiasta ja hallitsee esimerkkejä historian eri aikakausien pääpiirteistä.	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty S2 Vanha aika ja antiikin perintö S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murrosvaihe S5 Suomi osana Ruotsia	L1, L2, L3
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	6.lk: Oppilas harjoittelee historiallisen empatian: kyky asettua menneen ajan ihmisen asemaan ja	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty S2 Vanha aika ja antiikin perintö	L2-L4, L6, L7

	nimetä ihmisen toiminnan motiiveja.	S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murros- vaihe S5 Suomi osana Ruotsia	
T6 johdattaa oppilasta hah- mottamaan erilaisia syitä ja seurauksia his- torian tapahtumille ja il- miöille	5.lk: Oppilas hahmottaa syy-seuraussuhteet histo- rian ilmiöissä. Oppilas pe- rehtyy keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuuriin yhtäläisyyksiin ja eroavai- suuksiin ja niiden vaiku- tuksiin eri ihmisryhmille. Oppilas tutustuu Suomen siirtymiseen historialli- seen aikaan ja Ruotsin yhteyteen. 6.lk: Oppilas hahmottaa syy-seuraussuhteet histo- rian ilmiöissä. Oppilas tar- kastelee kehitystä Suo- messä 1600 - 1700 -lu- vulla.	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty S2 Vanha aika ja antiikin perintö S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murros- vaihe S5 Suomi osana Ruotsia	L2, L4, L7
T7 auttaa oppilasta tunnis- tamaan muutoksia oman perheen tai yhtei- sön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	6.lk: Oppilas opettelee ymmärtämään, miten sa- mat muutokset ovat voi- neet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille ja mitkä nii- den seuraukset ovat ol- leet.	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty S2 Vanha aika ja antiikin perintö S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murros- vaihe S5 Suomi osana Ruotsia	L1-L7
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatku- vuuksia historiassa	5.lk: Oppilas hahmottaa ja tunnistaa ilmiöiden jatku- vuuden eri aikakaudesta toiseen. 6.lk: Oppilas hahmottaa ja tunnistaa ilmiöiden jatku- vuuden eri aikakaudesta toiseen. Oppilas osaa an- taa esimerkkejä jatkuvuu- desta.	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty S2 Vanha aika ja antiikin perintö S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murros- vaihe S5 Suomi osana Ruotsia	L1, L2, L4, L7
<i>Historiallisen tiedon käyttäminen</i>			
T9 ohjata oppilasta esittä- mään muutoksille syitä	5.lk: Oppilas tunnistaa historian ilmiöiden syy- seuraussuhteet. 6.lk: Oppilas tunnistaa historian ilmiöiden syy- seuraussuhteet ja osaa antaa niistä esimerkkejä.	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty S2 Vanha aika ja antiikin perintö S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murros- vaihe S5 Suomi osana Ruotsia	L1, L2, L4
T10	5.lk: Oppilas hahmottaa, että saman historiallisen	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty	L1-L7

ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnot saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	ilmiön tai tapahtuman voi selittää eri tavoin. 6.lk: Oppilas osaa antaa esimerkkejä siitä, että saman historiallisen ilmiön tai tapahtuman voi selittää eri tavoin.	S2 Vanha aika ja antiikin perintö S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murrosvaihe S5 Suomi osana Ruotsia	
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	5.lk: Oppilas osaa selittää saman tapahtuman tai ilmiön eri kokijan/toimijan näkökulmasta. 6.lk: Oppilas osaa selittää saman tapahtuman tai ilmiön eri kokijan/toimijan näkökulmasta. Oppilas ymmärtää saman ilmiön tai tapahtuman erilaisia näkökulmia.	S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty S2 Vanha aika ja antiikin perintö S3 Keskiaika S4 Uuden ajan murrosvaihe S5 Suomi osana Ruotsia	L2-L4, L6, L7

TAULUKKO 56: Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4 - 6

9.3.9 Yhteiskuntaoppi

Vuosiluokilla 4 - 6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 4 - 6:

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa ja erilaisissa harrastuksissa.

S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Merkitys, arvot ja asenteet</i>			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	4.lk: Oppilas tutustuu yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja lähiyhteisön näkökulmasta.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Yhteiskunnan toiminta yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta, omat vaikutusmahdollisuudet lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen, työntekeminen, ammatteja, rahan käyttäminen sekä vastuullinen kuluttaminen arjen tilanteissa. S2 Demokraattinen yhteiskunta: Demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, Suomen eri kulttuureita ja vähemmistöryhmiä. S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisien yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa ja erilaisissa harrastuksissa. S4 Taloudellinen toiminta: Taloudellinen toiminta ja sen merkitys, rahankäyttö, ansaitseminen, säästäminen ja kestävään kuluttaminen.	
T2 tukea oppilasta harjaantuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	4.lk: Oppilas tarkastelee yhteisiä sääntöjä ja ymmärtää niiden merkityksiä sekä toimii niiden mukaan.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen S4 Taloudellinen toiminta	

<i>Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys</i>			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	4.lk: Oppilas ymmärtää ihmisoikeuksien ja oikeusjärjestelmän olemassaolon ja tarkastelee tasa-arvon periaatteita sekä ymmärtää niiden merkityksen toimimalla periaatteiden mukaan.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen	L2, L3, L4, L7
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	4.lk: Oppilas tunnistaa median roolin omassa elämässä ja ymmärtää median käytön vaikuttamisen välineenä.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen S4 Taloudellinen toiminta	L2, L4, L5
T5 ohjata oppilasta oivaltaamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	4.lk: Oppilas antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen S4 Taloudellinen toiminta	L3, L4, L6, L7
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia	4.lk: Oppilas hahmottaa erilaisia näkökulmia ja tarkoituksia.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen	L1, L2, L4
<i>Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen</i>			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	4.lk: Oppilas sisäistää demokraattisessa yhteisössä toimimisen perussäännöt: kuunteleminen, kantaa ottaminen, sopeutuminen enemmistöpäätöksiin, vaikuttaminen lähiympäristössä.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen S4 Taloudellinen toiminta	L2, L6, L7
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	4.lk: Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöön liittyviä ratkaisuja.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen S4 Taloudellinen toiminta	L3, L4
T9	4.lk: Oppilas harjoittelee	S1 Arkielämä ja oman	L3, L4, L5, L7

kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	median turvallista käyttöä.	elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen	
---	-----------------------------	---	--

TAULUKKO 57: Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 4 - 6

9.3.10 Musiikki

Vuosiluokkien 3 - 6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisina toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkasta oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	3.lk: Oppilas toimii musisoivan ryhmän jäsenenä ja ottaa muut huomioon ottaminen yhteismusisoinnissa. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas kehittää musiikillisia yhteistyötaitojaan.	S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisoivan ryhmän jäsenenä toimiminen, äänenkäyttö, laulaminen, liikkuminen sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita.	L2, L6, L7

		S2 Mistä musiikki muodostuu: Peruskäsitteet, rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri, dynamiikka, tulkitseminen ja musiikin ilmaisulliset keinot. S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Oppilaiden omat kokemukset ja havainnot musiikista sekä sen tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. S4 Ohjelmisto: Lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia, kansanmusiikkia ja oppilaiden omia tuotoksia.	
<i>Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen</i>			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	3.lk: Oppilas laulaa ja soittaa ryhmässä. Oppilas edistyy musiikillisissa taidoissa. 4.lk: Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan oma osuus osaksi musiikillista kokonaisuutta. 5.lk: Oppilas harjoittelee luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita yhteismusisoinnissa. 6.lk: Oppilas harjoittelee luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita yhteismusisoinnissa. Oppilaan musisoitintaidot edistyvät.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L2
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunteilujen ilmaisuun ko-	3.lk: Oppilas harjoittelee luontevaa liikkumista ja kehosoitimien käyttöä yhteismusisoinnissa. Oppilaan ilmaisutaidot ja kuvittelukyky kehittyvät.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elä-	L1, L2

konaisvaltaisesti liik- kuen	4.lk: Oppilas kehittää mu- siikillisia ilmaisutaitojaan. 5.lk: Oppilas osaa tulkita musiikkia ja käyttää mu- siikkia ilmaisun keinona. 6.lk: Oppilas liikkuu musii- kin mukaan ja käyttää ke- hoaan musiikilliseen il- maisuu.	mässä, yhteisössä ja yh- teiskunnassa S4 Ohjelmisto	
T4 tarjota oppilaalle mah- dollisuuksia ääniympä- ristön ja musiikin elä- mykselliseen kuunte- luun sekä ohjata häntä jäsentämään kuule- maansa sekä kerto- maan siitä	3.lk: Oppilas saa koke- muksia ja havaintoja mu- siikista ja musiikin tekemi- sestä eri ympäristöissä. Oppilas tutustuu moni- puolisesti lastenmusiik- kiin, eri kulttuurien musiik- kiin, kansanmusiikkiin. 4.lk: Oppilas saa koke- muksia ja havaintoja mu- siikista ja musiikin tekemi- sestä eri ympäristöissä. Oppilas harjoittelee kes- kittynyttä kuuntelua. Oppi- las tutustuu monipuoli- sesti lastenmusiikkiin, eri kulttuurien musiikkiin, kansanmusiikkiin ja popu- laarimusiikkiin. 5.lk, 6.lk: Oppilas harjoit- telee musiikin kuuntelua ja näkemyksiensä esittä- mistään kuulemastaan. Oppilas tutustuu moni- puolisesti lastenmusiik- kiin, eri kulttuurien musiik- kiin, taidemusiikkiin, kan- sanmusiikkiin ja populaa- rimusiikkiin.	S1 Miten musiikissa toi- mitaan S2 Mistä musiikki muo- dostuu S3 Musiikki omassa elä- mässä, yhteisössä ja yh- teiskunnassa S4 Ohjelmisto	L2
T5 rohkaista oppilasta im- provisoimaan sekä suunnittelemaan ja to- teuttamaan pienimuotoi- sia sävellyksiä tai moni- taiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknolo- giaa käyttäen	3.lk: Oppilas ilmaisee luo- vaa musiikillista ajattelua eri keinoin ja hyödyntää musiikkiteknologiaa ohja- tusti. 4.lk: Oppilas harjoittelee ilmaisemaan omia ratkai- sujaan käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja sekä hyö- dyntää musiikkitekno- logiaa ohjatusti. 5.lk: Oppilas kehittää luo- vaa musiikillista ajattelua ja hyödyntää musiikkitek- nologiaa ohjatusti. 6.lk: Oppilas tuottaa omia	S1 Miten musiikissa toi- mitaan S2 Mistä musiikki muo- dostuu S3 Musiikki omassa elä- mässä, yhteisössä ja yh- teiskunnassa S4 Ohjelmisto	L1, L2, L5, L6

	luovia tuotoksia ja sävellyksiä ja hyödyntää musiikkiteknologiaa.		
<i>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</i>			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esitteistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	3.lk: Oppilas tarkastelee musiikin merkitystä elämän eri tilanteissa ja sen yhteyttä muihin oppiaineisiin. 4.lk: Oppilas havainnoi musiikin merkitystä omiin yhteisöihinsä. 5.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin asioihin: omat kulttuurit, kulttuuriperinnön vaaliminen ja kulttuurisen ymmärryksen avartaminen. 6.lk: Oppilas tutustuu seuraaviin asioihin: omat kulttuurit, kulttuuriperinnön vaaliminen ja kulttuurisen ymmärryksen avartaminen. Oppilas ymmärtää musiikin merkityksen elämän eri tilanteissa eri aikoina ja eri aikakausina.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L2
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	3.lk: Oppilas ymmärtää musiikkikäsitteet rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri, dynamiikka. Oppilas oppii nimeämään käsitteitä ja käyttämään niitä kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. 4.lk: Oppilas oppii toimimaan musiikillisten merkintöjen mukaan musisoinnin yhteydessä. 5.lk: Oppilas kehittää hahmottamiskykyään musiikin peruskäsitteiden osalta. Oppilas harjoittelee musiikillisten merkintöjen mukaan toimimista musisoinnin yhteydessä. 6.lk: Oppilas kehittää hahmottamiskykyään musiikin peruskäsitteiden osalta ja ymmärtää musiikin merkintätapoja.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L4

<i>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa</i>			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musiisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	3.lk: Oppilas opettelee välineiden ja laitteiden turvallista käyttöä. 4.lk, 5.lk: Oppilas harjoittelee käyttämään laitteita ja soittimia huomioon ottaen ääneen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät. 6.lk: Oppilas harjoittelee käyttämään laitteita ja soittimia huomioon ottaen ääneen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät. Oppilas pohtii musiikin merkitystä elämän eri tilanteissa.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L3
<i>Oppimaan oppiminen musiikissa</i>			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin	3.lk: Oppilas asettaa tavoitteet musiikilliselle osaamiselleen. 4.lk, 5.lk: Oppilas asettaa tavoitteet musiikilliselle osaamiselleen ja toimii niiden mukaisesti. 6.lk: Oppilas asettaa tavoitteet musiikilliselle osaamiselleen ja toimii niiden mukaisesti sekä arvioi omaa osaamistaan.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L1

TAULUKKO 58: Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3 - 6

9.3.11 Kuvataide

Vuosiluokilla 3 - 6 oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6:

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja

luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu</i>			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	3.lk: Oppilas tekee havaintoja ja kuvia ympäristöstä ja tilasta. Oppilas opettelee kuvallisten välineiden käyttöä ilmaisukeinona ja tarkastelee omaa käsitystään kuvakulttuurista suhteessa muihin kuvakulttuureihin. 4.lk: Oppilas harjoittelee tekemään havaintoja ja keskustelemaan kuvista ja taiteesta eri yhteyksissä ja eri lähtökohdista. 5.lk: Oppilas tutustuu tekemiinsä kuviin ja hänen omiin valitsemiinsa kuvakulttuureihin. Oppilas tekee monipuolisia havaintoja eri välineitä käyttäen. 6.lk: Oppilas syventää osaamistaan visualisesta havaitsemisesta ja ajattelusta sekä ilmaisee itseään rohkeammin.	S1 Omat kuvakulttuurit: Visuaalisen työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaiden tekemät kuvat ja kuvakulttuurit. S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Sisältöjä valitaan erilaisista rakennetuista ja luonnon ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa. S3 Taiteen maailmat: Eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotettu kuvataide, taideteokset ovat kuvallisen työskentelyn lähtökohtana, taiteen ominaisiin toimintatapoihin perehtyminen, taiteen eri lajit sekä erilaiset käsitykset taiteesta.	L1, L3, L4, L5
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	3.lk: Oppilas oppii keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä perustelemaan omia ajatuksiaan. 4.lk: Oppilas havainnoi moniaistisesti taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria. Oppilas perustelee omia näkemyksiään. 5.lk, 6.lk: Oppilas kuvailee taiteeseen, ympäristöön	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L4, L5, L6

	ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintoja. Oppilas perustelee omia näkemyksiään.		
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	3.lk: Oppilas rakentaa kuvallisen ilmaisun kautta havaintoja rakennetusta ympäristöstä (leikkipuistot ja omat leikkipaikat). Oppilas käyttää erilaisia materiaaleja ja tekniikoita kuvallisessa ilmaisussa. Oppilas ymmärtää oman kuvakulttuurin merkityksen osallistumiselle eri yhteyksissä, yhteisöissä ja ympäristöissä. 4.lk: Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisia työtapoja käyttäen ja niissä harjaantuen. 5.lk, 6.lk: Oppilas oppii ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvien avulla sekä käyttämään muita tiedon tuottamisen tapoja.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L4, L5
<i>Kuvallinen tuottaminen</i>			
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	3.lk: Oppilas tutustuu värioppiin: värillä vaikuttaminen, väri ilmiönä ja ilmaisukeinona. Oppilas harjoittelee sommittelua: kuvan perustekijät ja muuttajat (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike). 4.lk: Oppilas tutustuu värioppiin: väriympyrä / puhtaat värit, vastavärit, värin murtaminen, värisymboliikka. Oppilas syventää taitojaa sommittelusta: kuvan perustekijät ja muuttajat (piste, viiva, pinta, muoto, väri, tila ja liike). 5.lk: Oppilas syventää osaamistaan väriopista: värin taittaminen, värin läpinäkyvyys ja peittävyys / vesiväritekniikka ja peite-	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L5, L6

	väritekniikka. Oppilas syventää osaamistaan sommittelusta: kuvakoot ja kuvakulmat. 6.lk: Oppilas harjoittelee perspektiivin alkeita ja mittasuhteilla leikkelyä.		
T5 ohjata oppilasta tutkimaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	3.lk: Oppilas tutkii omaa laajenevaa elämänpiiriä ja sen kuvakulttuuria sekä oppii asettamaan tavoitteet kuvalliselle ja pitkäjänteiselle työskentelylle. 4.lk: Oppilas tutkii omaa laajenevaa elämänpiiriä ja sen kuvakulttuuria sekä oppii asettamaan tavoitteet pitkäjänteiselle kuvalliselle työskentelylle ja arvioimaan tavoitteiden saavuttamista. 5.lk, 6.lk: Oppilas tutkii median ja virtuaalimaailman tuottamia kuvia sekä niiden merkitystä maailmassa. Oppilas asettaa tavoitteet kuvalliselle työskentelylle ja arvioi tavoitteiden saavuttamista. Oppilas työskentelee pitkäjänteisesti.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L3, L5
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	3.lk: Oppilas tutustuu kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttää niitä viestinnässään. 4.lk: Oppilas tunnistaa kuvakulttuurisia arvoja ja keskustelee niistä. 5.lk, 6.lk: Oppilas tarkastelee sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta kuvien tulkintaan. Oppilas tulkitsee kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L4, L7
<i>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</i>			
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatuokinnan menetelmiä	3.lk: Oppilas tutustuu eri yhteisöjen ja ryhmien tuottamiin kuviin ja tutkii vakiintuneita kuvakulttuureita uudistavia kuvia ja ilmiöitä. 4.lk: Oppilas tutustuu eri	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L4, L5, L6

	yhteisöjen ja ryhmien tuottamiin kuviin ja tutkii vakiintuneita kuvakulttuurireita uudistavia kuvia ja ilmiöitä. Oppilas tutkii todellisuuden ja fiktion suhdetta kuvissa. 5.lk: Oppilas tutkii ihmistä kuvassa ja erilaisten medioiden kuvia sekä opettelee tulkitsemaan mainoskuvia ja analysoimaan uutiskuvia. 6.lk: Oppilas arvioi omaa ja taiteilijan näkemyksen suhdetta toisiinsa. Oppilas tutustuu paikalliseen taiteeseen ja taiteilijaan. Oppilas alkaa kehittää omaa taiteellista tyyliään.		
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	3.lk: Oppilas tutustuu eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotettuun kuvataiteeseen. Oppilas tekee havaintoja ja tarkastelee kuvia ja taideeri lähtökohdista. 4.lk: Oppilas tutustuu erilaisiin käsityksiin taiteesta ja pohtii omankulttuuridentiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen. Oppilas tutustuu Suomen kulttuurin taiteeseen. 5.lk: Oppilas tutustuu Antiikin taiteeseen ja sen hyödyntämiseen nykyajan kuvakulttuurissa, arkkitehtuurissa ja omassa lähiympäristössään. 6.lk: Oppilas tunnistaa ja tulkitsee visuaalisen kulttuurin historiallisia ja kulttuurisia näkökulmia ja käyttää niitä työskentelyssään.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L6, L7
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	3.lk: Oppilas käyttää taideoksia kuvallisen työskentelyn lähtökohtana ja tutustuu eri aikojen ja kulttuurien kuvalliseen ilmaisuun käyttäen niitä omassa kuvissaan. 4.lk: Oppilas käyttää	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L5, L6

	oman kuvallisen työskentelyn lähtökohtana taiteelle ominaisia toimintatapoja ja tutustuu taiteen eri lajeihin. 5.lk: Oppilas käyttää oman kuvallisen työskentelyn lähtökohtana tarkastelemalla historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutuksia. 6.lk: Oppilas tarkastelee erilaisia kuvailmaisutapoja taiteessa ja hyödynnä niitä omassa kuvallisessa työskentelyssä.		
<i>Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen</i>			
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	3.lk: Oppilas keskustelee visuaalisessa kulttuurissa esille tulevista arvoista. 4.lk: Oppilas keskustelee ja tunnistaa visuaalisessa kulttuurissa esille tulevia arvoja. 5.lk, 6.lk: Oppilas ilmaisee ja perustelee oman näkemyksen taiteessa, visuaalisessa kulttuurissa ja ympäristössä ilmenevistä arvoista.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L3, L4, L6, L7
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisusaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	3.lk: Oppilas huomioi esteettiset ja eettiset arvot. 4.lk: Oppilas huomioi esteettiset, eettiset ja kestävä kehityksen arvot työtavoja ja menetelmiä valitessa. 5.lk: Oppilas huomioi kulttuuriseen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyvät näkökulmat kuvallisessa ilmaisussa. 6.lk: Oppilas pohtii esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja sekä kulttuurista moninaisuutta ja huomioi kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valinnoissaan.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L4, L7

TAULUKKO 59: Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3 - 6

9.3.12 Käsityö

Vuosiluokilla 3 - 6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla.

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6:

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja.

S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja.

S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin.

S6 Dokumentointi ja arviointi: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas tutustuu monimuotoiseen materiaalliseen ja teknologiseen ympäristöön. Oppilas työstää suunnitelmia omien kokeilujen pohjalta.	S1 Ideointi: Suunnittelussa hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia rakennetusta ja luonnon ympäristöstä sekä esineiden havainnointia ja analysointia. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään	L1, L2

		sitä tarvittaessa. Kokeil- laan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita. Harjoitellaan suunnitel- man dokumentointia sa- nallisesti ja/tai visuaali- sesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mit- toja, määriä ja mittakaa- voja. S3 Kokeilu: Tutkitaan ma- teriaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemi- sessä tarvittavien tavalli- simpien koneiden ja lait- teiden toimintaperiaat- teita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan moni- puolisesti erilaisia materi- aaleja. S4 Tekeminen: Valmiste- taan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttami- seen käytetään monenlai- sia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työ- välineitä, koneita ja lait- teita. Noudatetaan tehtyä suunnitelmaa. S5 Soveltaminen: Alan peruskäsitteistö, turvalli- set materiaalit ja työtavat. S6 Dokumentointi ja arvi- ointi: Tieto- ja viestintätek- nologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Opetel- laan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.	
T2 ohjata oppilasta hah- mottamaan ja hallitse- maan kokonainen käsi- työprosessi ja sen do- kumentointi	3.lk: Oppilas harjoittelee kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mitto- jen merkitsemistä. Oppi- las täydentää suunnitel- maa visuaalisesti ja kirjal- lisesti sekä dokumentoi käsityöprosessin. 4.lk: Oppilas laatii omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitel- man ja kehittää sitä tarvit- taessa. Oppilas doku- mentoi käsityöprosessin	S1 Ideointi S2 Suunnittelu S3 Kokeilu S4 Tekeminen S5 Soveltaminen S6 Dokumentointi ja arvi- ointi	L1, L5

	eri vaiheissa. 5.lk, 6.lk: Oppilas laatii omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelman ja kehittää sitä tarvittaessa. Oppilas dokumentoi käsityöprosessin eri vaiheissa. Oppilas harjoittelee suunnitelman dokumentointia sanallisesti, visuaalisesti ja numeerisesti.		
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	3.lk: Oppilas valmistaa omien ja yhteisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia, joissa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus. 4.lk: Oppilas valmistaa omien ja yhteisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia, joissa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus. Oppilas työstää teoksia tai tuotteita, joiden toteuttamiseen käytetään tarvittavia käsityötekniikoita, laitteita ja koneita. 5.lk: Oppilas valmistaa omien ja yhteisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia, joissa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus. Oppilas työstää teoksia tai tuotteita, joiden toteuttamiseen käytetään tarvittavia käsityötekniikoita, laitteita ja koneita. Oppilas työskentelee itsetehdyn suunnitelman ohjaamana. 6.lk: Oppilas valmistaa omien ja yhteisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia, joissa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus. Oppilas työstää teoksia tai tuotteita, joiden toteuttamiseen käytetään tarvittavia käsityötekniikoita, laitteita ja koneita. Oppilas työskentelee itsetehdyn suunnitelman ohjaamana ja	S1 Ideointi S2 Suunnittelu S3 Kokeilu S4 Tekeminen	L2, L4, L5

	suunnittelee omaa työskentelyä varten työohjeen.		
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	3.lk: Oppilas opettelee käyttämään käsityön peruskäsitteistöä ja kokeilemaan kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit. Oppilas kokeilee aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi: mitaaminen ja merkitseminen (kaava), pensselin käyttö, koneompelun alkeet, silittäminen, metallin taivuttaminen, lankatöiden alkeet. 4.lk: Oppilas opettelee käyttämään käsityön peruskäsitteistöä ja kokeilemaan kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit. Oppilas kokeilee aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi seuraavia: kaava ja levityskuva, teknisen piirtämisen perusteet, koneompeluun liittyviä saumarakenteita, puun lastuaminen, erilaisen pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen), poraaminen (esim. akkuporakone). 5.lk: Oppilas käyttää käsityön peruskäsitteistöä ja kokeilee kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, paperi, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit. Oppilas kokeilee aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi seuraavia: kankaan kuviointi ja painanta, hiominen, viilaaminen, höylää-	S3 Kokeilu S5 Soveltaminen	L4, L6

	minen, maalaaminen, pet- saaminen, lakkaaminen, öljyminen, muovaami- nen, liitokset, robotiikkaan tutustuminen, kierrätys, korjaaminen ja uu- siokäyttö 6.lk: Oppilas käyttää käsi- työn peruskäsitteistöä ja kokeilee kovia ja peh- meitä materiaaleja: puu, metalli, muovi, kuidut, lan- gat, kankaat, nahka, pa- peri, luonnonmateriaalit, kierrätysmateriaalit. Oppi- las kokeilee aiemmin opit- tujen tekniikoiden lisäksi seuraavia: poraaminen (esim. pylväsporakone), koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha), kolmiulotteinen rakenne, teknologiaopetus (esim. ompelekoneen ohjel- mointi), metallin muok- kaus. Oppilas valitsee materiaalin tarkoituksen- mukaisesti ja käyttää ma- teriaaleja oikein sekä yh- distelee niitä.		
T5 kannustaa oppilasta toi- mimaan pitkäjännitsei- sesti ja vastuuntuntoi- sesti, huolehtimaan tur- vallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön so- pivaa välineistöä.	3.lk, 4.lk: Oppilas tutustuu ohjatusti tavallisimmin työskentelyssä käytettä- vien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin ja soveltaa kokeiluja turval- listen työtapojen mukai- sesti. Oppilas ottaa vas- tuuta omasta työstä ja harjoittelee työskentele- mään tavoitteellisesti. 5.lk, 6.lk: Oppilas tutustuu ohjatusti tavallisimmin työskentelyssä käytettä- vien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin ja soveltaa näin hankittua tietoa omassa työssä. Oppilas tekee kokeiluja turvallisten työtapojen mukaisesti ja ottaa vas- tuuta omasta työstä sekä työskentelee tavoitteelli- sesti.	S1 Ideointi S2 Suunnittelu S3 Kokeilu S4 Tekeminen S5 Soveltaminen	L3, L6

T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	3.lk: Oppilas tutustuu ohjelmoinnin mahdollisuuksiin käsitöissä ja hyödyntää TVT-mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas käyttää TVT:tä ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.	S1 Ideointi S2 Suunnittelu S6 Dokumentointi ja arviointi	L5
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	3.lk: Oppilas tarkastelee suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutusta osana itsearviointia. Oppilas harjoittelee vertaispalautteen vastaanottamista ja antamista. 4.lk: Oppilas osallistuu oman ja toisten töiden rakentavaan arviointiin ja vertaispalautteen vastaanottamiseen sekä antamiseen. 5.lk, 6.lk: Oppilas osallistuu oman ja toisten töiden rakentavaan arviointiin ja vertaispalautteen vastaanottamiseen sekä antamiseen. Oppilas harjoittelee yksilö- ja ryhmäpalautetta käsityöprosessin arvioinnin avulla prosessin edetessä.	S6 Dokumentointi ja arviointi	L1, L4, L7
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantopaja kriittisesti	3.lk: Oppilas tarkastelee kulutus- ja tuotantotavan vaikutusta tuotteen elinkaareen. 4.lk: Oppilas tarkastelee kulutus- ja tuotantotavan vaikutusta tuotteen elinkaareen ja perehtyy laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin. 5.lk, 6.lk: Oppilas tarkastelee kulutus- ja tuotantotavan vaikutusta tuotteen elinkaareen ja perehtyy laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin. Oppilas tutustuu rakenteiden	S1 Ideointi S2 Suunnittelu S3 Kokeilu S5 Soveltaminen	L1, L3, L7

	syntyyn ja energian käyttöön.		
--	-------------------------------	--	--

TAULUKKO 60: Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3 – 6

9.3.13 Liikunta

Vuosiluokilla 3 - 6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3 - 6:

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja autamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas on kiinnostunut itsestään liikkujana ja yrittää parhaansa liikuntatehtävissä.	S1 Fyysinen toimintakyky: Valitaan oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja, vahvistetaan ta-	L1, L3

		sapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla sekä harjaannutetaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Lisäksi uintia, vesiliikuntaa, vesipelastuksen harjoittelua ja oman toimintakyvyn arviointia. 5. luokalla valtakunnalliset Move!-mitaukset	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas liikkuu tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa ja muuntelee liikkumistaansa havaintojensa perusteella. Oppilas tutustuu ja harjoittelee liikkumista seuraavien toimintojen kautta: pelit, leikit, välineen käsittely, luontoliikunta, suunnistus.	S1 Fyysinen toimintakyky	L1, L3, L4
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas kokeilee ja kehittää tasapaino- ja liikkumistaitojaan eri ympäristöissä. Oppilas harjoittelee liikkumistaitojaan seuraavien toimintojen avulla: pelit, leikit, hyppyt eri alustoilla, kiipeily, luistelu, hiihto. Oppilas harjoittelee tasapainotaitojaan seuraavasti: heilunnat telineillä, pyörimiset kehon eri akselien ympäri, tasapainoilu.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa	3.lk, 4.lk: Oppilas kokeilee ja kehittää välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti eri ympäristöissä seuraavien toimintojen avulla leikit, maila- ja pallopelit, heittolajit, välinevoimistelu. 5.lk, 6.lk: Oppilas kokeilee ja kehittää välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti eri ympäristöissä	S1 Fyysinen toimintakyky	L3

	seuraavien toimintojen avulla: leikit, maila- ja pallopelit, heittolajit, välinevoimistelu, erilaisten pallojen haltuun ottaminen, lyöminen ja potkaiseminen.		
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa	3.lk 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas osaa arvioida omia taitojaan ja kehittää omia fyysisiä ominaisuuksiaan asettamalla itselleen realistisia tavoitteita ominaisuuksien kehittämiseksi. Oppilas harjoittelee erilaisia liikuntamuotoja, lihaskuntoharjoittelua, venytelyä.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	3.lk: Oppilas osaa edetä vedessä selällään ja harjoittelee selkäuintia, vesileikkejä ja muita vesipelejä. 4.lk: Oppilas kehittää perusuimataitojaan ja osaa uida 50 m kahta uinitapaa käyttäen sekä sukeltaa 5m pinnan alla: Oppilas harjoittelee: rintauinti, sukellukset, hypyt, vesileikit ja -pelit, turvallisuus vedessä. 5.lk: Oppilas kehittää uimataitoaan seuraavilla lajeilla: krooliuinti, matkauinti, vesileikit ja -pelit 6.lk: Oppilas vahvistaa uimataitoaan. Oppilas osaa uida 200 m (josta 50 m selällään) yhtäjaksoisesti. Oppilas oppii pelastustaitoja.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas huomioi turvallisuuden liikuntatunneilla ja toimii tunneilla asiallisesti.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3, L6, L7
<i>Sosiaalinen toimintakyky</i>			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja	3.lk, 4.lk: Oppilas huomioi toiset ja kykenee yhteistyöhön kaikkien kanssa. Oppilas harjoittelee ja oppii säätelemään tunneilmaisuaan.	S2 Sosiaalinen toimintakyky: Pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä	L2, L3, L6, L7

tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	5.lk, 6.lk: Oppilas huomioi toiset ja kykenee yhteistyöhön kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä tunneilmaisuaan.	tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.	
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	3.lk, 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas pelaa ja leikkii sääntöjen mukaisesti ja harjoittelee suhtautumaan toisiin pelaajiin sekä tuomariin myönteisesti pelitilanteissa ja niiden jälkeen.	S2 Sosiaalinen toimintakyky	L2, L6, L7
<i>Psyykkinen toimintakyky</i>			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja	3lk: Oppilas harjoittelee arvioimaan ja kehittämään itseään liikkujana. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas arvioi ja kehittää itseään liikkujana.	S3 Psyykkinen toimintakyky: Pitkäjänteisen työskentelyn harjoittelu yksin ja yhdessä tavoitteen saavuttamiseksi, vastuun ottamisen harjoittelu yhteisissä tehtävissä sekä myönteisten tunteiden kokemukset iloa ja virkistystä tuottavissa liikuntatehtävissä, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.	L1, L2, L3
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	3.lk: Oppilas suhtautuu itseensä liikkujana myönteisesti ja harjoittelee toimimaan rakentavasti yhteisön jäsenenä. 4.lk, 5.lk, 6.lk: Oppilas suhtautuu itseensä liikkujana myönteisesti ja toimii rakentavasti yhteisön jäsenenä.	S3 Psyykkinen toimintakyky	L1, L2

TAULUKKO 61: Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3 - 6

9.3.14 Oppilaanohjaus

Vuosiluokilla 3 - 6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua. Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.

10 VUOSILUOKAT 7 - 9

10.1 Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe sekä vuosiluokkien 7 - 9 tehtävä

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää. Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

10.2 Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7 - 9

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty aikaisemmin. Tässä kuvataan, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 7-9. Erityisen tärkeää on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa. Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen.

Vuosiluokilla 7 - 9 ajattelua ja oppimaan oppimista tuetaan osallistamalla oppilas keskusteluun hänelle ominaisista työskentelytavoista ja asioista, jotka helpottavat hänen työskentelemistä. Yhdessä pohditaan myös pienten arkisten valintojen seurauksia oman hyvän elämän kannalta. Aikuisten tehtävä on mallintaa oppilaille heidän tunteidensa tunnistamista ja nimeämistä sekä toimimista sosiaalisissa tilanteissa. Arjessa harjoitellaan oppilaan kanssa ottamaan vastuuta yhdessä sovitusta asioista sekä huolehtimaan omista tavaroistaan. Päivän struktuuri kerrataan aamuisin, jonka yhteydessä oppilas kirjoittaa tarvitessaan asiat haluamallaan tavalla muistiin. ART-harjoitteiden avulla oppilas harjoittelee itsensä ilmaisemista sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla eri ympäristöissä ja oppii tunnistamaan oikean ja väärän merkityksen yksilön- ja yhteisön tasolla.

Oppilaille painotetaan vuorokausirytmien tärkeyttä, terveellisen ravinnon ja liikunnan merkitystä

ihmisen hyvinvoinnin perustana. Opetellaan vertailemaan erilaisista tietolähteistä saatavan tiedon luotettavuutta tieto- ja viestintäteknologiaa hyväksikäyttäen. Pohditaan mitä tietoja on soveliaista julkaista itsestä tai muista. Työharjoittelussa oppilaalla on mahdollisuus saada kokemuksia työelämästä ja sen pelisäännöistä sekä harjoitella työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä yhteistyö- ja vuorovaikutustilanteissa. Työharjoittelu tukee myönteisen asenteen kehittymistä työtä kohtaan. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia vaikuttaa arkeensa tekemällä valintoja. Aikuisen tulee muistuttaa nuorta hänen realistisista tulevaisuuden suunnitelmista ja niihin liittyvistä ammatillisista valinnoista.

<i>Laaja-alaiset tavoitteet</i>	<i>Vuosiluokat 7 - 9</i>
<i>L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen</i>	- harjoitella ottamaan vastuuta omasta opiskelusta (suunnittelu, tavoitteellinen työskentely) - harjoitella keinoja tarkkaavuuden ja keskittyneisyyden ylläpitämiseen - asioiden välisen syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen vahvistuminen - pohtia oikeaa ja väärää sekä hyvää elämää - jatko-opintomahdollisuuksien tarkasteleminen, omat vahvuuden ja kiinnostuksen kohteet huomioiden
<i>L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu</i>	- hahmottaa eri kulttuurien kirjo yhteiskunnassa - harjoitella ilmaisemaan mielipiteensä rakentavasti ja soveltaa osaamistaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa - harjoitella tunnistamaan, nimeämään ja ilmaisemaan tunteita sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla
<i>L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot</i>	- opetella tunnistamaan omaa ja toisten hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä - harjoitella vastuunottamista arjessa (tavarat, aikataulut, paikat, käyttäytymisen seuraukset, vaarojen ennakointi ja välttäminen) - harjoitella ristiriitaisten tunteiden ja ajatusten kohtaamista ja hallintaa - kehittää valmiuksia suojata yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan - pohtia henkilökohtaista rahankäyttöä
<i>L4 Monilukutaito</i>	- harjoitella tekstien analyttistä tarkastelua - rohkaistua käyttämään monilukutaitojaan eri tilanteissa
<i>L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen</i>	- syventää tietoja ja taitoja siitä, kuinka tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää elämässään - syventää tietoja ja taitoja turvallisesta ja eettisesti kestävästä tieto- ja viestintäteknologisesta käytöstä
<i>L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys</i>	- vahvistaa tietoutta, kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan - saada kokemuksia työelämästä - harjoitella työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja
<i>L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen</i>	- saada kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemuksia omassa luokkayhteisössä - opetella pohtimaan erilaisten toimintatapojen oikeutusta eri näkökulmista - syventää ymmärrystä omien valintojen ja tekojen merkityksestä itselle, lähiyhteisölle ja luonnolle

	• pohtia menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja

TAULUKKO 62: Sateenkaaren erityiskoulu: Laaja-alaisten tavoitteiden painotukset

10.2.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Vuosiluokilla 7 - 9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediaisissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilma- piiriin. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvitta- vien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syven- netään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Vuosiluokilla 7 - 9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaiku- tuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintunte- musta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuo- rovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselli- seen ja monipuoliseen lukemiseen.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosi- luokilla 7 - 9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syn- tyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väit- tely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypil- lisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan val- misteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

S2 Tekstien tulkitseminen: Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiiv- isiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilai- sia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämi- sen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mieli- piteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Laajennetaan lukuharrastusta nuorten- kirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, eri- laisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri taroituksiin sopiviksi. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omista teksteistä. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyleille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja media-kulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</i>			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	7.lk: Oppilas harjoittelee kommunikoidaan rakentavasti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä. 8.lk: Oppilas kommunikoi rakentavasti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja osaa kunnioittaa vuorovaikutuskumppaneitaan. 9.lk: Oppilas syventää taitojaan kommunikoida rakentavasti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista	L2, L3, L6, L7

		ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatterilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmistettujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.	
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	7.lk: Oppilas harjoittelee ilmaisemaan itseään selkeästi, kiinnittää huomiota ilmaisun sanavalintoihin ja harjoittelee näkemystensä perustelemista. 8.lk: Oppilas ilmaisee itseään selkeästi ja rakentavasti sekä osaa perustella näkemyksiään. 9.lk: Oppilas ilmaisee itseään selkeästi ja rakentavasti, osaa perustella näkemyksiään ja muokata tarvittaessa omaa näkemystään kuulemansa perusteella.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	7.lk: Oppilas tiedostaa kielelliseen ja ei-kielelliseen viestintään liittyviä asioita. 8.lk: Oppilas osaa nimetä kielellisiä ja ei-kielellisiä viestintään kuuluvia asioita ja harjoittelee niiden huomioimista omassa ilmaisussaan. 9.lk: Oppilas huomioi ilmaisussaan kielellisen ja ei-kielellisen viestinnän keinoja.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	L1, L2, L3, L7
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa	7.lk: Oppilas harjoittelee havainnoimaan omaa ilmaisuaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita.	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	L1, L2, L6, L7

viestintäänsä, tunnista- maan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös moni- mediaisissa viestin- täympäristöissä	8.lk: Oppilas pystyy myös itsenäisesti tekemään ha- vaintoja omasta ilmaisus- taan. 9.lk: Oppilas osaa realisti- sesti havainnoida omaa ilmaisuaan, tunnistaa vahvuuksia ja kehittämis- alueita.		
<i>Tekstien tulkitseminen</i>			
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	7.lk: Oppilas harjoittelee erilaisten tekstien luke- mista, oleellisen tiedon poimimista teksteistä ja pohtii lukemisensa kehit- tämistarpeita. 8.lk: Oppilas harjaantuu erilaisten tekstien lukijana ja tulkitsijana sekä arvioi lukemisensa kehittämis- tarpeita. 9.lk: Oppilas syventää tai- tojaan lukea ja tulkita eri- laisia tekstejä sekä osaa realistisesti arvioida luke- misensa kehittämis- tarpeita.	S2 Tekstien tulkitsemi- nen: Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään luke- malla ja tutkimalla fiktiiv- siä, media- ja asiateks- tejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tieto- kirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa otta- viin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja kes- keisiin kielellisiin piirtei- siin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusas- teiden, asenteiden ja af- fektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin kei- noin, referointiin, asioi- den välisten suhteiden osoittamiseen perustelu- keinoihin ja retorisiin kei- noin. Tutustutaan ku- vaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoi- tusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen luki- jan kysymyksiä. Laajen- netaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tieto- kirjallisuuteen. Tutustu-	L1, L2; L4

		taan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.	
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas tutustuu erilaisiin kaunokirjallisiin, asia- ja mediateksteihin.	S2 Tekstien tulkitseminen	L1, L2, L4, L5
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	7.lk: Oppilas kehittää kriittistä lukutaitoaan ja laajentaa sanavarastoaan. 8.lk: Oppilas kehittää kriittistä lukutaitoaan ja harjoittelee tekstien tulkintaa tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja laajentaa sanavarastoaan. 9.lk: Oppilas pystyy arvioimaan kriittisesti lukemiin tekstejä, tulkitsee niitä rohkeasti ja vakiinnuttaa käsitevarantoaan.	S2 Tekstien tulkitseminen	L1, L2, L4
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	7.lk: Oppilas harjoittelee arvioimaan eri lähteistä saadun tiedon luotettavuutta ja käyttökelpoisuutta. 8.lk: Oppilas pystyy arvioimaan eri lähteistä hankkimaansa tietoa ja valitsemaan niistä omaan käyttötarkoitukseensa soveltuvat tiedot. 9.lk: Oppilas syventää tiedon arviointitaitojaan sekä tiedon tarkoituksenmukaisen käyttämisen taitojaan.	S2 Tekstien tulkitseminen	L2, L4, L5, L6
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	7.lk: Oppilas saa kokemuksia fiktiivisestä tuotannosta lukien, kuunnel- len tai katsellen sekä harjoittelee jakamaan kokemuksensa. 8.lk: Oppilas saa kokemuksia fiktiivisestä tuotannosta lukien, kuunnel- len tai katsellen sekä osaa kuvailla kokemuksi- aan. 9.lk: Oppilas saa koke-	S2 Tekstien tulkitseminen	L1, L2, L4, L5

	muksia fiktiivisestä tuotannosta lukien, kuunnel- len tai katsellen sekä ku- vailee kokemuksiin su- juvasti.		
<i>Tekstien tuottaminen</i>			
T10 rohkaista oppilasta ilmai- semaan ajatuksiin kir- joittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vah- vuuksiaan ja kehittämis- kohteitaan tekstin tuotta- jana	7.lk: Oppilas harjoittelee ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja opettelee tunnistamaan omia vah- vuuksiaan ja kehittämis- kohteitaan tekstin tuotta- jana. 8.lk: Oppilas ilmaisee aja- tuksiaan kirjoittamalla, kirjoittaa erilaisia tekstejä sekä tunnistaa omia vah- vuuksiaan ja kehittämis- kohteitaan tekstin tuotta- jana. 9.lk: Oppilas syventää kir- joittamisen taitojaan ja kehittää realistisia itsear- viointitaitojaan.	S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan fiktiivisiä ja ei- fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisu- aalisina ja verkkotek- steinä. Harjoitellaan teks- tien tuottamista vaiheit- tain. Annetaan ja vas- taanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien ta- voitteisiin ja arviointikri- teereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, oh- jaaville ja erityisesti pohti- ville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä teks- tuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyö- dynnetään tätä tietoa tuo- tettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohde- ryhmille ja eri tarkoituk- siin sopiviksi. Syvenne- tään ymmärrystä kirjoite- tun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappalei- den, virkkeiden ja lausei- den rakenteita ja opitaan käyttämään asioiden vä- listen suhteiden ilmaisu- keinoja sekä ilmaise- maan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen il- maisutapoja, sekä harjoi- tellaan niiden käyttöä omissa teksteissä. Vah- vistetaan opiskelussa tar- vittavien tekstien tuotta- misen taitoja, kuten refe- roimista, tiivistämistä,	L2, L4, L5, L7

		muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuottaessa.	
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	7.lk: Oppilas tuottaa kertovia ja kuvaavia tekstejä ja harjoittelee tilanteisiin sopivia ilmaisutapoja. 8.lk: Oppilas tuottaa ohjaavia ja kantaa ottavia tekstejä ja harjoittelee tilanteisiin sopivia ilmaisutapoja. 9.lk: Oppilas tuottaa pohtivia tekstejä ja harjoittelee tekstiin sopivia ilmaisutapoja.	S3 Tekstien tuottaminen	L2, L4, L5
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	7.lk: Oppilas tiedostaa kirjoittamisen olevan prosessi, harjoittelee tuottamaan tekstiä yhdessä toisten kanssa sekä kehittää taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta. 8.lk: Oppilas ymmärtää tekstin tuottamisen prosesseja yksin ja yhdessä sekä vahvistaa taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta. 9.lk: Oppilas ymmärtää erilaisia tekstin tuottamisen prosesseja sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta rakentavasti.	S3 Tekstien tuottaminen	L2, L4, L5, L6
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintätekniikan käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	7.lk, 8lk, 9.lk: Oppilas vahvistaa kirjoittamisen taitojaan viestinnän, tekstien tuottamisen, kielitiedon ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisen näkökulmista.	S3 Tekstien tuottaminen	L2, L4, L5, L6
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon	7.lk: Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja, hahmottaa	S3 Tekstien tuottaminen	L2, L4, L5, L7

hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolista-maan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallin-taa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti ver-kossa yksityisyyttä ja te-kijänoikeuksia kunnioit-taen	monipuolista lähteiden käyttöä tekstien tuottami-nessa sekä tiedostaa ver-kossa toimimisen eettisiä periaatteita. 8.lk: Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttä-misen taitoja, ymmärtää lähteiden käyttöä tekstien tuottamisessa, harjoitte-lee viittaustapojen käyt-töä ja hallitsee verkossa toimimisen eettisiä peri-aatteita. 9.lk: Oppilas syventää tie-don hallinnan ja käyttämi-sen taitoja, osaa käyttää joitakin lähteitä tuottaes-saan tekstiä, osaa käyt-tää jotakin viittaustapaa tekstissään ja toimii ver-kossa eettisiä periaatteita noudattaen.		
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata oppilasta syven-tämään kielitietoisuut-taan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauk-sia	7.lk: Oppilas tiedostaa kielellisten valintojen mer-kityksiä ja seurauksia pu-hutussa ja kirjoitetussa viestinnässä sekä kehit-tää kielitietoisuuttaan. 8.lk: Oppilas osaa ku-vailla kielellisten valinto-jen merkityksiä ja seu-rauksia puhutussa ja kir-joitettussa viestinnässä, tunnistaa kielen raken-teita sekä vahvistaa kieli-tietoisuuttaan. 9.lk: Oppilas osaa ku-vailla ja arvioida kielellis-ten valintojen merkityksiä ja seurauksia puhutussa ja kirjoitetussa viestin-nässä, tunnistaa kielen rakenteita, tyylipiirteitä ja sävyjä sekä syventää kie-litietoisuuttaan.	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtämi-nen: Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merki-tyksiä ja käytetään käsit-teitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Teh-dään tekstejä eritellen havaintoja kielen raken-teista, eri rekistereille ja tyylielle tyypillisistä piir-teistä ja kielellisten valin-tojen vaikutuksesta teks-tin tyyliin ja sävyyn. Tu-tustutaan Suomen kieliti-lanteeseen, kielten suku-laisuussuhteisiin, suo-men sukukieliin ja suo-men kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen oh-jailun periaatteisiin. Ver-taillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustu-taan suomen kielelle tyy-pillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaiku-tusta toisiinsa sanaston	L1, L2, L4

		ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuuriin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.	
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuutta ja kulttuurinäkemyksiään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	7.lk: Oppilas tutustuu monenlaiseen kirjallisuuteen ja hahmottaa kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään. 8.lk: Oppilas tutustuu monenlaiseen kirjallisuuteen, osaa kuvailla kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään ja jakaa kulttuurielämyksiään toisten kanssa. 9.lk: Oppilas tutustuu monenlaiseen kirjallisuuteen ja osaa nimetä kirjallisuuden eri lajeja, osaa kuvailla kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään ja jakaa kulttuurielämyksiään asianmukaista käsitteistöä käyttäen.	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	L1, L2, L4
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostamaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään	7.lk: Oppilas tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja pohtii äidinkielen merkitystä elämässään. 8.lk: Oppilas tiedostaa Suomen kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden, osaa kuvailla äidinkielen merkitystä ja	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	L2, L4, L6, L7

sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	hahmottaa omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. 9.lk: Oppilas ymmärtää Suomen kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden, osaa kuvailla niitä sekä omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään.		
--	---	--	--

TAULUKKO 63: Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.2 Toinen kotimainen kieli

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Havainnoidaan Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteitä sekä Pohjoismaita yhdistäviä tekijöitä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin.

S2 Kielenopiskelutaidot: Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa.

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajan-kohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</i>			
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	7.lk: Oppilas hahmottaa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan. 8.lk: Oppilas oppii kerto- maan, mitä kieliä Pohjois- maissa puhutaan ja ku- vailemaan Pohjoismaita	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten yhtäläisyyksien ja erojen tarkasteleminen ja vertaileminen.	L2, L5

	yhdistäviä tekijöitä. 9.lk: Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.		
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	7.lk, 8lk: Oppilas hahmottaa ruotsin kielen säännönmukaisuuksia, oppii tunnistamaan ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja oppii vertailemaan, miten sama asia ilmaistaan suomen tai englannin kielessä. 9.lk: Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja harjoittelee johtopäätösten soveltamista, tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä sekä osaa verrata ilmaisutapaa suomen ja englannin kielen ilmaisutapoihin.	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitoisuuteen	L1, L4
<i>Kielenopiskelutaidot</i>			
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	7.lk: Oppilas harjoittelee omien kielenopiskelutavoitteiden asettamista, realistista arvioimista ja myönteistä suhtautumista oppituntien vuorovaikutustilanteisiin. 8.lk: Oppilas oppii asettamaan itselleen realistisia kielenopiskelutavoitteita, harjaantuu itsearviointissa ja vuorovaikutustilanteissa toimimisessa. 9.lk: Oppilas osaa asettaa itselleen kielenopiskelutavoitteita, arvioida opiskelutapojaan ja toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kunnioittaen ja kannustaen.	S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.	L1
T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin	7.lk, 8.lk: Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella.	S2 Kielenopiskelutaidot	L2, L7

kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	9.lk: Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohdita, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.		
<i>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</i>			
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	7.lk: Oppilas harjoittelee suullista ja kirjallista vuorovaikutusta arjen rutiinimaisissa viestintätilanteissa. 8.lk: Oppilas harjaantuu suullisessa ja kirjallisessa arjen rutiininomaisten viestintätilanteiden hallitsemisessa. 9.lk: Oppilas syventää suullista ja kirjallista arjen rutiininomaisten viestintätilanteiden hallitsemista.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.	L4
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	7.lk: Oppilas osallistuu viestintään apukeinoja käyttämällä ja elekieltä hyödyntämällä. 8.lk: Oppilas vahvistaa viestintään osallistumisen taitojaan apuvälineitä ja elekieltä hyödyntäen. 9.lk: Oppilas käyttää sujuvasti apuvälineitä ja elekieltä viestintätilanteissa.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	L2, L4
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	7.lk: Oppilas harjoittelee käyttämään yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa. 8.lk: Oppilas oppii käyttämään yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia joissakin rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	L2, L4

	9.lk: Oppilas syventää taitoaan käyttäen yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia joissakin rutiinomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.		
<i>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</i>			
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	7.lk: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja tuttuja ilmaisuja sisältäviä lyhyitä kirjoitettuja tekstejä ja hidasta puhetta harjoitelluista aihepiireistä sekä pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä. 8.lk: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja tuttuja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta tutuista aihepiireistä sekä pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä. 9.lk: Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana sekä pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	L4
<i>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</i>			
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	7.lk: Oppilas harjoittelee ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen lyhyitä ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. 8.lk: Oppilas hallitsee rajallisen määrän lyhyitä ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita tutuista aihepiireistä, harjoittelee kertomaan ja kirjoittamaan joistain arkisista ja itselleen tärkeistä asioista	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	L4, L5

	käyttäen oppimaansa ilmaisuvaramaasta sekä kiinnittää huomiota sanojen ääntämiseen. 9.lk: Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita, pystyy lyhyesti kertomaan tai kirjoittamaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen oppimaansa ilmaisuvaramaasta sekä syventää taitoaan ääntää ruotsin kieltä.		
--	---	--	--

TAULUKKO 64: Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.3 Vieraat kielet

Oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielillä.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet luokilla 7 - 9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa.

S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen</i>			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä	7.lk: Oppilas hahmottaa pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan, ymmärtää englannin asemaa maailmassa sekä tiedottaa kielen ja kulttuurin välisen yhteyden. 8.lk: Oppilas pystyy pääpiirteittäin kuvaamaan, missä englantia puhutaan, harjoittelee pohtimaan kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta sekä hahmottaa arvojen vaihtelevan yksilöllisten kokemusten pohjalta. 9.lk: Oppilas osaa pääpiirteittäin kuvata, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaa, variantteja, arvostusta, kielen ja kulttuurin suhdetta sekä hahmottaa arvojen vaihtelevan yksilöllisten ja kulttuuristen kokemusten pohjalta.	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa.	L1, L2
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	7.lk: Oppilas harjoittelee tuetusti etsimään englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä. 8.lk: Oppilas oppii myös itsenäisesti etsimään tietoa ja opiskelemaan englanninkielisissä toimintaympäristöissä. 9.lk: Oppilas harjaantuu tekemään havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	L1, L2
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, mi-	7.lk: Oppilas hahmottaa englannin keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja rakenteita sekä oppii vertailemaan oman äidinkielen ja englannin ilmaisutapoja.	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	L1, L3

ten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	8.lk: Oppilas hallitsee englannin keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja rakenteita, syventää äidinkielen ja englannin vertailutaitojaan sekä harjoittelee kielitiedon soveltamista. 9.lk: Oppilas syventää englannin kielitiedon tietämystään, taitojaan soveltaa oppimaansa sekä eri kielten ilmaisutapojen vertailutaitojaan.		
<i>Kielenopiskelutaidot</i>			
T4 rohmaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	7.lk: Oppilas harjoittelee asettamaan itselleen kielenopiskelutavoitteita, käyttämään erilaisia opiskelumenetelmiä, arvioimaan opiskelutapojaan ja osallistumaan vuorovaikutustilanteisiin myönteisesti. 8.lk: Oppilas tiedostaa joihtakin realistisia kielenoppimistavoitteita, suhtautuu myönteisesti monipuolisiin opiskelumenetelmiin, harjaantuu omien opiskelutapojen arvioinnissa ja opettelee ilmaisemaan itseään vuorovaikutustilanteissa myönteisesti. 9.lk: Oppilas oppii asettamaan itselleen realistisia kielenopiskelutavoitteita, syventää opiskelutapojensa arviointitaitoja, ilmaisee itseään ymmärrettävästi vuorovaikutustilanteissa ja osaa suhtautua suvaitsevaisesti ja kannustaa ryhmän vuorovaikutustilanteisiin.	S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kielenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia.	L1, L3
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kielenopiskelun valmiuksia	7.lk: Oppilas huomaa, missä hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella. 8.lk: Oppilas osaa tehdä enenevässä määrin havaintoja siitä, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan koulun ulkopuolella	S2 Kielenopiskelutaidot	L1

	sekä koulun päätyttyä. 9.lk: Oppilas tiedostaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.		
<i>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</i>			
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	7.lk: Oppilas rohkaistuu kommunikoimaan jokapäiväisistä asioista, harjoittelee käyttämään kieltä yksinkertaisella tavalla mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. 8.lk: Oppilas harjoittelee monenlaisia jokapäiväisiä viestintätilanteita, syventää taitoja ilmaista mielipiteensä englanniksi, hallitsee joitakin sanontoja ja tiedostaa kohteliaan keskustelun tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja. 9.lk: Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaistamaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtauus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä.	L4
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	7.lk,8.lk: Oppilas harjoittelee viestinnän aloittamista sekä tuntemattoman sanan korvaamista tai kiertämistä viestinnässä. 9.lk: Oppilas pystyy josain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen, harjoittelee neuvottelemään tuntemattomien	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	L4

	ilmauksien merkityksistä.		
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	7.lk: Oppilas tunnistaa viestinnän kulttuurisia piirteitä ja harjoittelee niitä omassa viestinnässään. 8.lk: Oppilas vahvistaa kulttuurisidonnaisia viestintätaitojaan. 9.lk: Oppilas hallitsee keskeisimmät kohteliaisuussäännöt ja pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuuriin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	L2
<i>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</i>			
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	7.lk: Oppilas oppii käyttämään sujuvasti sanastoa tai sanakirjaa kuulemansa tai lukemansa ymmärtämisen tukena. 8.lk: Oppilas ymmärtää kohtalaisesti pääasiat selkeästä yleiskielisestä puheesta tai selkeästi kirjoitetusta tekstistä ja harjoittelee tuntemattomien sanojen päättelemistä asiayhteydestä. 9.lk: Oppilas ymmärtää pääasiat sekä joitakin yksityiskohtia selkeästä yleiskielisestä puheesta tai tekstistä ja pystyy myös valmistautumatta ymmärtämään yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	L4
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheistä kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	7.lk: Oppilas oppii kuvaamaan luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja perustason rakenteita, tunnistaa joitakin idiomaattisia ilmauksia (sanontoja, joita ei voi kääntää sanasta sanaan) ja osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä.	S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä	L5

	8.lk: Oppilas harjoittelee kertomaan ydinkohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista aiheista (todellisista tai kuvitelluista) käyttäen perustason sanastoa ja rakenteita, harjoittelee vaativampien ilmauksien ja rakenteiden käyttöä sekä ääntämisen perussääntöjen soveltamista. 9.lk: Oppilas oppii kerto- maan ydinkohdat ja harjoittelee hieman yksityiskohdista kertomista erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista aiheista käyttäen laajempaa sanastoa, rakennevalikoiden sekä fraaseja ja idiomeja, syventää ääntämisen perussääntöjen soveltamistaitoja.		
--	---	--	--

TAULUKKO 65: Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.4 Matematiikka

Vuosiluokkien 7–9 Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukuaaluetta laajennetaan reaalityyppisiin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista ko-

konaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

S3 Algebra: Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeitä ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

S4 Funktiot: Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nol-lakohtia.

S5 Geometria: Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys: Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas saa onnistumisen kokemuksia työskentelystään. 8.lk: Oppilas hahmottaa myönteisen asenteen vaikutuksen omaan oppimiseensa. 9.lk: Oppilas oppii myönteisen asenteen vaikutuksen omaan oppimiseensa.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Funktiot S5 Geometria S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	L1, L3, L5
T2 kannustaa oppilasta ot-	7.lk: Oppilas hahmottaa oman aktiivisuuden mer-	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät	L3, L7

tamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	kitystä oppimisprosessissa. 8.lk: Oppilas tiedostaa aktiivisuuden merkityksen oppimisprosessissa. 9.lk: Oppilas käsittää itsensä aktiivisena oppijana.	S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Funktiot S5 Geometria S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	
<i>Työskentelyn taidot</i>			
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	7.lk, 8.lk, 9lk: Oppilas ymmärtää asioiden välisiä yhteyksiä.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Funktiot S5 Geometria S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	L1, L4
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	7.lk: Oppilas hahmottaa luokkatasonsa matemaattista käsitteistöä suullisesti ja kirjallisesti. 8.lk: Oppilas oppii käyttämään luokkatasonsa matemaattista käsitteistöä suullisesti ja kirjallisesti. 9.lk: Oppilas oppii käyttämään luokkatasonsa matemaattista käsitteistöä suullisesti ja kirjallisesti.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Funktiot S5 Geometria S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	L1, L2, L4, L5
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	7.lk: Oppilas harjoittelee matemaattisten laskutoimitusten pohtimista yksin ja yhdessä. 8.lk: Oppilas vahvistaa taitojaan loogista ajattelua ja luovuutta vaativissa laskutoimituksissa. 9.lk: Oppilas syventää taitojaan loogista ajattelua ja luovuutta vaativissa laskutoimituksissa itsenäisesti ja ryhmässä.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Funktiot S5 Geometria S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	L1, L3, L4, L5, L6
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas oppii arvioimaan ratkaisujaan ja tarkastelemaan kriittisesti laskutoimitusten tuloksia.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Funktiot S5 Geometria S6 Tietojen käsittely ja ti-	L1, L3, L4, L6

		lastot sekä todennäköisyys	
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	7.lk: Oppilas hahmottaa matematiikan moniulotteisuutta oppiaineiden kesken ja yhteiskunnassa. 8.lk: Oppilas oppii käyttämään tarvittaessa omaaloitteisesti matematiikassa oppimaansa myös muissa oppiaineissa. 9.lk: Oppilas oppii luontevasti hyödyntämään matemaattista osaamistaan erilaissa toimintaympäristöissä.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Funktiot S5 Geometria S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	L1-L7
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	7.lk: Oppilas harjoittelee tuetusti tiedonhallinta- ja analysointitaitoja. 8.lk: Oppilas vahvistaa itsenäisiä tiedonhallinta- ja analysointitaitoja. 9.lk: Oppilas oppii suhtautumaan kriittisesti ja valikoiden saamaansa tietoon.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät: Looginen ajattelu, päättelykyky, matemaattisen tekstin tulkitseminen ja tuottaminen, ohjelmointi ja tietokoneohjelmien soveltaminen opiskelussa S4 Funktiot: Riippuvuuk-sien kuvaaminen, suoraan ja kääntäen verrannollisuus, funktion käsite, suoran piirtäminen koordinaatistoon, kulmakerroin, vakio-termi, suoran nollakohta. S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys: Tietojen kerääminen, jäsentäminen ja analysoiminen, keskiarvo, tyyppi-arvo, frekvenssi, suhteellinen frekvenssi, mediaani, hajonta, diagrammit, todennäköisyys	L1, L4, L5
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa opiskelussa ja ongelmien ratkaisussa.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät S2 Luvut ja laskutoimitukset S3 Algebra S4 Funktiot S5 Geometria S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	L5
<i>Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</i>			

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	7.lk: Oppilas harjoittelee tuettuna hyödyntämään osaamistaan erilaisissa arjen tilanteissa. 8.lk: Oppilas vahvistaa osaamistaan erilaisissa arjen tilanteissa. 9.lk: Oppilas oppii soveltamaan matemaattista osaamistaan eri tilanteissa.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät S2 Luvut ja laskutoimitukset: Peruslaskutoimitukset, murtoluvut, desimaaliluvut, vastaluku, käänteisluku, itseisarvo, reaaliluvut, likiarvo, prosentit, potenssit, neliöjuuri, rahalaskut, aika (analoginen kello, digitaalinen kello, toimintojen kesto/ajankäytön suunnittelu, keittiömitat, aikataulut, lämpömittari	L1, L3, L4
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	7.lk, 8.lk, 9lk: Oppilas harjoittelee peruslaskutoimituksia apuvälineillä tai ilman.	S2 Luvut ja laskutoimitukset	L1, L4
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin	7.lk: Oppilas vahvistaa taitojaan reaaliluvuilla laskemisessa (rationaaliluvut). 8.lk: Oppilas syventää taitojaan rationaaliluvuilla laskemisessa ja oppii hahmottamaan irrationaaliluvun käsitteen. 9.lk: Oppilas oppii laskemaan erilaisia laskutoimituksia reaaliluvuilla (rationaali- ja irrationaaliluvut).	S2 Luvut ja laskutoimitukset	L1, L4
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	7.lk: Oppilas hahmottaa prosentin käsitteen. 8.lk: Oppilas oppii hahmottamaan prosenttien, murtolukujen ja desimaalilukujen välisen yhteyden sekä hyödyntämään prosenttikerrointa laskutoimituksissa. 9.lk: Oppilas osaa hyödyntää prosenttilaskuja omassa arjessaan.	S2 Luvut ja laskutoimitukset S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	L1, L3, L6
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	7.lk: Oppilas oppii tuntemattoman käsitteen. 8.lk: Oppilas oppii laskemaan tuntemattoman sisältäviä laskutoimituksia. 9.lk: Oppilas syventää taitojaan ja taitojaan yhtälönratkaisuissa.	S3 Algebra: Muuttujan käsite ja lausekkeen arvon laskeminen, potenssilausekkeet, yhtälöt, yhtälöparit, polynomit, lukujonojen muodostaminen ja tutkiminen, verranto S4 Funktiot	L1, L4
T15	7.lk: Oppilas oppii muuttujan käsitteen.	S3 Algebra S4 Funktiot	L1, L4, L5

ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkittamista ja tuottamista	8.lk: Oppilas vahvistaa taitojaan muuttujan sisältävissä laskutehtävissä. 9.lk: Oppilas hahmottaa funktion käsitteen ja harjoittelee sitä laskutoimitusten yhteydessä.		
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	7.lk, 8.lk, 9lk: Oppilas oppii geometrian käsitteistöä erilaisten tehtävien yhteydessä ja hahmottaa niiden välisiä yhteyksiä.	S5 Geometria: Piste, jana, suora, kulma, viiva, puolisuora, yhdenmuotoisuus, yhtenevyys, monikulmiot, Pythagoraan lause, kehäkulma, keskuskulma, piirit, pintaalat, tilavuudet, kolmiulotteiset kappaleet, mittayksiköt ja yksikkömuunnokset	L1, L4, L5
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	7.lk: Oppilas harjoittelee piirtokolmion ja harpin käyttämistä. 8.lk: Oppilas vahvistaa taitojaan hyödyntää piirtokolmiota ja harppia laskutehtävien yhteydessä. 9.lk: Oppilas oppii käyttämään laskukaavoja ympyrän ominaisuuksien määrittämisessä.	S5 Geometria	L1, L4, L5
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	7.lk: Oppilas hahmottaa neliön, nelikulmion, suorakulmion ja kolmion pinta-alojen laskemisen. 8.lk: Oppilas kehittää taitojaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. 9.lk: Oppilas oppii käyttämään laskukaavoja erilaisten pinta-alojen ja tilavuuksien laskemisessa.	S5 Geometria	L1, L4
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	7.lk: Oppilas oppii hahmottamaan tilastoja ja tilastollisten tunnuslukujen määritteitä. 8.lk: Oppilas oppii tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä. 9.lk: Oppilas syventää osaamistaan tilastojen tulkinnassa ja tunnuslukujen hallitsemisessa.	S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys	L3, L4, L5
T20	7.lk: Oppilas oppii ohjelmoinnin perusteita.	S1 Ajattelun taidot ja menetelmät	L1, L4, L5, L6

ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	8.lk: Oppilas vahvistaa ohjelmointitaitojaan. 9.lk: Oppilas syventää ohjelmointitaitojaan.		
--	---	--	--

TAULUKKO 66: Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.5 Biologia

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta: Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin.

S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisiin tutkimusmenetelmin. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

S5 Ihminen: Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

S6 Kohti kestävästä tulevaisuudesta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävästä käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävästä käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävästä ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävästä tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Biologinen tieto ja ymmärrys</i>			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	7.lk: Oppilas hahmottaa eliöiden ja elottoman ympäristön muodostaman toiminnallisen kokonaisuuden ja tunnistaa kasveja ja eläimiä. 8.lk: Oppilas oppii ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa, hahmottaa erilaisia ekosysteemejä ja tunnistaa lajeja. 9.lk: Oppilas syventää ymmärrystään ekosysteemistä, niiden toiminnasta ja kehittämisestä.	S1 Biologinen tutkimus: Biologisen tutkimuksen vaiheet S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Vastuullinen luonnossa liikkuminen, lajintuntemus, metsän ja muiden ekosysteemien tutkiminen ja vertaileminen, maaston havainnoiminen sekä ihmisen vaikutus ympäristön muutoksiin. S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta: Suomalaisen metsä-ekosysteemin rakenne ja toiminta sekä ihmisen toiminnan vaikutukset, perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä, lajien ekologia ja niiden väliset vuorovaikutussuhteet. S4 Mitä elämä on?: Elämän perusilmiöitä biologi-alle tyypillisin tutkimusmenetelmin, eliökunnan rakenne ja monimuotoisuus, perinnöllisyys, evoluution perusteet sekä bioteknologian mahdollisuudet ja haasteet. S6 Kohti kestäväää tulevaisuutta	L4, L5
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	7.lk: Oppilas hahmottaa eri eliöiden rakennetta ja elintoimintoja sekä eliökunnan käsitettä. 8.lk: Oppilas oppii eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä eliökunnan rakennetta. 9.lk: Oppilas oppii ihmisen rakenteesta ja elintoiminnoista.	S1 Biologinen tutkimus S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta S4 Mitä elämä on? S5 Ihminen	L4, L5
T3 ohjata oppilasta tutki-	7.lk: Oppilas hahmottaa eri eliöille ominaisia	S1 Biologinen tutkimus S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön	L4, L7

maan eliöiden sopeutumisesta eri elinympäristöihin ja ymmärtämään eri laisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	elinympäristöjä ja tiedostaa niiden olevan luonnon monimuotoisuutta. 8.lk: Oppilas oppii eliöiden sopeutumisesta eri elinympäristöihin ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle. 9.lk: Oppilas hahmottaa eliöiden sopeutumista elinympäristöihin evoluution näkökulmasta.	S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta S4 Mitä elämä on? S6 Kohti kestävästä tulevaisuudesta	
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	7.lk: Oppilas hahmottaa perinnöllisyyden ja evoluution käsitteitä. 8.lk: Oppilas oppii eliöiden perinnöllisyydestä ja evoluution periaatteista. 9.lk: Oppilas oppii ihmisen perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita.	S1 Biologinen tutkimus S4 Mitä elämä on? S5 Ihminen	L1
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	7.lk, 8lk: Oppilas hahmottaa omaa kasvua ja kehitystään. 9.lk: Oppilas oppii ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja.	S5 Ihminen: Keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoimintoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.	L3
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalvelujen merkitys	7.lk: Oppilas oppii havaitsemaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia. 8.lk: Oppilas oppii arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta niihin sekä hahmottamaan luonnon tarjoamia aineellisia ja aineettomia palveluja. 9.lk: Oppilas oppii arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia.	S6 Kohti kestävästä tulevaisuudesta: Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, ilmastonmuutos, luonnonvarojen kestävä käyttö, lähiympäristön muutokset, luonnonvarojen kestävä käytön ekologiset, sosiaaliset, taloudelliset ja eettiset periaatteet, kestävä ravinnontuotanto, eläinten hyvinvointi, biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuudet kestävästä tulevaisuudesta kannalta,	L4, L7

		luonnonsuojelun tavoitteet, keinot ja saavutukset.	
<i>Biologiset taidot</i>			
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas kehittää luonnontieteellistä ajattelutaitoaan sekä syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä.	S1 Biologinen tutkimus S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta S4 Mitä elämä on? S5 Ihminen S6 Kohti kestäväää tulevaisuutta	L1
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tietoa viestintäteknologiaa	7.lk: Oppilas oppi havainnoimaan luontoa ja harjoittelee käyttämään apunaan tieto- ja viestintäteknologiaa. 8.lk: Oppilas oppii tutkimaan luontoa ja käyttää apunaan tieto- ja viestintäteknologiaa. 9.lk: Oppilas syventää taitojaan luonnon tutkimuksessa ja tieto- ja viestintäteknologia käytössä.	S1 Biologinen tutkimus S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta S4 Mitä elämä on? S5 Ihminen	L1, L5
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas oppii kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden hahmottamisen tueksi.	S1 Biologinen tutkimus S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta S4 Mitä elämä on? S6 Kohti kestäväää tulevaisuutta	L5, L6, L7
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	7.lk: Oppilas harjoittelee tekemään koulussa tutkimuksia yhdessä ryhmän kanssa. 8.lk: Oppilas harjoittelee tekemään tutkimuksia annettujen ohjeiden mukaan koulussa ja koulun ulkopuolella. 9.lk: Oppilas syventää tutkimusten tekemisen taitojaan koulussa ja sen ulkopuolella.	S1 Biologinen tutkimus S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta S4 Mitä elämä on? S5 Ihminen S6 Kohti kestäväää tulevaisuutta	L1, L5
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteis-	7.lk: Oppilas hahmottaa biologiassa opittujen asioiden ja oman arjen välisiä yhteyksiä. 8.lk: Oppilas oppii soveltamaan biologiassa opittuja	S6 Kohti kestäväää tulevaisuutta	L2, L3, L7

kunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	asioita omassa elämässä. 9.lk: Oppilas oppii soveltamaan biologiassa opittuja asioita omassa elämässä sekä hahmottaa niiden yhteiskunnallista merkitystä.		
<i>Biologian asenne- ja arvotavoitteet</i>			
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	7.lk, 8.lk, 9lk: Oppilas pohtii omaa suhdettaan luontoon ja vahvistaa ympäristötietoisuutta.	S1 Biologinen tutkimus S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta S4 Mitä elämä on? S5 Ihminen S6 Kohti kestäväää tulevaisuutta	L7
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas harjoittelee eettistä pohdintaa.	S6 Kohti kestäväää tulevaisuutta	L7
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävään tulevaisuuden rakentamiseksi	7.lk, 8.lk, 9lk: Oppilas hahmottaa kestävään tulevaisuuden rakentamiseen tarvittavia tietoja ja taitoja.	S6 Kohti kestäväää tulevaisuutta	L2, L3, L7

TAULUKKO 67: Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.6 Maantieto

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Maapallon karttakuva ja alueet: Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen.

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma: Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun.

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla: Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvilisäusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestäväää käyttöä.

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt: Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla: Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö: Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastomuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Maantieteellinen tieto ja ymmärrys</i>			
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentamista maapallosta	7.lk: Oppilas hahmottaa maapallon kokonaisuutena, johon kuuluu maanosat, maat ja meret. 8.lk: Oppilas oppii jäsentämään maapallon karttakuvaa erilaisten karttojen avulla. 9.lk: Oppilas syventää maapallon karttakuvansa tarkastellen sitä kulttuurien näkökulmasta.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet: Kartan peruskäsitteistö ja maailman keskeinen paikannimistö S2 Ajankohtainen muuttuva maailma: Ajankohdaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle, uutistahtumien taustojen ja alueellisten merkitysten pohtiminen. S3 Elämän perusedellytykset maapallolla: Planetaarisuus ja sen vaikutukset maapallolla, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelu, ilmasto ja kasvillisuusvyöhykkeet, puhdas ilma, vesi ja ravinto sekä niiden esiintyminen ja kestävä käyttö. S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt: Oman kotiseudun erityispiirteitä, Suomen maisema-alueita sekä maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia. S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla: Kulttuurit, ihmisten	L1, L4, L5

		elämä, asuminen ja elinkeinot Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa, ihmisoikeudet ja hyvän elämän edellytykset. S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö: Luonnonvarojen kestävä käyttö ja biotalouden mahdollisuudet Suomessa ja muualla maailmassa, tuotteiden elinkaari, omat kulutusvalinnat ja toiminta vastuullisena kansalaisena, ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen sekä Itämeren alueen ympäristön tila ja yhteistyömahdollisuudet.	
T2 ohjata oppilasta tutki- maan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	7.lk: Oppilas hahmottaa ilmaston käsitteen ja ilmaston ja veden merkityksen maapallolla. 8.lk: Oppilas hahmottaa jääkauden merkityksen maapallon eri alueiden muovaajana. 9.lk: Oppilas ymmärtää ihmisten sijoittumista maapallon eri alueilla.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	L4, L5
T3 ohjata oppilasta tutki- maan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuuri- maisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	7.lk: Oppilas hahmottaa ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta ravinnon ja luonnonvarojen näkökulmasta. 8.lk: Oppilas syventää osaamistaan maapallon luonnonvarojen käytöstä ja elinkeinoista. 9.lk: Oppilas oppii kulttuureista, elinkeinoista, alueellisista eroista ja ihmisten elämästä.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	L2, L4
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnon ympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävä käytön merkitys	7.lk: Oppilas harjoittelee ohjatusti pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnon ympäristön välistä vuorovaikutusta sekä luonnonvarojen kestävä käyttöä. 8.lk: Oppilas harjaantuu pohtimaan ihmisen toi-	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit	L7

	minnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä luonnonvarojen kestäväää käyttöä. 9.lk: Oppilas syventää taitojaan pohtia ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä luonnonvarojen kestäväää käyttöä.	maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	
<i>Maantieteelliset taidot</i>			
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	7.lk: Oppilas hahmottaa maantieteellistä sanastoa ja harjoittelee sen käyttöä suullisesti ja kirjallisesti. 8.lk: Oppilas laajentaa maantieteellistä sanastoaan ja käyttää oppimaansa suullisesti ja kirjallisesti. 9.lk: Oppilas syventää maantieteellistä ajattelutaitoaan suullisesti ja kirjallisesti.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	L1
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	7.lk: Oppilas hahmottaa mittakaavan, pituuspiirin ja leveyspiirin käsitteitä ja ilmansuuntia. 8.lk: Oppilas hahmottaa mittakaavan käsitettä ja oppii karttasymboleja. 9.lk: Oppilas kehittää tilantajuaan asumisen näkökulmasta, syventää osaamistaan mittasuhteista, suunnista ja etäisyyksien ymmärtämisestä.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	L4, L5
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	7.lk: Oppilas harjoittelee tuetusti erilaisten karttojen käyttöä ja tilastojen tulkintaa. 8.lk, 9.lk: Oppilas syventää taitojaan lukea erilaisia karttoja ja tulkita tilastoja.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	L5, L6
T8	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas	S1 Maapallon karttakuva ja alueet	L1

ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	harjoittelee ohjatusti pienimuotoisten maantieteellisten tutkimusten tekemistä.	S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktiivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	7.lk, 8.lk: Oppilas oppii havainnoimaan lähiympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ohjatusti kiinnittää huomiota maantieteellisiin ilmiöihin liittyvään uutisointiin. 9.lk: Oppilas syventää lähiympäristön havainnointitaitojaan, oppii antamaan esimerkkejä Suomessa ja maailmalla tapahtuvista ympäristön muutoksista sekä oppii tuomaan esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää uutisointia.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	L4
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätöitä sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas oppii ryhmässä kuuntelemaan, odottamaan vuoroaan ja suhtautumaan rakentavasti erilaisiin näemyksiin sekä harjoittelee esittämään mielipiteitä maantieteellisistä asioista.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	L2
T11 ohjata oppilasta vaali- maan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas oppii toimimaan yhdessä muiden kanssa niin, että lähiympäristön viihtyisyys paranee tai ympäristön monimuotoisuus säilyy. 7.lk: Oppilas hahmottaa globaalin vastuun käsitettä. 8.lk: Oppilas ymmärtää globaalin vastuun käsitettä. 9.lk: Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata globaalin	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muuttuva maailma S3 Elämän perusedellytykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö	L7

	vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.		
<i>Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet</i>			
T12 tukea oppilasta kasva- maan aktiiviseksi, vas- tuullisesti toimivaksi ja kestävään elämänta- paan sitoutuneeksi kan- salaiseksi	7.lk, 8.lk: Oppilas ymmär- tää, mitä kestäväällä kehi- tyksellä tarkoitetaan ja osaa antaa esimerkkejä, miten toimitaan kestävä elämäntavan mukaisesti. 9.lk: Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vastuulli- sesti yhteiskunnassa, ot- taa kantaa kestävä kehi- tyksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä siitä miten kestävä elä- mäntapa näkyy käytän- nössä.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muut- tuva maailma S3 Elämän perusedelly- tykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kes- tävä käyttö	L7
T13 ohjata oppilasta arvosta- maan alueellista identi- titeettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kult- tuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ih- misoikeuksia kaikkialla maailmassa	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas osaa kuvata lähiympäris- töä ja sen monimuotoi- suuden merkitystä itselle ja muille. 7.lk: Oppilas ymmärtää, mitä tarkoittaa alueellinen identiteetti ja hahmottaa yhteiskunnan ilmiöitä ih- misoikeuksien näkökul- masta. 8.lk: Oppilas osaa luon- nehtia omaa alueellista identiteettiään sekä siihen vaikuttavia tekijöitä ja ym- märtää yhteiskunnan ilmi- öitä ihmisoikeuksien nä- kökulmasta. 9.lk: Oppilas osaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merki- tystä sekä osaa tarkas- tella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökul- masta.	S1 Maapallon karttakuva ja alueet S2 Ajankohtainen muut- tuva maailma S3 Elämän perusedelly- tykset maapallolla S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kes- tävä käyttö	L3, L7

TAULUKKO 68: Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.7 Fysiikka

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämisestä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot

ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohjimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintätekniologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla.

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Vuorovaikutus ja liike: Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

S6 Sähkö: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähköön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Merkitys, arvot ja asenteet</i>			
T1 kannustaa ja innostaa	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas saa kannustusta ja tukea	S1 Luonnontieteellinen	L1

oppilasta fysiikan opiskeluun	fysiikan ilmiöiden ymmärtämiseen ja opiskeluun.	tutkimus: Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Eri-laisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa. S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla. S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista. S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian	
--------------------------------------	--	---	--

		säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankoh- taisiin ilmiöihin, sovelluk- siin ja nykypäivän tutki- mukseen. S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	
T2 ohjata ja kannustaa op- pilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamis- taan, asettamaan tavoit- teita omalle työskente- lylleen sekä työskente- lemään pitkäjänteisesti	7.lk: Oppilas harjoittelee omien tavoitteiden asetta- mista pienten kokonai- suuksien osalta ja työskentelee niiden saavutta- miseksi. 8.lk: Oppilas harjaantuu omien tavoitteiden asetta- misessa ja työskentelee niiden saavuttamiseksi sekä pystyy kuvaamaan omaa osaamistaan opet- tajan antaman palautteen ja itsearviointin perus- teella. 9.lk: Oppilas syventää ta- voitteen asettamisen tai- tojaan, työskentelee ta- voitteiden saavutta- miseksi ja osaa kuvata omaa osaamistaan opet- tajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja it- searviointin pohjalta.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elä- mässä ja elinympäris- tössä S3 Fysiikka yhteiskun- nassa S4 Fysiikka maailmanku- van rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	L1, L6
T3 ohjata oppilasta ymmär- tämään fysiikan osaa- misen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yh- teiskunnassa	7.lk: Oppilas hahmottaa esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilan- teissa. 8.lk: Oppilas oppii kuvaa- maan esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. 9.lk: Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilan- teissa ja tiedostaa fy- siikan osaamisen merki- tystä eri ammattialoilla ja jatko-opinnoissa.	S2 Fysiikka omassa elä- mässä ja elinympäris- tössä S3 Fysiikka yhteiskun- nassa S4 Fysiikka maailmanku- van rakentajana	L6, L7
T4	8.lk: Oppilas hahmottaa, miten fysiikan osaamista	S3 Fysiikka yhteiskun- nassa	L3, L7

ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta	tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta. 9.lk: Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.		
<i>Tutkimisen taidot</i>			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	7.lk: Oppilas harjoittelee muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä. 8.lk: Oppilas harjaantuu muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä. 9.lk: Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä sekä pystyy tarkentamaan kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Fysiikka yhteiskunnassa S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	L1, L7
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	7.lk: Oppilas hahmottaa kokeellista tutkimusprosessia sekä ymmärtää turvallisen ja johdonmukaisen työskentelyn periaatteet. 8.lk: Oppilas tiedostaa kokeellisen tutkimusprosessin vaiheet, hallitsee turvallisen työskentelyn periaatteet sekä osaa tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. 9.lk: Oppilas hallitsee tutkimustaidot, osaa turvallisen työskentelyn periaatteet, osaa tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan sekä pystyy toteuttamaan suljettuja tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	L2, L5
T7	7.lk: Oppilas harjoittelee	S1 Luonnontieteellinen	L2, L5

ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään tutkimusten tuloksia. 8.lk: Oppilas harjoittelee käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään tutkimusten tuloksia sekä arvioimaan tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta. 9.lk: Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia, harjoittelee arvioimaan tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessia.	tutkimus S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	7.lk: Oppilas hahmottaa teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä. 8.lk: Oppilas ymmärtää teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä ideoi yhdessä muiden kanssa aiheesta. 9.lk: Oppilas osaa kuvailla joidenkin tieto- ja viestintäteknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja osallistuu yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Fysiikka yhteiskunnassa S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	L2, L3, L5
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	7.lk: Oppilas harjoittelee käyttämään tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. 8.lk: Oppilas syventää taitojaan käyttäen tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen ja esittämiseen. 9.lk: Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen, mittaamiseen ja esittämiseen.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Fysiikka yhteiskunnassa S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	L5

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsitte-rakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	7.lk: Oppilas tunnistaa opiskeltuihin sisältöalueisiin liittyviä keskeisiä fysiikan käsitteitä. 8.lk: Oppilas osaa käyttää opiskeltuihin sisältöalueisiin liittyviä keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. 9.lk: Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden ja ominaisuuksien avulla sekä tunnistaa ominaisuuksia kuvaavia suu-reita.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elä-mässä ja elinympäris-tössä S3 Fysiikka yhteiskun-nassa S4 Fysiikka maailmanku-van rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	L1
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	7.lk: Oppilas harjoittelee yksinkertaisten mallien käyttämistä ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä. 8.lk: Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä harjoittelee ennusteiden tekemistä ja mittaustulosten arviointia. 9.lk: Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita, harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista ja oppii arvioimaan mittaustulosten paikkansapitävyyttä sekä osaa kuvata mallia.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elä-mässä ja elinympäris-tössä S3 Fysiikka yhteiskun-nassa S4 Fysiikka maailmanku-van rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	L1
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	7.lk: Oppilas harjoittelee käyttämään erilaisia tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta. 8.lk: Oppilas oppii hake-maan tietoa erilaisista tietolähteistä, osaa valita joi-takin luotettavia tietolähteitä ja harjoittelee ilmaisemaan näkemyksiään fysiikalle ominaisella tavalla. 9.lk: Oppilas osaa hakea	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elä-mässä ja elinympäris-tössä S3 Fysiikka yhteiskun-nassa S4 Fysiikka maailmanku-van rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	L2, L4

	tietoa erilaisista tietoläh- teistä ja valita joitakin luo- tettavia tietolähteitä sekä osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fy- siikalle ominaisella ta- valla.		
T13 ohjata oppilasta hah- mottamaan luonnontie- teellisen tiedon luon- netta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	7.lk: Oppilas harjoittelee kuvaamaan fysiikkaan liit- tyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa. 8.lk: Oppilas kehittää tai- toaan kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehit- tymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa. 9.lk: Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esi- merkkien avulla luonnon- tieteellisen tiedon luon- netta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elä- mässä ja elinympäris- tössä S3 Fysiikka yhteiskun- nassa S4 Fysiikka maailmanku- van rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	
T14 ohjata oppilasta saavut- tamaan riittävät tiedolli- set valmiudet jatko- opintoja varten vuoro- vaikutuksesta ja liik- keestä sekä sähköstä	8.lk, 9.lk: Oppilas oppii käyttämään vuorovaiku- tuksen, liikkeen sekä säh- kön keskeisiä käsitteitä, il- miöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	S5 Vuorovaikutus ja liike: Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kap- paleiden liiketiloihin. Kah- den kappaleen vuorovai- kutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vai- kuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeen. Liiketilaa ku- vataan tasaisen ja muut- tuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan. S6 Sähkö: Virtapiirin tar- kastelussa käytetään läh- tökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yh- teyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmi- öiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivi- sesti mittaamalla suurei- den arvoja ja tutkimalla	

		suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.	
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	7.lk, 8lk, 9lk: Oppilas oppii käyttämään fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Fysiikka yhteiskunnassa S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana S5 Vuorovaikutus ja liike S6 Sähkö	L6

TAULUKKO 69: Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.8 Kemia

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

S3 Kemia yhteiskunnassa: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin

koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne: Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset: Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Merkitys, arvot ja asenteet</i>			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas motivoituu kemian ilmiöiden opiskeluun ja ymmärtämiseen.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista. Tutustutaan tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa. S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.	L1

		S3 Kemia yhteiskunnassa: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista. S4 Kemia maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	7.lk: Oppilas harjoittelee omien tavoitteiden asettamista pienten kokonaisuuksien osalta ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. 8.lk: Oppilas harjaantuu omien tavoitteiden asettamisessa ja työskentelee niiden saavuttamiseksi sekä pystyy kuvaamaan omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen ja itsearvioinnin perusteella. 9.lk: Oppilas syventää tavoitteen asettamisen taitojaan, työskentelee tavoitteiden saavuttamiseksi ja osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen,	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	L1, L6

	vertaispalautteen ja itsearvioinnin pohjalta		
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	7.lk: Oppilas hahmottaa esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. 8.lk: Oppilas oppii kuvaamaan esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. 9.lk: Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana	L6, L7
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	8.lk: Oppilas hahmottaa esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi sekä oppii kuvaamaan erilaisia valintoja fossiilisten ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta. 9.lk: Oppilas oppii kuvaamaan esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi ja osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.	S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana	L3, L7
<i>Tutkimisen taidot</i>			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	7.lk: Oppilas harjoittelee muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä. 8.lk: Oppilas harjaantuu muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä. 9.lk: Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä sekä pystyy tarkenta-	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	L1, L7

	maan kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi.		
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	7.lk: Oppilas hahmottaa kokeellista tutkimusprosessia sekä ymmärtää turvallisen ja johdonmukaisen työskentelyn periaatteet. 8.lk: Oppilas tiedostaa kokeellisen tutkimusprosessin vaiheet, hallitsee turvallisen työskentelyn periaatteet sekä osaa tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. 9.lk: Oppilas hallitsee tutkimustaidot, osaa turvallisen työskentelyn periaatteet, osaa tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan sekä pystyy toteuttamaan suljettuja tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	L2, L5
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	7.lk: Oppilas harjoittelee käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään tutkimusten tuloksia. 8.lk: Oppilas harjoittelee käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään tutkimusten tuloksia sekä arvioimaan tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta. 9.lk: Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia, harjoittelee arvioimaan tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessia.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	L2, L5
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	9.lk: Oppilas hahmottaa joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa, ymmärtää kuinka kemiaa soveltavia ratkaisuja ideoidaan, suunnitellaan ja kehitetään ja osallistuu ideointiin yhdessä toisten kanssa.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	L2, L3, L5
T9	7.lk: Oppilas harjoittelee	S1 Luonnontieteellinen	L5

ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	käyttämään tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen ja esittämiseen. 8.lk: Oppilas syventää taitojaan käyttäen tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. 9.lk: Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen.	tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	
<i>Kemian tiedot ja niiden käyttäminen</i>			
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsitteitä rakenteita kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	7.lk: Oppilas tunnistaa opiskeltuihin sisältöalueisiin liittyviä keskeisiä kemian käsitteitä. 8.lk: Oppilas osaa käyttää opiskeltuihin sisältöalueisiin liittyviä keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. 9.lk: Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä, yhdistää niitä toisiinsa ja kuvailla kemian ilmiöitä.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	L1
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	7.lk: Oppilas oppii yleisimpien alkuaineiden kemiallisia merkkejä, harjoittelee kuvaamaan aineen rakennetta kemiallisilla merkeillä ja yksinkertaisilla malleilla. 8.lk: Oppilas oppii kuvaamaan joidenkin aineiden rakennetta kemiallisilla merkeillä ja atomimalleilla sekä hahmottaa yksinkertaisia orgaanisia yhdisteitä molekyylimalleilla. 9.lk: Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	L1
T12	7.lk: Oppilas harjoittelee	S1 Luonnontieteellinen	L2, L4

ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	käyttämään erilaisia tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta. 8.lk: Oppilas oppii hakemaan tietoa erilaisista tietolähteistä, osaa valita joitakin luotettavia tietolähteitä ja harjoittelee ilmaisemaan näkemyksiään kemialle ominaisella tavalla. 9.lk: Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä sekä osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.	tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	7.lk: Oppilas harjoittelee kuvaamaan kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa. 8.lk: Oppilas kehittää taitoaan kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa. 9.lk: Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	7.lk: Oppilas hahmottaa kemiallisiin reaktioihin liittyviä peruskäsitteitä tutuissa tilanteissa. 8.lk: Oppilas osaa käyttää kemiallisiin reaktioihin liittyviä peruskäsitteitä tutuissa tilanteissa. 9.lk: Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne: Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutus-	

		tutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään. S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset: Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.	
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaa ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	7.lk, 8lk, 9lk: Oppilas oppii käyttämään fysiikan tietojaa ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.	S1 Luonnontieteellinen tutkimus S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä S3 Kemia yhteiskunnassa S4 Kemia maailmankuvan rakentajana S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset	L6

TAULUKKO 70: Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.9 Terveystieto

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveystieteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus. Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasaisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Vuosiluokilla 7 - 9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti.

Terveystiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys: Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämäntilanteiden sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetti, minäkuva ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy: Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveystietoon liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveystietoon voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Terveystietoon vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon päihteet ja niiden käytön ehkäisy.

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri: Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys</i>			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämäntilanteiden, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	7.lk: Oppilas oppii kuvaamaan terveys -käsitettä ja terveyden osa-alueita esimerkkien avulla sekä pystyy nimeämään elämäntilanteiden eri vaiheita. 8.lk: Oppilas ymmärtää terveyden osa-alueiden välistä vuorovaikutusta oppii kuvailemaan erityisesti nuoruuden kehitystä. 9.lk: Oppilas oppii terveyden osa-alueet ja niiden välisen vuorovaikutuksen merkityksen terveyden	S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	L1, L2, L3. L7

	edistämisen näkökulmasta sekä pystyy kertomaan elämänsä eri vaiheista.		
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriitaisissa ja kriisitilanteissa	7.lk: Oppilas oppii nimeämään perustunteet ja harjoittelee tuottamaan ratkaisuja ristiriitailanteiden selvittämiseen. 8.lk: Oppilas oppii nimeämään useita tunteita sekä antamaan esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta sekä harjoittelee tuottamaan ratkaisuja ristiriitailanteiden selvittämiseen. 9.lk: Oppilas syventää taitojaan tunteiden nimeämisessä, ilmaisemisessa ja säätelämisessä, ristiriitailanteiden ratkaisemisessa sekä oppii stressin ja kriisien käsittelytaitoja.	S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys: Terveysten eri osa-alueet terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta, elämänsä yleiset tunnuspiirteet ja henkilökohtaisuus, kasvu ja kehitys (identiteetti, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi, itsensä arvostaminen ja turvataidot), tunne- ja vuorovaikutustaidot (vuorovaikutustilanteissa toimiminen, tunteiden ilmaisu ja säätely, ristiriitajen ja ongelmatilanteiden ratkaisu), stressin ja kriisien rakentava käsittely	L2, L3, L4, L7
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätelämään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas kehittää tuettuna itsetuntemustaan, oppii kehon ja mielen viestimisestä, hahmottaa omia arvoja ja asenteitaan sekä oppimista tukevia käytänteitä.	S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	L1, L3, L4, L6
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	7.lk: Oppilas hahmottaa yksilöllistä kehitystään terveyden näkökulmasta sekä oppii nimeämään yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä. 8.lk: Oppilas oppii arvioimaan sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle, oppii nimeämään ja kuvaamaan yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä kysymyksiä, tilanteita ja ratkaisuja.	S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri: Opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa, sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen, terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinot, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit	L1, L2, L3, L4, L6, L7

	9.lk: Oppilas pystyy erittelemään yksilöllistä kehitystään terveyden näkökulmasta ja arvioimaan sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle sekä oppii pohtimaan vuorovaikutukseen ja yhdessä toimimiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja niiden ratkaisuja.		
<i>Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy</i>			
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	7.lk: Oppilas oppii nimeämään terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä hahmottaa terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä. 8.lk: Oppilas oppii nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä ja oppii kuvaamaan näiden välisiä yhteyksiä asianmukaisia käsitteitä käyttäen. 9.lk: Oppilas syventää taitojaan terveyttä tukevien ja vaarantavien tekijöiden nimeämisessä ja niiden välisten syy-seuraussuhteiden kuvaamisessa ja vahvistaa terveyteen ja sairauteen liittyvän käsitteistön hallintaa.	S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	L1, L2, L3, L4
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	7.lk: Oppilas oppii terveyteen liittyviä luotettavia tiedon lähteitä ja oppii kuvaamaan asianmukaisia toimintamalleja itsehoiodossa. 8.lk: Oppilas oppii etsimään terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja oppii kuvaamaan esimerkein tai esittämään asianmukaisia toimintamalleja itsehoiodossa ja avun hakemisessa. 9.lk: Oppilas oppii hakemaan terveyteen liittyvää tietoa erilaisista lähteistä	S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy: Arki-rytmi, uni, ravitsemus, liikunta, seksuaalisuus, mielenterveys, hyvinvointia tukevat ympäristöt ja yhteisöt, mielekäs vapaa-aika, turvallisuustaidot, ensiaputaidot, itsehoito sekä tuen ja avun hakeminen, kiusaaminen, stressi, päihteet ja niiden käytön ehkäisy S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	L2, L3, L5, L6, L7

	ja osaa käyttää sitä pääosin asianmukaisesti sekä oppii kuvaamaan esi-merkein tai esittämään asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.		
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	7.lk: Oppilas oppii tunnistamaan omaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksia ja valintoja. 8.lk: Oppilas oppii tunnistamaan omaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksia, valintoja ja perusteluja sekä pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja. 9.lk: Oppilas oppii tunnistamaan omaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksia, valintoja ja perusteluja sekä pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja.	S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy	L2, L3, L4, L7
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	7.lk: Oppilas hahmottaa elämäntapojen merkitystä terveydelle ja tiedostaa tiedonluotettavuuteen liittyviä tekijöitä. 8.lk: Oppilas oppii nimeämään terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä, oppii kuvaamaan esimerkein elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia yhteisössä sekä oppii arvioimaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta. 9.lk: Oppilas oppii nimeämään terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä, oppii hahmotamaan terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista, oppii pohtimaan elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä arvioimaan	S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	L1 – L7

	terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.		
<i>Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri</i>			
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	7.lk: Oppilas hahmottaa elinympäristön vaikutuksia terveyteen. 8.lk: Oppilas oppii ymmärtämään elinympäristön suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen, hahmottaa yhteisöjen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille sekä pohtii median ja terveyden välisiä yhteyksiä. 9.lk: Oppilas oppii kuvaamaan elinympäristön aiheuttamia suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä hahmottaa yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.	S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	L2, L4, L5, L7
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	7.lk: Oppilas hahmottaa henkilökohtaisia opiskelua edistäviä tekijöitä ja omaa terveydentilaansa. 8.lk: Oppilas oppii kommunikoimaan omasta toimintakyvystään ja oppii nimeämään opiskelua ja toimintakykyä ylläpitäviä tekijöitä. 9.lk: Oppilas harjoittelee opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistävien tekijöiden kirjoittamista sekä henkilökohtaisten terveyspalveluiden luontevaa käyttöä.	S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy	L1, L3, L6
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntapaan kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystietoja, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	7.lk: Oppilas oppii pohtimaan oman perheen terveystottumuksia ja hahmottaa niiden vaikutuksen omaan käsityksiinsä ja oppii oppimiseen vaikuttavista tekijöistä. 8.lk: Oppilas oppii esimerkein pohtimaan sitä, miten perhe ja lähiyhteisöt vaikuttavat käsityksiin ter-	S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	L1, L2, L3, L7

	veydestä ja oppii erittelemään omaa oppimista tukevia tekijöitä. 9.lk: Oppilas oppii esimerkein pohtimaan sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä ja oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.		
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikutuskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	7.lk: Oppilas harjoittelee arvioimaan terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta pienryhmässä, tiedostaa elämäntapojen seurauksia itselle ja hahmottaa jokaisen ihmisen vastuun omasta terveydestään. 8.lk: Oppilas harjoittelee arvioimaan terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä pareittain sekä oppii erittelemään elämäntapojen seurauksia toisille sekä esittelemään keinoja ja tapoja, miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisössä. 9.lk: Oppilas oppii arvioimaan terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustelemaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä.	S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	L1 – L7

TAULUKKO 71: Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.10 Uskonto

Vuosiluokilla 7 - 9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa. Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisytyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia.

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9:

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisällöiksi valitaan opiskeltavan uskonnon syntyyn, sen monimuotoisuuteen ja suhteeseen muihin uskontoihin liittyviä teemoja. Tarkastelun kohteena ovat opiskeltavan uskonnon juuret, lähteet, oppi ja opetukset sekä symbolit, levinneisyys ja vaikutus eri puolilla maailmaa ja Suomessa. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutuksiin liittyvät aiheet.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun kohteena. Keskeisinä aiheina ovat uskonnot yksilön ja yhteiskunnan voimavarana sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus eri puolilla maailmaa, uskontojen vaikutukset yhteiskuntaan ja kulttuuriin.

S3 Hyvä elämä: Valittavien sisältöjen tulee avata elämänkysymyksiä ja ikäkauteen sekä minäkuvaan liittyviä pohdintoja. Opetuksessa käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä kuten ekososiaalinen sivistys, osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskunta- ja maailmanrauhaa. Sisällöissä tulee korostua opiskeltavan uskonnon etiikka ja muiden uskontojen ja katsomusten etiikka sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus.

Evangelisluterilaisen uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9:

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinuskon eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeuseetiikkaan. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja	7.lk: Oppilas tunnistaa ja pystyy nimeämään eri	S1 Suhde omaan uskontoon S2 Uskontojen maailma	L1

kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	maailmanuskontoihin liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa sekä hahmottaa maailmanuskontojen levinneisyyden ja keskeiset perusopetukset. 8.lk: Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä kristinuskoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa, tunnistaa suurimmat kristilliset kirkkokunnat ja hahmottaa niiden levinneisyyttä ja jakaantumista, tunnistaa kristinuskon historian pääpiirteitä ja erityisesti luterilaisuuden synnyn ja kehityksen Suomessa.		
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	8.lk: Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta sekä tuntee uskonnon perusopetukset.	S1 Suhde omaan uskontoon: Kristinusko eri puolilla maailmaa, kristinuskon synty, leviäminen ja jakaantuminen kirkkokunniksi, suurimmat kristilliset kirkkokunnat: luterilainen kirkko, katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, kirkkokuntien levinneisyys ja keskeiset opetukset, Raamatun syntyhistoria, keskeinen sisältö ja tulkintatavat sekä uskonnon kulttuurivaikutukset sekä kristinusko Suomessa ja sen kulttuurivaikutukset.	L2
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	7.lk: Oppilas perehtyy maailman uskontoihin ja uskonnottomuuteen sekä osaa kuvailla jonkin verran uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.	S2 Uskontojen maailma: Suurten maailmanuskontojen levinneisyys, perusopetukset ja vaikutus kulttuuriin eri puolilla maailmaa, luonnonuskonnot ja uudet uskonnolliset liikkeet ja uskonnottomuus elämäntarkastuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet.	L2, L3, L6
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja	7.lk: Oppilas tunnistaa eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja sekä hah-	S1 Suhde omaan uskontoon S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä	L2, L4, L6

symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	mottaa uskonnollisia aiheita mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa. 8.lk: Oppilas osaa nimetä kristillisten uskontoperinteiden tapoja ja symboleja sekä tunnistaa uskonnollisia aiheita mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa. 9.lk: Oppilas tunnistaa ja osaa arvioida eri uskontoperinteiden eettisiä tapoja ja käytänteitä.		
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	7.lk: Oppilas tutustuu erilaisiin perustelun tapoihin. 8.lk: Oppilas tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä osaa antaa esimerkkejä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista Raamattuun liittyen. 9.lk: Oppilas harjoittelee perustelemista eettisten pohdintojen yhteydessä ja ymmärtää tieteen ja uskonnon kielen välisiä eroja.	S1 Suhde omaan uskontoon S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä	L1, L2, L4, L5, L7
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	9.lk: Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä, hahmottaa tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja niiden keskeiset sisällöt sekä tuntee uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.	S3 Hyvä elämä: Etiikan peruskäsitteet, kristinuskon ja muiden uskontojen eettinen opetus ja eri kristillisten kirkkojen eettiset painotukset, Raamatun ja etiikan suhde, YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus ja ihmisoikeusetiikka, eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä, omien valintojen eettiset ulottuvuudet ja niiden vaikutus omaan ja toisten hyvinvointiin.	L2, L7
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	8.lk: Oppilas hahmottaa kristinuskon maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina. 9.lk: Oppilas hahmottaa uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valin-	S1 Suhde omaan uskontoon S3 Hyvä elämä	L5, L6

	tojen perusteina ja ohjauksena.		
T8 rohkaista oppilasta pohdittamaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	7.lk: Oppilas osallistuu oppituntien keskusteluihin erilaisuutta kunnioittaen. 8.lk: Oppilas osallistuu oppituntien keskusteluihin erilaisuutta kunnioittaen. 9.lk: Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.	S1 Suhde omaan uskontoon S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä	L7
T9 innostaa oppilasta tutki- maan omien valinto- jensa eettisiä ulottu- vuuksia ja niiden vaiku- tusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	7.lk: Oppilas hahmottaa uskontojen dialogin merkitystä sekä eettisissä että yhteiskunnallisissa kysymyksissä. 9.lk: Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.	S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä	L1, L2
T10 rohkaista oppilaita koh- taamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuu- dessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa- ajalla	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas sisäistää oman ainutlaatuisuuden ja ihmisten erilaisuuden sekä ymmärtää, että elämässä opetellaan vuorovaikutusta erilaisten ihmisten kanssa.	S1 Suhde omaan uskontoon S2 Uskontojen maailma S3 Hyvä elämä	L6

TAULUKKO 72: Uskonnon ja Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.11 Elämänkatsomustieto

Vuosiluokilla 7 - 9 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämänkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Katsomus ja kulttuuri: Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämänkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin.

S2 Etiikan perusteita: Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän

elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta.

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	7.lk: Oppilas hahmottaa katsomuksellista käsitteistöä. 8.lk: Oppilas ymmärtää katsomuksellisten käsitteiden merkityksiä. 9.lk: Oppilas käyttää katsomuksellista käsitteistöä oikeissa asiayhteyksissä.	S1 Katsomus ja kulttuuri: Maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteet, oppilaan elämäntarkoituksen ja identiteetin rakentuminen, Unescon suojelema maailman kulttuuri- ja luonnonperintö, kulttuurin ilmeneminen muun muassa mediassa ja taiteessa, teistiset ja ateistiset katsomukset nykymaailmassa (sekulaari humanismi, kristinusko, islam)	L1, L2, L4
T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	7.lk: Oppilas tutustuu ryhmässä erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin. 8.lk: Oppilas osaa kuvailla eri kulttuureiden ja katsomusten eroja. 9.lk: Oppilas oppii myös itsenäisesti hankkimaan tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja osaa kuvailla hankkimaansa tietoa.	S1 Katsomus ja kulttuuri	L2, L7
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	7.lk: Oppilas hahmottaa uskonnottomien ja uskonnollisten katsomusten perusajatuksia. 8.lk: Oppilas oppii kuvailemaan uskonnottomien ja uskonnollisten katsomusten perusajatuksia ja keskinäistä vuorovaikutusta.	S1 Katsomus ja kulttuuri	L1, L2, L5

	9.lk: Oppilas ymmärtää erilaisten katsomusten perusajatukset, keskinäisen vuorovaikutuksen sekä hahmottaa niistä tehtyä tutkimustietoa.		
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	7.lk: Oppilas tutustuu uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteisiin. 8.lk: Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta. 9.lk: Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.	S1 Katsomus ja kulttuuri S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus: Ihmisarvo, ihmisoikeudet sekä niiden kehitys ja ihmisoikeusloukkaukset, erilaiset käsitykset ihmisen ja luonnon suhteesta (esim. humanistinen, utilistinen, mystinen, luontokeskeinen), luonnon ja yhteiskunnan kestävä tulevaisuuden mahdollisuudet, ympäristöetiikka (eläinten oikeudet), vastuullinen toiminta kestävä tulevaisuuden hyväksi	L1, L3
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	7.lk: Oppilas ymmärtää, että katsomusvapaus on ihmisoikeus, jota pyritään turvaamaan kansallisilla ja kansainvälisillä keinoilla. 8.lk: Oppilas syventää ymmärrystään katsomusvapaudesta, sen turvaamisen mekanismeista ja niiden puutteista. 9.lk: Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.	S1 Katsomus ja kulttuuri S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus	L2, L3, L6, L7
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	7.lk: Oppilas tiedostaa ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita. 8.lk, 9.lk: Oppilas oppii kuvailemaan erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.	S1 Katsomus ja kulttuuri S2 Etiikan perusteita: Etiikan peruskysymykset ja pääsuunnat, hyvän elämän lähtökohdat, yleisinhimilliset arvot (toisuus, hyvyys, kauneus, oikeudenmukaisuus), teon eettisen arvioinnin näkökulmat (teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitus, teon seuraukset), nuorten arjen tilanteet	L1, L2, L4

		eettisestä näkökulmasta (käsitteistön hallinta), sosiaalisen median ja muiden tiedotusvälineiden ajankohtaisten kysymysten eettinen pohdinta S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus	
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	7.lk: Oppilas laajentaa yhdenvertaisen kohtelun ymmärrystään yhteisön näkökulmasta maailman näkökulmaan. 8.lk: Oppilas oppii kuvailemaan ihmisten yhdenvertaista kohtelua ja hahmottaa maailman moninaisuutta. 9.lk: Oppilas osaa kuvata esimerkkejä käyttäen ihmisten yhdenvertaista kohtelua sekä maailman moninaisuutta.	S1 Katsomus ja kulttuuri S2 Etiikan perusteita S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus	L2, L3, L7
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	7.lk: Oppilas hahmottaa oman elämänsä eettisiä ulottuvuuksia. 8.lk: Oppilas opettelee kuvailemaan oman elämänsä ja ympäristönsä eettisiä kysymyksiä ja valintoja. 9.lk: Oppilas oppii kuvailemaan elämänsä ja ympäristönsä eettisiä ulottuvuuksia asianmukaista käsitteistöä käyttäen ja oppii soveltamaan taitojaan arjessa.	S2 Etiikan perusteita S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus	L5, L7
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	7.lk: Oppilas hahmottaa omia valintoja, joita voi arjessa tehdä kestäväan tulevaisuuden saavuttamiseksi. 8.lk: Oppilas ymmärtää omien valintojen merkityksen kestäväan tulevaisuuden näkökulmasta ja oppii nimeämään keskeisiä kestäväan kehitykseen liittyviä piirteitä. 9.lk: Oppilas ymmärtää yksilöiden toiminnan vaikutuksen maapallon tulevaisuudelle, osaa nimetä	S1 Katsomus ja kulttuuri S2 Etiikan perusteita S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus	L5, L6, L7

	keskeisiä kestävään kehitykseen liittyviä piirteitä ja tuntee sekä paikallisia että globaaleja vaikuttamisen keinoja.		
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	7.lk: Oppilas tiedostaa ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen elämässä. 8.lk: Oppilas oppii kuvailemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden merkitystä elämälle. 9.lk: Oppilas osaa kuvailla ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden merkitystä elämälle ja pystyy perustelemaan näkemyksiään eettistä käsitteistöä käyttäen.	S2 Etiikan perusteita S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus	L1, L7

TAULUKKO 73: Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.12 Historia

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys: Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa: Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan: Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

S4 Suurten sotien aika: Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikkoihin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen: Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän

juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret: Syvennyttään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Merkitys, arvot ja asenteet</i>			
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	7.lk, 8.lk: Oppilas kiinnostuu historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys: Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa. S2 Ihmiset muuttavat maailmaa: Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan. S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan: Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutai-paleeseen. S4 Suurten sotien aika: Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoi-keusrikoksiin kuten holo-kaustiin ja muihin kansan-vainoihin sekä ihmisoi-keuksien edistämiseen. S5 Hyvinvointiyhteiskun- nan rakentaminen: Tar- kastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän	L1-L7

		juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.	
		S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret: Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.	
<i>Tiedon hankkiminen menneisyydestä</i>			
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta	7.lk: Oppilas harjoittelee etsimään tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä. 8.lk: Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja osaa arvioida tiedon luotettavuutta.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	L1-L5
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	7.lk: Oppilas hahmottaa historiallisen tiedon tulkittamista eri näkökulmista. 8.lk: Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	L1, L2, L4
<i>Historian ilmiöiden ymmärtäminen</i>			
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	7.lk: Oppilas hahmottaa opiskeltuja historiallisia asioita aikajanalla. 8.lk: Oppilas osaa sijoittaa opiskelemissaan asioita ajallisiin yhteyksiinsä ja	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan	L1, L2, L3

	niiden avulla aikajärjestykseen.	S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	7.lk: Oppilas hahmottaa ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä historiallisissa tilanteissa. 8.lk: Oppilas ymmärtää ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä historiallisissa tilanteissa ja pystyy kuvailemaan toiminnan motiiveja.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	L1-L4, L6, L7
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	7.lk: Oppilas erottaa tärkeitä historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittäviä tekijöitä. 8.lk: Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeitä.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	L1, L2, L4
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	7.lk: Oppilas hahmottaa, miksi joillain elämäalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään. 8.lk: Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämäalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	L1, L2, L4
<i>Historiallisen tiedon käyttäminen</i>			
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	7.lk: Oppilas harjoittelee tekemään omia tulkintoja historian tapahtumista ja ilmiöistä. 8.lk: Oppilas kehittää taitoaan muodostaa perusteltuja tulkintoja historian tapahtumista ja ilmiöistä.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen	L1, L2, L4

		S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusta	7.lk: Oppilas tiedostaa ihmisen toiminnan tarkoitusta historiaan. 8.lk: Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusta.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	L1-L4, L7
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioidaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	7.lk: Oppilas harjoittelee historiasta tehtyjen tulkintojen arvioimista. 8.lk: Oppilas pystyy arvioimaan historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	L1, L2, L4
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	7.lk: Oppilas harjoittelee erilaisten lähteiden käyttämistä, vertailemista ja oman näkemyksen muodostamista tietojen pohjalta. 8.lk: Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	L1, L2, L4, L5
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	7.lk: Oppilas hahmottaa historian merkityksen nykyisyyden ja tulevaisuuden taustalla. 8.lk: Oppilas pystyy kuvailemaan, miten menneisyyden tulkinnoilla voidaan perustella tulevaisuuden valintoja.	S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys S2 Ihmiset muuttavat maailmaa S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan S4 Suurten sotien aika S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret	L1-L7

TAULUKKO 74: Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.13 Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittämään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9:

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävä kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Merkitys, arvot ja asenteet</i>			
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana	9.lk: Oppilas hahmottaa yhteiskuntaopin tiedonalana, ymmärtää käsitteen yhteiskunta sekä tiedostaa yhteiskuntaan liittyviä rakenteita ja toimintoja.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen S4 Taloudellinen toiminta	L1-L7
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen	9.lk: Oppilas harjoittelee ryhmässä eettistä arviointia inhimillisten, yhteiskunnallisten ja taloudellisten	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta	L1, L2, L4, L7

erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	ten kysymysten yhteydessä.	S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen S4 Taloudellinen toiminta	
<i>Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys</i>			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	9.lk: Oppilas hahmottaa oikeusvaltion keskeisiä periaatteita, osaa kuvailla ihmisoikeusperiaatteita ja ymmärtää suomalaisen oikeusjärjestelmän toimintaa.	S2 Demokraattinen yhteiskunta: Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti. S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.	L2, L4, L7
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpi-toa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	9.lk: Oppilas hahmottaa omaa rahankäyttöään, ymmärtää perheiden arjen tuloja ja menoja, pystyy kuvailemaan yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä niihin liittyvää julkista keskustelua.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen	L3, L4, L5
<i>Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen</i>			

T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	9.lk: Oppilas hahmottaa itsensä yhteiskunnan jäsenenä, pohtii omia tulevaisuuden mahdollisuuksiaan, osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paikallisiin erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä. S4 Taloudellinen toiminta: Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävä kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.	L1, L4, L7
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti.	9.lk: Oppilas harjoittelee keskustelemaan yhteiskunnan toiminnasta, erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen	L2, L4
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	9.lk: Oppilas ymmärtää yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja kansallisesti ja Euroopan unionin tasolla sekä osaa soveltaa demokraattisia toimintatapoja ja pelisääntöjä omassa lähiyhteisössään.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen	L1, L4, L6
T8 ohjata oppilasta talou-	9.lk: Oppilas oppii ymmärtämään säästämisen, si-	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S4 Taloudellinen toiminta	L2, L4, L7

den perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti	joittamisen ja kuluttamisen merkityksen omassa elämässään ja hahmottaa näitä asioita jonkin verran kansantalouden näkökulmasta.		
T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietoaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	9.lk: Oppilas laajentaa yhteiskunnallisia näkemyksiään hyödyntämällä mediataitojaan, harjoittelee perustellun mielipiteensä esittämistä tarkoituksenmukaisin keinoin, tiedottaa erilaisia vaikuttamiskeinoja ja toimii rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta S2 Demokraattinen yhteiskunta S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen S4 Taloudellinen toiminta	L1, L2, L7

TAULUKKO 75: Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 – 9

10.2.14 Musiikki

Vuosiluokkien 7 - 9 opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Käyttäessään tieto- ja viestintätekniikkaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9:

S1 Miten musiikissa toimitaan: Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden välille.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Osallisuus			
T1 kannustaa oppilasta rakentamaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	7.lk: Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia. 8.lk: Oppilas vahvistaa taitojaan toimia musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.	S1 Miten musiikissa toimitaan: Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointu-soittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusiisoinnissa. S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa. S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiinsa liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden välille. S4 Ohjelmisto: Ohjelmis-	L2, L7

		toon ja erityisesti kuunte- luohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuu- rien ja aikakausien mu- siikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankoh- taiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyt- töä ja laulutaitoa harjoite- taan yksi- ja moniäänis- ten yhteislaulujen tai soo- lolaalujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoittei- den avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huo- mioon kulttuuriperinnön vaaliminen, oppilaita in- nostavat teokset ja tehtä- vät sekä ohjelmiston käyt- tökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Oh- jelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävel- lykset.	
<i>Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen</i>			
T2 ohjata oppilasta ylläpitä- mään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä ke- hittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jä- seninä	7.lk: Oppilas käyttää ään- tään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yh- teislauluun. 8.lk: Oppilas käyttää ään- tään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yh- teislauluun sovittaen osuutensa osaksi koko- naisuutta.	S1 Miten musiikissa toi- mitaan S2 Mistä musiikki muo- dostuu S3 Musiikki omassa elä- mässä, yhteisössä ja yh- teiskunnassa S4 Ohjelmisto	L2
T3 kannustaa oppilasta ke- hittämään edelleen soitto- ja yhteismusi- sointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja soin- tusoittimin	7.lk: Oppilas soittaa keho- , rytmi-, melodia- ja soin- tusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon. 8.lk: Oppilas syventää tai- tojaan soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointu- soittimia ja osallistua yh- teissoittoon.	S1 Miten musiikissa toi- mitaan S2 Mistä musiikki muo- dostuu S3 Musiikki omassa elä- mässä, yhteisössä ja yh- teiskunnassa S4 Ohjelmisto	L2
T4 rohkaista oppilasta mo- nipuoliseen musiikkili- kunnalliseen kokemi- seen ja ilmaisuun	7.lk: Oppilas rohkaistuu liikkumaan musiikin tahdissa ja sovit- taa liikeilmaisuaan kuule- maansa musiikkiin. 8.lk: Oppilas liikkuu musii- kin perussykkeen tah-	S1 Miten musiikissa toi- mitaan S2 Mistä musiikki muo- dostuu S3 Musiikki omassa elä- mässä, yhteisössä ja yh- teiskunnassa S4 Ohjelmisto	L2

	dissa ja sovittaa liikeilmiasuaan kuulemaansa musiikkiin.		
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteeluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	7.lk: Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan. 8.lk: Oppilas syventää musiikin ja ääniympäristöjen havainnointi- ja kuuntelutaitojaan sekä vahvistaa kokemuksistaan kertomisen taitoa.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L2
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	7.lk, 8.lk: Oppilas osallistuu musiikilliseen ideointiin yksin ja ryhmässä.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L1, L2, L6
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisuliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	7.lk: Oppilas harjoittelee käyttämään musiikkitekniologiaa omassa tai ryhmän ilmaisussa. 8.lk: Oppilas syventää osaamistaan musiikkitekniologian hyödyntämisessä omassa tai ryhmän ilmaisussa.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L1, L2, L5
<i>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito</i>			
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.	7.lk: Oppilas ymmärtää musiikin taiteenlajina ja tiedostaa kuinka musiikkia käytetään, viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa. 8.lk: Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L2, L4
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa	7.lk: Oppilas oppii musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja musiikillisessa toiminnassa. 8.lk: Oppilas syventää musiikin käsitteellistä ja teoreettista osaamistaan musiikillisessa toiminnassa.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L4

<i>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa</i>			
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	7.lk: Oppilas osallistuu keskusteluun musiikin vaikutuksista tunteisiin ja hyvinvointiin. 8.lk: Oppilas osallistuu keskusteluun musiikin vaikutuksista tunteisiin ja hyvinvointiin sekä osaa kuvailla musiikin vaikutuksia omassa elämässään.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L3, L4
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja äänitympäristön turvallisuudesta	7.lk, 8.lk: Oppilas oppii huomioimaan musisointilanteissa laitteiden ja soittimen äänen voimakkuuden, osaa kohdella laitteita ja soittimia asiallisesti ja ymmärtää käyttäytyä turvallista oppimisilmapiiriä kunnioittaen.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L3
<i>Oppimaan oppiminen musiikissa</i>			
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamista harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	7.lk: Oppilas harjoittelee asettamaan tavoitteita musisointiin, musiikkiliikuntaan, säveltämiseen tai muuhun luovaan tuottamiseen ja arvioi edistymistään suhteessa niihin. 8.lk: Oppilas asettaa tavoitteita musisointiin, musiikkiliikuntaan, säveltämiseen tai muuhun luovaan tuottamiseen ja arvioi edistymistään suhteessa niihin.	S1 Miten musiikissa toimitaan S2 Mistä musiikki muodostuu S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa S4 Ohjelmisto	L1

TAULUKKO 76: Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.15 Kuvataide

Vuosiluokilla 7-9 opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsitteisiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu</i>			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	7.lk: Oppilas oppii havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttää monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä.	S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta. S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla	L1, L3, L4, L5

		kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Oppilaat syntyvät erilaisiin taidesityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana.	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	7.lk: Oppilas oppii sanallistamaan omia havaintojaan ja ajatuksiaan, harjoittelee perustelemaan näkemyksiään ja jakaa näkemyksiään yhdessä toisten kanssa.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L4, L5, L6
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	7.lk: Oppilas ilmaisee havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L4, L5
<i>Kuvallinen tuottaminen</i>			
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	7.lk: Oppilas soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L5, L6
T5 ohjata oppilasta tutkimaan lähestymistapaan	7.lk: Oppilas harjoittelee tutkivaa lähestymistapaa	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakulttuurit	L1, L2, L3, L5

itsenäisessä ja yhteis-toiminnallisessa kuvalli- sessa työskentelyssä	itsenäisessä ja yhteisoi- minnallisessa kuvalli- sessa työskentelyssä.	S3 Taiteen maailmat	
T6 rohkaista oppilasta il- maisemaan mielipitei- tään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	7.lk: Oppilas ilmaisee mielipiteitään ja soveltaa kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa töissään.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakult- tuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L4, L7
<i>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</i>			
T7 ohjata oppilasta sovel- tamaan kuvallisia, sa- nallisia ja muita kuvatul- kinnan menetelmiä	7.lk: Oppilas harjoittelee kuvien tulkitsemista.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakult- tuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L4, L5, L6
T8 ohjata oppilasta tarkas- telemaan taiteen ja muun visuaalisen kult- tuurin merkitystä yksi- lölle, yhteisölle ja yh- teiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	7.lk: Oppilas ymmärtää taiteen ja muun visuaali- sen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yh- teiskunnalle kulttuurin ja historian näkökulmista.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakult- tuurit S3 Taiteen maailmat	L2, L3, L6, L7
T9 innostaa oppilasta so- veltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuot- tamisessaan	7.lk: Oppilas osaa hyö- dyntää eri aikojen ja kult- tuurien kuvailmaisun ta- poja kuvallisessa tuotta- misessaan.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakult- tuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L5, L6
<i>Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen</i>			
T10 ohjata oppilasta otta- maan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuu- rissa ilmeneviin arvoihin	7.lk: Oppilas ymmärtää taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä ar- voja ja jakaa näkemyksi- ään toisten kanssa.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakult- tuurit S3 Taiteen maailmat	L3, L4, L6, L7
T11 kannustaa oppilasta ot- tamaan kuvailmaisus- saan huomioon kulttuu- rinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	7.lk: Oppilas huomioi ku- vailmaisussaan kulttuuri- sen moninaisuuden ja kestävän kehityksen ja tiedostaa kuvallisen ilmai- sun vaikutusvallan.	S1 Omat kuvakulttuurit S2 Ympäristön kuvakult- tuurit S3 Taiteen maailmat	L1, L2, L4, L7

TAULUKKO 63: Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.16 Käsityö

Vuosiluokilla 7 - 9 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Teke- misen taitoja syvennettäessä tunnistetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia.

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Innovointi: Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvis- taen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

S2 Muotoilu: Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuu- riseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perin- teitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

S3 Kokeilu: Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käy- tetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin.

S4 Dokumentointi ja arviointi: Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuottei- den suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

S5 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

S6 Työturvallisuus: Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen: Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjes- telyyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioi- daan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ide- oinnin lähteenä.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen: Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksi- lön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viesti- mistä.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta suun- nittelemaan työskente- lyään sekä ideoimaan,	7.lk: Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.	S2 Muotoilu: Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskun- nalliseen, kulttuuriseen ja	L2, L3

tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi		teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa. S3 Kokeilu: Harjoitellaan erilaisia tapoja muokata, yhdistää ja käsitellä materiaaleja sekä käytetään luovasti ja rohkeasti erilaisia perinteisiä ja uusia materiaaleja ja valmistustekniikoita. Sovelletaan ohjelmointia suunnitelmiin ja valmistettaviin tuotteisiin. S4 Dokumentointi ja arviointi: Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa. S5 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.	
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	7.lk: Oppilas oppii asettamaan työskentelylleen tavoitteita, työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja oppii arvioimaan realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.	S1 Innovointi: Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. S2 Muotoilu S3 Kokeilu S4 Dokumentointi ja arviointi S5 Tekeminen	L1

T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	7.lk: Oppilas tutustuu erilaisiin materiaaleihin, työvälineisiin ja työtapoihin sekä oppii valitsemaan tarkoituksenmukaisia materiaaleja, tekniikoita ja työstömenetelmiä valmistaessaan suunnittelemaan tuotteita/teoksia.	S1 Innovointi S2 Muotoilu S3 Kokeilu S4 Dokumentointi ja arviointi S5 Tekeminen	L4, L6
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan	7.lk: Oppilas oppii käyttämään käsityön keskeisiä käsitteitä, esittämään ideansa selkeästi sekä toteuttamaan ne suunnitelmaan perustuen ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.	S1 Innovointi S2 Muotoilu S3 Kokeilu S4 Dokumentointi ja arviointi S5 Tekeminen	L2, L4
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	7.lk: Oppilas ymmärtää turvallisen työskentelyn periaatteet ja noudattaa niitä.	S6 Työturvallisuus: Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.	L3, L6
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	7.lk: Oppilas oppii hyödyntämään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa tieto- ja viestintätekniikkaa käsityöprosessin suunnittelussa, valmistamisessa ja dokumentoinnissa.	S1 Innovointi S2 Muotoilu S3 Kokeilu S4 Dokumentointi ja arviointi S5 Tekeminen	L5
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, käden taitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	7.lk: Oppilas oppii esimerkkien avulla kuvailemaan käsityön merkitystä omassa elämässään, arjessa yleensä, yhteiskunnassa ja työelämässä.	S7 Yrittäjämäinen oppiminen: Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynnillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.	L6
T8 ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävä elämäntapaa	7.lk: Oppilas oppii käyttämään materiaaleja taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti sekä harjaantuu käsityöprosessissa kestävä elämäntavan mukaisten valintojen tekemisessä.	S8 Tiedostaminen ja osallistuminen: Tutkitaan käsityön ja tuotteiden erilaisia merkityksiä yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmasta. Pohditaan käsityötä hyvinvoinnissa.	L1, L4, L7

		nin ja kestävän kehityksen edistäjänä arjessa. Harjoitellaan käsityöllä osallistumista, vaikuttamista ja viestimistä	
--	--	--	--

TAULUKKO 78: Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.17 Liikunta

Vuosiluokilla 7 - 9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantarajajärjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä. Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä autamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

S3 Psyykinen toimintakyky: Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvuun ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Fyysinen toimintakyky</i>			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan kokeillen eri liikuntamuotoja ja yrittää parhaansa.	S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotoitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä. Tasapaino-, liikkumista ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Move! -mitaukset 8. luokalla.	L1, L3
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	7.lk: Oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja opettelee tekemään itsestään ja ympäristöstään havaintoja useimmissa liikuntatilanteissa. 8.lk: Oppilas hahmottaa kehonsa, kehittyä itsensä ja ympäristön havainnoimisessa ja tekee jonkin verran tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa. 9.lk: Oppilas syventää oman kehon hahmotustaan, havainnoi itseään ja ympäristöään sekä tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.	S1 Fyysinen toimintakyky	L1, L3, L4
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä moni-	7.lk: Oppilas oppii käyttämään tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa. 8.lk: Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaito-	S1 Fyysinen toimintakyky	L3

puolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	jen käyttämisessä ja yhdistämisessä useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa. 9.lk: Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.		
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	7.lk: Oppilas kehittyy välineenkäsittelytaidoissa opetetuissa liikuntamuodoissa. 8.lk: Oppilas oppii käyttämään ja yhdistämään välineenkäsittelytaitoja opetetuissa liikuntamuodoissa. 9.lk: Oppilas syventää välineenkäsittely- ja yhdistelytaitojaan opetuissa liikuntamuodoissa ja ymmärtää, kuinka niitä voi soveltaa.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	7.lk: Oppilas harjoittaa fyysisiä ominaisuuksiaan. 8.lk: Oppilas opettelee arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa joitakin ominaisuuksia. 9.lk: Oppilas oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3
T6 vahvistaa uima- ja vesipelustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	7.lk: Oppilas vahvistaa uimataitoaan ja tiedostaa vedestä pelastautumisen ja pelastamisen periaatteita. 8.lk: Oppilas vahvistaa uimataitoaan, harjoittelee vedestä pelastumista ja pelastamista. 9.lk: Oppilas vahvistaa uimataitoaan sekä vedestä pelastautumisen ja pelastamisen taitojaan.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.	S1 Fyysinen toimintakyky	L3, L6, L7

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelmään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	7.lk: Oppilas harjoittelee toimimaan kaikkien kanssa sekä opettelee säätelmään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa. 8.lk: Oppilas kehittyä toisten kanssa toimimisessa, vahvistaa toiminnanohjaus- ja tunteidensäätelytaitojaan ja osaa huomioida toisia liikuntatilanteissa. 9.lk: Oppilas työskentelee kaikkien kanssa ja toimii liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.	S2 Sosiaalinen toimintakyky: Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.	L2, L3, L6, L7
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	7.lk: Oppilas opettelee noudattamaan reilun pelin periaatteita. 8.lk: Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja tiedostaa omaa vastuutaan yhteisissä oppimistilanteissa. 9.lk: Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja ymmärtää vastuunsa yhteisissä oppimistilanteissa.	S2 Sosiaalinen toimintakyky	L2, L6, L7

Psyykkinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	7.lk: Oppilas oppii ohjautusti vastuullista työskentelyä ja harjoittelee itsenäistä työskentelyä. 8.lk: Oppilas oppii ohjautusti vastuullista työskentelyä ja kehittyä itsenäisessä työskentelyssä. 9.lk: Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.	S3 Psyykkinen toimintakyky: Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäs-	L1, L2, L3
---	--	---	-------------------

		tystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.	
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas osallistuu yhteiseen toimintaan omia voimavaroja kunnioittaen.	S3 Psyykkinen toimintakyky	L1, L2
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	7.lk: Oppilas hahmottaa liikunnan merkityksen ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osana. 8.lk: Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmasta. 9.lk: Oppilas ymmärtää riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkityksen ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille.	S3 Psyykkinen toimintakyky	L3
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	7.lk, 8.lk, 9.lk: Oppilas tutustuu eri liikuntamuotoihin ja saa tietoa paikallisesta harrastetoiminnasta.	S3 Psyykkinen toimintakyky	L1, L3

TAULUKKO 79: Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 – 9

10.2.18 Kotitalous

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella

tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestäväan asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn ja yhdessä toimimiseen.

Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa: Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Käytännön toimintataidot</i>			
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoidaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	7.lk: Oppilas harjoittelee suunnittelemaan ja toteuttamaan työskentelyään asetettujen tavoitteiden mukaisesti, oppii arvioimaan omaa osaamistaan ja ottamaan vastaan rakentavaa palautetta toiminnastaan ja pyrkii korjaamaan työskentelyään tarvittaessa.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruoka-	L3

		turvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia. S2 Asuminen ja yhdessä eläminen: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisällöiden avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita. S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa: Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineinä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.	
--	--	--	--

T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	7.lk: Oppilas oppii tunnistamaan yleisimpiä työmenetelmiä, harjoittelee valitsemaan asianmukaisen työmenetelmän ruoanvalmistuksessa ja leivonnassa sekä harjoittelee asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamista huomioiden työturvallisuus ja esteettisyys.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen	L2, L3
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävää ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tietoa ja viestintäteknologiaa	7.lk: Oppilas ymmärtää taloudellisuuden ja teknologian osana kotitalouden toimintaa ja pyrkii hyödyntämään opetettuja tietoja käytännön työskentelyssä.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	L3, L4, L5, L7
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	7.lk: Oppilas harjoittelee suunnittelemaan työn etenemistä, ajankäyttöä ja oppii pitämään työtilan siistinä.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen	L1, L3, L6
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	7.lk: Oppilas ymmärtää hygienian ja turvallisen työskentelyn merkityksen ja työskentelee sen mukaisesti.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	L3, L5, L7
<i>Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot</i>			
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	7.lk: Oppilas pyrkii kuuntelemaan ja osallistumaan yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa rakentavasti.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	L1, L2, L6, L7
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä	7.lk: Oppilas tunnistaa kodin arkirutiineja ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista kotitalouksien perinteistä.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	L2, L3
T8	7.lk: Oppilas harjoittelee	S1 Ruokaosaaminen ja	L3, L6, L7

ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	työskentelemään yksin ja ryhmässä käytettävissä olevan ajan puitteissa sekä harjoittelee tasapuolisten päätöksentekoa ja työtehtävien jakoa.	ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen	
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohdimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	7.lk: Oppilas tiedostaa oman käytöksensä merkityksen ryhmän toiminnassa ja käyttäytyy hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	L2, L6, L7
<i>Tiedonhallintataidot</i>			
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	7.lk: Oppilas oppii hyödyntämään kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja annetuista tietolähteistä ja ymmärtää luotettavan lähteen merkityksen.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	L1, L4
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	7.lk: Oppilas oppii tulkitsemaan ja käyttämään yleisimpiä kotitalouden käsitteitä, toimintaohjeita, merkkejä ja symboleja.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	L4
T12 ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	7.lk: Oppilas harjoittelee ongelmanratkaisutaitoja ja luovuutta erilaisissa kotitalouden osa-alueisiin liittyvissä tehtävissä.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	L1
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja.	7.lk: Oppilas osallistuu keskusteluun kustannus- ja ympäristötietoisesta toiminnasta, harjoittelee hintavertailua ja oppii kodin perusjätteiden lajittelun.	S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri S2 Asuminen ja yhdessä eläminen S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa	L1, L7

TAULUKKO 80: Kotitalouden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 - 9

10.2.19 Oppilaanohjaus

Vuosiluokilla 7 - 9 oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7 - 9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7 - 9 aikana jokaista oppilasta

ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsitteitä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista.

Oppilaanohjauksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7 - 9

S1 Oppiminen ja opiskelu: Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä.

S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu: Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.

S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot: Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta.

S4 Työelämään tutustuminen: Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin.

S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen: Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Opetuksen tavoitteet	Oppimisen tavoitteet vuosiluokittain	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
<i>Osallisuus ja aktiivinen toiminta</i>			
T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7-9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista	8.lk: Oppilas kehittää ryhmässä toimimisen valmiuksiaan, harjaannuttaa itsenäisen työskentelyn taitojaan ja ymmärtää vastuunsa omasta opiskelustaan. 9.lk: Oppilas syventää ryhmässä toimimisen taitojaan, osaa työskennellä itsenäisesti sekä ymmärtää vastuunsa opiskelustaan ja tekemistään valinnoista.	S1 Oppiminen ja opiskelu: Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä. S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu: Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot	L3, L7

		sekä sosiaaliset verkostot.	
<i>Oppimaan oppimisen taidot</i>			
T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan	8.lk: Oppilas tiedostaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan sekä opettelee asettamaan tavoitteita opiskelutaitojensa ja oppimaan oppimisen taitojensa edistämiseksi. 9.lk: Oppilas tiedostaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan, osaa asettaa tavoitteita opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseksi sekä pystyy toimimaan pitkäjänteisesti tavoitteiden saavuttamiseksi.	S1 Oppiminen ja opiskelu	L1
<i>Elinikäinen oppiminen</i>			
T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	8.lk: Oppilas kehittää opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisen taitojaan, osaamisen arviointitaitojaan, itsearviointitaitojaan sekä itsetuntemustaan. 9.lk: Oppilas osaa asettaa tavoitteita opiskelulle ja arvioida realistisesti toimintaansa sekä hahmottaa realistisesti tulevaisuuden suunnitelmia.	S1 Oppiminen ja opiskelu S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu	L1
<i>Itsetuntemus</i>			
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edel-	8.lk: Oppilas hahmottaa itsensä arvokkaana yksilönä ja laajentaa itsetuntemustaan. 9.lk: Oppilas ymmärtää olevansa arvokas yksilö, laajentaa itsetuntemus-	S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu	L3

lytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti	taan sekä laajentaa ja syventää tulevaisuuden suunnittelu- ja ongelmanratkaisutaitojaan.		
<i>Tavoitteiden asettaminen</i>			
T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista	8. lk: Oppilas harjaantuu tavoitteiden asettelussa, työskentelyn suunnittelussa ja arvioinnissa. 9. lk: Oppilas ymmärtää tavoitteiden asettamisen merkityksen niin lyhyelle kuin pitkällekin aikavälille ja osaa ohjata toimintaansa tavoitteiden mukaisesti.	S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen: Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita.	L1, L3
<i>Työelämään suuntautuva oppiminen</i>			
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	8. lk: Oppilas hahmottaa opiskelun ja työelämän välisen yhteyden. 9. lk: Oppilas osaa kuvailla työelämässä tarvittavia taitoja sekä kuinka niitä harjoitellaan koulussa.	S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot: Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta. S5 Jatko-opinnot ja niihin	L6, L7

T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen	8.lk: Oppilas tiedostaa eri ammattialoilla tarvittavaa osaamista sekä arvioi itselleen sopivia ammattialoja. 9.lk: Oppilas osaa kuvailla eri ammattialoilla tarvittavaa osaamista ja arvioi realistisesti itselleen sopivia ammattialoja.	hakeutuminen S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot S4 Työelämään tutustuminen: Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin. S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen	L4, L5, L6
<i>Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa</i>			
T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta	8.lk: Oppilas hahmottaa Suomen koulutusjärjestelmää sekä tutustuu työelämään käytännössä. 9.lk: Oppilas kehittää taitoaan etsiä koulutus- ja työelämätietoa, hakee jatko-opintoihin sekä tutustuu työelämään käytännössä.	S4 Työelämään tutustuminen S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen	L4, L5
T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta	8.lk: Oppilas hakee monipuolisesti tietoa koulutuksesta ja työelämästä. 9.lk: Oppilas etsii monipuolisesti koulutuksesta ja työelämästä tarvitsemaansa tietoa eri lähteistä ja osaa arvioida tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta oman tulevaisuutensa kannalta.	S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen	L4, L5, L6

<i>Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys</i>			
T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaitansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla	8.lk, 9.lk: Oppilas vahvistaa oman kulttuuritaitansa ymmärrystä ja syventää vuorovaikutustaitojaan kulttuurienvälisissä kohtaamisissa.	S4 Työelämään tutustuminen S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen	L2

TAULUKKO 81: Oppilaanohjauksen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7 – 9

Oppiaine	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Yhteensä
Äidinkieli ja kirjallisuus	7	7	5	5	4	4	3	3	4	42
A 1-kieli	1	1	2	2	3	2	2	2	3	18
B1-kieli						2	2	1	1	6
Matematiikka	3	3	3	4	4	4	3	4	4	32
Ympäristöoppi	2	2	2	3	3	2				14
Biologia ja maantieto							1 1	1 1	1,5 1,5	7
Fysiikka ja kemia							1 1	1,5 1,5	1 1	7
Terveystieto							1	1	1	3
Uskonto, ET	1	1	1	1	2	1	1	1	1	10
Historia ja yhteiskuntaoppi				1	2	2	2	2	3	12
Musiikki	1	1	1	1	1	1	1	1		8
Kuvataide	1	1	1	1	1	2	2			9
Käsityö	2	2	1	1	1	2	2			11
Liikunta	2	2	3	3	2	2	2	3	2	21
Kotitalous							3			3
Opinto-ohjaus								1	1	2
Valinnaiset taito- ja taideaineet			2	1	2	1	1	2	2	11
Soveltavat valinnaiset aineet			1	1	1			3	3	9
Tuntimäärä	20	20	22	24	26	25	29	29	30	225

TAULUKKO 82: Sateenkaaren erityiskoulun tuntijako

LÄHTEET

<http://www.lukimat.fi/>

<https://peda.net>.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet: Määräykset ja ohjeet 2014:96.
Opetushallitus

TIEDONHALLINNAN JA ARKISTOTOIMEN TOIMINTAOHJE

Sisällys

1 YLEISTÄ	3
1.1 Toimintaohjeen tarkoitus ja rakenne	3
1.2 Arkistolaki, tiedonhallintalaki ja niiden soveltaminen	3
1.3 Käsitteistöä	3
2 ARKISTON JA ARKISTOTOIMEN MERKITYS JA SISÄLTÖ	4
2.1 Kuntayhtymän arkistotoimi	4
2.2 Arkistotoimen tavoitteet	5
3 ARKISTOTOIMEN ORGANISAATIO JA TEHTÄVÄT	5
3.1 Arkistotoimen johto sekä tiedonhallintaa ja arkistointia johtavat ja valvovat viranhaltijat	5
3.2 Esittelijöiden, valmistelijoiden ja muiden henkilöiden asiakirjahallinnon tehtävät	6
3.3 Arkistotoimen tehtävät	6
3.4 Tiedonhallinnan tehtävät	6
4 VAALIJALAN ARKISTOTOIMEN OHJEET	7
5 ARKISTONMUODOSTUS JA TIEDONHALLINTA	7
5.1 Arkistonmuodostuksen suunnittelu	7
5.2 Asiakirjojen arvonmääritys ja seulonta	8
5.2.1 Päämäärätoiminnot	8
5.2.2 Tuki- ja ylläpitotehtävät	8
5.3 Saapuneet asiakirjat	9
5.4 Sähköisessä muodossa olevat asiakirjat	9
6 ASIAKIRJOJEN HÄVITTÄMINEN	10
7 ASIAKIRJOJEN SIIRTÄMINEN KESKUSARKISTOON	10
8 ARKISTON LUETTELOIMINEN JA KUVAILU	10
9 ASIAKIRJOJEN SÄILYTYS JA SUOJELU	11
9.1 Säilytysvälineet	11
9.2 Arkistotilat	11
9.3 Asiakirjojen suojaaminen poikkeusoloissa	12
10 ARKISTON TIETOPALVELUTEHTÄVÄT	12
10.1 Arkiston käyttö	12
10.2 Asiakirjojen julkisuus ja tietosuoja	12
LIITTEET	13

1 YLEISTÄ

1.1 Toimintaohjeen tarkoitus ja rakenne

Tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohjeen tarkoituksena on ohjata Vaalijalan kuntayhtymän tiedonhallintaa, asiakirjahallintoa, arkistonmuodostusta ja arkistonhoitoa.

Toimintaohje rakentuu runko-osasta ja liitteistä. Runko-osassa ovat yleisohjeet kuntayhtymän tiedonhallinnan ja arkistotoimen hoitamiseen. Liitteet ovat yksityiskohtaisia kuntayhtymän asiakirjojen ja tietoaaineistojen käsittelyohjeita, ja ne on sijoitettu toimintaohjeen loppuun siinä järjestyksessä, kun ne esiintyvät runko-osan tekstiosuudessa. Runko-osassa on lisäksi viittauksia keskeisiin organisaatioiden arkistotoimeen vaikuttaviin säädöksiin, määräyksiin, oppaisiin ja yleisohjeisiin.

1.2 Arkistolaki, tiedonhallintalaki ja niiden soveltaminen

Arkistolaki (L 831/1994) sisältää perusmääräykset kunnallisen arkistotoimen järjestämisestä ja arkistohoidosta. Kansallisarkisto ohjaa kuntien arkistohoitoa mm. antamalla arkistointia koskevia määräyksiä ja yleisohjeita. Arkistolain (10 §) mukaan Kansallisarkistolla on oikeus saada tietoja kuntien arkistotoimesta ja tarkastaa niiden arkistointia salassapitomääräysten rajoittamatta.

Kunnalliset arkistot ovat osa kansallista kulttuuriperintöä. Kunnallisten viranomaisten ja toimielinten tehtävänä on toimia tämän tärkeän asiakirjallisen kulttuuriperinnön tuottajana ja säilyttäjänä. Tästä syystä arkistolaki koskee sekä niiden arkistotoimen järjestämistä (8-9 §) että asiakirjojen laatimista, säilyttämistä, hävittämistä (13 §) ja käyttöä (12,15 §).

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (L 906/2019) sisältää koko julkista hallintoa koskevat säännökset tiedonhallinnan järjestämisestä (4, 25-27 §) ja kuvaamisesta (5, 28 §), tietovarantojen yhteentoimivuudesta (6-7 §), teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien toteuttamisesta (22-24 §) sekä tietoturvallisuuden toteuttamisesta (12-18 §). Tiedonhallintalain (6 §) mukaan Valtiovarainministeriön tehtävänä on julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen yhteentoimivuuden yleinen ohjaus. Tiedonhallintalaki on tullut voimaan vuoden 2020 alussa ja sitä sovelletaan myös kunnallishallinnossa.

Arkistolain ja tiedonhallintalain lisäksi muita asiakirjahallintoon vaikuttavia lakeja ovat muun muassa laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (L 254/2015), Euroopan Unionin yleinen tietosuoja-asetus (2016/679), tietosuojalaki (L 1050/2018) ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (L 621/1999).

1.3 Käsitteistä

Tiedonhallintalaissa (2 §) on määritelty vakiintuneita käsitteitä osittain uudelleen eivätkä ne ole kaikilta osin täysin yhteneväisiä arkistolaissa olevien käsitteiden kanssa.

Arkistointi tarkoittaa arkistolaissa käytettyä käsitettä *pysyvä säilytys*.

Asiakirja on viranomaisen hallussa oleva asiakirja, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa. Viranomaisen laatimana pidetään myös asiakirjaa, joka on laadittu viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta, ja viranomaiselle toimitettuna asiakirjana asiakirjaa, joka on annettu viranomaisen toimeksiannosta tai muuten sen lukuun toimivalle toimeksiantotehtävän suorittamista varten.

Säilytysaika tarkoittaa sitä, miten kauan asiakirjaa säilytetään siihen käyttötarkoitukseen, johon asiakirjat ja muut vastaavat tiedot on kerätty ja niihin rinnastuviin tarkoituksiin. Säilytysajan päättymisen jälkeen tietoaaineistot on arkistoitava tai tuhottava viipymättä tietoturvalisella tavalla. Tietoaaineisto on säilyttämisen tilassa niin pitkään, kun säilytysajasta on säädetty lainsäädännössä, niitä tarvitaan alkuperäisiin käyttötarkoituksiin tai luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön etujen, oikeuksien, velvollisuuksien ja oikeusturvan toteuttamiseksi ja todentamiseksi tai tietoaaineistoja tarvitaan tiedonhallintalain 21 §:n muiden kohtien todentamiseksi.

Tiedonhallinta tarkoittaa viranomaisen tehtävien hoidossa tai sen muussa toiminnassa syntyviin tarpeisiin perustuvia toimia ja tietoturvalisuuustoimenpiteitä viranomaisen tietoaaineistojen, niiden käsittelyvaiheiden ja tietoaaineistoihin sisältyvien tietojen hallinnoimiseksi riippumatta tietoaaineistojen tallentamistavasta ja muista käsittelytavoista.

Tiedonhallintayksikkö on viranomainen, jonka tehtävänä on järjestää tiedonhallinta tiedonhallintalain vaatimusten mukaisesti.

Tietoaaineisto on asiakirjoista ja muista vastaavista tiedoista muodostuva tiettyyn viranomaisen tehtävään tai palveluun liittyvä tietokokonaisuus.

2 ARKISTON JA ARKISTOTOIMEN MERKITYS JA SISÄLTÖ

2.1 Kuntayhtymän arkistotoimi

Arkistonmuodostajana ja tiedonhallintayksikkönä on Vaalijalan kuntayhtymä, jonka toiminnan tuloksena arkisto syntyy. Arkistoon kuuluvat kaikki ne asiakirjat, jotka ovat saapuneet arkistonmuodostajalle ja tiedonhallintayksikölle sen tehtävien johdosta tai syntyneet arkistonmuodostajan toiminnan yhteydessä riippumatta siitä säilytetäänkö niitä keskusarkistossa vai eri työ- ja toimipisteissä. Silloin kun organisaation toiminta muuttuu (toimintoja, osa-alueita tai laitoksia lakkautetaan tai yhdistetään tms.), on otettava yhteyttä arkistonhoitajaan.

Asiakirjalla tarkoitetaan kirjallista tai kuvallista esitystä tai sellaista sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla aikaansaattua esitystä, joka on luettavissa, kuunneltavissa tai muutoin ymmärrettävissä teknisin apuvälinein (ArkL 6 §).

2.2 Arkistotoimen tavoitteet

Arkistotoimen tavoitteena (ArkL 7 §) on, että asiakirjat edistävät kuntayhtymän jokapäiväistä toimintaa, tukevat oikeusturvan ja tietosuojan toteutumista ja yksityisten ja yhteisöjen tiedonsaantioikeutta sekä palvelevat tieteellistä tutkimusta.

Arkistotoimen tehtävänä (ArkL 7 §) on arkistonmuodostajan toiminnasta kertovien asiakirjojen säilyttäminen, asiakirjojen käytettävyydestä ja niihin liittyvästä tietopalvelusta huolehtiminen sekä asiakirjojen säilytysarvon määrittäminen ja säilytysarvoltaan vähäisten asiakirjojen hävittäminen.

Asiakirjoihin liittyvien tietopalvelutehtävien ja organisaatioyksiköiden päivittäistä työtä tukevien tehtävien kautta arkistotoimi liittyy kuntayhtymän tiedonhallintaan. Arkistotoimen yleisten tavoitteiden saavuttaminen taloudellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla edellyttää, että sen osa-alueet koordinoidaan kuntayhtymässä kokonaisvaltaiseksi asiakirjahallinnoksi ja että arkistotoimen vaatimukset otetaan huomioon kaikessa tieto- ja asiakirjahallinnossa (ArkL 7 §).

3 ARKISTOTOIMEN ORGANISAATIO JA TEHTÄVÄT

3.1 Arkistotoimen johto sekä tiedonhallintaa ja arkistointia johtavat ja valvovat viranhaltijat

Arkistolain mukaisesti arkistotoimen järjestäminen kuntayhtymässä kuuluu kuntayhtymähallitukselle (ArkL 9 §). Lain mukaan kuntayhtymän hallitus vastaa asiakirjahallinnon ja arkistotoimen organisoinnista, toimeenpanosta ja resursseista.

Kuntayhtymän hallituksen on määrättävä se viranhaltija tai toimihenkilö, joka johtaa kuntayhtymän arkistointia ja arkistonmuodostusta sekä huolehtii kuntayhtymän pysyvästi säilytettävistä asiakirjoista (keskusarkistosta). Keskusarkistolla tarkoitetaan kuntayhtymän pysyvästi ja yli 10 vuotta säilytettävistä asiakirjoista muodostuvaa kokonaisuutta.

Kuntayhtymän arkistonhoitaja johtaa kuntayhtymän yleistä arkistointia ja arkistonmuodostusta ja huolehtii pysyvästi säilytettävistä asiakirjoista. Lisäksi hän vastaa hallituksen asiakirjahallinnon viranomaistehtävien valmistelusta ja täytäntöönpanosta, ohjaa ja kehittää asiakirjahallintoa osana kuntayhtymän tiedonhallintaa, hyväksyy kuntayhtymän arkistonmuodostussuunnitelman ja asiakirjahallinnon ohjeen sekä valvoo ohjeiden noudattamista, vastaa keskusarkistosta ja pysyvästi säilytettävistä asiakirjatiedoista, huolehtii asiakirjahallintoon liittyvästä koulutuksesta ja neuvonnasta.

Johtava lääkäri johtaa kuntayhtymän asiakkaiden saamiin yksilöllisiin palveluihin liittyvien asiakirjojen arkistointia ja arkistonmuodostusta ja huolehtii edellä mainittujen asiakirjojen pysyvässä säilytyksestä.

Keskusarkistonhoitajana toimii arkistonhoitaja ja hänen estyneenä ollessaan kuntayhtymän johtajan määräämä toimistos sihteeri.

Tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohjeen liitteinä oleviin kuntayhtymän asiakirjojen

ja tietoaineistojen käsittelyä ohjaaviin yksityiskohtaisiin käsittelyohjeisiin muutokset tekee arkistonhoitaja.

Tiedonhallintalaissa määriteltyjen tehtävien osalta vastuut määritellään seuraavasti:

- Tiedonhallintamallin ylläpitovastuu: Arkistonhoitaja, johtavan lääkärin sihteeri
- TihL 28 §:ssä tarkoitettujen asiakirjajulkisuuskuvauksen ylläpitovastuu: Arkistonhoitaja
- Tietoturvallisuusohjeiden ylläpito, riskienhallinta ja varautuminen sekä tietoturvallisuuden kokonaisvastuu: Kuntayhtymän johtaja
- Tiedonhallintayksikön käyttämien tietojärjestelmien toiminnasta vastaavat viranomaiset: Kuntayhtymän johtaja
- Kokonaisvastuu rekisterinpidosta tai tietovarannoista (myös semanttisesta yhteentömmivuudesta huolehtiminen): Kuntayhtymän johtaja
- Tietojärjestelmien toiminnan laadunvarmistus: Kuntayhtymän johtaja

3.2 Esittelijöiden, valmistelijoiden ja muiden henkilöiden asiakirjahallinnon tehtävät

Kukin esittelijä ja valmistelija vastaa asiakirjoistaan niin kauan kun ne ovat hänen hallussaan.

Jokaisen kuntayhtymän palveluksessa olevan viran- tai toimenhaltijan on hoidettava huolellisesti käsiteltävinään olevia asiakirjoja ja tietoaineistoja ja pidettävä ne arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti järjestettyinä sekä käsittelyn päätyttyä luovutettava asiakirjat arkistoon liitettäväksi siten, kuin tässä ohjeessa ja sen liitteissä määritellään. Viran- ja toimenhaltijoiden asiakirjahallinnon tehtävät, liitteenä 1.

3.3 Arkistotoimen tehtävät

Arkistotoimen tehtävät toteutetaan asiakirjahallinnon keinoin, joita ovat asiakirjojen järjestäminen, asiakirjojen säilytysaikojen määrittely, määrääjän säilytettävien asiakirjojen asianmukainen hävittäminen, sähköisten asiakirjojen säilymisen varmistaminen, asiakirjojen suojaamisen järjestäminen poikkeusolojen varalta, asiakirjojen luettelointi, kuvailu ja arkistolaitoksen pysyvässä säilytyksessä määräämien asiakirjojen asianmukainen arkistointi.

3.4 Tiedonhallinnan tehtävät

Tiedonhallintalaki määrää julkisille organisaatioille runsaasti tehtäviä, joista keskeisimmät ovat tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen, tiedonhallinnan muutosvaikutusten arviointi, tietoturvallisuusvaatimusten toteuttaminen ja asianhallinta. Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen toteutetaan tiedonhallintamallin ja asiakirjajulkisuuskuvauksen keinoin. Näitä on myös pidettävä jatkuvasti ajan tasalla.

Tiedonhallintamallin on sisällettävä vähintään tiedot toimintaprosesseista kuvaavista nimikkeistä, prosessista vastaavasta viranomaisesta, prosessin tarkoituksesta sekä prosessin

sidoksista muihin prosesseihin. Lisäksi sen on sisällettävä tiedot tietovarantojen nimikkeistä, kuvaukset tietovarantojen sidoksista toimintaprosesseihin ja tietojärjestelmiin sekä EU:n tietosuoja-asetuksen 30 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun selosteen sisällöstä. Tiedonhallintamallin sisältöön kuuluu myös tiedot tietoaineiston arkistoon siirtämisestä, arkistointitavasta ja arkistopaikasta, tai tuhoamisesta. Samoin tietojärjestelmien nimikkeet, tietojärjestelmästä vastaava viranomainen, tietojärjestelmän käyttötarkoitus, tietojärjestelmän liittyminen muihin tietojärjestelmiin ja liittymissä käytettävät tiedonsiirtotavat sekä tietoturvalisustoimenpiteet on selvitettävä tiedonhallintamallissa.

Asiakirjajulkisuuskuvauksen tulee avustaa kansalaista kohdistamaan tietopyyntönsä ja palvelee siten hallinnon avoimuutta. Se kertoo, missä laajuudessa viranomainen käsittelee tietoja tuottaessaan palveluja tai käsitellessään asioita. Kuvauksen on oltava saatavissa tiedonhallintayksikön ulkoisilla verkkosivuilla ja sen on oltava selkeä ja ymmärrettävä kansalaisen näkökulmasta. Se sisältää tiedot asiarekisteristä, palvelujen tiedonhallinnasta, tietovarannoista, tietoaineistoista, tietoryhmistä ja tietojärjestelmistä sekä yhteystiedot tietopyynnön tekemiseksi.

Asianhallinnan tehtävässä vastataan asiarekisterin ja palvelujen tiedonhallinnan kokonaisuudesta. Asiarekisterissä ylläpidetään tietoja viranomaisen käsittelyssä olevista ja olleista asioista. Asiarekisteri muodostaa loogisen kokonaisuuden, joka koostuu tiedonhallintayksikössä muodostuvista asiankäsittelyn metatiedoista riippumatta siitä, missä tietojärjestelmässä ne muodostuvat. Asiarekisteriin rekisteröidään tiedot asiasta, viranomaisen laatimasta asiakirjasta, viranomaiselle saapuneesta asiakirjasta ja tiedot vireillepanijasta, asian käsittelyn tilasta ja viranomaisen toimenpiteistä.

4 VAALIJALAN ARKISTOTOIMEN OHJEET

Tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohjeen hyväksyy käyttöön kuntayhtymän hallitus. Tässä ohjeessa annetaan kaikille Vaalijalan kuntayhtymän toiminnoille yhteiset arkistotoimen järjestämistä ja suunnitelmallista hoitoa koskeva ohjeistus.

Eri työprosessien yhteydessä muodostuvien asiakirjojen käsittely on ohjeistettu tehtävittäin laadituissa arkistonmuodostussuunnitelmissa. Arkistonmuodostussuunnitelmia uusitaan, mikäli työtehtäväprosesseja ohjaavien lakien ja asetusten muutokset aiheuttavat niihin muutoksia.

Tämän ohjeen lisäksi arkistotoimessa noudatetaan, mitä kutakin työprosessia ohjaavissa laissa, asetuksissa, kuntayhtymän hallintosäännössä ja Kansallisarkiston ohjeissa on määrätty.

5 ARKISTONMUODOSTUS JA TIEDONHALLINTA

5.1 Arkistonmuodostuksen suunnittelu

Arkistolaki edellyttää organisaatioita laatimaan arkistonmuodostussuunnitelman. Arkistonmuodostuksen suunnittelun päämääränä on tietojen saatavuuden parantaminen. Tehtävät

ja niihin liittyvät tietojen ja asiakirjojen käsittely muodostavat organisaation läpi kulkevia toimintaketjuja ja prosesseja.

Suunnitelmalla ohjeistetaan työn hoidon tuloksena kertyvien tietoaineistojen säilytysmuoto, säilytysväline ja säilytysaika, määritellään tietosuoja- ja suojeluluokka, arkistointitunnukset ja asiakirjojen säilytyspaikka. Lisäksi määritetään asiakirjojen käsittelystä vastuussa oleva henkilö, ja asiakirjan erityispiirteistä johtuva muu arkistotoimen toteutumiseen vaikuttava asia.

Arkistonmuodostussuunnitelmat laaditaan ja tarkastetaan yhteistyössä työtehtäviä hoitavien henkilöiden kanssa. Tehtäviä hoitavat henkilöt noudattavat asiakirjahallinnassaan tehtyjä arkistonmuodostussuunnitelmia.

Työprosessissa, jonka perusteella arkistonmuodostussuunnitelma on laadittu, asiakirjoja käsitellään ja arkistoidaan tehdyn suunnitelman ohjeistuksen mukaisesti työn eri vaiheissa ja välittömästi asian käsittelyn päätyttyä. Muutokset työprosessissa, jonka perusteella arkistonmuodostussuunnitelma on laadittu, aiheuttavat arkistonmuodostussuunnitelmien tarkastuksen ja muutoksen. Arkistonmuodostussuunnitelmiin tulevien muutosten vaikutukset tiedonhallintamalliin on myös huomioitava.

Kuntayhtymän arkistonmuodostussuunnitelmat ovat erillisinä ohjeina, eivät tämän asiakirjan liitteenä.

5.2 Asiakirjojen arvonmääritys ja seulonta

Seulonta (säilytettävien ja hävitettävien asiakirjojen erottelu) perustuu arvonmääritykselle, jonka avulla aineistojen säilytysajat määritellään.

Arkistolain mukaisesti arkistonmuodostajan on määrättävä tehtäviensä hoidon tuloksena kertyvien asiakirjojen säilytysajat ja tavat sekä ylläpidettävä niistä arkistonmuodostussuunnitelmaa. Asiakirjojen säilytysaikoja määrättäessä on otettava huomioon, mitä niistä on erikseen säädetty tai määrätty. Kansallisarkisto määrää, mitkä asiakirjat tai asiakirjoihin sisältyvät tiedot säilytetään pysyvästi.

5.2.1 Päämäärätoiminnot

Kuntayhtymän lainsäädännön velvoittamat varsinaiset tehtävät, päämäärätoiminnot, on määriteltävä kuntayhtymän perussopimuksessa.

Päämäärätoimintoihin liittyvien asiakirjojen arkistonmuodostuksen ohjeistuksia tehtäessä noudatetaan kulloinkin voimassa olevia asiakirjojen säilytysaikasuosituksia ja määräyksiä.

5.2.2 Tuki- ja ylläpitotehtävät

Tuki- ja ylläpitotehtävät ovat päämäärätoiminnon tehtävien hoitamisen tueksi määrättyjä tehtäviä. Tuki- ja ylläpitotehtäviä ovat yleis-, talous- ja henkilöstöhallinto, rakentaminen, kiinteistö- ja puhtaanapito palvelut sekä materiaali palvelut, johon sisältyvät logistiikka, ruokahuolto, tekstiili- ja vaatehuolto.

Tuki- ja ylläpitotehtävien eri työprosesseista tehtyihin arkistonmuodostussuunnitelmiin merkittyjen asiakirjojen säilytysaikamääryyksissä käytetään ohjeena kulloinkin voimassa olevia asiakirjojen säilytysaikasuosituksia ja määräyksiä.

Kansallisarkisto voi antamallaan päätöksillä muuttaa aikaisemmin määrääjän säilytettäviä asiakirjoja pysyvästi säilytettäväksi.

5.3 Saapuneet asiakirjat

Keskitetysti kuntayhtymän taloustoimistoon saapuneet asiakirjat ryhmitellään joko pysyvässä säilytyksessä tai määräaikaissäilytyksessä kuuluviin ryhmiin. Pitkäaikais- ja pysyvässä säilytyksessä arkistoidaan kuntayhtymään sekä paperilla että sähköisessä muodossa saapuneet, keskeisimmät kuntayhtymän toimintaan kuuluvat, asioiden vireille saattamiseen, käsittelyyn tai päätöksen tiedoksi antamiseen liittyvät asiakirjat.

Yksiköihin saapuneiden postien käsittelystä on annettu erilliset ohjeet osaamis- ja tukikeskuksen sekä avopalvelujen yksiköihin. Erillinen ohje on myös valitusten, kantelujen ja muistutusten käsittelystä. Kaikki edellä mainitut ohjeet löytyvät kuntayhtymän toimintajärjestelmä VISOsta.

Tiedonhallintalaki edellyttää saapuneiden asiakirjojen rekisteröintiä. Kirjaaminen muodostaa perustan hyvälle tiedonhallinnalle. Viranomaisen tulee pitää luetteloa annetuista ja otetuista sekä ratkaistuista ja käsitellyistä asioista tai muuten huolehtia siitä, että sen julkiset asiakirjat ovat löydettävissä vaivattomasti. Rekisteröinti toteutetaan toistaiseksi kirjaamalla asiat paperisessa muodossa ylläpidettyyn asiarekisteriin.

5.4 Sähköisessä muodossa olevat asiakirjat

Tiedonhallintalaki (19 §) edellyttää, että jos asiakirja saapuu viranomaiselle muussa kuin sähköisessä muodossa, on se muutettava sähköiseen muotoon, jos asiakirja on säädetty pysyvästi säilytettäväksi taikka lailla tai lain nojalla arkistoitavaksi. Viranomainen vastaa siitä, että sähköiseen muotoon muutetun asiakirjan luotettavuus ja eheys varmistetaan. Viranomaisen laatimat asiakirjat säilytetään sähköisesti. Tämä tulee saattaa voimaan vuoden 2022 alusta alkaen. Järjestelmän käyttöönottoon asti Vaalijalassa noudatetaan alla olevaa toimenpideohjetta:

Sähköisessä muodossa oleva, pysyvään säilytykseen määrätty tieto tulostetaan paperille pysyvässä säilytyksessä siinä vaiheessa, kun asia minkä vuoksi tietoa kerättiin, on loppuun käsitelty. Viran- taikka toimenhaltijoille tulevat sähköiset asiakirjat, jotka sisältävät jatkokäsittelyä vaativaa tietoa asian seurannan tai oikeudellisten seikkojen toteutumisen varmistamisen vuoksi, tulostetaan toistaiseksi paperille. Asiakirjoihin merkitään jakelu ja toimitetaan arkistoon liitettäväksi saapuneisiin asiakirjoihin.

6 ASIAKIRJOJEN HÄVITTÄMINEN

Tiedot asiakirjojen säilytysajoista on merkitty arkistonmuodostussuunnitelmiin, kuntayhtymässä käytettäviin lomakkeisiin ja asiakirjakansioiden nimiöihin. Hävitettävät asiakirjat erotellaan vuosittain. Arkistosta hävitetään ne asiakirjat, joiden vähimmäissäilytysaika on päättynyt edellisen vuoden aikana.

Määräajan säilytettävien salassa pidettävien asiakirjojen hävittäminen toimeenpannaan tietoturvallisesti.

7 ASIAKIRJOJEN SIIRTÄMINEN KESKUSARKISTOON

Keskusarkisto toimii organisaation päätearkistona, jossa pääasiallisesti säilytetään pitkään ja pysyvästi säilytettävää asiakirja-aineistoa. Pysyvästi ja pitkään säilytettävät asiakirjat siirretään keskusarkistotiloihin välittömästi, kun niitä ei enää tarvita jokapäiväisessä virkatoiminnassa. Keskusarkistotiloihin siirrettävät asiakirjat sijoitetaan asianmukaisesti arkistokoteloihin, joihin merkitään arkistonmuodostajan nimi ja säilytettävän aineiston nimi. Lyhyen ajan säilytettäviä asiakirjoja ei siirretä arkistokoteloihin, säilytysmappiin merkitään säilytettävän aineiston nimi ja hävitysajankohta.

8 ARKISTON LUETTELOIMINEN JA KUVAILU

Keskusarkistossa pysyvästi ja yli kymmenen vuotta säilytettävistä asiakirja-aineistoista laaditaan asiakirjaluettelot, jotka sisältävät asiakirjojen tunnistetiedot arkistossa olevista säilytysyksiköistä niin, että ne sen avulla löydetään.

Valmiina luetteloina toimivat mm. asiakas- ja henkilöstöhallinnon kortistot ja rekisterit ja taloushallinnon rekisterit sekä kokouspöytäkirjojen sisällysluettelot ja rakennuskortistot.

Arkiston kuvailun tehtävänä on rikastaa arkistoluetteloihin ja kortistoihin merkittyjen aineistojen tietosisältöä. Kuvailu on niiden tietojen keräämistä, jotka yksilöivät ja kuvaavat arkistonmuodostajan ja sen toiminnasta kertyneen aineiston.

Kuntayhtymän arkistossa pysyvästi ja pitkäaikaisesti säilytettävien asiakas-, henkilöstö- ja taloushallinnon luetteloiden ja rekistereiden tietosisällön kuvailu ja käsittely on mainittu EU:n tietosuoja-asetuksen artiklan 30 mukaisessa selosteessa käsittelytoimista. Samoin se on mainittu kuntayhtymän ilmoitustaululla olevissa tietosuojaselosteissa.

Arkiston kuvailua ja luettelointia toteutetaan myös tehtävittäin laadittavissa arkistonmuodostussuunnitelmissa sekä pysyvästi säilytettävien asiakirjojen luetteloissa.

9 ASIAKIRJOJEN SÄILYTYS JA SUOJELU

Kuntayhtymän tuottamat, pysyvästi ja pitkän aikaa säilytettäviksi määrätyt analogiset asiakirjat ja muut tallenteet laaditaan Kansallisarkiston arkistokelpoisista materiaaleista ja menetelmistä antamia ohjeita noudattaen.

9.1 Säilytysvälineet

Käsi- ja lähiarkistossa olevat **paperiasiakirjat**, joita käytetään useasti ja joihin tulee jatkuvasti lisäyksiä, säilytetään rengas- tai riippukansioissa.

Pysyvästi ja pitkän aikaa säilytettävät asiakirjat sijoitetaan arkistokoteloihin sen jälkeen, kun ne on poistettu käsi- tai lähiarkistoista päätearkistoon siirrettäväksi. Koteloiden etiketteihin merkitään organisaation nimi ja kansiossa säilytettävien asiakirjojen nimi, vuosiluku ja asiakirjojen säilytysaika.

Henkilökohtaisilla työasemilla olevien **sähköisten asiakirjojen** työstämisen ja säilytyksen osalta kukin noudattaa voimassa olevia ”ATK-käyttöoikeuksien lupaehdoja”. Tietotekniikassa ohjelmissa olevien tietojen säilyminen on varmistettu päivittäin varmuuskopioinnilla, kopiointista huolehtivat ICT-asiantuntijat.

Pysyvään tai pitkäaikaissäilytykseen määräytyistä sähköisessä muodossa olevista asiakirjoista tulostetaan toistaiseksi paperiasiakirjat.

Erytishuollon asiakasasiakirjatuotanto hoidetaan sähköisesti Lifecare-erytishuollon asiakastietojärjestelmällä. Erytishuollon asiakastiedot on säilytetty 1.1.2008 alkaen sähköisesti. Paperitulosteet otetaan ainoastaan asiakirjoista, jotka on määrätty pysyvään säilytykseen. Pysyväissäilytykseen määrättyjä tietoja ei poisteta sähköisestä järjestelmästä. Paperitulosteet otetaan myös erytishuollon asiakasasiakirjoista, joihin tarvitaan allekirjoitukset; alkuperäinen allekirjoitettu versio jää asiakkaan huoltokertomuskansioon.

9.2 Arkistotilat

Asiakirjat säilytetään tiloissa, joissa ne ovat turvassa asiattomalta käytöltä, tulta, kosteudelta ja muulta pilaantumiselta. Arkistoja ei saa käyttää arkistoon kuulumattomien tavaroiden säilytyspaikkana. Arkistotilojen rakentamisessa sekä peruskorjaus- ja muutostöissä noudatetaan Kansallisarkiston antamia arkistotilaohjeita liitteenä 2.

Pysyvästi tai pitkään säilytettävät asiakirjat siirretään mahdollisimman pian aktiivikäytön loputtua arkistotiloihin. Hävitettävät asiakirjat sijoitetaan tietosuoja-astioihin.

9.3 Asiakirjojen suojaaminen poikkeusoloissa

Arkistolaitoksen ohjeen analogisten asiakirjojen suojaamisesta poikkeusoloissa (AL/15031/07.01.01.00/2014) mukaisesti tarkoituksena on turvata organisaation toiminnan jatkumisen kannalta välttämättömien tutkimuksellisista, oikeudellisista tai taloudellisista syistä suojeltavien asiakirjojen ja tietojen säilyminen ja käytettävyys poikkeusoloissa.

Asiakirjojen suojelusuunnitelma liitetään Vaalijalan turvallisuussuunnitelmaan erillisenä. Suojelusuunnitelmassa mainitaan suunnitelman toimeenpanohenkilöt, viittaus arkistonmuodostussuunnitelmiin, joista ilmenee asiakirjojen sijoitus suojeluluokkiin. Suunnitelmassa on myös käytännön toimenpiteet asiakirjojen suojelusta ja evakuoinnista suojeluluokkaryhmittelyn mukaisesti. Liite nro 3.

10 ARKISTON TIETOPALVELUTEHTÄVÄT

10.1 Arkiston käyttö

Asiakirjoja ja muuta arkistoaineistoa pidetään tarvittaessa käytettävissä ottaen huomioon rajoitukset, joita ohjeistaa laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja lain täytäntöönpanoasetus sekä toimintaa ohjaava muu lainsäädäntö.

Julkisia asiakirjoja annetaan vain tutkimusluvan saaneiden yksityisten henkilöiden käytettäväksi tutkimusluvan rajaamissa puitteissa ainoastaan arkistonmuodostajan omissa tiloissa.

Asiakirjojen lainaamisesta keskusarkistosta yleisarkistoihin tai virkakäyttöön päättää lainattavan asiakirjan tietosisällön mukaisesti vastuualueen johtava viranhaltija. Asiakas-/potilasasiakirjojen lainaamisesta ja tutkimusluvasta päättää johtava lääkäri.

10.2 Asiakirjojen julkisuus ja tietosuoja

Arkiston tietopalvelussa noudatetaan asiakirjojen julkisuudesta ja tietoturvasta annettua lainsäädäntöä ja lisäksi eri työtoimia koskevissa erillislaissa annettuja asiakirjojen salassapitoa koskevia määräyksiä.

Vaalijalan asiakkaiden erityishuollon asiakastietojen käsittelystä on laadittu erillinen erityishuollon asiakastietoja koskeva tietosuojaohje liitteenä 4, ohje noudattaa EU:n tietosuojaasetuksen ja sosiaali- ja terveysalan erityislainsäädännön mukaisia määräyksiä.

Yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnon arkistonmuodostussuunnitelmiin on merkitty asiakirjojen tietosuoja ja viittaus ao. lainkohtaan.

LIITTEET

Liite 1 tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohjeeseen

Esittelijöiden, valmistelijoiden ja muiden henkilöiden asiakirjahallinnan tehtävät

1. Viranhaltijat ja toimihenkilöt vastaavat niistä asiakirjoista, jotka heillä on tehtäviensä mukaisesti hallussaan.
Viranhaltijan / toimihenkilön on toimitettava hänelle henkilökohtaisesti postitse tai sähköisesti saapuneet, alkuperäiset, kokouskäsittelyyn menneet, tai muuten toimenpiteitä vaatineet virka-asioita koskevat asiakirjat käsittelyn jälkeen arkistoon, jossa ne liitetään saapuneisiin kirjeisiin.
2. Viranhaltijat ja toimihenkilöt, joiden työn tuloksena syntyy asiakirjakokonaisuuksia, noudattavat asiakirjojen käsittelyn ohjeeksi tehtyjä arkistonmuodostussuunnitelmia, jotka laaditaan, tarkastetaan ja pidetään ajan tasalla yhteistyössä arkistonhoitajan kanssa.
Työsuoritukseen tulleet muutokset, ja niiden vaikutukset asiakirja tuotantoon aiheuttavat arkistonmuodostussuunnitelmien tarkastuksen / muutoksen.
3. Arkistonmuodostussuunnitelmat hyväksyy käyttöön tehtäväkokonaisuuksista vastaavat johtavat viranhaltijat.
4. Käsi- ja lähiarkistossa olevat asiakirjat, joita käytetään ja joihin tulee jatkuvasti lisäyksiä, säilytetään rengas- tai riippukansioissa tai muissa nopeakäyttöisissä säilytysvälineissä.
Pysyvästi ja pitkän aikaa säilytettävät asiakirjat säilytetään tilaa säästävissä ja kulutukselta suojaavissa arkistokoteloissa sen jälkeen, kun ne on poistettu käsi- tai lähiarkistoista päätearkistoon siirrettäväksi.

Kari-Pekka Autio

Liite 2 tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohjeeseen

**Arkistolaitoksen ajan tasalla oleva ohje ”MÄÄRÄYS JA OHJEET
ARKISTOTILOISTA”**

löytyy osoitteesta:

https://arkisto.fi/uploads/normit/valtionhallinto/maarayksetjaohjeet/maarays_ja_ohjeet_arkistotiloista01032013.pdf

[ps. \(maalaa linkki ja laita selaimeen\)](#)

Ohje on päivätty 1.3.2013 ja on voimassa 5 vuotta. Ohjeen voimassaoloa on jatkettu toistaiseksi Kansallisarkiston päätöksellä 25.9.2018.

Liite 3 tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohjeeseen

Asiakirjojen ryhmittely ja suojaaminen poikkeusoloissa

Valmiuslain mukaisesti poikkeuksellisia oloja ovat Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat, erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila tai vaikutuksiltaan erityisen vakava suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti. Organisaatiokohtaisia uhkatekijöitä voivat olla myös esimerkiksi tulipalot ja vesivahingot.

Organisaation tulee arvioida huomattavaa tutkimuksellista, oikeudellista ja taloudellista arvoa omaavien ja siten poikkeusoloissa suojattavien analogisten asiakirjojen digitointia. Digitaaliset kopiot säilytetään erillään alkuperäisistä asiakirjoista. Välttämättömien manuaalisissa muodossa olevien asiakirjojen ja tietojen säilyminen ja käytettävyys poikkeuksellisissa oloissa varmistetaan laatimalla suojelu- ja evakuoimissuunnitelma.

Asiakirjojen suojelusuunnitelma laaditaan arkistonmuodostussuunnitelmiin, jossa aineisto jaetaan suojelullisesti kolmeen tärkeysryhmään:

I - suojeluryhmä

Toiminnan jatkumisen kannalta välttämättömät analogiset asiakirjat, jotka määräytyvät toimintaa säätelevistä laeista, säännöksistä ja hallinnollisista ohjeista.

Päivittäiset yleis-, talous-, henkilöstö- ja palkkahallinnan, sekä asiakastietojärjestelmien sähköisessä muodossa ja paperitulosteina 1- 2 vuoden ajalta kokonaisuudessaan olevat asiakirjat. Asiakirjoja säilytetään normaalioloissa toimistotiloissa, poikkeusoloissa ne siirretään turvaan ja evakuointivaiheessa evakuoidaan ensimmäisinä. Ryhmä suunnitellaan niin pieneksi, että ao. viranomainen helposti saa sen mukaansa joutuessaan siirtymään muualle, mutta samalla niin täydelliseksi, että viranomaisen toimintaa voidaan jatkaa uudella sijoituspaikalla.

II - suojeluryhmä

Tutkimuksellisista, juridisista tai taloudellisista syistä suojeltavat asiakirjat. Tutkimuksellisesti arvokas aineisto, joka sisältävät muista lähteistä löytymättömiä korvaamattomia tietoja, on määrätty pysyväis-säilytykseen. Yksityisten ja yhteisöjen kannalta huomattavaa oikeudellista tai taloudellista merkitystä omaavat asiakirjat, joihin kuuluvat palkka- ja henkilöstöhallinnan sekä asiakastietojärjestelmän asiakirjat. Asiakirjojen paperitulosteita säilytetään yleensä päätearkistotiloissa, eivätkä ne vaadi poikkeusoloissa toimenpiteitä, ellei niitä sotatilan aikana tai muissa kriisitilanteissa jouduta siirtämään muualle.

III - suojeluryhmä

Muut asiakirjat kuuluvat kolmanteen suojeluluokkaan eivätkä edellytä mitään erikoistoimenpiteitä poikkeusoloissa. Asiakirjojen suojelusuunnitelma liitetään Vaalijalan turvallisuussuunnitelmaan erillisenä. Suojelusuunnitelmassa mainitaan suunnitelman toimeenpanohenkilö, viittaus arkistonmuodostussuunnitelmiin, joista ilmenee asiakirjojen sijoitus suojeluluokkiin ja käytännön toimenpiteet suojeluluokkaan yksi kuuluvien asiakirjojen siirtämisestä päätearkistotiloihin tai muuhun turvalliseen säilytyspaikkaan.

Liite 4 tiedonhallinnan ja arkistotoimen toimintaohjeeseen

Vaalijalan kuntayhtymän erityishuollon asiakastietojen tietosuojaohteet

Ohjeet löydät Viso Dokumentit / Tietosuoja

Ohjeeseen liittyy: Erityishuollon asiakasrekisterin lokitetöjen selvityspyyntö -lomake on tulostettavissa

Viso Dokumentit / Tietosuoja

Energiatuote Utriainen Oy
Rummukantie 310
77430 SIIKAMÄKI

TARJOUS
4.8.2020

Vaalijalan kuntayhtymä
Nenonpellontie 40
76940 NENONPELTO

***Pyynnöstänne tarjoamme lämmön-toimitusta voimassa olevan
lämmön-toimitussopimuksen jatkoksi, kokonaispalveluna Vaalijalan osaamis- ja
tukikeskuksen käyttöön Pieksämäen Nenonpellossa***

Energiatuote Utriainen Oy on Pieksämäen Jäppilässä toimiva bioenergian tuotantoon erikoistunut metsäalan toimija. Tällä hetkellä yritys hoitaa asiakkailleen kokonaispalveluna viiden lämpövoimalan energiahuollon ja kaukolämmöntuotannon. Vuotuinen lämmönmyyntimäärä on noin 15 000 Mwh. Yrityksellä on 24/7 toimiva valvonta- ja päivystysorganisaatio.

Edistämme bioenergian käyttöä Pieksämäen ja Varkauden talousalueilla toimittamalla biopolttoaineita, tuottamalla lämpöä bioenergialla sekä neuvomalla bioenergia-asioissa.

Tarjoamme lämmön toimittamista kokonaispalveluna Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen käyttöön ajalle 1.7.2021 – 1.3.2026. Yksilöity tarjous liitteenä.

Neuvottelemme mielellämme tarjouksen yksityiskohdista kanssanne.

Mika Utriainen
toimitusjohtaja
Energiatuote Utriainen Oy

LIITTEET: Yksilöity tarjous lämpöenergian toimittamisesta
Referenssiluettelo
Vastuu.fi raportti

Yksilöity tarjous lämpöenergian toimittamisesta

Lämmön hinta

Kaukolämmön liittymis- ja perusmaksua ei peritä.

Energiamaksu on **48,00 €/MWh** (alv 0 %). Myytävän lämmön hinta sidotaan seuraavasti:

- 95 % polttohakkeen hintaan käyttöpaikalla (Tilastokeskus > Energian hinnat > tilastot (12/2019- 21,19 €/ MWh alv 0 %).
- 5 % kevyen polttoöljyn kuluttajahintaan (Tilastokeskus > Energian hinnat > tilastot (12/2019 – 98,20 €/ MWh alv 24 %).

Lämmön hintaa tarkistetaan puolivuositain, tammikuun ja heinäkuun 1. päivinä, viimeisimpien julkaistujen tietojen perusteella. Mikäli lämmön hintaan sidotut indeksit muuttuvat tai poistuvat, tulee uusi hintasidonnaisuus sopia eri osapuolten yhteisymmärryksessä.

Korotuksen laskentakaava on seuraava:

Viimeisin lämmön hinta + $[0,95 \times (\text{tarkastusajankohdan hakkeen hinta} - \text{edellisen tarkastusajankohdan hakkeen hinta}) + 0,05 \times (\text{tarkastusajankohdan polttoöljyn hinta} - \text{edellisen tarkastusajankohdan polttoöljyn hinta})]$.

Hinta sisältää energijärjestelmien kehittämis yhteistyötä myyjän ja ostajan välillä. Yhteistyöllä pyritään etsimään vaihtoehtoja ja ratkaisuja kokonaisvaltaisen energiatehokkuuden parantamiseksi. Tapaamiset järjestetään kaksi kertaa kalenterivuodessa.

Laitetekniset tiedot ja polttoaine

Lämpöenergia tuotetaan olemassa olevalla kiinteän polttoaineen lämpökeskuksella. Lämpökeskuksen kattilan teho on 2000 kW. Lämpökeskus on rakennettu vuonna 2006 ja päivitetty sekä modernisoitu laitteiston osalta vuonna 2017. Laitevalmistajana toimii Tulostekniikka Oy.

Laitetietoja:

- Arimax 2000 -kattila
- liikkuva porrassarina
- savukaasuimuri puhdistimella
- lämpötilan ja kulutuksen mukaan säätyvä ohjausautomaatiikka
- etävalvonta-automaatiikka

Lämmön tuottamiseen käytettävä pääpolttoaine on puuhake. Puuhake valmistetaan paikallisesta energiapuusta.

Referenssikohteet kaukolämmön tuotannossa

Pieksämäen kaupunki, Jäppilän kaukolämpölaitos 1000 kw. ~ 2800 MWh / a.
Sopimusaika 2002 –

Pieksämäen kaupunki, Virtasalmen kaukolämpölaitos 1000 kw. ~ 3300 MWh / a.
Sopimusaika 2006 –

Vaalijalan kuntayhtymä, Pieksämäki 2000 kw. ~ 6000 MWh / a.
Sopimusaika 2006 - 2021.

Savon Voima Lämpö Oy, Pieksämäki, Nenonpellon kaukolämpöverkosto ~ 900 MWh /a.
Sopimusaika 2006 –

Jormet Oy, Joroinen 700 kw ~ 800 MWh/a. Sopimusaika 2008-

Matti ja Liisa Koti Oy, Pieksämäki, Nikkarilan yhteisö 500 kw ~ 1200 MWh/a.
Sopimusaika 2014-

Hakkeen toimitusasiakkaat ja määrät / vuosi, sopimukset toistaiseksi jatkuvia

Bovallius säätiö sr, Pieksämäki n.1000 i-m³/a.

Keijo Kolehmainen puutarha, Pieksämäki. N. 700 i-m³ / a. (Vuodesta 2001).

Maatilakohteet ja yksityiset asiakkaat, n. 5000 i-m³ /a.

Yritysraportin tiedot	
Raportin hakupäivämäärä	02.07.2020
Raportti voimassa asti	02.10.2020
Arkistointitunnus	1593693481691
FIN yritystiedot	
Yrityksen nimi	Energiatuote Utriainen Oy
Y-tunnus	2083524-0

Tietolähteiden perusteella yritys on hoitanut tilaajavastuulain edellyttämät velvoitteet.

Symbolien selitteet

Tietolähteiden perusteella tilaajavastuutiedot eivät ole kunnossa!

Tietolähteiden perusteella tilaajavastuutiedoissa on selvittävää!

Yrityksen tiedoista puuttuu tieto tai tietoa odotetaan tietolähteestä.
Pyydä lisäselvitys ja pyydä toimittajaa ilmoittamaan tieto raportin täydentämiseksi.

Yrityksen ilmoituksen mukaan ei velvollisuutta kuulua rekisteriin.

Tietolähteiden perusteella tilaajavastuutiedot ovat kunnossa.

TIETOLÄHTEET:

YTJ-tiedot (Päivitetty: 02.07.2020) Lähde: Suomen Asiakastieto Oy	
Y-tunnus	2083524-0
Yritysmuoto	Osakeyhtiö
Kotipaikka	Pieksämäki
Päätoimiala	Puunkorjuu
Verohallinnon perustiedot	Rekisterissä (19.01.2007)
Arvonlisäverovelvollisuus	Liiketoiminnasta arvonlisäverovelvollinen (01.01.2007)
Ennakkoperintärekisteri	Rekisterissä (01.01.2007)
Kaupparekisteri	Rekisterissä (08.01.2007)
Työnantajarekisteri	Rekisterissä. (Päivitetty: 02.07.2020)
Liiketoimintakiellot	Ei liiketoimintakieltoja. (Päivitetty: 02.07.2020)

Asiakkaan ilmoittamat ja tietopyyntöjen kautta saadut tiedot:	
Veromaksutiedot	Maksettu. (Päivitetty: 02.07.2020 , lähde: Verohallinto)
Eläkevakuutus (TyEL)	Maksettu. (Päivitetty: 02.07.2020 , lähde: Eläkevakuutusyhtiö)
Noudatettavat työehtosopimukset	METSÄALAN TYÖEHTOSOPIMUS METSÄKONEALAN TYÖEHTOSOPIMUS
Tapaturmavakuutus	Tapaturmavakuutus on otettu ja voimassa: LähiTapiola (Lakisääteinen tapaturmavakuutus)
Työterveyshuolto	Lakisääteinen työterveyshuolto on järjestetty. Etelä-Savon Työterveys Oy

Vastuuvakuutustiedot	
Voimassaoloaika	-
Summa	-
Voimassaoloalue	-
Toimialat	-

Tarkista koko raportin sisältö.

Kaupparekisteriote (Tarkastettu: 02.07.2020)

Jos kaupparekisteriotteen luontiajankohta ja tarkastuspäivämäärä poikkeavat toisistaan, olemme tarkastaneet Suomen Asiakastieto Oy:ltä mainittuna tarkastuspäivämääränä, ettei kaupparekisteriotteen tiedoissa ole tapahtunut muutoksia luontiajankohdan jälkeen.

Patentti- ja rekisterihallitus**Kaupparekisteri****00091 PRH****puh. 029 509 5000****kirjaamo@prh.fi****Y-tunnus: 2083524-0****Luontiajankohta: 02.07.2020 15:38:02****REKISTERIOTTEEN TIEDOT****Toiminimi: Energiatuote Utriainen Oy****Y-tunnus: 2083524-0****Yritys rekisteröity: 08.01.2007****Yritysmuoto: Osakeyhtiö****Kotipaikka: Pieksämäki****Otteen sisältö: 02.07.2020 15:38:01 rekisterissä olleet tiedot.****Yhteystiedot:****Postiosoite: Rummukantie 310 77430 SIIKAMÄKI****Käyntiosoite: Rumukantie 310 77430 SIIKAMÄKI****Puhelin: 015-421902 0400-882204****Rekisterimerkinnät:****TOIMINIMI (Rekisteröity 08.01.2007)****Energiatuote Utriainen Oy.****TOIMIALA (Rekisteröity 08.01.2007)****Yhtiön toimiala on uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvan energian ja energiatuotteiden tuotanto, metsänhoitourakointi, metsänhoitopalvelut sekä koneurakointi.****KOTIPAIKKA (Rekisteröity 08.01.2007)****Pieksämäki.****TILIKAUSI (Rekisteröity 08.01.2007)****Tilikausi on 01.01. - 31.12.****PERUSTAMINEN (Rekisteröity 08.01.2007)****Perustamissopimus on allekirjoitettu 20.12.2006.****OSAKEPÄÄOMA (Rekisteröity 08.01.2007)****Osakepääoma 2.500,00 euroa, täysin maksettu.****Osakkeet 125 kpl.****HALLITUS (Rekisteröity 08.01.2007)****Puheenjohtaja:****11.10.1971 Utriainen Mika Olavi****Y-tunnus: 2083524-0****Varsinaiset jäsenet:****10.02.1948 Utriainen Arto Olavi****Varajäsenet:****19.07.1978 Frilander Iris Maria****MUU JOHTO (Rekisteröity 08.01.2007)****Toimitusjohtaja:****11.10.1971 Utriainen Mika Olavi****TILINTARKASTAJAT (Rekisteröity 08.01.2007)****Tilintarkastaja:****22.05.1967 Rissanen Esko Tapio****Varatilintarkastaja:****29.06.1933 Hynninen Tauno Tuomas****LAKIMÄÄRÄINEN EDUSTAMINEN (Rekisteröity 08.01.2007)****Yhtiötä edustaa osakeyhtiölain nojalla hallitus.****ASEMAAN SIDOTTU EDUSTAMINEN (Rekisteröity 08.01.2007)****Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiötä edustavat hallituksen****puheenjohtaja ja toimitusjohtaja kumpikin yksin ja hallituksen**

Tarkista koko raportin sisältö.
jäsenet kaksi yhdessä.

TILINPÄÄTÖSASIAKIRJAT (Rekisteröity 04.06.2020 03:02:18)
Tilinpäätös ajalta 01.01.2019 - 31.12.2019.

VOIMASSAOLEVAT HENKILÖTIEDOT

29.06.1933 Hynninen Tauno Tuomas, Suomen kansalainen, Pieksämäki
22.05.1967 Rissanen Esko Tapio, Suomen kansalainen, Pieksämäki
10.02.1948 Utriainen Arto Olavi, Suomen kansalainen, Pieksämäki
19.07.1978 Utriainen Iris Maria, Suomen kansalainen, Pieksämäki
11.10.1971 Utriainen Mika Olavi, Suomen kansalainen, Pieksämäki

LISÄTIETOJA

Yritykselle ei ole rekisteröity edunsaajatietoja

TOIMINIMIHISTORIA

Energiatuote Utriainen Oy 08.01.2007 -
Tietolähde: Patentti- ja rekisterihallitus

Sosiaali- ja terveysministeriö

Vaalijalan kuntayhtymän lausunto soteuudistuksen lakiluonnoksesta 15.6.2020

Lakiluonnos on Vaalijalan kuntayhtymän ja sen asiakkaiden perusoikeuksien (Perustuslain 6 §) ja yhdenvertaisuuden (Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325 8 § ja 15 §) turvaamisen kannalta ongelmallinen. Vaalijala on Savon erityishuoltopiirin kuntayhtymä ja valtakunnallisten erityisten sosiaali- ja terveystalvelujen julkinen palvelutuottaja. Sen kotipaikka on Pieksämäki ja maakunta Etelä-Savo. Palveluyksiköitämme on kolmen maakunnan alueella (Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Keski-Suomi) ja kuntoutuksemme palvelee tällä 15 maakuntaa Suomessa. Valtakunnallisten palvelujen euromääräinen arvo on tänä vuonna 22 M€. Etelä-Savon tulevan sote-maakunnan ulkopuolelle palvelujen myynti on 46 M€ eli noin 74 % kaikesta palvelumyynnistä. Jos Itä-Savo liitetään Pohjois-Savoon, tämä osuus kasvaa edelleen.

Vaalijalan ylimateakunnallinen palvelutoiminta merkitsee tällä hetkellä satoja työpaikkoja Etelä- ja Pohjois-Savossa, joten kysymys on myös elinkeinopoliittinen, joka on huomioitava soteuudistuksen vaikutusarviossa.

Lakiluonnos lähtee siitä, että erityishuoltopiirit siirtyvät varoimeen ja velkoimeen sekä sitoumuksiineen sote-maakuntiin 1.1.2023, juuri mitään muuta ei asiasta säädetä. Riskinä on, että erityishuollon julkinen palvelutoiminta jää huomioimatta tässä kokonaisuudessa. Palvelujen pirstoutuminen maakuntiin vaarantaisi kehitysvammaisten asiakkaiden saumattoman palveluketjun, integraation ja palvelujen erityisosaamisen ja moniammatillisuuden. Erityisten sosiaali- ja terveystalvelujen julkinen tuottaminen edellyttää pääsääntöisesti maakuntien välistä yhteistyötä samalla tavalla kuin erikoissairaanhoido. Yhteistyöalueen yhteistyösopimus neljän vuoden välein ei ole riittävä pohja pitkäjänteiselle palvelujen kehittämiseille. Vaalijalan toimiminen sairaanhoidopiireihin rinnastettavana julkisena palvelutuottajana takaa tulevaisuudessakin asiakkaiden saumattomat palveluketjut, erityisosaamisen sekä lakisääteiset talvelut. Erityishuollon ydin tulee säilyttää julkisena palvelutoiminta kuten erikoissairaanhoido. Esimerkiksi rikoksiin syyllistyneiden kehitysvammaisten hoido ja kuntoutus ovat valtakunnallista toimintaa, jota Vaalijala toteuttaa.

Vaalijala toimivat erityistalvelut on kokonaisuus, johon kuuluu kuntoutus ja perusopetus, vaativat asumistalvelut ja osallistava päiväaikainen toiminta, jotka kaikki tarvitsevat onnistuakseen moniammatillisia asiantuntijatalveluita. Tätä kokonaisuutta ei tule pirstoa maakunnallisiin saarekkeisiin.

Sote-maakuntayhtymä on lakiluonnoksessa esitetty pysyvän yhteistyön organisaatio, mutta sen tehtävinä voi olla vain jäsen-sote-maakuntien toimialaan kuuluvien tehtävien tukipalvelujen tuottamiseen liittyviä tehtäviä. Suomessa on julkisia sosiaali- ja terveystalvun tuottajia, yliopistollisten keskussairaaloitten lisäksi, jotka toimivat monimaakunnallisesti, suurimpina Eteva kuntayhtymä, Kärkulla samkom-mun ja Vaalijalan kuntayhtymä.

Lakiluonnos tulisi **ensisijaisesti** korjata siten, että merkittävät julkiset ylimaakunnalliset palvelutuottajat ovat jatkossa sote-maakuntayhtymiä. Kuntayhtymien siirtymä tulee kirjata lainsäädännön voimaantapopykäliin ja erityisopetuksen järjestä-mislupa siirtää uusille kuntayhtymille. Tämä varmistaisi soteuudistuksen keskeisen tavoitteen julkisten palvelujen toteuttamisen leveillä harteilla.

Toissijaisesti, mikäli sote-maakuntayhtymiä ei sallita Uudenmaan ulkopuolella, joka olisi maakuntien yhdenvertaisuuden vastaista, tulee tehdä seuraavat lainsäädäntövalmistelut:

1. Erityisen vaativan psykososiaalisen kuntouksen järjestämisestä Suomessa tulee säätää sosiaalihuollon keskittämisasetuksessa. Palvelut tulee keskittää muutamaaan valtakunnalliseen osaamis- ja tukikeskukseen, joista yksi on Vaalijalan Pieksämäen yksikkö.
2. Nykyisten suurten erityishuollon kuntayhtymien soteuudistuksen siirtymä-vaiheen siltauksesta sote-maakuntaympäristöön tulee säätää voimaantapopykälissä huomioiden niiden ylimaakunnallinen palvelutoiminta yhtenä kokonaisuutena.
3. Maakuntien yhteistyösopimuksissa tulee huomioida erityispalvelujen yli-maakunnallinen toiminta, asiasta sopiminen tulee lainsäädäntöön kirjata.
4. Soteuudistuksen vaikutusarvion tulee sisältää arvio erityistä kognitiivista tukea tarvitsevien lasten ja nuorten vaativan kuntoutuksen saatavuudesta soteuudistuksen jälkeen Suomessa.

Lausunto on käsitelty ja hyväksytty Vaalijalan hallituksen kokouksessa 19.8.2020.

Vaalijalan asiantuntemus on käytettävissä lakivalmistelussa ja lakien eduskuntakä-sittelyssä. Lisätiedot ilkka.jokinen@vaalijala.fi, p. 050 60278.

kuntayhtymän johtaja

Ilkka Jokinen